

T.C.
GAZİANTEP ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
TÜRK DİLİ VE EDEBİYATI ANA BİLİM DALI

ALMANYA'DAKİ TÜRK SANATÇILAR ÜZERİNE BİYOGRAFİK BİR ÇALIŞMA

YÜKSEK LİSANS TEZİ

GAMZE BALA

GAZİANTEP
OCAK 2017

T.C.
GAZİANTEP ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
TÜRK DİLİ VE EDEBİYATI ANA BİLİM DALI

**ALMANYA'DAKİ TÜRK SANATÇILAR ÜZERİNE
BİYOGRAFİK BİR ÇALIŞMA**

YÜKSEK LİSANS TEZİ

GAMZE BALA

Tez Danışmanı: Yrd. Doç. Dr. Mehmet, Soğukömeroğulları

GAZİANTEP
OCAK

T.C.
GAZİANTEP ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
TÜRK DİLİ VE EDEBİYATI ANA BİLİM DALI

Almanya'daki Türk Sanatçılar Üzerine Biyografik Bir Çalışma

GAMZE BALA

Tez Savunma Tarihi: 18.01.2017

Sosyal Bilimler Enstitüsü Onayı

Doç. Dr. Zekiye ANTAKYALIOĞLU
SBE Müdürü

Bu tezin Yüksek Lisans tezi olarak gerekli şartları sağladığını onaylarım.

Doç. Dr. Halil İbrahim YAKAR
Enstitü ABD Başkanı

Bu tez tarafımda (tarafımızca) okunmuş, kapsamı ve niteliği açısından bir Yüksek Lisans tezi olarak kabul edilmiştir.

Yrd. Doç. Dr. Mehmet SOĞUKÖMEROĞULLARI
Tez Danışmanı

Bu tez tarafımızca okunmuş, kapsam ve niteliği açısından bir Yüksek Lisans tezi olarak kabul edilmiştir.

Jüri Üyeleri:

Yrd. Doç. Dr. Mehmet SOĞUKÖMEROĞULLARI

Yrd. Doç. Dr. Ahmet ÖZPAY

Yrd. Doç. Dr. Serhat KUZUCU

İmzası

ÖZET

ALMANYA'DA YAŞAYAN TÜRK SANATÇILAR ÜZERİNE BİYOGRAFİK BİR ÇALIŞMA

BALA, Gamze

Yüksek Lisans Tezi, Türk Dili ve Edebiyatı ABD

Tez Danışmanı: Yrd. Doç. Dr. Mehmet Soğukömeroğulları

Ocak 2017, 141 sayfa

İkinci Dünya Savaşı'ndan sonra ülkenin yeniden yapılanmasını hedefleyen fakat yeterli iş gücüne sahip olmayan Almanya, 1961 yılında Türkiye ile iş gücü anlaşması imzalar. Başta “misafir işçi” olarak görülen Türkler Almanya'da kalıcı olarak yaşamaya başlar. Nüfusları giderek artan Türkler Almanya'daki hayatın her alanında etkin olurlar. Aralarında azımsanmayacak sayıda yazar ve şair de bulunmaktadır. Almanya'da yaşayan Türk yazar ve şairleri tanıtmayı amaçlayan bu çalışmanın başında göç kavramı, Türkiye'den Almanya'ya göç, göçmen edebiyatı, entegrasyon, asimilasyon gibi olgular ele alınmıştır. Çalışmamızın asıl kısmında ise 1960 yılından bugüne kadar Almanya'da yaşayan pek çok yazarın biyografisi, edebiyat hayatı ve eserleri tanıtılmıştır.

Anahtar kelimeler: Göç, edebiyat, Almanya

ABSTRACT**A BIOGRAPHICAL STUDY ABOUT TURKISH AUTHORS AND POETS IN GERMANY**

BALA, Gamze

Master of Arts Thesis, Department of Turkish Language and Literature

Supervisor: Assist. Prof. Dr. Mehmet Soğukömeroğulları

January 2017, 141 pages

After the the second world war Germany was targeted the country's restructuring but German economy had a shortage of labor. In 1961 Germany and Turkey signed a labour recruitment agreement . At first they were guest workers but then the Turkish workers settled permanently in Germany. Their population gradually increases and they active in all areas of life in Germany. Among them there are also Turkish writers and poets. By this work Turkish writers and poets living in Germany have been introduced. At the beginning of this work, the term of migration, emigration to Germany from Turkey, immigrant literature, integration, assimilation is discussed as facts. Most important part of our work consist of biographies, bibliographies and literature life of authors and poets.

Key words: Migration, literature, Germany

ÖN SÖZ

Günümüzde 1.500.000'den fazla Türk Almanya'da yaşamaktadır. Aralarında edebiyatla ilgilenenlerin sayısı azımsanmayacak kadar çoktur. Almanya'daki Türk yazar ve şairleri tanıtmayı amaçlayan bu çalışma, aynı zamanda, göç olgusunu, yarım asır önce Türkiye'den Almanya'ya gerçekleşen işçi göçünü ve göçmen edebiyatının gelişimini konu almaktadır.

Almanya'da yaşayan Türk yazar ve şairlerin sayısının fazla olmasından dolayı biyografilerinin ve eserlerinin araştırılması ve eserlerini hangi dilde verdikleri Türk edebiyatının Almanya'daki varlığını ortaya koymak açısından büyük önem arz etmektedir. Fakat Türk edebiyatı için önem taşımasına, bir o kadar da kapsamlı bir konu olmasına rağmen Almanya'daki Türk yazar ve şairler hakkında yapılan çalışmalar oldukça sınırlıdır.

Tezimizin amacı Almanya'daki Türk yazar ve şairlerin dökümünü yapmak, yaşam öykülerini tanıtmak, hangi nedenlerden dolayı Almanya'da bulduklarını bildirmek, en önemlisi de verdikleri eserlerin bibliyografik bilgilerini sunmaktır. Buna bağlı olarak Almanya'daki şair ve yazarları kapsayan bir tablo oluşturulmuş ve söz konusu sanatçılarla iletişime geçilerek kendileriyle ilgili bilgi verilmesi istenmiştir. Yazar ve şairler için hazırladığımız soru kâğıtları, özellikle ikinci ve üçüncü kuşak sanatçıların Türkçeye yeteri kadar hâkim olmadığı varsayımından hareketle, Almanca ve Türkçe olmak üzere iki dilde hazırlanmıştır.

Almanya'da yaşamakta olan Türk yazar ve şairlerin çoğu 1960'lı yıllarda yaşanan göç dalgasıyla Almanya'ya yerleşmiştir. Bu sebeple çalışmanın ilk bölümünde göç kavramı ve göç kuramları ele alınmıştır. Daha sonra Türkiye'den Almanya'ya gerçekleşen işçi göçü ve göçün her iki ülkeye olan etkileri tartışılmıştır. Göç sürecini incelerken “misafir işçi” olarak adlandırılan Türk işçilerin büyük bir kısmının Almanya'ya yerleştiği ve buna bağlı olarak Almanya'da entegrasyon politikalarının gelişmeye başladığı görülür. Bu bağlamda karşımıza sık sık çıkan “entegrasyon” ve “asimilasyon” gibi kavramların açıklanmasının faydalı olacağı düşünülmüştür.

Çalışmamızın ilerleyen bölümlerinde yabancı bir ülkede varolma savaşı veren, geride bıraktıkları ailelerine özlem duyan bazı göçmenlerin gözlem ve duygularını kaleme almaya başlaması ve yeni bir edebiyatın oluşumu işlenmiş; ortaya çıkan yeni edebiyatın “misafir işçi edebiyatı”, “yabancı edebiyat”, “göçmen edebiyatı” ve “kültürlerarası edebiyat” gibi adlandırma süreçlerinden geçişi irdelenmiştir.

Üçüncü bölüm tez çalışmamızın asıl kısmını oluşturmaktadır. Bu bölümde Almanya'da yaşayan yazar ve şairlerin hayatı, edebiyat yaşantısı ve eserleri tanıtılmıştır. Tezimizde sadece işçi göçüyle Almanya'ya gelen yazar ve şairler ele alınmamıştır. Politik nedenlerden dolayı Türkiye'yi terk eden, görevlendirilerek ya da eğitim için Almanya'ya gelen, Almanya'da doğan edebiyatçılar da çalışmamız kapsamındadır.

Çalışmamızda mümkün olduğunca Almanya'daki Türk kökenli yazar ve şairlerin birçoğuna ulaşmaya çalıştık. Bilgileri birinci kaynaktan alabilmek ve

bilgilerin doğruluğundan emin olabilmek için ulaşabildiğimiz yazarlarla röportaj gerçekleştirdik. Almanya'daki Türk yazar ve şairler üzerine ansiklopedik bilgilere ulaşmak mümkün olmadığından ve yapılan çalışmalar kısıtlı olduğundan, edebiyat dergilerinden, elektronik ortamdan ve Alman Millî Kütüphanesi'nin kataloğundan derlemeler yaptık. Ayrıca kültürlerarası edebiyat bilimci bir İtalyan olan Carmine Gino Chiellino'nun *Interkulturelle Literatur in Deutschland* (Tr. Almanya'daki Kültürlerarası Edebiyat) adlı eseri temel kaynaklarımız arasındaydı. Metin içerisinde karşımıza sık sık çıkan Almanca kavramları, Türkçeye çevirerek, bunları parantez içinde verdik.

Yüksek lisans tezimin her aşamasında bana ışık tutan, zamanını ve tecrübesini benden esirgemeyen değerli hocam Yrd. Doç. Dr. Mehmet Soğukömeroğulları'na; yoğun geçen tez sürecinde desteklerini benden esirgemeyen annem ve kardeşlerime teşekkürü bir borç bilirim. Gerek gurbeti derinden yaşayan gerekse Almanya'yı ikinci vatan kabul eden yazarlar ve şairler olmasaydı bu çalışma olamazdı. Benimle görüşmeyi kabul eden, kimi zaman edebiyat yaşantılarına dair bilgiler veren, kimi zaman da özlemlerini, dertlerini paylaşan tüm yazar ve şairlere sonsuz teşekkürlerimi sunarım.

OCAK 2017
Gamze BALA

İÇİNDEKİLER

ÖZET.....	i
ABSTRACT.....	ii
İÇİNDEKİLER	v
SEMBOLLER VE KISALTMALAR	viii
BİRİNCİ BÖLÜM	1
GİRİŞ	1
1.1. GÖÇ KAVRAMI	1
1.1.1. Göç Çeşitleri.....	2
1.1.2. Uluslararası Göç Kuramları	3
1.2. TÜRKİYE'DEN ALMANYA'YA GÖÇ.....	7
1.2.1. Geriye Göç	9
1.2.2. Göçün Türkiye'ye Etkisi	11
1.2.3. Göçün Almanya'ya Etkisi	12
1.2.4. Entegrasyon ve Asimilasyon Tartışmaları	14
İKİNCİ BÖLÜM.....	20
2. ALMANYA'DAKİ TÜRK EDEBİYATI.....	20
2.1. Birinci Kuşak Yazar ve Şairler	20
2.2. İkinci Kuşak Yazar ve Şairler	22
2.3. Üçüncü Kuşak Yazar ve Şairler	25
2.4. Almanya'daki İlk Türk Yayınevleri ve Topluluklar	26
2.5. Adelbert von Chamisso Ödülü	26
2.6. Almanya'daki Türk Sanatçılar Listesi	27
ÜÇÜNCÜ BÖLÜM	30
3. ALMANYA'DAKİ TÜRK SANATÇILAR.....	30
3.1. AYŞEGÜL ACEVİT (1968-)	30
3.2. DURSUN AKÇAM (1927?-2003).....	30
3.3. HALUK AKER (1940-).....	31
3.4. DOĞAN AKHANLI (1957-)	32
3.5. LEVENT AKTOPRAK (1959-)	33
3.6. HATİCE AKYÜN (1969-).....	34
3.7. MEVLÜT ASAR (1951-)	34
3.8. BUĞRA ATSIZ (1946-)	35
3.9. YAĞMUR ATSIZ (1939-).....	36
3.10. İMRAN AYATA (1969-)	36
3.11. ORHAN BAHÇIVAN (1952-)	36
3.12. ALİ ASKER BARUT (1964-)	37
3.13. ÖZDEMİR BAŞARGAN (1935-).....	37
3.14. CENK BEKDEMİR (1971-).....	38
3.15. HABİB BEKTAŞ (1951-)	39
3.16. ŞAKİR BİLGİN (1951-)	41
3.17. METİN BUZ (1960-)	43

3.18. AYHAN CAN (1937-).....	44
3.19. MEHMET CANBOLAT (1957-).....	44
3.20. NEVFEL CUMART (1964-).....	46
3.21. ALİ ÖZENÇ ÇAĞLAR (1947-).....	47
3.22. SİBEL AYGEN ÇELİK (1969-).....	48
3.23. HIDIR EREN ÇELİK (1960-).....	50
3.24. ZEHRA ÇIRAK (1960-).....	52
3.25. GÜNEY DAL (1942-).....	53
3.26. RENAN DEMİRKAN (1955-).....	54
3.27. SÜLEYMAN DEVECİ (1966-).....	55
3.28. HASAN DEVRAN (1958-).....	56
3.29. ŞİNASİ DİKMEN (1945-).....	56
3.30. İSMET ELÇİ (1964-).....	57
3.31. GÜLTEKİN EMRE (1951-).....	58
3.32. OSMAN ENGİN (1960-).....	59
3.33. ŞAHAP ERASLAN (1960-).....	60
3.34. KEMAL ERDOĞAN (1960-).....	60
3.35. ÖZGEN ERGİN (1947-).....	60
3.36. BAHATTİN GEMİCİ (1954-).....	61
3.37. SITKI SALİH GÖR (1936-).....	61
3.38. ASENA GÖRKEM (1966-).....	63
3.39. MURAT HAM (1975-).....	63
3.40. İBRAHİM KAYA (1966-).....	64
3.41. HASAN KAYIHAN (1949-).....	65
3.42. AZİZ YAŞAR KILIÇ (1945-).....	65
3.43. ALİ KÖKEN (1967-).....	66
3.44. KEMAL KURT (1947-2002).....	66
3.45. ARAS ÖREN (1939-).....	68
3.46. AYSEL ÖZAKIN (1942-).....	70
3.47. ERTEKİN ÖZCAN (1946-).....	72
3.48. EMİNE SEVGİ ÖZDAMAR (1946-).....	72
3.49. HASAN ÖZDEMİR (1963-).....	74
3.50. MEHMET NİYAZİ ÖZDEMİR (1942-).....	75
3.51. SELİM ÖZDOĞAN (1971-).....	75
3.52. ACEM ÖZLER (1959-).....	77
3.53. YÜKSEL PAZARKAYA (1940-).....	78
3.54. AKİF PİRİNÇÇİ (1959-).....	80
3.55. ALPAN SAGSÖZ (1973-).....	80
3.56. FETHİ SAVAŞÇI (1930-1989).....	81
3.57. ÖZGÜR SAVAŞÇI (1955-).....	82
3.58. SALİHA SCHEINHARDT (1946-).....	82
3.59. DENİZ SELEK (1967-).....	84
3.60. ZAFER ŞENOCAK (1961-).....	85
3.61. HİLAL SEZGİN (1970-).....	87
3.62. YÜCEL SİVRİ (1961-).....	87
3.63. NİLGÜN TAŞMAN (1968-).....	88
3.64. ALEV TEKİNAY (1951-).....	88
3.65. SİBEL SUSANN TEOMAN (1975-).....	89
3.66. SARA GÜL TURAN (1953-).....	90

3.67. SU TURHAN (1966-).....	91
3.68. AKDEMİR CLAUDIA UDENTA (1965-).....	92
3.69. HALİT ÜNAL (1951-).....	93
3.70. İSMAİL HAKKI ÜNSAL (1965-).....	93
3.71. KEMAL YALÇIN (1952-).....	94
3.72. FERİDUN ZAIMOĞLU (1964-).....	95
SONUÇ.....	98
KAYNAKLAR.....	101
EKLER.....	106
EK 1. YAZARLAR VE ŞAİRLER İÇİN HAZIRLANMIŞ SORU KÂĞIDI.....	106
EK 2. YAZARLAR VE ŞAİRLERİN YANITLARI.....	107
Ek 2.1. Akdenir Claudia Udentia ile yapılan 6.12.2014 tarihli görüşmenin yanıtları	107
Ek 2.2. Alev Tekinay ile yapılan 12.11.2014 tarihli görüşmenin yanıtları	107
Ek 2.3. Ali Köken ile yapılan 20.11.2014 tarihli görüşmenin yanıtları	108
Ek 2.4. Alpan Sagsöz ile yapılan 12.11.2014 tarihli görüşmenin yanıtları.....	109
Ek 2.5. Asena Görkem ile yapılan 11.12.2014 tarihli görüşmenin yanıtları....	109
Ek 2.6. Sibel Aygen Çelik ile yapılan 27.12.2014 tarihli görüşmenin yanıtları	109
Ek 2.7. Cenk Bekdemir ile yapılan 25.11.2014 tarihli görüşmenin yanıtları... 111	
Ek 2.8. Deniz Selek ile yapılan 5.11.2014 tarihli görüşmenin yanıtları	112
Ek 2.9. Doğan Akhanlı ile yapılan 12.10.2014 tarihli görüşmenin yanıtları ... 112	
Ek 2.10. Hasan Devran ile yapılan 9.11.2014 tarihli görüşmenin yanıtları	115
Ek 2.11. Hıdır Çelik ile yapılan 15.10.2014 tarihli görüşmenin yanıtları.....	115
Ek 2.12. İbrahim Kaya ile yapılan 27.10.2014 tarihli görüşmenin yanıtları....	117
Ek 2.13. İlhan Akhanlı ile yapılan 13.10.2014 tarihli görüşmenin yanıtları....	117
Ek 2.14. Mehmet Canbolat ile yapılan 17.11.2014 tarihli görüşmenin yanıtları	118
Ek 2.15. Metin Buz ile yapılan 18.10.2014 tarihli görüşmenin yanıtları.....	119
Ek 2.16. Mevlüt Asar ile yapılan 10.10.2014 tarihli görüşmenin yanıtları.....	120
Ek 2.17. Murat Ham ile yapılan 23.10.2014 tarihli görüşmenin yanıtları	121
Ek 2.18. Özdemir Başargan ile yapılan 18.10.2014 tarihli görüşmenin yanıtları	122
Ek 2.19. Şakir Bilgin ile yapılan 14.11.2014 tarihli görüşmenin yanıtları	122
Ek 2.20. Saliha Scheinhardt ile yapılan 7.11.2014 tarihli görüşmenin yanıtları	124
Ek 2.21. Selim Özdoğan ile yapılan 3.11.2014 tarihli görüşmenin yanıtları ... 124	
Ek 2.22. Sibel Teoman ile yapılan 16.11.2014 tarihli görüşmenin yanıtları ... 125	
Ek 2.23. Sıtkı Salih Gör ile yapılan 23.10.2014 tarihli görüşmenin yanıtları.. 126	
Ek 2.24. Su Turhan ile yapılan 14.11.2014 tarihli görüşmenin yanıtları	128
Ek 2.25. Süleyman Deveci ile yapılan 18.10.2014 tarihli görüşmenin yanıtları	129
Ek 2.26. Özgen Ergin ile yapılan 18.10.2014 tarihli görüşmenin yanıtları	131
Ek 2.27. Sara Gül Turan ile yapılan 05.02.2017 tarihli görüşmenin yanıtları . 131	
EK 3. GÖÇMEN EDEBİYATINDAN ÖRNEK METİNLER	132
ÖZGEÇMİŞ	141
VİTAE.....	141

SEMBOLLER VE KISALTMALAR

A.g.e.	: Adı geçen eser
Alm.	: Almancası
Çev.	: Çeviren
s.	: Sayfa
ss.	: Sayfalar
Tr.	: Türkçesi
Yrd. Doç. Dr.	: Yardımcı Doçent Doktor
y.t.	: Basım tarihi yok
y.y.	: Basım yeri yok

BİRİNCİ BÖLÜM

GİRİŞ

1.1. GÖÇ KAVRAMI

Göç, insanların yaşadıkları bölgeden sosyal, siyasal, ekonomik ve kültürel sebeplerden dolayı geçici ya da kesin olarak başka bir bölgeye hareket etmelerine verilen genel bir kavram, evrensel bir hadise olarak tanımlanabilir.¹ Buldukları yeri belli sebeplerden dolayı bırakıp başka bir yere yerleşen kısacası göç olayını gerçekleştiren kişiye ise “göçmen” adı verilmektedir. Belli bir coğrafya düzleminde ve zamanda bireysel ya da kitlesel yer değiştirme eylemini ifade eden göç hareketlerinin tarihi oldukça eskiye dayanmaktadır. Sosyal bir olay olan göç, insanlık tarihi boyunca hep süregelmiştir.² Birleşmiş Milletlerin son 25-30 yılı kapsayan raporlarına göre dünyada yaklaşık 214.000.000 kişi hâlen göçmen kategorisindedir. Dinamik bir olgu olan göç, medeniyetlerin doğuşunda ve etkileşiminde etkili olmuştur. Yeni millet, devlet ve yaşam şekillerinin göçler sonucunda ortaya çıkması, göçlerin dünya üzerinde dinamik bir yapıya sahip olduğunu gösterir.³

Hareketin yönü açısından göç, iç ve dış göç olmak üzere ikiye ayrılmaktadır. İç göç/ulusal göç bir ülkenin bir bölgesinden başka bir bölgesine gerçekleştirilen göç hareketidir. İç göçte göçmen, ülkesinin sınırları dışına çıkmaz. Dış göç/uluslararası göç ise bir ülkeden bir başka ülkeye yapılan göç türüdür.⁴ Ülke içinde gerçekleşen iç göç, kır-kır, kır-kent, kent-kent ve kent-kır yönünde ortaya

¹ Yüksel Koçak ve Elvan Terzi. (2012). Türkiye’de Göç Olgusu, Göç Edenlerin Kentlere Olan Etkileri ve Çözüm Önerileri. *Kafkas Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, Sayı 33(Cilt: 3), s.163.

² Sefer Yavuz. (2013). Göç, Entegrasyon ve Din: Avrupa’da Yaşayan Türkler Bağlamında Bir Değerlendirme. *Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi*, s.611.

³ Prof. Dr. Kemal H. Karpat. (2013). Osmanlı’dan Günümüze Etnik Yapılanma ve Göçler. Timaş Yayınları, İstanbul, ss. 9-11.

⁴ Serdar Sağlam. (2006). Türkiye’de İç Göç Olgusu ve Kentleşme. *Hacettepe Üniversitesi Türkiyat Araştırmaları Enstitüsü*, s.34.

çıkarken ülkeler arası bir göç hareketi olan dış göç veya uluslararası göç ise daha çok ekonomik açıdan geri kalmış ülkelere gelişmiş ülkelere yönelik bir akımdır.⁵

1.1.1. Göç Çeşitleri

20. yüzyılın ikinci yarısından sonra gerek ulusal gerekse uluslararası göç akımlarında yaşanan artış, akademik çalışmaların bu alanda yoğunlaşmasına neden olmuştur. Bireylerin tek tek veya grup hâlinde göç etmesinde farklı etkenler söz konusudur. Bu etkenlerin oluşturduğu göç çeşitlerini şu şekilde sıralayabiliriz:⁶

1. Ekonomik Kaynaklı Göç: İnsanların ekonomik nedenlerle bir bölgeden başka bir bölgeye hareket etmesini ifade eden ekonomik kaynaklı göç, dünyada sanayi devrimiyle artış göstermiştir. Ekonomik sıkıntılar, günümüzde göçü tetikleyen en büyük unsurdur. İnsanlar daha fazla gelir, daha iyi iş koşulları ve daha yüksek yaşam standartları arzusuyla sanayi ve hizmet sektöründe gelişmiş ülkelere göç ederler.⁷

2. İklim Kaynaklı Göç: Kuraklık, çölleşme, seller, tsunami, hava ve su kirliliği, su baskını, seller, volkanlar gibi iklim koşullarından kaynaklanan göçlerdir. Yaşam kalitesini ciddi şekilde etkileyen kötü iklim koşulları ve doğa felaketleri insanların geleneksel yaşamlarını geçici bir süre ya da kalıcı olarak terk etmelerine neden olur.⁸

3. Siyasi Kaynaklı Göç: İnsanların savaş, terör, politik ve dinî baskı gibi nedenlerden dolayı gerçekleştirdikleri göçlerdir.⁹

4. Eğitim Kaynaklı Göç: İnsanların daha iyi bir eğitim almak amacıyla başka bir şehre ya da ülkeye göç etmesidir. Eğitim hayatının bitmesiyle kimi zaman geriye doğru bir göç gerçekleşirken kimi zaman da eğitim alınan bölgede iş hayatının başlamasıyla yerleşik olarak kalınmaya devam edilebilir.¹⁰ Çeşitli ülkelerde artan öğrenci ve üniversite sayısı iller ya da ülkeler arası eğitim göçünü hızlandırmıştır.

⁵ A.g.e., s.35.

⁶ Füsün Çelebi ve Atakan Durmaz. (2012). Orta Asya'da Göç ve Göçün Emek Piyasası Üzerine Etkileri, International Conference on Eurasian Economies, s.192.

⁷ Yüksel Koçak ve Elvan Terzi. (2012). Türkiye'de Göç Olgusu, Göç Edenlerin Kentlere Olan Etkileri ve Çözüm Önerileri. *Kafkas Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, Sayı 33 (Cilt: 3), s.173.

⁸ A.g.e., s. 173.

⁹ A.g.e., s. 173.

¹⁰A.g.e., s. 193.

5. Beyin Göçü: Gelişmekte olan bir ülkenin iyi eğitim almış yetenekli ve alanında uzmanlaşmış iş gücünün gelişmiş bir ülkeye göç etmesidir. Beyin göçü gerçekleştiği ülkeye yarar sağlarken terk edilen ülke için ise büyük bir kayıptır. Değerli beyinleri yetersiz imkânları ile yetiştiren az gelişmiş (gelişmekte olan) ülkeler, yetenekli iş gücünü kaybeder ve daha yavaş gelişir. Diğer yandan yetişmiş beyinlere daha iyi imkân ve daha yüksek ücret sağlayan gelişmiş ülkelerin ise gelişmeleri hızlanmaktadır.¹¹

1.1.2. Uluslararası Göç Kuramları

Uluslararası göç hareketi özellikle son yarım asırda tüm kıtaları etkisi altına almıştır. Farklı nedenlere bağlı olarak gerçekleşen uluslararası göçler, ülkelere ulus kavramını sorgulatan, milyonlarca insanı etkisi altına alan ve nüfus yapısını değiştiren bir süreçtir. Özellikle son yıllarda göç alan gelişmiş ülkelerin sosyal bilimcileri göç konusunu etraflıca ele almıştır. Araştırmacılar göçmen politikalarıyla çözümler sunmuş, bu konuyla ilgili kuramsal çalışmalar yürütmüşlerdir.¹² Göç tanımlanması ve ölçülmesi güç bir olgudur. Bu nedenle göçe ilişkin çalışmalar tek bir kurama bağlanmamış, uluslararası göçün boyutlarına ilişkin pek çok farklı kuram geliştirilmiştir. Bu kuramlardan bazıları şöyle özetlenebilir:¹³

1. İtme-Çekme Modeli: Göç araştırmalarında en çok başvurulan ve alıntı yapılan kuram Lee'nin "itme-çekme" kuramıdır. Göç kuramcılarında Everett S. Lee'nin 1966 yılında yayımladığı *A Theory of Migration* adlı makalesinde öne sürülen "itme-çekme modeli"ne göre göçe neden olan faktörler itici ve çekici olmak üzere ikiye ayrılmaktadır.¹⁴

Everett Lee'nin kuramına göre göç, hedef ülkede bulunan çekici faktörler ve yaşanılan yerin itici faktörleri tarafından belirlenir. Yaşanılan yerdeki nüfus artışı, düşük yaşam kalitesi, sosyal, ekonomik ve siyasi yönden fırsat eşitsizlikleri ve baskılar itici faktörler arasında sayılırken, göç edilmesi planlanan bölgedeki iş

¹¹ A.g.e., s.173.

¹² Nermin Abadan Unat. (2006). *Bitmeyen Göç: Konuk İşçilikten Ulusötesi Yurttaşlığa*. İletişim Yayınları, İstanbul, s. 19.

¹³ Rasim Bayraktar. (2013). Zorunlu Göçten Ulus-Ötesi Yurttaşlığa. *Hitit Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi*, s.117.

¹⁴ Zeynep Aksoy. (2012), Uluslararası Göç ve Kültürlerarası İletişim, *Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi*, s.295.

gücüne duyulan ihtiyaç, ekonomik düzeyde refah, yüksek yaşam standartları, fırsat eşitliği ve özgürlükler çekici faktörler arasında en çok göze çarpan örneklerdendir.¹⁵

İnsanların göç etme nedenlerini araştıran sosyal bilimcilerin büyük bir kısmı uluslararası göçün arkasındaki itici-çekici unsurlara dikkat çekmektedir. Bir grup uluslararası sosyal bilimci Fas, Gana, Mısır, Senegal ve Türkiye’den göç eden insanlar hakkında bir araştırma yürütürler. Yaptıkları araştırmada göçmenleri menşe ülkeden itip hedef ülkeye çeken yapısal faktörleri incelemişlerdir. Yapılan çalışmanın bulguları, menşe ülkedeki ekonomik ve sosyal imkanların göçmenlerin bireysel beklentilerini karşılamadığını gösterir. Bu eksiklik göç hareketinin en büyük itici gücünü oluşturur.¹⁶

Everett S. Lee'nin “itme-çekme modeli”ni Almanya’ya göç eden Türkler bağlamında incelediğimizde itici unsurların işsizlik, düşük ücret, yoksulluk, sosyal haklardan yoksunluk; çekici unsurların yaşam standartının yükselmesi, yüksek ücret, sosyal haklar, aile birleşimi vb. olduğu görülür.¹⁷

2. Neoklasik Makroekonomik Kuram: William Arthur Lewis (1954) ile başlayan ekonomik göç kuramları emek göçüne odaklanmışlardır. Uluslararası göç araştırmalarının ilk kuramlarından olan Neoklasik Makroekonomik kurama göre iç göç ve uluslararası göçün oluşumu ekonomik gelişmelere bağlıdır. Çeşitli ülkelerin iş piyasasındaki arz ve talep alanında ortaya çıkan farklılıklar uluslararası göçün ana nedenidir. İşgücü fazlasına sahip ülkeler düşük piyasa ücretine sahipken sınırlı emek piyasası bulunan ülkelerin yüksek bir piyasa ücreti olmaktadır. Bu durumda meydana gelen ücret farklılığı, işçilerin ücretin düşük olduğu ülkelere ücretin yüksek olduğu ülkelere göç etmesine neden olur. Sonuç olarak iş gücü fazlası ülkelere emek piyasası daralır ve ücretler yükselir. Sermaye bakımından zengin ülkelere ise ücretler düşmektedir. Bu kurama göre göç, emek piyasasında bir denge oluşturmaktadır. Ayrıca göç hareketi sermayesi az olan ülkeye kâr sağlamakta, kalifiye iş gücünün ve yöneticilerin gelişmekte olan ülkelere akmasını sağlamaktadır.¹⁸

¹⁵ A.g.e., s.295.

¹⁶ N. Aslı Şirin Öner. (2012). Göç Çalışmalarında Temel Kavramlar. *Küreselleşme Çağında Göç: Kavramlar, Tartışmalar*, Editör: S. Gülfer İhlamur Öner ve N. Aslı Şirin Öner İletişim Yayınları, İstanbul, s. 31.

¹⁷ Şenol Yaprak. (2013). Uluslararası Emek Göçü Bağlamında Almanya’ya Türk İşgücü Göçü ve Sosyo-Ekonomik Etkileri, *International Conference on Eurasian Economies*. s.863.

¹⁸ Nermin Abadan Unat. (2006). *Bitmeyen Göç: Konuk İşçilikten Ulusötesi Yurttaşlığa*. İletişim Yayınları, İstanbul, s. 22.

3. Neoklasik Mikroekonomik Kuram: Sjaastad, Borjas ve Todaro tarafından geliştirilen bu kurama göre göçe neden olan faktör daha yüksek gelir elde etmeyi planlayan bireyin kendisidir. Bireyler rasyonel düşünce sistemlerini kullanarak kâr ve maliyet hesabı yaparlar. En fazla kazanç elde edebileceği ülkeye göç etme kararı alan birey, göçmen olmanın getireceği bütün yükümlülükleri göze alır. Bu kurama göre göç, insan sermayesine yapılan bir çeşit yatırımdır.¹⁹

4. İkili İşgücü (İkiye bölünmüş) Piyasası Kuramı: İkili iş gücü piyasası kuramı Amerikan ekonomist Michael Joseph Piore (1979) tarafından ortaya konmuştur. Piore'e göre endüstriyel ülkeler göçmen iş gücüne daima ihtiyaç duyarlar. Bu durum endüstriyel ülkelerin ekonomik yapısının bir özelliğidir. Göç veren ülkedeki düşük ücret veya işsizlik, göçmen işçiler için itici unsur değildir. Göçe neden olan, göç alan ülkedeki kronik düşük ücretli iş gücü ihtiyacıdır. Bu gereksinim yerli işçilerin yüksek düzeydeki yüksek ücretli işleri talep etmesinden ve düşük ücretli işlerde iş gücü kıtlığının yaşanmasından ileri gelmektedir. Kısacası gelişmiş ülkelerdeki yerli işçilerin düşük ücretle çalışmak istemeyişi, işverenler tarafından bu durumu kabullenen yabancı işgünün işe alınmasına neden olur.²⁰

5. Dünya Sistemleri Kuramı: Amerikalı sosyolog Immanuel Wallerstein (1974) tarafından ortaya konan bu yaklaşıma göre göç, 18. yüzyılla birlikte kapitalizmin ortaya çıkmasının ve ekonomik küreselleşmenin bir sonucu olarak doğmuştur. Uluslararası göçü sosyolojik boyutuyla inceleyen bu kurama göre kapitalist ağlar kapitalist olmayan toplumların iş gücüne, toprağına, hammaddesine sızmaktadır. "Merkez-Çevre" teorisi olarak da adlandırılan ve göç sürecini sömürgecilikle ilişkilendiren bu teoriye göre iş gücü göçü çevre ülkelere merkez ülkelere doğru hızla artmaktadır. Bu yaklaşım, kapitalist sistemin, kapitalist olmayan ülkelere nüfuz ederek, uluslararası göçe meyilli hareketli toplumlar yarattığını iddia eder.²¹ Dünya sistemleri kuramına göre kapitalist firmaların yöneticileri yüksek kâr ve büyümeyi hedefleyerek kapitalist olmayan, fakir ülkelerin yer altı zenginliklerini, ham maddelerini ve arazilerini kullanmaya başlarlar. Kapitalist ekonomi özellikle Batı Avrupa, Japonya ve Kuzey Amerika'daki merkezlerden geniş alanlara yayılarak

¹⁹ A.g.e., s. 23.

²⁰ N. Aslı Şirin Öner. (2012). Göç Çalışmalarında Temel Kavramlar. *Küreselleşme Çağında Göç: Kavramlar, Tartışmalar*, Editör: S. Gülfer İhlamur Öner ve N. Aslı Şirin Öner İletişim Yayınları, İstanbul, s.33.

²¹ A.g.e., s.36.

dünya pazar ekonomisinin birleşmesine ve uluslararası göçün kaçınılmaz hâle gelmesine neden olur.²²

6. İlişkiler Ağı (Network) Kuramı: Bu kuram göç olaylarını, bir ülkeye göç edip yerleşenlerle yeni göç eden ya da göç etmeyi düşünen göçmenler arasındaki iletişime bağlamaktadır. Daha önce göç etmiş kişi göç veren ülkedeki sosyal ağlarını koparmaz. Yeni göçmen adayı daha önce göç etmiş kişinin de etkisiyle göç için harekete geçer. Göçmenin göçtüğü ülkedeki iletişimleri yeni göç dalgaları oluşturur. Nermin Abadan Unat'a göre göç eden kişiler yurtdışında yakınları ya da akrabaları olması durumunda göç etmeye daha kolay karar verirler. Aynı zamanda göç sürecindeki insanların iletişim hâlinde olması özenme olgusunu ortaya çıkarmaktadır. Ayrıca önceden göç edenlerin tecrübelerinin edinilmesi maliyet ve riskleri azalttığından göç etme olasılığını da artırır.²³

7. Kümülatif Nedensellik Kuramı: Bu kuram göç veren ve göç alan çevrelerdeki toplumsal, ekonomik, kültürel değişiklik ve sorunları irdelemektedir. Kümülatif (biriktirici) nedensellik kuramına göre göçmenler tarafından yapılan işler yerliler tarafından horlanmakta ve reddedilmektedir. Böylece iş verenler "itibarı düşen" işlere yerlileri yerleştirmekte başarılı olamamaktadır.²⁴

8. Göç Sistemleri Kuramı: Göç sistemleri teorisine göre göç sistemi, merkezde bulunarak göç alan ülkelerle göçmen yollayan ülkelerden oluşur. Bu yaklaşım iki ya da daha fazla ülkenin göç akımı başlamadan önce ticaret sömürge, güvenlik bağlantıları gibi ilişkilerin mevcut olduğunu ileri sürer. Dolayısıyla ülkeler arasında göç öncesi ekonomik ve siyasal ilişkilerin bulunması uluslararası göç hareketini hızlandırmaktadır. Birinci Dünya Savaşı'nda müttefik olarak yer almış olan Türkiye ve Almanya arasındaki tarihsel bağ ile sonradan kurulan göç sistemi incelendiğinde göç sistemleri kuramı çerçevesinde değerlendirilebileceği görülmektedir.²⁵

Göç kuramlarını inceleyen günümüz araştırmacıları, klasik göç teorilerinin değerlendirmelerini çoğu kez eleştirmektedir. Örneğin araştırmacılar, neo-klasik kuramları göç dalgalarını açıklamakta yetersiz bulmaktadır. Araştırmacılara göre

²² Nermin Abadan Unat. (2006). *Bitmeyen Göç: Konuk İşçilikten Ulusötesi Yurttaşlığa*. İletişim Yayınları, İstanbul s.31.

²³ Nermin Abadan Unat. (2006). *Bitmeyen Göç: Konuk İşçilikten Ulusötesi Yurttaşlığa*. İletişim Yayınları, İstanbul s. 40.

²⁴ A.g.e., s. 37.

²⁵ N. Aslı Şirin Öner. (2012). Göç Çalışmalarında Temel Kavramlar. *Küreselleşme Çağında Göç: Kavramlar, Tartışmalar*, Editör: S. Gülfer İhlamur Öner ve N. Aslı Şirin Öner İletişim Yayınları, İstanbul s. 42.

gelişmiş ülkelere göç edenler, az gelişmiş ülkelerin ekonomik olarak en yoksul insanlarından değil, orta düzeyde insanlarından oluşmaktadır. Ayrıca bu kuram, göçmenlerin neden başka bir ülkeyi değil de özellikle göç ettikleri ülkeyi seçtiklerini açıklamakta da yetersiz görülmektedir.²⁶

Son yıllarda teknolojik gelişmelere bağlı olarak iletişimin globalleşmesi ve dış göçün artış göstermesi, göç olgusunun araştırma alanında da değişiklikler yaşandığını göstermiştir. Bu değişim ve gelişmeler artık göçmenler arasında “ulus-ötesicilik” (transnationalism) sürecinin yaşandığını göstermiştir. Göç araştırmacılarının son yıllarda üzerinde durduğu “ulus-ötesicilik” kavramı, kişilerin, kültürel, toplumsal ve ekonomik açıdan bağlı olduğu ülkeler arasında düzenli olarak gidip gelmesini ifade eder. “Ulus-ötesi” insanlar, sürekli yer değiştiren, mekânsal bakımdan kısıtlanmamış, dinamik bireylerdir. Ayrıca çeşitli yaşam alanlarından edindikleri birikimlerle kimlikleri birden fazla kültürü barındırma yeteneğine sahiptir.²⁷ Fakat göçmenin menşe ülkeye olan bağlarının kuvvetli olması kimi zaman göç edilen ülkenin kültürüne uyum sağlayamamasına neden olur. Bu bakımdan son zamanlardaki göç çalışmalarının, göçmenlerin “ulus-ötesi” bağları, kimlik problemleri ve uyum zorlukları gibi konular üzerinde daha çok durduğu göze çarpmaktadır.²⁸

1.2. TÜRKİYE'DEN ALMANYA'YA GÖÇ

Göç, insanlık tarihi boyunca var olan bir olgudur. İnsanlar, kimi zaman zorunlu kimi zaman gönüllü olarak göç etmiş, bunun sonucunda toplumlar maddi ve manevi kültürel etkileşimde bulunmuşlardır. Türk Avrupa Eğitim ve Bilimsel Araştırmalar Vakfı'nın araştırmalarına göre 5.200.000 vatandaşı Avrupa'nın çeşitli ülkelerinde çalışmakta olan Türkiye, dünyanın en fazla göç veren üçüncü ülkesidir.

Geçmişten günümüze Türk tarihi incelendiğinde göç olgusunun çok eskiye dayandığı ve yaşantılarında önemli rol oynadığı görülür. Yüzyıllar boyu pek çok

²⁶ Fuat Güllüoğınar. (2012). Göç Olgusunun Ekonomi-Politiği ve Uluslararası Göç Kuramları Üzerine Bir Değerlendirme. *Yalova Sosyal Bilimler Dergisi*, ss.79-81.

²⁷ Pınar Yazgan. (2016). Hareketlilikte Kimlik İnşasına Yönelik Bir Çerçeve. *Göç Dergisi*, ss. 79-81.

²⁸ Güllüođınar, A.g.e., ss.83-84.

göçe sahne olan Türkiye, VIII. ve IX. yüzyıllarda Orta Asya'dan hareket eden göçler sayesinde oluşmuştur.²⁹

Türk ve dünya tarihinde büyük etkisi olan bu göçlerin pek çok nedeni vardır. Geçimini hayvancılıkla sağlayan Türkler anayurtları Orta Asya'da otlak alanların yetersiz kalması, kuraklığın artması ve yağmurların azalmasıyla zengin toprak arayışı içine girmişlerdir. Türk boylarının arasında hâkimiyet mücadelesi ve anlaşmazlıklar ortaya çıkmıştır. Bunların yanında Çin ve Moğol saldırıları Türklerin tarih sahnesindeki ilk göçlerini zorunlu kılmıştır. Yaratılışlarında yeni yerler fethetme arzusu olan Türkler, uzun yıllar çeşitli göç yolları izlemiş, geniş coğrafyalara yayılmış, gittikleri ülkelere kültür ve medeniyetlerini de beraberinde götürüp, büyük ve güçlü devletler kurmuşlardır.³⁰

Göç hareketi Türk tarihi boyunca hep süregelmiştir. Ancak sebepleri ve sonuçları itibariyle XX. yüzyılda yaşanan toplumsal, siyasal ve ekonomik değişimlerin etkisiyle başlayıp günümüze kadar devam etmekte olan uluslararası göçler, farklılıklar göstermektedir.³¹ XX. yüzyılda yaşanan Birinci ve İkinci Dünya Savaşı dünyanın pek çok yerinde göçlere sebep oldu. Devletlerin dağılması, yeniden kurulması insanların kimi zaman mülteci kimliğiyle başka devletlere sığınmasına neden oldu. Ayrıca İkinci Dünya Savaşı sonrasında ülkelerinin toparlanmasını amaçlayan ülkelerin yeterli iş gücünü ülkelerinde bulamayıp başka ülkelerle iş gücü göçü anlaşmaları yapma yoluna gitmeleri göç olayını tetiklemiştir. Özellikle Almanya, Avusturya, Belçika, Fransa ve Hollanda gibi ülkeler, diğer ülkelerden işçi ithal ederek iş gücü açığını kapatmaya çalışmıştır.³²

O yıllarda Batı Avrupa ülkelerinin nüfusu ve iş gücü yapısı yavaş geliştirmekteydi. Buna karşın ekonomik yapının hızla büyümesi nüfus yapısı, iş gücü sayısı ve ekonomi arasında orantısızlığa yol açmıştır. Endüstri ülkeleri emek ile sermaye arasındaki dengesizliği gidermek için her ne kadar emek tasarruf eden teknoloji ve sermaye yoğun yatırımlar kullansalar da iş gücü ihtiyacını

²⁹ Prof. Dr. Kemal H. Karpat. (2013). Osmanlı'dan Günümüze Etnik Yapılanma ve Göçler. Timaş Yayınları, İstanbul, s. 11.

³⁰ İbrahim Kafesoğlu. (1998). *Türk Milli Kültürü*, Ötüken Yayınları, İstanbul, ss.32-35.

³¹ Nebile Özmen. (2011). Göçün 50. Yılında Entegrasyon ve Din İlişkisinin Dönüşen Parametraleri: Almanya'da Türkler. *Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi*, s. 396.

³² Şenol Yaprak. (2013). Uluslararası Emek Göçü Bağlamında Almanya'ya Türk İşgücü Göçü ve Sosyo-Ekonomik Etkileri. *International Conference on Eurasian Economies*, ss. 863-865.

karşılayamamışlardır. Bu şartlar endüstri ülkelerinin yurtdışından yabancı iş gücü temin etmesine neden olmuştur.³³

İkinci Dünya Savaşı sonrasında büyük sıkıntılar yaşayan Almanya yeniden yapılanmak ve kalkınmak için “misafir işçi” alma yoluna gitmiştir. Almanya’nın gelişmiş iş pazarından haberdar olan Türkiye ise 1961 yılında kurulan Devlet Planlama Teşkilatı’nın ülkede iş gücü fazlası olduğunu tespit etmesi üzerine belli amaçlar güderek yurtdışına iş gücü gönderilmesini uygun görür. Bu amaçlar, yurtdışına işçi göndererek işsizlik oranının azalması, istihdam sorununun ortadan kalkması, göçmenlerin geri dönüşte aktardıkları sosyal ve ekonomik girdiler sayesinde dış açıkların kapanmasıdır.³⁴

Türkiye 30 Ekim 1961 yılında Almanya ile iş gücü anlaşmasını imzalamıştır. Bu tarihten beş yıl önce ise Dünya Ekonomi Enstitüsü görevlilerinden Prof. Dr. Fritz Baade’nin önerisi üzerine ilk Türk işçi göçü gerçekleşir. 1 Nisan 1957’de yol paraları, barınma masrafları, ilk altı haftalık dil kursları, Alman Dışişleri Bakanlığı tarafından karşılanan on iki kişi Kiel’e getirilir ve çeşitli kurumlarda görevlendirilirler.³⁵ On iki zanaatkâr memlekete dönmeyerek Almanya’da çalışmaya devam eder. Bu tarihten itibaren Türkiye’den Almanya’ya büyük bir işçi göçünün kapısı aralanır. Başta para biriktirip memleketlerine geri dönmeyi planlayan binlerce işçi yavaş yavaş Almanya’daki hayatın her alanında etkin olur. Sayıları hızla artan işçiler aile birleşimi hakkının verilmesiyle ailelerini de yanlarına alırlar. Bugün ise Almanya’da hızla artan Türk nüfusu iki milyona yaklaşmıştır. 2014 yılı Almanya İstatistik Ofisi’nin (Destatis) verilerine göre Almanya’da yabancılar merkezine kayıtlı Türk vatandaşlarının sayısı 1 milyon 527 bin 118’dir.³⁶

1.2.1. Geriye Göç

Kendi ülkesi dışında başka bir ülkede belirli bir süre yaşadktan sonra kaynak/orijin ülkeye geri dönüş, geriye göç olarak tanımlanmaktadır. 1960’lı yıllarda Almanya’ya göç eden Türk işçiler arasında da belli nedenlerden dolayı Türkiye’ye dönüş yapanlar söz konusudur. 1973 yılında yaşanan petrol krizi pek çok Avrupa

³³A.g.e., s. 864.

³⁴ Abdurrahim Yılmaz. (2014). Uluslararası Göç: Çeşitleri, Nedenleri ve Etkileri, *Turkish Studies - International Periodical For The Languages, Literature and History of Turkish or Turkic* Volume 9/2, p. 1685-1704, s.1692.

³⁵ Latif Çelik. (2012). Ellinci Yılında Göçtürklerin Türkiye ve Almanya Açısından Önemi. *Tarihin Peşinde-Uluslararası Tarih ve Sosyal Araştırmalar*, Sayı: 7, ss.147-164, s.150.

³⁶ Statistisches Bundesamt/Destatis, Pressemitteilung vom 16. März 2015 – 97/15.

ülkesinde ekonomik bunalım ve işsizliğe neden olur. Bu tarihten itibaren yeni işçi alımı durdurulur ve ülkeye gelmiş olan yabancı işçilere, ülkelerine dönmeleri öğütlenir. Bununla birlikte yabancı nüfusun çoğalmasıyla sağ partilerin ayrımcı politikaları ve sağ yanlı Almanların yabancılara önyargılı tutum ve davranışları da artış gösterir.³⁷

1981 yılında 16 Alman profesör bir araya gelerek Heidelberg Manifestosu'nu yayınlarlar. Amaçları İkinci Dünya Savaşı sonrası kaybettikleri itibarı ve bunun etkisiyle körelen ulusal kimliği tekrar canlandırmaktır. Fakat bunu gerçekleştirirken Almanya'nın içinde bulunduğu sıkıntılı durumlardan yabancılara sorumlu tutarak yabancı düşmanı bir toplum modeli yaratmaya çalışırlar. Yabancılara yönelik tehdit algısını yaymaya çalışan profesörler, yayınladıkları manifestoda "Avrupa Batılı Hristiyan kimliğini muhafaza etmek için bütün yabancı iş gücünü ülkelere göndermeli" şeklinde bir talepte bulunurlar. Bu talep ve tartışmalar üzerine Helmut Kohl hükûmeti 28 Kasım 1983 yılında "Yabancılara Kesin Dönüşe Özendirme Yasası"nı yürürlüğe koyar.³⁸

31 Ekim 1983 ve 30 Haziran 1984 tarihleri arasında ülkelere dönmeyi kabul eden Fas, İspanyol, Yugoslav, Türk, Kore, Portekiz ve Tunus uyruklu işçilere belli şartlar altında yaklaşık 10.500 DM tutarında yardım yapılacak, işçilerin her bir çocuğu için 1.500 DM ödenecekti. Ayrıca geri dönüş yasasına göre yabancı işçiler çalıştıkları süre boyunca ödedikleri emeklilik primlerini toptan geri alabileceklerdi.³⁹

Türkiye'den Almanya'ya göç eden işçiler belli bir ekonomik birikim elde ettikten sonra bir gün mutlaka memlekete dönmeyi planlıyorlardı. Düşük ücretle kötü şartlarda çalışan işçiler zamanla kamu işlerinde hak ettikleri değerin verilmediğini düşünürler. Almanya'ya bir türlü uyum sağlayamayan, dil problemi olan, kendisini hep yabancı hisseden, dışlanan, çocuklarının eğitimini Türkiye'de almalarını isteyen ve en önemlisi memleket hasreti çeken göçmenlere "Yabancılara Dönüşe Özendirme Yasası" ile gelen teşvik cazip gelir. Ödenecek olan prim işçilerin geri dönüş planını tetikler. 1983 yılında yürürlüğe giren Geri Dönüş Teşvik Yasası ile Almanya'daki Türk işçi nüfusu %5.4 düşer.⁴⁰

³⁷ Nermin Abadan Unat. (2006). *Bitmeyen Göç: Konuk İşçilikten Ulusötesi Yurttaşlığa*. İletişim Yayınları, İstanbul, ss.63-78.

³⁸ A.g.e., s.74.

³⁹ A.g.e., s.74.

⁴⁰ Nermin Abadan Unat. (2006). *Bitmeyen Göç: Konuk İşçilikten Ulusötesi Yurttaşlığa*. İletişim Yayınları, İstanbul, s. 74.

Mahmut Tezcan'a göre kesin dönüş nedeni birinci kuşak Türk göçmenlerin Alman toplumuna intibak edememeleridir. Birinci kuşak göçmenler Almanlarla iletişime girememiş, diğer göçmen Türklerle aynı ortamda yaşayarak Alman toplumundan soyutlanmışlardır. Tezcan, eğitim düzeyi düşük ve meslekî yeterlilikleri olmayan Türk işçilerin yabancı kültür tarafından küçümsendiğini ifade eder. Kuşkusuz göçmen işçilerin üzüntüleri, kaygıları ve kuşkuları ailelerine de yansımıştır. Geri dönüş primi ödemesi, 1980 yılından itibaren artan işsizlik ve yabancı düşmanlığının da etkisiyle işçilere cazip gelir.⁴¹

1.2.2. Göçün Türkiye'ye Etkisi

Almanya'ya göç eden işçilerin Türkiye'ye sağladığı ekonomik ve sosyal yararlar azımsanmayacak derecededir. 1960'lı yıllarda hızla nüfusu artan Türkiye için işçi ihraç etmek işsizliğin azalması için büyük bir fırsat olmuştur. Ayrıca göç edenlerin memlekete aktardıkları dövizler dış açıkların kapatılmasında büyük fayda sağlamıştır. 1971 yılı İş ve İşçi Bulma Kurumu raporlarına göre yurt dışına gönderilen işçilerin sağlayacağı düşünülen yararlar şunlardır: ⁴²

- Türkiye sanayiinin ihtiyaç duyduğu kalifiye işçilerden bir kısmı yabancı ülkelerde yetişmektedir.
- İşçilerin çoğunluğu köyde yaşamaktadır. Yapılan anketlerde, yurt dışına çalışmaya giden Türk köylüsünün %85'i tekrar köylere dönerek ekonomik durumlarına yeni bir yön vermek istemektedir. İşçilerin kültür ve eğitim seviyesinde önemli gelişmeler olmaktadır. Yurt dışında edinilen bilgi ve beceriler ülkeye katkı sağlayabilir.
- İşçiler çalıştıkları ülkelerde yabancı dil öğrenmektedir. Bu gelişmelerden yararlanılabilir.
- Yurt dışına fazla iş gücünün aktarılması, geçici de olsa istihdam sorununu hafifletici bir etken olmaktadır.
- İhtiyaç duyulan dövizin önemli bir kısmı bu yolla sağlanmaktadır.⁴³

Zamanla sayıları hızla artan girişimci Türklerin Türkiye'ye gönderdikleri kaynaklar da artmıştır. Göçmenlerin Türkiye'ye gönderdikleri ya da beraberinde getirdikleri dövizleri Türk ekonomisinde olağanüstü önemli bir yer tutar. Türkiye

⁴¹ Mahmut Tezcan. (2000). *Dış Göç ve Eğitim*. Anı Yayıncılık, Ankara, S.91.

⁴² Yahya Kemal Kaya. (1977). *İnsan Yetiştirme Düzenimiz*. Nüve Matbaası, Ankara, ss.39-40.

⁴³A.g.e., s.40.

Cumhuriyeti Merkez Bankası ve Dresdner Bank tarafından yapılan anlaşmaya göre, Almanya’da yaşayan Türkler 1976’dan bu yana Dresdner Bank üzerinden Türkiye Cumhuriyeti Merkez Bankası’nda döviz mevduat hesabı açtırılabilmektedir.⁴⁴

1975 yılında yurt dışındaki işçilerin Türkiye’ye gönderdikleri döviz 1,3 milyar USD tutarındadır. 1980’lerde rakam 2 milyar dolara ulaşmıştır. Resmî verilere göre 1960 ve 1981 yılları arasında Türk işçilerin gönderdikleri dövizler, dış ticaret açığının %80’ini, cari açığın ise %60’ı karşılamıştır. 1990’larda 3 milyar 246 milyon USD tutarındaki döviz, 1997’de 4 milyar 197 milyon USD’dir. 2000’lerde 4 milyar 560 milyon USD’ye ulaşan döviz miktarı bir süre gerilemeye başlar. 2005 yılında döviz rakamı 850 milyon USD iken, 2007 yılından itibaren her sene yaklaşık 1 milyar USD işçi dövizini ülkeye girmektedir.⁴⁵

Başta işçi olarak göçen Türkler zamanla işadamı, siyasetçi, bilimadamı, gazeteci ve yazar olmuş, Türkiye ve Almanya arasındaki sosyal, ekonomik ve politik bağların güçlenmesini sağlamışlardır. Bugün büyük bir kısmı Alman vatandaşı da olan Türkler başarılarıyla Türkiye’nin en büyük destekçi ve temsilcileri olmuşlardır. Göç sürecinde ülkenin tutum ve davranışlarından etkilenerek yeni alışkanlıklar edinen Türkler memlekete bu değişiklikleri taşımışlardır.

1.2.3. Göçün Almanya’ya Etkisi

İşçi ihraç eden ülkenin dışında hiç kuşkusuz bu büyük göçten en çok etkilenen işçi ithal eden Almanya’dır. Almanya İkinci Dünya Savaşı sonrası ekonomik alanda yeniden yapılanma ve kalkınma sürecine girer. Yüzbinlerce ton bombaya maruz kalmış şehirlerde onarılması zor hasarlar meydana gelmiştir. Almanya, şehirlerin yeniden inşasında insan unsurunun paradan çok daha mühim olduğunun farkına varmıştır. Almanya’nın 1950 yılının başlarındaki İş ve İşçi Bulma Kurumu raporlarına göre açık iş gücü sayısı 4 milyondan fazladır. Yeniden ayağa kalkmaya çalışan Almanya iş gücü gereksinimini diğer ülkelerden göç kabul ederek karşılamaya çalışacaktır. İşçi göçü anlaşmalarıyla iş gücü açığını kapatan Almanya kısa sürede ekonomisini ayağa kaldırır.⁴⁶

1961 yılında başlayan göç hadisesi başta her iki ülkeyi de memnun ederken zamanla Almanya açısından boyut değiştirir. Almanya misafir işçileri çağırırken

⁴⁴ Türkiye Cumhuriyet Merkez Bankası İşçi Dövizleri Genel Müdürlüğü Bildirisi, 2002.

⁴⁵ Göç Araştırmaları Dergisi, Ocak-Haziran 2015, s.125.

⁴⁶ Latif Çelik. (2012). Ellinci Yılında Göçtürklerin Türkiye ve Almanya Açısından Önemi. *Tarihin Peşinde-Uluslararası Tarih ve Sosyal Araştırmalar*, Sayı: 7, ss.147-164, s.149.

onları sosyal bir varlık olarak değerlendirmemiş, sadece iş gücü olarak görmüştü. Fakat 1965 yılında İsviçreli yazar Max Frisch'in de ifade ettiği gibi: “*Man hat Arbeitskraefte gerufen und es kamen Menschen*” yani “*İşgücü çağırdılar, fakat insanlar gelmişti*”...⁴⁷

Almanya'ya davet edilen işçiler “Gastarbeiter” yani “misafir işçi” olarak adlandırılmıştı. Bu adlandırma orada kalış süresinin sınırlı olduğunu belirtmekle kalmamış, aynı zamanda neden davet edildiğini de ortaya koymuştu. Fakat misafir işçiler (Alm. *Gastarbeiter*) in misafirlik süresi artar, hatta çoğu, ülkeye kalıcı olarak yerleşir. Almanya konuk işçilerin geçici değil kalıcı olduğuna kanaat getirir. Riva Kastorjana kısa bir süre önce göç sözlüğünde “Gastarbeiter”in yerini “Einwanderer“ (Alm. *Göçmen*) adlandırmasının daha çok konukların uzun süreli varlığına boyun eğildiğinden kaynaklandığını öne sürmektedir. Kastorjana'ya göre Türkler artık bir “Gastarbeiter” değil, Almanya'ya yerleşmiş bir yabancıdır.⁴⁸

Aile birleşimi yasasının da etkisiyle yabancı nüfusu özellikle de Türk nüfusu giderek artar. 1974 yılında yürürlüğe giren aile birleşimi yasasıyla, işçiler ailelerini ve çocuklarını Almanya'ya getirmeye başlarlar. Bu durum Almanya'daki Türk nüfusunun doğurganlık oranında inanılmaz bir artışa neden olur. 1978 ve 1979 yılları arasında küçük çocuk sayısı %15,7 oranında yükselirken, 1974 ve 1980 yılları arasında Almanya'da yaşayan toplam çocuk sayısı %129,8 artış gösterir.⁴⁹ 2014 yılındaki Federal İstatistik Kurumu (Destatis) verilerine göre ise Almanya'da yabancılar merkezine kayıtlı Türk vatandaşının sayısı 1 milyon 527 bin 118'dir.⁵⁰

Almanya, 1960'lı yıllarda başlayan yabancı nüfus artışıyla çok kültürlü ve çok etnikli bir topluma dönüşür. Fakat bu durum bazı kesimlerin özellikle de sağ partilerin yabancıları, kültürel ve ulusal miraslarına tehdit olarak algılamasına neden olur. Siyasetçilerin yabancıların en kısa sürede Alman yaşam koşullarına ve kültürüne adapte olmaları gerektiği düşünceleri ve uyguladıkları politikalar entegrasyon ve asimilasyon tartışmalarını da beraberinde getirir.⁵¹

⁴⁷ Max Frisch. (1965). “Man hat Arbeitskraefte gerufen, und es kamen Menschen”, Siamo İtaliani-Die Italiener, Zürich.

⁴⁸ Riva Kastoryano. (2000). *Kimlik Pazarlığı: Fransa ve Almanya'da Devlet ve Göçmen İlişkileri*. Ali Berktaş (Çev.), İletişim Yayınları, İstanbul, ss. 27-28.

⁴⁹ Nermin Abadan Unat. (2006). *Bitmeyen Göç: Konuk İşçilikten Ulusötesi Yurttaşlığa*. İletişim Yayınları, İstanbul s.67.

⁵⁰ Statistisches Bundesamt/Destatis (Tr. Alman İstatistik Kurumu), 16 Mart 2015 tarihli basın açıklaması 97/15.

⁵¹ Unat, a.g.e., ss.62-63.

1.2.4. Entegrasyon ve Asimilasyon Tartışmaları

Almanya'ya gelerek buldukları ülkenin sosyo-politik ortamına, kültürüne uyum sağlayamayan Türkler ve diğer yabancılar için tek çarenin entegrasyon ve asimilasyon olduğu fikrini savunan kesimler olmuş ve olmaktadır. Çokça tartışılan entegrasyon ve asimilasyon meselelerini, Türkler ve Almanlar bağlamında ele almadan önce bu kavramları tanımlamakta fayda var.

Sosyolojik olarak entegrasyon, azınlık ve çoğunluğun değerlerini kaybetmeden birbirine uyum sağlama sürecidir. Erkan Perşembe'ye göre entegrasyon toplu halde hareket etme yeteneğine ve gücüne sahip birimlerin beraber geliştirdikleri, fayda ve menfaat ortaklığı bilincine dayalı bir dayanışma sürecidir. Aynı topluma katılan bireylerin etkileşim sürecinden geçerek, topluluk duygusunun getirdiği sorumlulukları paylaşıp, aralarındaki dayanışmayı muhafaza edebilmeleridir. Statik anlamıyla entegrasyon toplulukların yapısal uyumudur. Entegrasyon kavramı, dinamik anlamıyla ise etkileşim içindeki toplulukların dengeli tutum ve davranışlarıdır.⁵²

Mahmut Tezcan, entegrasyon politikasının, farklı toplumların değer ve benliklerini kaybetmeden birbirlerine tesir ederek bir sentez oluşturmayı amaçladığını düşünür. Tezcan, bu politikanın topluma bakış açısını “uyumlu heterojenlik” olarak ifade eder. Entegrasyon modelinin felsefi temelini ise bağdaştırmacılık/senkretizm ile açıklar. Egemen ve azınlık toplum arasındaki çatışmacı fikirler giderilerek, farklı gruplar arasında uzlaşma sağlanır. Azınlık topluluğun kültür ve değer farklılıkları egemen toplumunkini tehdit etmediği sürece tolere edilir. Etkileşim içindeki farklı kültürler zamanla kaynaşır bir senteze varırlar.⁵³

Entegrasyonun en temel şartı, çok kültürlü toplumlarda azınlık toplumların kendi değerlerini muhafaza ederek mevcut yapının işleyişine iştirak etmesidir. Başarılı bir entegrasyona ulaşabilmek için farklı etnik kökenli toplumların kültürel ve dinî değerlerini kaybetmeden işlevsel şekilde toplumun işleyişine katılması beklenir.⁵⁴

Entegrasyon sürecinde karşılaşılan bir diğer kavram asimilasyondur. Asimilasyon kısaca özümleme ve benzeşme olarak tanımlanmaktadır. Diğer bir ifadeyle farklı soydan gelen azınlık ya da etnik toplumların kültür birikimlerinin ve

⁵² Erkan Perşembe. (2005). *Almanya'da Türk Kimliği Din ve Entegrasyon*. Ankara, s.46.

⁵³ Mahmut Tezcan. (2000). *Dış Göç ve Eğitim*. Anı Yayıncılık, Ankara, s.15.

⁵⁴ Erkan Perşembe. (2005). *Almanya'da Türk Kimliği Din ve Entegrasyon*. Ankara, s.46.

kimliklerinin egemen yapı ve doku tarafından yok edilme ya da eritilme sürecinin sonudur.⁵⁵ Asimilasyon, herhangi bir topluma sonradan dâhil olan grupların, o toplum yapısı içinde ekonomik, sosyal ve kültürel düzeyde benzeşmesi prosesi olarak tanımlanabilir. Uzun süren bir prosestir. Nesiller arası değişimle birlikte gerçekleşir.⁵⁶ Asimilasyon terimi, göçmenin menşe ülkenin kimliğini ve aidiyetini terk etmesini, göç ettiği ülkenin sosyo-kültürel yapısını tamamen benimsemesini öngörür. Göçmenin menşe ülkeyle bağlarını koparmaması durumunda, göç ettiği ülkeye aidiyetinin zayıflayacağı düşünülür.⁵⁷ Prof. Dr. Kemal Karpat göçlerin entegrasyonla başlayıp genellikle asimilasyonla sonuçlandığını ifade eder. Asimilasyon süresinin toplumdan topluma değişkenlik gösterdiğini düşünür. Karpat'a göre zamanla göçmenlerin milliyetçilik duygularının yoğunluk derecesine göre yerli toplum içinde eriyebilecekleri, yerlilerin dillerini benimseyecekleri ve bir süre sonra da tamamen asimile olabilecekleri beklenebilir.⁵⁸

Entegrasyon ve asimilasyon kavramları içinde kullanıldığı tarihsel, siyasal ve sosyal bağlamda bir anlam teşkil eder. Bu bağlamda Almanya'nın entegrasyon ve asimilasyon anlayışını incelemek faydalı olacaktır.

Türkiye'den Almanya'ya gelen "misafir işçi"ler aile birleşimi yasasından faydalanarak eşlerini ve çocuklarını da Almanya'ya getirirler. Göçmenlerin çocuklarının Almanya'da eğitim görmeye başlaması, yaşam standartlarından memnuniyet, farklı sektörlerde iş yeri açanların sayısının gittikçe artması, yatırımların Almanya'da yapılması ve Alman vatandaşlığına geçilmesi gibi gelişmeler göçmenlerin Almanya'ya kalıcı olarak yerleşmesini sağlar⁵⁹.

Milliyetçilik, kendisini millet olarak kabul eden, bir devlete bağlı toplulukların millî değerlerini, dillerini, kültürlerini, kendi fikirlerine uygun olarak yazdıkları tarihlerini yücelten bir ideolojidir. Etnisite ise bir toplumun özü, gerçek kimliği ve taşıdığı değerlerle onu diğer toplumlardan ayıran bir kültür ifadesidir.⁶⁰

⁵⁵ http://www.tdk.gov.tr/index.php?option=com_content&view=article&id=645.

⁵⁶ Mahmut Tezcan. (2000). *Dış Göç ve Eğitim*. Anı Yayıncılık, Ankara, s.14.

⁵⁷ N. Aslı Şirin Öner. (2012). Göç Çalışmalarında Temel Kavramlar. *Küreselleşme Çağında Göç: Kavramlar, Tartışmalar*, Editör: S. Gülfer İhlamur Öner ve N. Aslı Şirin Öner İletişim Yayınları, İstanbul s. 19.

⁵⁸ Prof. Dr. Kemal H. Karpat. (2013). Osmanlı'dan Günümüze Etnik Yapılanma ve Göçler, Timaş Yayınları, İstanbul, ss.27-28.

⁵⁹ Helga Rittersberger-Tılıç, Yelda Özen, Kezban Çelik. (2012). Geriye Göçün Dinamikleri: Almanya'dan 'Ev'e Dönüş. *Küreselleşme Çağında Göç: Kavramlar, Tartışmalar*, Editör: S. Gülfer İhlamur Öner ve N. Aslı Şirin Öner İletişim Yayınları, İstanbul s. 290.

⁶⁰ Prof. Dr. Kemal H. Karpat. (2013). Osmanlı'dan Günümüze Etnik Yapılanma ve Göçler. Timaş Yayınları, İstanbul, ss.34-37.

Milliyetçi siyasi görüşlerin baskın olduğu ve etnisitenin büyük önem taşıdığı Almanya’da “misafir işçiler”in ülkeye yerleşmesi siyasî düzeyde ve yerel halkın psikolojisinde huzursuzluk doğurur.⁶¹

Ulus-devlet merkezli yönetsel milliyetçilik anlayışına göre uluslararası göç, ulus-devletin sınırları, siyasî düzeni, vatandaşlık ve toplumsal refah rejimi için tehdit unsurudur. Bu anlayış “vatandaş”ya ya da “yerli”ye karşı göçmen halkı “yabancı” olarak sınıflandırır ve tanımlar. Daha sonra bu bakış açısına göre “yabancı”, “yasal”, “yasa dışı”, “düzensiz”, “uyumsuz” ya da “kâğıtsız” gibi alt kategorilere ayrılır.⁶²

Riva Kastoryana’ya göre göçmenler, politikacılar ve kamuoyu tarafından “kaçak”, “illegal” ya da “kâğıtsız” olarak nitelendirilmektedir. Bu tanımlamalara göç alan Avrupa ülkelerinde ve ABD’de sık sık rastlanmaktadır. Günümüzdeki göçmenlerin yanısıra, giderek göçmenlerle özdeşleştirilen sığınmacılar/mülteciler için de aynı bakış açısı söz konusudur. Sığınmacılar, endüstri ülkelerinin sunabilecekleri yüksek yaşam standartlarından faydalanmak için sığınma hakkı isteme statüsünün ardına gizlenen bireyler olarak görülmektedirler. Bu nedenle “sahte sığınmacılar” olarak da tanımlanmaktadır. Almanya’da bu durum Wirtschaftsasyllanten (ekonomik sığınmacı) kavramının oluşmasına neden olmuştur. Özellikle sığınmacılar, siyasi sınıf tarafından “göç sorunu”nun sorumluları olarak gösterilmektedir. Riva Kastoryana’ya göre Almanya’da göç sorunu özellikle bir Türk sorunudur: Türkenproblem.⁶³

Almanya’daki kan bağı esasına dayalı vatandaşlık sistemi ırkı temiz tutmayı öngörür. Kendisini bir “kültür ulusu” olarak gören ve kökene dayalı bir Almanlık anlayışını savunan bir kesim yabancıyı tehdit unsuru olarak algılar. Bu kesim tarafından yabancılar, özellikle de Türkler dışlanır, önyargı ve ayırıcılığa maruz kalır, çoğulun karşısında düzen bozan azınlık olarak görülür, kısacası ötekileştirilir. Almanlar açısından bu tehditin ortadan kalkması farklı şekillerde gerçekleşebilir: Türklerin anayurtlarına dönmesi, uyum sürecine tabi tutulması ya da asimile olmaları. 2015 yılı Federal İstatistik Kurumu raporlarına göre Almanya’da 17,1

⁶¹ K. Onur Unutulmaz. (2012).Gündemdeki Kavram:”Göçmen Entegrasyonu”-Avrupa’daki Gelişimi ve Britanya Örneği. *Küreselleşme Çağında Göç: Kavramlar, Tartışmalar*. Editör: S. Gülfer Ihlamur Öner ve N. Aslı Şirin Öner İletişim Yayınları, İstanbul s.146.

⁶² N. Aslı Şirin Öner. (2012). Göç Çalışmalarında Temel Kavramlar. *Küreselleşme Çağında Göç: Kavramlar, Tartışmalar*. Editör: S. Gülfer Ihlamur Öner ve N. Aslı Şirin Öner İletişim Yayınları, İstanbul s. 14.

⁶³ Riva Kastoryano. (2000). *Kimlik Pazarlığı: Fransa ve Almanya’da Devlet ve Göçmen İlişkileri*, Ali Berktaş (Çev.), İletişim Yayınları, İstanbul, s.28.

milyon göçmen kökenli insan yaşamaktadır.⁶⁴ Almanya, azımsanmayacak derecede yabancı nüfusa sahip olmasına rağmen kendini “kültür ulusu” olarak görmektedir. Hilâl Onur İnce, izlenmekte olan yabancılar politikasının ve yerel Alman halkının, yabancıların asimile olmaları gerektiği görüşüne sahip olduğunu düşünmektedir. İnce, demokratik görüşe sahip insanların ise ırkçılığın toplumda yarattığı baskıdan sıkıldığını, bundan dolayı yabancıların saygı görmesi ve tolere edilmesi gerektiği fikrine sahip olduğunu vurgulamaktadır.⁶⁵

Ülkeye ilk giden göçmenler arasında eğitimsiz ve Almanca’yı hiç bilmeyen, Anadolu’nun çeşitli yerlerinden gelen Türklerin çoğunlukta olduğu ülkede şüphesiz ki entegrasyon konusunda sadece Almanya’ya özgü pek çok faktör bulunmaktadır. Bir an önce göçmenlerin Almanya’ya uyum sağlamalarını kolaylaştırmak için entegrasyon yasaları ve göçmen politikaları devreye sokulur. Böylece siyasî partiler göçmenlerin toplumla bütünleşebilmesi için yeni programlar ve eğitim modelleri arayışına girer. Üniversite ve okulların, etnik ve dinî çeşitliliği hoşgörüyü karşılaması ve bunu bir fırsat olarak görmeleri öğütlenir. Almanya entegrasyonla birlikte sorunsuz, demokratik bir toplum inşa etmek istemektedir. Yapılan pek çok araştırmada, Almanya’da yaşayan Türklerin millî ve dinî kimliklerine gurbette yaşama psikolojisiyle daha sıkı sarıldıkları görülmektedir. Zamanla siyasetçi, sanatçı, sporcu, gazeteci, yazar gibi konumlara gelerek söz sahibi olan Türkler kimlik unsurlarını ve değerlerini korumak amacıyla girişimlerde bulunurlar. Türkiye Millî Eğitim Bakanlığı ve Almanya’daki eyaletlerin eğitim bakanlıkları arasında 2002 yılında yapılan anlaşmaya göre Alman liselerinde Türkçe seçmeli yabancı dil olarak okutulacaktır. Ayrıca Türklerin yoğun olarak yaşadığı bölgelerde okullarda seçmeli İslâm dini dersleri verilmeye başlanır.⁶⁶

Türkler yoğun oldukları bölgelerde gerekli izinleri alarak Türkiye Diyanet Bakanlığı’na bağlı cami dernekleri kurarlar. Burada çalışan din görevlileri Türkiye tarafından atanmaktadır. Alevi birlikleri ise Cem Vakfı ve Almanya Alevi Birlikleri Federasyonu gibi çatı örgütlerde faaliyet gösterirler. Camiler ve cemevleri vasıtasıyla

⁶⁴ Statistisches Bundesamt Destatis (Tr. Alman İstatistik Kurumu) 16.09.2016 tarihli basın açıklaması.

⁶⁵ Hilal Onur İnce. (2011). Almanya’da Farklı Olmak: Entegrasyon ve Hoşgörü Kavramına Eleştirel Bir Bakış, *Bilgi Dergisi*, s.174.

⁶⁶ Nermin Abadan Unat. (2006). *Bitmeyen Göç: Konuk İşçilikten Ulusötesi Yurttaşlığa*. İletişim Yayınları, İstanbul ss. 211-213.

biraraya gelen yurttaşlar ibadet dışında, çeşitli sosyal aktiviteler de düzenlenmektedirler.⁶⁷

Türklerin, entegrasyon taleplerine kültürel mirasını korumak ve değerlerinden ödün vermemek adına itiraz ettiği zamanlar da olmuştur. Fakat bazı Alman politikacıların söylemlerinin, Türklerin kaygılarını destekler nitelikte olduğu görülmektedir. Alman politikacı Otto Schily *Süddeutsch Zeitung*'a verdiği bir röportajda “En iyi entegrasyon asimilasyondur” der.⁶⁸ Birçok siyasetçi ve devlet adamı tarafından Almanca dilini bilmek entegrasyon hedefine ulaşmanın en büyük şartıdır. Bu sebeple yabancılar dil kurslarına yönlendirilirler. Otto Schily'nin *Die Welt* gazetesine verdiği röportajda ise “Uyumun en sorunsuz şekli asimilasyondur, ancak devlet bunu zorla yapamaz. Başarılı bir uyum için asgari şart, yabancıların Almanca öğrenmeleridir”.⁶⁹

Entegrasyon sürecinin, asimile olmaya zorlandıkları gerekçesiyle yavaşlaması, Türklerin Alman toplumu tarafından “uyumsuz” olarak nitelendirilmesine neden olur. Zamanla entegre olamayan Türkler ve yaşattıkları değerler tehdit olarak algılanır. Yabancı düşmanlığının oluşması yabancıların ekonomilerine yük olarak görülmeye başlamasıyla doğru orantılı gelişmeye başlar.⁷⁰

Bugün Almanya'daki belli bir kesimin göçmenlere duyduğu ırkçı ve şovenist tepkiler, artan işsizlik olgusuyla birlikte çoğalmıştır. Son yıllarda Almanya'daki işsizliğin çoğalması ve yabancı uyruklu işçilerin daha az ücretle çalışmaktan kaçınmaması yabancı ve yerel işçinin rakip olmasına neden olur. Alman işçinin iş bulamaması buna karşın yabancı işçilerin iş sahibi olması durumunda kimi Almanlarda ırkçı ve şovenist bir yaklaşımın ortaya çıktığı görülür. Toplumun geneline yansıyan bu olumsuz tepki, yabancıların dışlanmasına yol açar. Ayrımcı yaklaşımın işverenlere de yansıdığı görülür. Yerel işçisine avantaj sağlamak isteyen işveren kendi işçisini işe almaya başlar. Böylece işsizliğin yönü değişir. Fakat bu sefer de işsizlik sigortası ve sağlık sigortası gibi sosyal haklardan faydalanmaya başlayan yabancı işçi, Almanya'nın sosyal fonlarını tüketen bir grup olarak görülür. Halkın yabancıya duyduğu önyargılar yabancı düşmanlığına dönüşür.⁷¹

⁶⁷ Nebile Özmen. (2011). Göçün 50. Yılında Entegrasyon ve Din İlişkisinin Dönüşen Parametraleri: Almanya'da Türkler. *Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi*, s. 404.

⁶⁸ Die beste Form der Integration ist Assimilierung. *Süddeutsch Zeitung*. 12.02.2008, s.2.

⁶⁹ Ausländer müssen Deutsch lernen. *Die Welt*, 24.02.2000.

⁷⁰ Ahmet Onay. Asimilasyon, Entegrasyon, Eğitim ve Din. *Die Gaste*. 1.05.2008, s.13.

⁷¹ Asimilasyon, Entegrasyon, Eğitim ve Din. *Die Gaste*. 01.05.2008, s.13.

Türk sosyal bilimcilerden Ayhan Kaya ve Ferhat Kentel Almanya’da yaşayan Türklerin entegrasyon ve asimilasyon politikalarından ne derece etkilendiklerini araştırmışlardır. Araştırmaya göre Almanya’da yaşayan Türkler diğer Avrupa ülkelerinde yaşayan Türklere nazaran daha dindar ve cemaatçi bir şekilde örgütlenmişlerdir. Almanya’daki Türklerin bir bölümü entegre olamamışlardır. Bu gruba dahil olan Türkler Alman toplumundan izole olmuş, kendilerine dayanışma bağları içinde etnik ve geleneksel bir yaşam alanı oluşturmuşlardır. Araştırmaya göre diğer grup ise kozmopolitandır. Bu grup küresel ölçekte düşünen, farklı etnik kültürlerle uyum ve birlik içinde yaşamaktan memnun, duyarlı bir bakış açısı benimsemiştir.⁷²

⁷² Nermin Abadan Unat. (2006). *Bitmeyen Göç: Konuk İşçilikten Ulusötesi Yurttaşlığa*. İletişim Yayınları, İstanbul s.332.

İKİNCİ BÖLÜM

2. ALMANYA'DAKİ TÜRK EDEBİYATI

2.1. Birinci Kuşak Yazar ve Şairler

Günümüzde teknolojinin gelişmesi insanların farklı kültürlere ait insanlarla etkileşime girmesini kolaylaştırmakta, toplumların birbirlerini tanmasına yardımcı olmaktadır. Birbirinin değer yargılarını önceden tanıyan birey, farklı kültürle karşılaştığında birbirini yadırgamamakta, olumlu iletişimler kurmaktadır. Ne yazık ki Almanya'ya göç eden ilk kuşak bu kadar şanslı olmamış, göçten hiç kuşkusuz en ağır şekilde etkilenmiştir. Daha önce tanımadıkları kültür ve değerlerle karşılaşan Türkler "kültür şoku" yaşamış, uzun süre uyum sağlamakta zorlanmış, dilini bilmedikleri bir ülkede içe kapanık, izole bir yaşam sürmüşlerdir. Yabancı bir memlekette fiziksel ve duygusal açıdan zor bir yaşam sınavı vermişlerdir. Bunların arasında yoğun duygularını dışa vurma gereksinimi duyanlar olmuştur. Kimileri bu ihtiyaçlarını yazarak karşılamıştır.⁷³

Almanya'daki yabancı yazarlar altmışlı yılların sonunda ilk edebî ürünlerini oluşturmaya başladılar. İlk örnekleri verenler İtalyan ve Türk yazarlardır. 1960'lı yılların sonu 1970'li yılların başında ortaya çıkan edebiyat, Almanya'ya misafir işçi olarak gelen kişiler tarafından oluşturulduğundan Gastarbeiterliteratur (Tr. *Misafir İşçi Edebiyatı*) olarak adlandırılır. Stratthaus'a göre "misafir işçi" kavramı, Almanya'ya gelen işçilerin geçici gözüyle görüldüğünden kaynaklanarak oluşturulmuş ya da Alman milletinin homojen birliğinin korumak adına verilmiş bir adlandırmadır.⁷⁴ Göçün ilk yıllarında doğru bir adlandırma olan "misafir işçi edebiyatı", misafir işçilerin Almanya'daki misafirlik sürelerinin uzamasıyla değişime uğrar.⁷⁵

⁷³ Nilüfer Kuruyazıcı. (2001). "Almanya'da Olusan Yeni Bir Yazının Tartışılması", Editörler: Mahmut Karakus – Nilüfer Kuruyazıcı, Gurbeti Vatan Edenler: Almanca Yazan Almanyalı Türkler, T.C. Kültür Bakanlığı Yayınları, Ankara, ss.3-6.

⁷⁴ Bernd Stratthaus. (2005). Was heißt „interkulturelle Literatur“?. Doktora Tezi, Duisburg-Essen Üniversitesi, s. 24.

⁷⁵ Kuruyazıcı, a.g.e., s.7.

Başta daha çok şiir ve hikâyelerle seslerini duyurmaya çalışan ilk kuşak edebiyatçılar daha sonra romana yönelirler. İlk kuşak Türk yazarların en önemli özelliği eserlerini daha çok Türkçe yazmalarındadır. Sebebi ise Almancayı henüz bilmemeleridir. Yabancı bir memlekette psikolojik ve fiziksel açıdan zor bir yaşam sınavı veren işçilerin yazmalarındaki amaç, Almanlara seslenerek onlara yaşadıkları sıkıntıları ve zorlukları duyurmaktır. Bu sebeple o dönemin yazarları "göçmenliğin kronistleri"⁷⁶ olarak adlandırılmıştır. İşçi yaşamını, fabrikadaki sert çalışma ortamını, sürekli direktifler veren ustabaşını, Alman komşuların garip davranışlarını, kimi zaman hüznü kimi zaman eleştirel kimi zaman da hicvederek işlemişlerdir. Verdikleri eserleri okuyanlar ise daha çok misafir işçilerin çocuklarını okutan eğitimci ve sosyologlardan oluşuyordu.⁷⁷

1960'lı yılların sonuna doğru Yüksel Pazarkaya, Fethi Savaşçı, Bekir Yıldız, Aras Ören, Güney Dal, Habib Bektaş gibi yazarlar öne çıkar. Çoğu işçi olarak Almanya'ya gelen yazarlar, eserleriyle Almanya'daki Türklerin hayatına ayna tutmuşlardır. Geride bıraktıklarına duydukları özlemle hatıralarına bağlanan, çevrelerine yabancılaşan, yalnızlıklarıyla her geçen gün daha da içe kapanan, Almanlar tarafından dışlanan işçilerin yaşamlarını bireysel ve sosyal çerçevede gerçekçi bir bakış açısıyla ortaya koymuşlardır. Oluşturulan bu yeni yazın, işçi yaşamını tüm gerçekliğiyle yansıtan, belgesel niteliğinde bir edebiyattır.⁷⁸

İlk kuşak göçmen edebiyatçıların en önemli temsilcilerinden Yüksel Pazarkaya *Oturma İzni* adlı öykü kitabında, işçi göçü temasını gerçek hayattan kesitler sunarak işler. İşçi göçünün temelinde yatan sosyal ve ekonomik nedenleri, Türkiye'deki "işsizlik çıkmazı"nı, Almanya'daki ağır çalışma koşullarını etkileyici bir dille anlatır.⁷⁹

Bu dönem öne çıkan yazarlardan bir tanesi de Aras Ören'dir. Aras Ören *Berlin Üçlemesi*'nde eserin başkışisi Niyazi Gümüşkılıç üzerinden göçmenlik

⁷⁶ Almanca "tarih yazarı" anlamına gelen "Der Chronist" sözcüğünden türetilmiştir.

⁷⁷ Dursun Zengin. (2000). Göçmen Edebiyatı'nda Yeni Bir Yazar. Mehmet Kılıç ve "Fühle Dich Wie Zu Hause" Adlı Romanı. *Ankara Üniversitesi Dil ve Tarih-Coğrafya Fakültesi Dergisi* 40, 3-4,103-128, s. 104.

⁷⁸ Ahmet Demir. (2011). Turkish Studies - International Periodical For The Languages, Literature and History of Turkish or Turkic Volume 6/3, ss. 675-689, Sosyo-Ekonomik Yönüyle Almanya'ya Göçün Yüksel Pazarkaya'nın 'Oturma İzni' Adlı Öykü Kitabına Yansımaları, s.676.

⁷⁹ Ahmet Demir.(2011). *Turkish Studies - International Periodical For The Languages, Literature and History of Turkish or Turkic Volume* 6/3, ss. 675-689, Sosyo-Ekonomik Yönüyle Almanya'ya Göçün Yüksel Pazarkaya'nın 'Oturma İzni' Adlı Öykü Kitabına Yansımaları, ss. 675-677.

olgusunu, çok kültürlü toplumda yaşanan çatışmaları, *Niyazi*'nin olaylar ilerledikçe geçirdiği değişimi ve ulaştığı bilinç düzeyini anlatır.⁸⁰

2.2. İkinci Kuşak Yazar ve Şairler

Daha çok aile birleşimiyle Almanya'ya gelmiş ya da Almanya'da doğmuş olan ikinci kuşak, literatürde "kayıp kuşak" olarak da adlandırılmaktadır. Bu adlandırmanın sebebi, millî kimliği başta Türk çevresinde inşâ edilmiş olan ikinci kuşağın sosyalleşme sürecinin Almanya'da devam etmesiyle iki farklı dil, kültür, kimlik ve sistem arasında sıkışıp kalmasıdır. Almanya'daki yeni nesil Türk gençlerinin büyük ölçüde Alman kültürünün tesiri altında kalması, buna karşılık anne ve babaların çocuklarını kontrol altına almak isteyişi, iki kuşak arasında çatışmalara neden olur.⁸¹

1980'li yıllarda ortaya çıkan ikinci kuşak yazarları birinci kuşak yazarlardan ayıran özellik eserlerini Almanca yazabilmeleridir. İlk kuşak işçilerin çocukları olan ya da çok küçük yaşlarda aileleriyle Almanya'ya gelen ikinci kuşak iki dile de hâkimdir. Almancayla küçük yaşta tanışan, Almanca öğrenim gören, Almancayı anadili gibi konuşan, Türkçeyi sadece evde duyan bir nesil yetişir. Eserlerinde kullandıkları mecazlar, uyguladıkları dil oyunları Alman diline ve edebiyatına ne kadar iyi hâkim olduklarının kanıtıdır. Fakat söz sanatlarından yararlanırken Türk kültürünün unsurlarına bağlı kalırlar. Kimi zaman da eserlerinde kullandıkları Türkçe atasözü ve deyimleri Almanca'ya doğrudan çevirirler.⁸²

İki dile yetişen ve Almanca yazabilen ikinci kuşak yazarlar arasında daha çok Alev Tekinay, Zafer Şenocak, Zehra Çırak, Şinasi Dikmen, Feridun Zaimoğlu ve Akif Pirinççi öne çıkar.

İkinci kuşak ilk kuşaktan işledikleri konu bakımından da yavaş yavaş ayrılmaya başlar. İkinci kuşakta "arada kalmışlık" duygusu ön plandadır. İlk kuşak büyük derecede memleket özlemi çekerken, küçük yaşta Almanya'ya gelen ikinci

⁸⁰Mahmut Karakuş. (2001). Çok Boyutlu Bir Göç Serüveni: Aras Ören'in Berlin Üçlemesi. Editörler: Mahmut Karakus – Nilüfer Kuruyazıcı, *Gurbeti Vatan Edenler: Almanca Yazan Almanyalı Türkler*, T.C. Kültür Bakanlığı Yayınları, Ankara, ss.115-127.

⁸¹ Erdal Aksoy. (2010). Almanya'da Yaşayan Üçüncü Kuşak Türk Öğrencilerin Kimlik Algılamaları ve Buna Bağlı Olarak Karşılaştıkları Ayrımcılık Sorunları. *Hacettepe Üniversitesi Türkiyat Araştırmaları Dergisi*, Bahar (12), ss. 9-28.

⁸² Dursun Zengin. (2000). Göçmen Edebiyatı'nda Yeni Bir Yazar. Mehmet Kılıç ve "Fühle Dich Wie Zu Hause" Adlı Romanı. *Ankara Üniversitesi Dil ve Tarih-Coğrafya Fakültesi Dergisi* 40, 3-4,104.

kuşak bu duyguyu ilk kuşak kadar yoğun hissedemez. Birinci kuşak yerli ve yabancı arasındaki fırsat eşitsizliği ve ayrımcılıktan dolayı kültürel kimliğine daha sıkı sarılır ve Almanya'nın bir parçası olmayı düşünmez. İkinci kuşak ise kendilerini ve çocuklarını Almanya'nın yerlileriyle kıyaslar, aynı fırsat ve olanaklardan yararlanmak ister. Yasal haklarına sahip çıkan ve Almanya'da bir düzen kuran ikinci kuşak Almanya'yı "ikinci vatan" olarak görmeye başlar. Fakat bu bakış açısı kimlik problemlerini de beraberinde getirir. Bu dönemde kimlik problemi ve yabancı düşmanlığının ele alındığı eserler yaygınlık kazanır. Edebiyatçılar eserleriyle iki kültür arasında köprü kurmayı hedeflerler.⁸³

Zafer Şenocak, iki kültür ve iki dil arasında sıkışan göçmenlerin durumunu şiirlerinde etkileyici bir biçimde dile getirir. Özellikle *Flammen Tropfen* (Tr. Alev Damlası) adlı şiirinde arada kalmışlık duygusunu haykırırcasına dışavurur. Şiir incelendiğinde, Almanca yazan Şenocak'ın şiirlerinin Doğu ve Batı unsurlarının etkisinde olduğu göze çarpar. Şiirin adının *Flammen Tropfen* yani *Alev Damlası* olması hem Ahmet Haşim'in *Karafil* adlı şiirindeki "bir katre alevdir bu karanfil" dizelerine benzer hem de divan edebiyatındaki mazmunları hatırlatır.⁸⁴

İki ayrı gezegene basar ayaklarım
 Dönmeğe başladığında onlar
 Beni de çekerler birlikte
 Düşerim
 İki dünya taşıyorum içimde
 Ama bütün değil hiçbiri
 Kanıyorlar durmadan
 Sınır çizgisi geçer
 Dilimin tam da ortasından⁸⁵

Şinasi Dikmen ve Osman Engin, göçmen edebiyatında özel bir konuma sahip yazarlardandır. Her ikisi de Almanya'daki Türkleri ve yaşadıkları toplumu yakından gözlemlemiş, eserlerinde hicivli bir dille işlemişlerdir. Usta hicivler yazan ve yayımlanan eserleri Almanya'daki okurlar tarafından büyük ilgi gören Dikmen ve

⁸³ Nilüfer Kuruyazıcı. (2001). Almanya'da Olusan Yeni Bir Yazının Tartışılması. Editörler: Mahmut Karakus – Nilüfer Kuruyazıcı, *Gurbeti Vatan Edenler: Almanca Yazan Almanyalı Türkler*, T.C. Kültür Bakanlığı Yayınları, Ankara, ss.8-9.

⁸⁴ Yüksel Özoğuz. (2001). Zafer Şenocak: İki Kültürün Kesiştiği Noktada Yeni Bir Şiir Dili. Editörler: Mahmut Karakus – Nilüfer Kuruyazıcı, *Gurbeti Vatan Edenler: Almanca Yazan Almanyalı Türkler*, T.C. Kültür Bakanlığı Yayınları, Ankara, ss.201-208.

⁸⁵ Zafer Şenocak. (1985). *Flammentropfen*, Dağyeli Verlag, Frankfurt, s.69.

Engin, Almanca yazmış, işledikleri konu ve sahip oldukları üslup bakımından Alman edebiyatına yeni bir soluk getirmişlerdir.⁸⁶

Alev Tekinay, Almanya’da yaşayan Türk yazarların eserlerinde sık sık işlediği “yabancı” sorununu farklı şekilde ele alır. Tekinay eserlerinde Almanlara karşı ön yagılı davranmaz. Yaşanılan sorunları hem Almanlar hem de Türkler cephesinden objektif değerlendirir. Özellikle bir Türk Germanist ve Alman Türkolog’un başkişisi olduğu *Ein Hauch von Paradies* (Tr. *Cennetten Bir Nefes*) adlı romanında idealist bir iyimserlikle hoşgörü olgusunu vurgular.⁸⁷

İkinci kuşak yazarlar arasında politik nedenlerden ya da eğitim için gelenler de mevcuttur. Fakir Baykurt ve Aysel Özakin 12 Eylül 1980 darbesinden sonra politik nedenlerle Almanya’ya gelen yazarlar arasındadır. Levent Aktoprak ve Alev Tekinay ise öğrenim görmek için Almanya’ya gelen yazarlardandır.⁸⁸

Fakir Baykurt 1971 yılında siyasî nedenlerden dolayı iki kez gözaltına alınır. 1979’da Almanya’nın Duisburg kentine gelen Baykurt, burada Türk göçmen işçilerle iletişime girer. İşçilerin yaşamını yakından gözlemler. Yazma faaliyetlerine Almanya’da da devam ederek, öykü ve romanlarında işçi yaşamını inceler. *Bizim İnce Kızlar* öyküsünde Duisburg’u tasvir eder. *Duisburg Üçlemesi* adlı eserinde Türklerin Almanlarla yaşadığı çatışmaları, işçi çocuklarının hayatlarını ve eğitim problemlerini ele alır. 1992 yılında Duisburg’da Türk şair ve yazarları biraraya getirmek için *Literaturcafé Fakir Baykurt* (Tr. *Fakir Baykurt Edebiyat Kahvesi*) ‘u kurar.⁸⁹

Antolojilerinde Almanya'daki yabancı yazarları okur kitlesine tanıtan Alman araştırmacı Irmgard Ackermann, 1982 yılında Gastarbeiterliteratur (misafir işçi edebiyatı) kavramını kullanır. Misafir işçilerin misafirlik süresinin uzaması ve Almanya’ya yerleşmesiyle 1984’te Auslaenderliteratur (Tr. *yabancı edebiyatı*) terimini gündeme getirir. Üniversite öğrenimi gören yabancı yazarlar da bu edebiyata

⁸⁶ Yüksel Baypınar. (2001). Göçmen Edebiyatının Sivri Dilli Bir Yazarı. Editörler: Mahmut Karakus – Nilüfer Kuruyazıcı, *Gurbeti Vatan Edenler: Almanca Yazan Almanyalı Türkler*, T.C. Kültür Bakanlığı Yayınları, Ankara, ss.233-242.

⁸⁷ Gürsel Aytaç. (2005). *Edebiyat ve Kültür*. Hece Yayınları, Ankara, s.99.

⁸⁸ Nilüfer Kuruyazıcı. (2001). Almanya’da Olusan Yeni Bir Yazının Tartışılması. Editörler: Mahmut Karakus – Nilüfer Kuruyazıcı, *Gurbeti Vatan Edenler: Almanca Yazan Almanyalı Türkler*, T.C. Kültür Bakanlığı Yayınları, Ankara, ss.8-9.

⁸⁹ Efnan Dervişoğlu. (2016). Fakir Baykurt’un Almanya Öykülerinde Türk Göçmen Çocukları, *Göç Dergisi*, ss.5-28.

dahil olmaya başlayınca Migrantenliteratur (Tr. *göçmen edebiyatı*) kavramı yaygınlık kazanır.⁹⁰

2.3. Üçüncü Kuşak Yazar ve Şairler

1990'lı yıllarda göçmen edebiyatı yeni bir evreye girer. Almanya'da doğan, Alman vatandaşı olan, Türk kültüründen uzak yetişmiş, aralarında Türkçeye yeteri kadar hâkim olamayan Türk uyruklu yazarlar karşımıza çıkmaya başlar. Bu dönemin yazarları yeni bir kimlik kazanmıştır. Artık iki kültür arasında köprü olma kaygısı gütmezler. Kökenlerinin etkisinde kalmadan, ana dillerinin özelliklerinden faydalanmadan eserler verirler. Artık Almanca düşünen ve Almanca yazan yazarlar, kendilerini Alman ya da çift kimlikli olarak kabul eder. Zaten okur kitlesi de eserlerin bir Alman tarafından yazıldığı düşüncesindedir. Eserlerinde göçmen işçi sorunları, iki kültür, iki dil arasında kalmışlık gibi konulara yer vermek yerine evrensel ve güncel konuları işlerler. Özellikle Feridun Zaimoğlu, Selim Özdoğan, Renan Demirkan, Emine Sevgi Özdamar gibi yazarların eserleri bu kategoriye dahil edilebilir.⁹¹

Göçmen edebiyatının boyut değiştirmesiyle bu yeni edebiyatın hangi millete ait olduğu tartışmaları çıkar. Kimi araştırmacılar yazarın uyruğundan yola çıkarken, kimileri de eserin yazıldığı dili esas alır.⁹² Interkulturelle Literatur (Tr. *kültürlerarası edebiyat*) kavramı bu tartışmalar sonucunda ortaya çıkar.

Bernd Stratthaus *Was heisst Interkulturelle Literatur?* (Tr. *Kültürlerarası Edebiyat Nedir?*) başlıklı çalışmasında kültürlerarası edebiyata, yaşam öyküsünde göçmenlik olgusu olan, kültürel sınırları aşan yazarları dâhil eder. Stratthaus'a göre bu yazarlar kültürler arasında aracı rolü üstlenirken, toplumsal çeşitliliğin arasında doğabilecek problemlerin aşmasını sağlar, duyarlılığı artırır.⁹³

⁹⁰ Dursun Zengin. (2000). Göçmen Edebiyatı'nda Yeni Bir Yazar. Mehmet Kılıç ve "Fühle Dich Wie Zu Hause" Adlı Romanı. *Ankara Üniversitesi Dil ve Tarih-Coğrafya Fakültesi Dergisi* 40, 3-4,103-128, s.105.

⁹¹ Erkan Zengin. (2010). Türk- Alman Edebiyatına Tarihsel Bir Bakış ve Bu Edebiyata İlişkin Kavramlar. Hacettepe Üniversitesi Türkiyat Araştırmaları Dergisi, ss.329-349, ss.338-341.

⁹² Nilüfer Kuruyazıcı. (2001). Almanya'da Olusan Yeni Bir Yazının Tartışılması. Editörler: Mahmut Karakus – Nilüfer Kuruyazıcı, *Gurbeti Vatan Edenler: Almanca Yazan Almanyalı Türkler*, T.C. Kültür Bakanlığı Yayınları, Ankara, s. 10.

⁹³ Bernd Stratthaus. (2005). Was heißt „interkulturelle Literatur?. Doktora Tezi, Duisburg-Essen Üniversitesi, ss.24-37.

2.4. Almanya'daki İlk Türk Yayınevleri ve Topluluklar

Almanya'daki yabancı yazarlar eserlerini okurla buluşturabilmek için 1980 yılında *Reihe Südwind Gastarbeiterdeutsch* (Tr. *Güney Rüzgarı Dizisi Misafir İşçi Almancası*) adlı bir topluluk oluştururlar. Eserlerinde çoğu kez Almanya'daki yeni yaşamlarını, misafir işçilerin sıkıntılarını, yaşadıkları zorlukları ele alırlar. Türk edebiyatçı Habib Bektaş, İtalyan edebiyatçı Franco Biondi, Suriyeli yazarlar Rafik Shami ve Suleyman Taufik öncülüğündeki topluluk 1983 yılında dağılır. Topluluk daha sonra Never Malik Verlag adıyla tekrar faaliyete girer.

1980'li yıllardan itibaren Alman yayınevleri *Deutscher Taschenverlag*, *Rowohlt Verlag* ve *Fischer Verlag* göçmen yazarların eserleriyle ilgilenir ve yayımlamaya başlarlar.⁹⁴

1983 yılında İtalyan yazar Gino Chiellino öncülüğünde kurulan *Polynationaler Literatur- und Kunstverein* adlı dernek yabancı yazarların eserleri aracılığıyla kültürlerini Alman toplumuna tanıtmayı hedefler.⁹⁵ *Coonbook Verlag* ve *Express Edition* adlı yayınevleri yabancı kültürlerle ait yazarların özellikle Türk göçmen yazarların eserlerini yayımlayan yayınevleridir. Bu yayınevleri sayesinde yabancı yazarlar daha büyük kitlelere ulaşmayı başardılar.

Türkler tarafından Almanya'da açılan ilk yayınevi 1975 yılında Stuttgart'ta faaliyete giren *Ararat Verlag*'dir. *Ararat Verlag* 1980'den itibaren Berlin'e taşınır. *Dağyeli Verlag* 1982'de Yıldırım Dağyeli tarafından Frankfurt'ta kurulur. *Babel Verlag* 1989 yılında Berlin'de Eva Hund ve Zafer Toker tarafından kurulan bir diğer yayınevidir. *Babel Verlag* 1995 yılında Bülent Tülay tarafından Münih'e taşınır.⁹⁶

2.5. Adelbert von Chamisso Ödülü

Bir kelime, bir kitap, bir yazar sadece birer su damlası değil, hiçbir kuvvetin ters yöne çeviremeyeceği bir akıntıdır.
–Adelbert von Chamisso⁹⁷

⁹⁴ Nilüfer Kuruyazıcı. (2001). Almanya'da Olusan Yeni Bir Yazının Tartışılması. Editörler: Mahmut Karakus – Nilüfer Kuruyazıcı, *Gurbeti Vatan Edenler: Almanca Yazan Almanyalı Türkler*, T.C. Kültür Bakanlığı Yayınları, Ankara, s. 11.

⁹⁵ Nilüfer Kuruyazıcı. (2001), Almanya'da Olusan Yeni Bir Yazının Tartışılması. Editörler: Mahmut Karakus – Nilüfer Kuruyazıcı, *Gurbeti Vatan Edenler: Almanca Yazan Almanyalı Türkler*, T.C. Kültür Bakanlığı Yayınları, Ankara, s. 12.

⁹⁶ Carmine Chiellino. (2007). *Interkulturelle Literatur in Deutschland*. J.B. Metzler Verlag, Stuttgart, s.463.

⁹⁷ “*Ein Wort, ein Buch, ein Autor, sind nichts als einzelne Wassertropfen. Alle zusammen ergeben den Strom, der alles hinwegreißt und den keine Kraft zurückfließen lassen kann.*“ Adelbert von Chamisso, Jana Vlčková. (2015). *Migrantenliteratur als Bereicherung der Gegenwertigen Deutschsprachigen Literatur*. Yüksek Lisans Tezi, University of West Bohemia, Plzeň, ss. 7-8.

Adelbert von Chamisso 1781-1838 yılları arasında yaşayan Fransız uyruklu Alman şair ve botanikçidir. Fransız Devrimi'nden sonra ailesiyle Almanya'ya kaçan Chamisso, şiirleriyle Almanya-Fransa ikilemini, gurbet ve arada kalmışlık duygularını dile getirir.⁹⁸ 1985 yılından itibaren Robert Bosch Vakfı tarafından her yıl Adelbert von Chamisso adına Almanya'daki yabancı uyruklu Almanca yazan yazarlar için ödül töreni düzenlenmektedir. Ödül töreninde değerlendirilen yazarların tümünün ana dilleri Almanca değildir. Törenin büyük ödülü 15.000 avro iken, teşvik ödülü 7.000 avro tutarındadır.⁹⁹

İlk defa 1985 yılında düzenlenen törende Türk yazar Aras Ören ve Suriyeli yazar Rafik Schami teşvik ödülünü kazanırlar. Daha sonraki yıllarda Zehra Çırak, Güney Dal, İsmet Elçi, Emine Sevgi Özdamar, Selim Özdoğan, Yüksel Pazarkaya, Zafer Şenocak, Alev Tekinay, Feridun Zaimoğlu, Yade Kara gibi yazarlar büyük ödül ya da teşvik ödülleri almaya hak kazanırlar.¹⁰⁰

2.6. Almanya'daki Türk Sanatçılar Listesi

Almanya'daki Türk Sanatçılar	Doğum Tarihi	Doğum Yeri	Eserlerinin Dili
Dursun Akçam	1927?-2003	Ardahan	Türkçe
Fethi Savaşçı	1930-1989	Ödemiş	Türkçe
Kemal Kurt	1947-2002	Çorlu	Almanca-Türkçe
Özdemir Başargan	1935-	Yozgat	Almanca-Türkçe
Sıtkı Salih Gör	1936-	Elazığ	Almanca-Türkçe
Ayhan Can	1937-	Giresun	Türkçe
Yağmur Atsız	1939-	İstanbul	Almanca-Türkçe
Aras Ören	1939-	İstanbul	Almanca-Türkçe
Haluk Aker	1940-	İstanbul	Türkçe
Yüksel Pazarkaya	1940-	İzmir	Almanca-Türkçe
Güney Dal	1942-	Çanakkale	Almanca-Türkçe
Aysel Özakin	1942-	Şanlıurfa	Almanca-Türkçe

⁹⁸A.g.e., ss. 7-8.

⁹⁹ *Robert Bosch Vakfı*. Über den Chamisso Preis, <http://www.bosch-stiftung.de/content/language1/html/14169.asp> (Erişim tarihi: 10.10.2016).

¹⁰⁰ *Robert Bosch Vakfı*. Über den Chamisso Preis, <http://www.bosch-stiftung.de/content/language1/html/14169.asp> (Erişim tarihi: 10.10.2016).

Mehmet Niyazi Özdemir	1942-	Sakarya	Türkçe
Şinasi Dikmen	1945-	Samsun	Almanca
Aziz Yaşar Kılıç	1945-	Van	Türkçe
Buğra Atsız	1946-	İstanbul	Almanca-Türkçe
Ertekin Özcan	1946-	Erzincan	Türkçe
Emine Sevgi Özdamar	1946-	Malatya	Almanca
Saliha Scheinhardt	1946-	Konya	Almanca-Türkçe
Ali Özenç Çağlar	1947-	Akhisar	Türkçe
Özgen Ergin	1947-	Avanos	Türkçe
Hasan Kayıhan	1949-	Bilecik	Türkçe
Mevlüt Asar	1951-	Konya	Almanca-Türkçe
Habib Bektaş	1951-	Salihli	Almanca-Türkçe
Şakir Bilgin	1951-	Bolu	Almanca-Türkçe
Gültekin Emre	1951-	Konya	Türkçe
Alev Tekinay	1951-	İzmir	Almanca
Halit Ünal	1951-	Sivas	Almanca-Türkçe
Orhan Bahçivan	1952-	Kars	Türkçe
Kemal Yalçın	1952-	Denizli	Türkçe
Sara Gül Turan	1953-	Çanakkale	Türkçe
Bahattin Gemici	1954-	Ankara	Almanca-Türkçe
Renan Demirkan	1955-	Ankara	Almanca
Özgür Savaşçı	1955-	Ödemiş	Türkçe
Doğan Akhanlı	1957-	Artvin	Almanca-Türkçe
Mehmet Canbolat	1957-	Tarsus	Türkçe
Hasan Devran	1958-	Tunceli	Almanca
Levent Aktoprak	1959-	Ankara	Almanca
Acem Özler	1959-	Kahramanmaraş	Türkçe
Akif Pirinççi	1959-	İstanbul	Almanca
Metin Buz	1960-	Antakya	Almanca
Hıdır Eren Çelik	1960-	Tunceli	Almanca-Türkçe
Zehra Çırak	1960-	İstanbul	Almanca
Osman Engin	1960-	İzmir	Almanca
Şahap Eraslan	1960-	Sivas	Türkçe

Kemal Erdoğan	1960-	Tokat	Türkçe
Zafer Şenocak	1961-	Ankara	Almanca-Türkçe
Yücel Sivri	1961-	Kocaeli	Türkçe
Hasan Özdemir	1963-	Yozgat	Almanca
Ali Asker Barut	1964-	Tunceli	Türkçe
Nevfelt Cumart	1964-	Lingenfeld	Almanca-Türkçe
İsmet Elçi	1964-	Muş	Almanca
Feridun Zaimoğlu	1964-	Bolu	Almanca
Akdemir Claudia Udent	1965-	Düsseldorf	Almanca
İsmail Hakkı Ünsal	1965-	Kırşehir	Almanca-Türkçe
Süleyman Deveci	1966-	Ankara	Almanca-Türkçe
Asena Görkem	1966-	Antalya	Türkçe
İbrahim Kaya	1966-	Sivas	Almanca
Su Turhan	1966-	İstanbul	Almanca
Ali Köken	1967-	Afyon	Almanca-Türkçe
Deniz Selek	1967-	Hannover	Almanca
Ayşegül Acevit	1968-	Türkiye	Almanca
Nilgün Taşman	1968-	İstanbul	Almanca
Hatice Akyün	1969-	Akpınar	Almanca
İmran Ayata	1969-	Ulm	Almanca
Sibel Aygen Çelik	1969-	İstanbul	Almanca
Hilal Sezgin	1970-	Frankfurt	Almanca
Cenk Bekdemir	1971-	Schleswigholstein	Almanca
Selim Özdoğan	1971-	Köln	Almanca
Alpan Sagsöz	1973-	Wipperfürth	Almanca
Murat Ham	1975-	Braunschweig	Almanca
Sibel Susann Teoman	1975-	Köln	Almanca

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

3. ALMANYA'DAKİ TÜRK SANATÇILAR

3.1. AYŞEGÜL ACEVİT (1968-)

1968 yılında dünyaya gelen Ayşegül Acevit, küçük yaşta ailesiyle Almanya'ya yerleşir. Eğitimini Almanya'da tamamlar. Sosyal bilimler bölümünden mezun olur. Radyo ve televizyonlarda gazetecilik yapar. Küçük yaşta Almanca şiir ve öyküler yazmaya başlar. Köln'de yaşamakta olan Acevit, burada yazar ve gazeteci olarak çalışmaktadır.¹⁰¹

Eserleri

Was lebst Du? (Tr. Ne Yaşıyorsun?). Knauer Taschenbuch Verlag, Münih 2005.

Zu Hause in Almanya (Tr. Evim, Almanya'da). Campus Verlag, Frankfurt 2008.¹⁰²

3.2. DURSUN AKÇAM (1927?-2003)

Akçam'ın doğum tarihi kesin olarak bilinmemekle birlikte Ardahan'da 1927 ya da 1930 yılında doğduğu tahmin edilmektedir. 1950'de Cilavuz Köy Enstitüsü'nü bitirir. 1956'da Gazi Eğitim Enstitüsü'nden mezun olur. Çeşitli okullarda edebiyat öğretmenliği yapar. Türkiye Öğretmen Dernekleri Millî Federasyonu'nun yönetim kurulunda yer alır. Türkiye Öğretmen Sendikası'nın kurucularındandır. Çok sayıda roman ve öykü kitabı çıkaran Akçam, 12 Mart 1971 tarihindeki darbeden sonra tutuklanır. 12 Eylül'den sonra siyasî sebepler yüzünden Almanya'ya gitmek zorunda kalır. Almanya'da da yazma faaliyetlerine devam eder. 1991 yılında ülkesine döner. 2003 yılında yaşamını yitirir.¹⁰³

Daha çok romancı ve hikâyeci kişiliğiyle tanınan Akçam, tüm eserlerinde hayatın gerçeklerini gözlemci bakış açısıyla işler. Sanatın toplumun hizmetinde

¹⁰¹ Ayşegül Acevit. (2008). *Zu Hause in Almanya*. Campus Verlag, Frankfurt, s.3.

¹⁰² Alman Millî Kütüphanesi Kataloğu

(Erişim Tarihi: 09.11.16), http://www.dnb.de/DE/Kataloge/kataloge_node.html

¹⁰³ Vecihi Timuroğlu. (2004). *Dursun Akçam'ı Anmak*. Arkadaş Yayınevi, Ankara, ss.2-4.

kullanılması gerektiğini öngören “toplum için sanat” anlayışını savunur. Nazım Hikmet, Yaşar Kemal ve Sabahattin Ali gibi sanatçıların izinden giden Akçam, eserlerini toplumsal gerçekçilik çerçevesinde oluşturur. Hayatı boyunca çeşitli toplumsal örgütlerde de yer alan Akçam’ın amacı, eserleriyle toplumun, özellikle de köylülerin yaşam şeklini olumlu yönde değiştirmektir. Bu gayesini, toplumun sömürülen kesimini gözlemleyip ve sömüren kesimi eleştirerek gerçekleştirmeye çalışır.

Eserleri

Öykü

Taş Çorbası. Yeni Büyük Dağıtım Yayınları, İstanbul 1970.

Maral. İmece Yayınları, İstanbul 1964.

Ölü Ekmeği. Öncü Kitabevi, Ankara 1969.

Köyden İndim Şehire. May Yayınları, İstanbul 1973.

Haley. Arkadaş Yayınevi, İstanbul 1975.

Sevdam Ürktü. Simavi Yayınları, İstanbul 1992.

Roman

Kanlıdere'nin Kurtları. May Yayınları, İstanbul 1977.

Generaller Birleşin. Alan Yayınları, İstanbul 1988.

Deutsches Heim Glück Allein Alaman Ocağı. Lamuv Verlag, Göttingen 1993.

Ucu Ucuna Yaşam. Arkadaş Yayınevi, İstanbul 2000.

Kafdağı'nın Ardı. Arkadaş Yayınevi, İstanbul 2002.

Anı

Altta Kalanlar. Milliyet Yayınları, İstanbul 1974.

Kan Çiçekleri. May Yayınları, İstanbul 1977.

Analar ve Çocuklar. Varlık Yayınları, İstanbul 1964.

Doğu'nun Çilesi. Çeviri Yayınevi, Ankara 1965.

Ödülleri

1975 Haley adlı öyküsü için Antalya Altın Portakal Film Festivali Sanat Ödülü

1976 Kanlıdere'nin Kurtları kitabıyla Türk Dil Kurumu Roman Armağanı¹⁰⁴

3.3. HALUK AKER (1940-)

1940'ta İstanbul'da doğar. Ankara Üniversitesi Dil ve Tarih Coğrafya Fakültesi'nden mezun olur. Bir süre Frankfurt Başkonsolosluğunda çalışan Aker, aynı

¹⁰⁴ Carmine Chiellino. (2007). *Interkulturelle Literatur in Deutschland*, J.B. Metzler Verlag, Stuttgart, s.470.

zamanda edebiyatla ilgilenir. *Elek, Türk Dili, Yardım* gibi dergilerde şiirleri yayımlanır. İki arkadaşıyla birlikte *Tanrı Katı* (1959) adında bir şiir kitabı yayımlar. *Sürgün Hızı*'ndan (1978) başka kitap yayımlamamıştır. Hâlen Frankfurt'ta yaşamaktadır.¹⁰⁵

Eserleri

Tanrı Katı (Zihni Balım ve Güven Oğuzbaş ile birlikte). Zemin Yayınevi, Adana 1959.

Sürgün Hızı. Şiir-Tiyatro Yayınevi, Ankara 1978.¹⁰⁶

3.4. DOĞAN AKHANLI (1957-)

1957 yılında Artvin'in Şavşat ilçesinde doğar. 1976 ve 1980 yılları arasında Karadeniz Teknik Üniversitesi Eğitim Fakültesi Tarih ve Sosyal Bilimler bölümünde okur. 1992 yılından bu yana Almanya'nın Köln kentinde yaşamaktadır. Recherche International Köln adlı kuruluştaki yazar ve araştırmacı olarak çalışmaktadır.¹⁰⁷

Doğan Akhanlı romanlarında güncel ve tarihsel şiddetin insan hayatı ve ilişkilerini nasıl çıkmaza soktuğunu, şiddete maruz kalmış insanların hayatlarını devam ettirme ve yaşadıklarıyla yüzleşme çabalarını, yurtsuzluklarını ele alırken, faillele mağdurlar arasında bir barışın mümkün olup olmayacağını sorgulamaya çalışır. Akhanlı ele aldığı konunun özelliğine göre hemen her kitabında klasik anlatımdan, postmoderne, büyülü gerçekçiliğe kadar her türlü teknik ve üslubu kullanır. Edebiyat Akhanlı'ya soru sormayı, olası cevaplarından emin olmamayı ve dünyaya bakışında daha kuşkulu olmayı öğretmiş; yazıyla yaşamının büyük bir talih ve mutluluk olduğunu hissettirmiştir.¹⁰⁸

Eserleri

Türkçe Romanları:

Fasıl. Telos Yayınevi, İstanbul 2010.

Babasız Günler. Turkuvaz Yayınevi, İstanbul 2007.

Madonna'nın Son Hayali. Kanat Yayınevi, İstanbul 2005.

Kıyamet Günü Yargıçları. Belge Yayınları, İstanbul 1999.

Gelincik Tarlası. Belge Yayınları, İstanbul 1999.

¹⁰⁵ Hayrunisa Topçu. (2009). Avrupa ve Amerika'da Türk Edebiyatı. *Turkish Studies International Periodical For the Languages, Literature and History of Turkish or Turkic Volume 4 /1-I*: 711.

¹⁰⁶ A.g.e., s.711.

¹⁰⁷ Ek. 2.9.

¹⁰⁸ Ek. 2.9.

Denizi Beklerken. Belge Yayınları, İstanbul 1998.

Almanca Romanları:

Die Richter des jüngsten Gerichts (Tr. *Genç Mahkemenin Hâkimleri*). Klagefurt, Österreich, 2007.

Neue Judenfeindschaft?(Tr. *Yeni Yahudi Düşmanlığı?*). Fritz Bauer Institut, Frankfurt 2006.

Köln International: Ein Stadtbuch gegen Rassismus, Antisemitismus und Rechtsextremismus (Tr. *Uluslararası Köln:İrkçılığa, Yahudi Düşmanlığına ve Hak Radikalliğine Karşı Bir Şehir Defteri*). Edition Andere Buchladen, Köln 2004.

Tiyatro oyunu:

Annes Schweigen (Tr. *Anne'nin Sessizliği*). 18 Ekim 2012 Berlin.

Deneme:

Reisewege und Alpträume (Tr. *Gezi Yolları ve Kâbuslar*). *Armenier in Berlin - Berlin und Armenien* (Tr. *Berlin'deki Ermeniler- Berlin ve Ermeniler*). Editör: Tessa Hofmann, Berlin 2005, ss. 59-61.

Doğan Akhanlı vd. *Köln International: Ein Stadtbuch gegen Rassismus, Antisemitismus und Rechtsextremismus*. Edition der Andere Buchladen. Köln 2002.

Senaryo:

Sinema filmi: *Der gelbe Satin* (Tr. *Sarı Saten*), Sonfilm, Köln 2009.¹⁰⁹

3.5. LEVENT AKTOPRAK (1959-)

1959'da Ankara'da doğar. 1964'te Almanya'ya gelir. Almanya'da sosyoloji, pedagoji ve edebiyat öğrenimi görür. Deutschlandfunk kanalında gazetecilik yapmaktadır. Şiirleri çeşitli şekillerde yer alır.¹¹⁰

Eserleri

Entwicklung (Tr. *Gelişim*). Kaynar-Verlag, Duisburg 1983.

Ein Stein, der blühen kann (Tr. *Çiçek Verebilen Bir Taş*). Express Edition, Berlin 1985.

¹⁰⁹ Ek 2.9.

¹¹⁰ Gültekin Emre. (1993). *Yarım Damla: Almanya'daki Türk Şiiri*, Yapı Kredi Yayınları, İstanbul, s.187.

Unterm Arm die Odyssee (Tr. Odise'nin Kollarında). Dağyeli Verlag, Frankfurt 1987.

Das Meer noch immer im Kopf (Tr. Akıldaki Deniz). Dağyeli Verlag, Frankfurt 1991.¹¹¹

Ödülleri

1980 Bergkamen Kenti Teşvik Ödülü

1989 Ci-vis- „Merhaba“ Medya Ödülü ¹¹²

3.6. HATİCE AKYÜN (1969-)

1969 yılında Akpınar köyünde doğar. 1972 yılında ailesiyle Almanya'ya taşınırlar. Eğitimini Almanya'da tamamlayan Akyün, *Spiegel*, *Emma* ve *Tagesspiegel* gibi dergilerde serbest gazeteci olarak çalışmaktadır. Aynı zamanda edebiyatla da ilgilenir. Almanca yazdığı çok sayıda romanı yayımlanmıştır. Hâlen Berlin'de yaşamaktadır.¹¹³

Eserleri

Einmal Hans mit scharfer Sosse (Tr. Acı Soslu Hans). Goldmann Verlag, Münih 2005.

Ali zum Dessert (Tr. Tatlıya Ali). Goldmann Verlag, Münih 2008.

Ich küss dich Kismet (Tr. Seni Öpüyorum Kismet). Kiepenheuer und Witsch, Köln 2013.

Verfluchte anatolische Bergziegenkacke (Tr. Lanetli Anadolu Dağ Keçisi Kakası). Kiepenheuer und Witsch, Köln 2014.¹¹⁴

3.7. MEVLÜT ASAR (1951-)

10 Mayıs 1951 Konya'nın Beyşehir ilçesinde doğar. Duisburg ve Ayvalık'ta yaşamaktadır. İlkokulu ve ortaokulu Ankara'da okur. Ankara Üniversitesi Siyasal Bilgiler Fakültesi'nden mezun olur. 1977 yılında doktora öğrenimi için Almanya'ya gelir. Duisburg'ta çevirmenlik ve öğretmenlik yapar. Şiir, öykü ve deneme türlerinde

¹¹¹ Alman Millî Kütüphanesi Kataloğu (Erişim tarihi:10.11.14), http://www.dnb.de/DE/Kataloge/kataloge_node.html.

¹¹² Gültekin, a.g.e., s.187.

¹¹³ Hatice Akyün. (2005). *Einmal Hans mit scharfer Sosse*, Goldmann Verlag, Münih, s.4.

¹¹⁴ Alman Millî Kütüphanesi Kataloğu (Erişim tarihi: 09.11.16), http://www.dnb.de/DE/Kataloge/kataloge_node.html.

eserler verir. Çeşitli dergi ve gazetelerde yazıları yayımlanır. Kuzey Ren bölgesindeki Türkiyeli Yazarlar Çalışma Grubu'na üye oldu. Fakir Baykurt'un Duisburg'ta kurmuş olduğu *Literaturcafe Fakir Baykurt* edebiyat topluluğunun yöneticiliğini yapmaktadır. Eserlerinde toplumsal ve bireysel sorunları, göç, gurbet gibi olguları, akıcı, şiirsel ve yalın bir üslupla işler. Betimleme, öyküleme ve bilinç akımı tekniklerini kullanır.¹¹⁵

Eserleri

Gurbet ikilemi / Dilemma der Fremde. Türkçe ve Almanca şiirler, Ortadoğu Yayınevi Oberhausen 1986.

Spuren im Herz / Yürekte Kalan İzler. Türkçe ve Almanca öyküler, Verlag Anadolu Hückelhoven 2008.

Aynadaki Kelebek. Neziher Yayınları, İzmir 2014.¹¹⁶

3.8. BUĞRA ATSIZ (1946-)

1946 yılında İstanbul'da dünyaya gelen Buğra Atsız, Hüseyin Nihal Atsız'ın küçük oğludur. Avusturya Lisesi'ni bitirdikten sonra Almanya'ya gider. Almanya'da Türkoloji öğrenimi görür. *Maya* ve *Yeni Hayat Dergisi*'nde makaleleri yayımlanır. Bir süre Almanya'da yaşayan Atsız şu an Kanada'da yaşamaktadır.¹¹⁷

Eserleri

Mülhimenâme, Islamkundliche Abhandlungen, Beitrage zur Kenntniss Südosteuropas und Nahen Orients (Tr. İslâm Araştırmaları, Yakın Doğu ve Güneydoğu Avrupa Üzerine Makaleler) . Dr. R. Trofenik, Münih 1974.

Das Osmanische Reich um die Mitte des 17. Jahrhunderts: nach den Chroniken des Vecihi (1637-1660) und des Mehmed Halifa (1663-1660) (Tr. 17. Yüzyılda Osmanlı İmparatorluğu: Vecihî ve Mehmed Halife'nin Tarih Yazılarına Dayanarak) . Münih 1977.¹¹⁸

¹¹⁵ Ek. 2.16.

¹¹⁶ Ek 2.16.

¹¹⁷ <http://web.archive.org/web/20151020020106/http://www.kurultayhaber.com:80/bugra-atsiz/>. (28.01.2017).

¹¹⁸ <http://web.archive.org/web/20151020020106/http://www.kurultayhaber.com:80/bugra-atsiz/>. (28.01.2017).

3.9. YAĞMUR ATSIZ (1939-)

1939'da İstanbul'da doğar. 1967'den beri Almanya'da yaşıyor.¹¹⁹

Eserleri

Yeni Türk Edebiyatı'ndan Seçmeler. Sander, İstanbul 1976.

Eine Frau um Vierzig (Tr. *Kırkında Bir Kadın*). Dağyeli Verlag, Frankfurt 1985.¹²⁰

3.10. İMRAN AYATA (1969-)

1969 yılında Almanya'nın Ulm kentinde doğar. Siyaset bilimleri bölümünü bitirir. DJ ve yazar olan Ayata'nın çok sayıda yayımlanmış romanı bulunmaktadır. Eserlerini Almanca yazan Ayata aynı zamanda *Kanak Attak* topluluğunun üyesidir.¹²¹

Eserleri

Hürriyet Love Express. Kiepenheuer und Witsch Verlag, Köln 2005.

Mein Name ist Revolutin (Tr. *Benim Adım Devrim*). Blumenbar Verlag, Berlin 2011.

Ruhm und Ruin (Tr. *Şöhret ve Yıkılış*). Verbrecher Verlag, Berlin 2015.¹²²

3.11. ORHAN BAHÇIVAN (1952-)

1952'de Kars'ta doğar. 1980 yılında Almanya'ya gelir. Almanya'da işçilik yapan Bahçivan'ın Türkçe kaleme aldığı şiirleri çeşitli dergilerde yayımlanır.¹²³

Eserleri

Şiiristan Merhaba. Memleket Yayınları, Ankara 1989.

Acılar da Üşür. Dönüşüm Yayınları, İstanbul 2002.¹²⁴

¹¹⁹ Gültekin Emre. (1993). *Yarım Damla: Almanya'daki Türk Şiiri*. Yapı Kredi Yayınları, İstanbul, s.96.

¹²⁰ A.g.e., s.96.

¹²¹ İmran Ayata. (2015). *Ruhm und Ruin*. Verbrecher Verlag, Berlin.

¹²² Alman Milli Kütüphanesi Kataloğu (Erişim tarihi: 07.10.16), http://www.dnb.de/DE/Kataloge/kataloge_node.html.

¹²³ Gültekin Emre. (1993). *Yarım Damla: Almanya'daki Türk Şiiri*. Yapı Kredi Yayınları, İstanbul, s.148.

¹²⁴ A.g.e., s.148.

3.12. ALİ ASKER BARUT (1964-)

1964'te Tunceli'de doğar. 1987 yılında Almanya'ya gider. Türkçe şiirler yazan şairin eserleri başta *Adam Sanat*'ta yayımlanır. Frankfurt'ta *Simmar Yayınevi*'ni kurar. Şiirleri Almanca başta olmak üzere Fransızca, İtalyanca ve İngilizce yayımlanır.¹²⁵

Eserleri

Rüzgarla Dolu. Adam Yayınları, İstanbul 1992.

Yağmurlu Leylak. Adam Yayınları, İstanbul 1995.

Aşağı Üsküdar. Yapı Kredi Yayınları, İstanbul 1996.

Karanfil Kırıkları, Adam Yayınları, İstanbul 1998.

Ay Sözlüğü. Adam Yayınları, İstanbul 2000.

Sarhoş Böcek Şarkıları. Adam Yayınları, İstanbul 2005.

Yenilmiş Bir Medeniyetin Sesiyle/Toplu Şiirler. Simmar Yayınevi, Frankfurt 2015.¹²⁶

Ödülleri

1992 Orhon Murat Arıburnu Şiir Ödülü

1999 Ömer Asım Aksoy Dil Derneği Ödülü¹²⁷

3.13. ÖZDEMİR BAŞARGAN (1935-)

1935'te Yorgat'ta doğar. Heybeliada Deniz Lisesi'nde okur. Astsubay olan Başargan askeriyede tercümanlık yapar. 1963 yılında Avrupa'yı tanımak, bu bölgedeki kültürel ve toplumsal ilişkileri öğrenmek adına Almanya'ya gelir. Bir süre fabrika işçisi olarak çalışan Başargan, yine aynı sektörde tercümanlık yapmaya başlar. Başargan'ın yazın serüverini 1983'te hastalığından dolayı emekliye ayrılmasıyla başlar. Roman, masal, öykü ve deneme türlerinde eserler verir.¹²⁸

Özdemir Başargan yapılan söyleşide, Aziz Nesin, Fakir Baykurt, Nazım Hikmet ve Uğur Mumcu Okulu'nda, Fransız klasiklerinin ve filozoflarının okulunda büyüdüğünü ifade ediyor. Başargan'ı yazmaya iten şeyin daha çok politik, sosyal ve ekonomik olumsuzluklar olduğunu söylüyor. Bu nedenle yazmaktan çok fikirlerini

¹²⁵ Gültekin Emre. (1993). Yarım Damla: Almanya'daki Türk Şiiri. Yapı Kredi Yayınları, İstanbul, s.173.

¹²⁶ T.C. Kültür ve Turizm Bakanlığı Millî Kütüphane Kataloğu <https://kasif.mkutup.gov.tr/> (Erişim tarihi: 03.10.2016).

¹²⁷ A.g.e., s.173.

¹²⁸ Ek 2.18.

açığa çıkardığını vurguluyor. Son kitaplarının ilk sayfasında şu not yazıyor: “Kitaplarım doğruluğa, dürüstlüğe ve hakikate alerjisi olanlara uygun değildir.”¹²⁹

Eserleri

Küchenmeister (Tr. Mutfak Ustası). Berfin Bahar Yayınları, İstanbul 2011.

Gurbet Sofrası. Yeni Dünya Yayınları, İstanbul 1975.

Halk Masalları. Emek Edition, Berlin 1984.

Der einäugige König (Tr. Tek Gözlü Kral). Emek Edition 1987.

Teoman der Ungültige (Tr. Geçersiz Teoman). Edition an der Spree, Berlin 2013.

Hasıraltı Öyküleri.¹³⁰ Kerem Yayınları Ankara 1987.

Göksel Dinlerde İnsan – Amaç Aracı Kutsar (Alm. Der Mensch bei den himmlischen Religionen- Der Zweck heiligt die Mittel). Berfin Bahar Yayınları İstanbul 1998.¹³¹

Leylek. der Zugvogel, Edition an der Spree, Berlin 2011.

Die Neo-Djihadisten an der Spree (Tr.Spree'deki Neo-Cihatçılar). Edition an der Spree, Berlin 2011.

Der Fisch am Angelhaken die Türkei (Tr. Oltadaki Balık Türkiye). Edition an der Spree, Berlin 2011.

Die Liebe, das Kind der Freiheit (Tr. Özgürlüğün Çocuğu, Aşk). Edition an der Spree, Berlin 2012.¹³²

3.14. CENK BEKDEMİR (1971-)

1971’de Almanya’nın Schleswig Holstein eyaletinde doğar. Hamburg’da lise eğitimini tamaladıktan sonra Hamburg Üniversitesi’nde tarih bölümünü okur. Edebiyat ve sanatla küçük yaştan itibaren ilgilenen Bekdemir Kurt Tucholsky, Bertolt Brecht, Heinrich Heine gibi şairlerin şiirlerinden etkilenerek şiir yazmaya başlar. Türk baba Alman annenin oğlu olan Cenk Bekdemir kendi yaşamından yola çıkarak çok kültürlülüğü konu ettiği, çoğu otobiyografik olan öykülerden Almanca bir kitap yazar. Otobiyografik öykülerden oluşan *Ziemlich Weit Hergeholt* (Tr. Çok Uzaktan Getirilmiş) adlı kitabında çocukken ailece çıktıkları “sıla yolu”nda yaşadığı olaylara yer verir. Öyküler bizzat yaşadığı çok kültürlülükle ilgili komik, hüzünlü,

¹²⁹ Ek 2.18.

¹³⁰ Teoman, der Ungültige adlı eserin çevirisi.

¹³¹ Türkçe ve Almanca yayımlandı, 1998 yılında Türkiye tarafından dinlere ve peygamberlere hakaretten yasaklandı.

¹³² Ek 2.18.

ironik olayların bir derlemesidir. Aynı zamanda şarap uzmanı olan Bekdemir Hamburg'da ünlü bir şarap şirketinin bölge müdürlüğünü yapmaktadır.¹³³

Bekdemir'e göre toplumda insanlar sürekli kategorilere ayrılıyor. Bunun hem Türkler hem de Almanlar için geçerli olduğunu fakat özellikle Almanlar için daha da geçerli bir durum olduğunu vurguluyor. Almanların, bir insanın kendini hem Türk hem de Alman toplumu yaşam biçimi ve kültürüne ait hissedebileceğini anlamakta güçlük çektiğini, bir taraf için karar kılmaları gerektiğini düşündüğünü vurguluyor. Oysa insanın pekâlâ birkaç farklı köken ve kültürü bünyesinde barındırabileceğini söylüyor. Bunun bir örneği de kendisidir. Cenk Bekdemir'in babası Türk, annesi Alman, eşi ise Fransız. Küçük kızlarını ise çok dilli yetiştiriyorlar. Bekdemir öykülerinde çok kültürlülüğü işliyor. Çok kültürlülüğü bir sorun olarak gözeterek katı siyasî bakış açısıyla değil, insanî boyutuyla işleyen Bekdemir, bazı öykülerinde okur güldürürken bazılarında hüznendiriyor. 21. yüzyılda göçmen kökenliler üzerindeki tartışmaların sadece kimlik, hatta genler boyutuna indirgenmesi çok kaygı verici olduğunu söyleyen Bekdemir olayın gen olayı değil, fırsat eşitliği; etnik kökenle ilgisi olmayan sosyal bir konu olduğunu vurguluyor.¹³⁴

Eserleri

Ziemlich Weit Hergeholt (Tr. *Çok Uzaklardan Getirilmiş*). Abera Verlag, Hamburg 2012.¹³⁵

3.15. HABİB BEKTAŞ (1951-)

1951'de Salihli'de doğar. 1972'de Almanya'ya yerleşir. Almanya'daki Türk edebiyatçılar adına 2005 yılında Yüksel Pazarkaya ile için Sardes Yayınevini kurar. Hâlen Almanya'nın Erlangen kentinde yaşamaktadır. Çok sayıda roman, öykü ve şiir kitapları yayımlanır.¹³⁶

Eserleri

Şiir Kitapları

Belagerung des Lebens (Tr. *Yaşamın Kuşatılışı*). Ararat Yayınevi, Berlin 1981.

¹³³ Ek 2.7.

¹³⁴ Kemal Doğan. Şarap Uzmanı Türk Görünce Şaşırıyorlar. *Hürriyet*, 7 Temmuz 2012, s.7.

¹³⁵ Ek 2.7.

¹³⁶ Gültekin Emre. (1993). *Yarım Damla: Almanya'daki Türk Şiiri*, Yapı Kredi Yayınları, İstanbul, s.137.

Erlangen Şiirleri. Derinlik Yayınevi, İstanbul 1983.

Ohne dich ist jede Stadt eine Wüste (Tr. Sensiz Her Şehir Bir Çöl). Damnitz Yayınevi, Münih 1984.

Reden die Sterne? (Tr. Yıldızlar Konuşuyorlar mı?). Damnitz Yayınevi, Münih 1985.

Adresinde Yoktur. Dayanışma Yayınevi, Ankara 1985.

Das vergessene Wachsen (Tr. Unutulmuş Büyüme). Art Direct Yayınevi, Erlangen 1989.

Sözü Yurt Edindim. Broy Yayınevi, İstanbul 1992.

Wie wir Kinder (Tr. Bizim Gibi Çocuklar). Evangelisch Lutherischen Gebetsgemeinschaften Verlag, Erlangen 1996.

Zaghaft meine Sehnsucht (Tr. Ürkek Özlemim). Horlemann Yayınevi, Bonn 1997.

Babel zum Trotz (Tr. Her Şeye Rağmen Babil Kulesi). Horleman Yayınevi, Bonn 2002.

Farbe des Lichts (Tr. Işığın Rengi). Sardes Yayınevi, Erlangen 2006.

Ein Gedicht, ohne Widmung (Tr. İthafsız Şiir). Sardes Yayınevi, Erlangen 2008.

Das Gedächtnis der Spiegel (Tr. Aynanın Hafızası). Sardes Yayınevi, Erlangen 2009.

Ay Terazin Olsun. Yasak Meyve Yayınevi, İstanbul 2010.¹³⁷

Öykü

Yorgun Ölü. Yaba Yayınevi, Ankara 1989.

Das Länderspiel (Tr. Ülkeler Oyunu). Heliopolis Yayınevi, Tübingen 1991.

Meyhane Dedikleri. İnkılap Yayınevi, İstanbul 1997.

Ben Öykülere İnanırım. Can Yayınevi, İstanbul 2001.

Ein Gewöhnlicher Tag (Tr. Sıradan Bir Gün). Sardes Yayınevi, Erlangen 2005.

Ein Päckchen "H" (Tr. Bir Paket "H"). Sardes Yayınevi, Erlangen 2006.

Roman

Hamriyanım. Remzi Yayınevi, İstanbul 1989.

Gölge Kokusu. İnkılap Yayınevi, İstanbul 1997.

Cennetin Arka Bahçesi. Can Yayınevi, İstanbul 2000.

Hamriyanım – Frau Teig. Sardes Yayınevi, Erlangen 2007.

Hinterhof des Paradieses. Sardes Yayınevi, Erlangen 2008.

¹³⁷ Alman Millî Kütüphanesi Kataloğu (Erişim tarihi: 18.10.14), http://www.dnb.de/DE/Kataloge/kataloge_node.html.

Öğretici Kitap

Uyuşturucu Batağı. Milliyet Yayınevi, İstanbul 2000.

Çocuk kitapları

Mein Freund, der Opabaum (Tr. *Arkadaşım, Dede Ağacı*). Boje Yayınevi, Erlangen 1991.

Şirin wünscht sich einen Weihnachtsbaum (Tr. *Şirin Bir Noel Ağacı İstiyor*). Ravensburger Verlag, Ravensburg 1991.

Metin macht Geschichten (Tr. *Metin Öyküler Yapıyor*). Boje Yayınevi, Erlangen 1994.

Alamancı Metin. T.C. Kültür Bakanlığı, Ankara 1997.

Bakboklar I. Tudem Yayınları, İstanbul 2011.

Sahne Eserleri

Etwas (Tr. *Bir Şey*). Erlangen Şehir Tiyatrosu, Almanya 2000.

Sirin wünscht sich einen Weihnachtsbaum (Tr. *Şirin Bir Noel Ağacı İstiyor*).

Erlangen Şehir Tiyatrosu, Almanya 2003.

Titil ve Bibil. Diyarbakır Devlet Tiyatrosu 2010.¹³⁸

3.16. ŞAKİR BİLGİN (1951-)

1951 yılında Bolu ilinin Mengen kazasına bağlı Pazarköy'de doğar. İlkokulu köyünde okur. Ortaokulu Mengen'de okur. Daha sonra Bolu Erkek Öğretmen Okulu'na gider ve 1968 yılında ilkokul öğretmeni olur. Yöredeki köylerde 4 yıl öğretmenlik yaptıktan sonra yüksek öğrenim amacıyla İstanbul Atatürk Eğitim Enstitüsü'ne başlar. Burada Beden Eğitimi bölümünde okur. 1976 yılında spor alanında ihtisas yapmak amacıyla Almanya'ya gelir. Köln Spor Yüksek Okuluna devam eder. Buradaki ihtisası sonrasında orta öğretimde öğretmen olarak çalışmaya başlar. Yıllarca eğitim alanında çalışır. 2003'te serbest meslek hayatına atılır. Almanya ve Köln'de yaşamaktadır.¹³⁹

Şakir Bilgin'in ilk kitabı *Güneş Her Gün Doğar*, anı ve günce türünde bir çalışmadır. Bu kitap 12 Eylül dönemi İstanbul cezaevlerindeki tutukluluk yaşamını konu edinir. *Devrimden Konuşuyorduk* ise siyasî içerikli bir romandır. Devrimcilerin mücadele ve yaşamlarını konu alır. *Lasst die Berge unsere Geschichte Erzählen* adlı

¹³⁸ <http://www.habibbektas.com> (Erişim tarihi: 04.11.2014).

¹³⁹ Ek 2.19.

eser röportaj, anlatı, belge türünün birlikte uygulandığı bir kitaptır. *Sürgündeki Yabancı*, siyasî içerikli bir romandır. Yayımlanan son iki kitabı *Bir Daha Susma Yüreğim* ve *Güzellikler Yeter Bana* gençlik romanlarıdır.¹⁴⁰

Eserleri, siyasî ve toplumsal konuları ele alan çalışmalardır. İlk kitaplarında devrimcilerin, sosyalistlerin yaşamları ve mücadeleleri konu edinirken devletin, egemen sistemlerin siyasal baskıları ele alır. Son iki kitabı *Bir Daha Susma Yüreğim* ve *Güzellikler Yeter Bana* Almanya'da doğup büyüyen bir genç kızın yaşamını anlatmıştır. Bu romanlarda göçmen gençliğin var olma ve kimlik uğraşı ele alınır.¹⁴¹

Şakir Bilgin'in roman ve öykülerinde öyküleyici anlatım baskındır. Kitaplarını yalın, anlaşılır ve otantik bir dille yazmaya çalışır. Bilgin'in anlatımlarında sade Türkçe büyük önem taşır. Eserlerinde kurgulama ve önceden tasarlama ana hatlarıyla mevcuttur. Anlatım dilini, biraz da kitabın içeriğine ve şahıs kadrosuna göre belirler. Örneğin siyasi içerikli romanlarını üçüncü tekil anlatımla yazarken gençlik romanlarında birinci tekil anlatımı kullanır.¹⁴²

Çok sayıda kitaplar yazmasına, çeşitli dergi ve gazetelerde makalelerinin yayımlanmasına rağmen kendisini meslekten bir yazar olarak tanımlamaz. Onun için yazmak, siyasi varlık ve düşüncesini tamamlayan bir uğraş olmuştur. Bilgin toplumsal gerçekçi sanat anlayışını benimser. Sanat ve yazının toplum için, daha güzel bir dünya için üretilmesi gerektiğini düşünür. Ona göre estetik kaygılar elbette taşınmalı; estetik sanattın olmazsa olmazlarından fakat sanat adına içeriğin hiçlenmesine, önemsizleştirilmesine karşıdır.¹⁴³

Eserleri

Güneş Her Gün Doğar. Yön Yayınları, İstanbul 1988.

Jeden Tag weint die Sonne (Tr. Güneş Her Gün Ağlıyor). Pahl Rugenstein Verlag Köln 1988.

Devrimden Konuşuyorduk. Gerçek Sanat Yayınları, İstanbul 1990.

Lasst die Berge unsere Geschichte erzählen / Reportagen aus Kurdistan (Tr. Dağlar Hikâyemizi Anlatsın/ Kürdistandan Reportajlar). Dipa Verlag, Frankfurt 1991.

Sürgündeki Yabancı. Pencere Yayınları, İstanbul 1998.

Der Fremde (Tr. Yabancı). Zambon Verlag, Frankfurt 1997.

Bir Daha Susma Yüreğim. Önel Verlag, Köln 2001.

¹⁴⁰ Ek 2.19.

¹⁴¹ Ek 2.19.

¹⁴² Ek 2.19.

¹⁴³ Ek 2.19.

Güzellikler Yeter Bana. Önel Verlag, Köln 2003.

Ich heiÙe Meryem nicht Miriam (Tr. Adım Meryem, Miriam Değil). Internationales Kulturwerk, Hildesheim 2005.¹⁴⁴

3.17. METİN BUZ (1960-)

1960 yılında Antakya'da doğar. İlkokul ve liseyi Antakya'da bitirir. Frankfurt Johann-Wolfgang von Goethe Üniversitesi'nde Alman Dili ve Edebiyatı Bölümü'nde okur. Öykü ve roman türlerinde eserler verir. Bunların yanında bilimsel araştırmalar da yapmıştır. Şu anda Frankfurt'ta yaşamaktadır.¹⁴⁵

Metin Buz ilk öykülerini Türkçe yazıp Almanca'ya tercüme etmiştir. Alman toplumunun mizah anlayışının farklı olması tercüme esnasında zorlanmasına neden olur. Roman ve son öykülerini doğrudan Almanca yazar. Şu anda hem Türkçe hem Almanca çalışmaları vardır. Eserleri yabancıların, özellikle Türk kökenlilerin Almanya'daki yaşamlarını, yaşadıkları kötü muameleleri, aşağılanmalarını işler. Doktora çalışmasında Almanya'daki göçmen işçi edebiyatı ile daha çok Hitler zamanında Almanya'yı terk etmek zorunda kalan yazarların edebiyatlarını işler. *Das Gutachten (Tr. Bilirkişi Raporu)* adlı eseri göçmenlerin yaşamları hakkında mizahi öyküler içeriyor. İkinci kitabı *Wer hat Gerlinde Bauer Getötet? (Tr. Gerlinde Bauer'i Kim Öldürdü?)* ise iş hayatı ilgili, işte yaşanan baskılar, yıldırımlar ve aşağılamaları konu alan bir romandır.¹⁴⁶

Eserleri

Wer hat Gerlinde Bauer getötet (Tr. Gerlinde Bauer'i Kim Öldürdü?). Geest Verlag, Vechta-Langförden 2011.

Das Gutachten (Tr. Bilirkişi Raporu). Geest Verlag, Vechta-Langförden 2004.

Literatur der Arbeitsemigration in der Bundesrepublik Deutschland : eine literatursoziologische Studie zu Thematik, Schreibweise und Sprachgebrauch in Texten der 1. und 2. Generation der Arbeitsemigranten sowie Überlegungen zur Definitions- und Differenzierungsproblematik der Literatur ausländischer Autoren in der Bundesrepublik (Tr. Almanya'daki İşçi Göçünün Edebiyatı: Birinci ve İkinci Nesil Göçmen İşçilerin Eserlerindeki Dil ve Yazı Stili Üzerine Edebî-Sosyolojik Bir

¹⁴⁴ Ek 2.19.

¹⁴⁵ Ek 2.15.

¹⁴⁶ Ek 2.15.

Çalışma Aynı Zamanda Almanya'daki Yabancı Yazarların Tanım ve Ayrım Problemi). Tectum Verlag, Marburg 2003.¹⁴⁷

3.18. AYHAN CAN (1937-)

1937'de Giresun'da doğar. 1960'da İstanbul Çapa İlköğretmen Okulunu bitirir. On yıl İzmir'de öğretmen olarak çalışır. 1970'te Almanya'ya göçmen işçi çocuklarını eğitmek amacıyla gelir. Şiir yazar Can'ın eserleri 1960-1975 yılları arasında *Varlık*, *Türk Dili*, *Soyut*, *Dost*, *Yelken*, *Yansıma*, *Yeditepe*, *Forum*, *Yeni Gerçek* gibi dergilerde yayımlanır.¹⁴⁸

Eserleri

Gül Devrimi. Varlık Yayınları, İstanbul 1981.

Umut Şarkıları. Memleket Yayınları, Ankara 1987.

Sevdanı Anlat. Varlık Yayınları, İstanbul 2003.

Dilara. Varlık Yayınları, İstanbul 2004.

Ödülleri

1970 *Gül Devrimi* kitabı için TRT Başarı Ödülü¹⁴⁹

3.19. MEHMET CANBOLAT (1957-)

Mehmet Canbolat 1957 yılında Tarsus'ta doğar. Çukurova Üniversitesi İşletme bölümünü bitiren Canbolat çocukluğundan bu yana gazetecilik yapar. Cumhuriyet ve Dünya Gazetesi'nde çalışır. 1980'de Almanya'ya gider. Araştırmacı gazeteciliğinin yanında edebiyatla da ilgilenen yazarın öykü, gezi yazıları ve şiirsel anlatıları da bulunmaktadır. Hâlen Almanya'nın Langen şehrinde yaşamaktadır. *Ben Tarsuslu Paulus* adlı belgesel araştırma niteliği taşıyan kitabı Türkçe, İngilizce, Almanca, İtalyanca ve Fransızca olarak yayımlanır.¹⁵⁰

Mehmet Canbolat piyasada yayımlanmış 6 kitabının olmasına rağmen, kendisini yazar ya da şair olarak tanıtan birisi değil. Mesleğinin gazetecilik olduğunu ve Almanya'da 32 yıldır gazetecilik yaptığını söylüyor. TRT ve Milliyet adına uzun

¹⁴⁷ Ek 2.15.

¹⁴⁸ Gültekin Emre.(1993). *Yarım Damla: Almanya'daki Türk Şiiri*. Yapı Kredi Yayınları, İstanbul, s.93.

¹⁴⁹ Hayrunisa Topçu. (2009). Avrupa ve Amerika'da Türk Edebiyatı. *Turkish Studies International Periodical For the Languages, Literature and History of Turkish or Turkic* Volume 4 /1-I: 711.

¹⁵⁰ Ek 2.14.

yıllar Almanya temsilciliği ve muhabirliği yapmış, Alman radyolarının Türkçe yayınlarında haber hazırlamıştır.¹⁵¹

Hâlen Toplum adıyla 21 yıldan bu yana, Türkiye ve dünyayı kurtarma derdinden uzak, okurlarına genellikle içinde yaşadığı toplumdaki haber ve bilgi akışını hedefleyen Toplum Gazetesi'nin sahibidir.¹⁵²

Canbolat yazarken “teknik” üzerinde hiç durmadığını belirtiyor. Çünkü edebiyatı, sanatı sınır tanımamazlık olarak görüyor. Özellikle öykülerinde bir kuralı izlemediğini fakat şiirsel anlatılarda her satır ve her sözcüğün, mesajın hakkını vermesini gerektiğini düşünüyor.¹⁵³

Olaya Türkiye'nin penceresinden bakıldığında “yabancı edebiyat” kavramının kullanılabilirliğini söylüyor. Fakat ciddi anlamda edebiyatla uğraşan, kalemi güçlü insanlar açısından bakıldığında, edebiyatın yerlisinin ya da yabancılarının olmadığı görülür. Edebiyat bir bütündür. Önemli olan anlaşılabilirliktir. Canbolat, edebiyat ile ciddi boyutta uğraşan ve ciddi üreten insanlar ile, edebiyatla uğraştığını sanan yığınlar arasındaki ayrımı görmeyi gerektiğini vurguluyor. O nedenle yazar kimliğini sevmiyor. Değişik bölgelerde iki dilli edebiyat sohbetlerine davetli olsa, eserlerinden örnekler verse de, kendisini sadece gazeteci olarak niteliyor. Bu işi kendisinden daha iyi yapan gerçek edebiyatçıların olduğuna inanıyor. Kendisini bir yazar ya da şairden çok, “edebiyatla kuma hayatı yaşayan bir gazeteci” olarak görüyor.¹⁵⁴

Eserleri

Yunus Yitik Bir İnsanın Ruh Halleri. Dağyeli Verlag, Berlin 1990.

Vatan Haini Niyazi. Gül Yayınları, İstanbul 1999.

Bir Kum Saati Gibidir Düşle Yaşamak Dediğin. Gül Yayınları, İstanbul 2004.

Düşlere Adadım Yalnızlığımı. Gül Yayınları, İstanbul 2007.

Avrupa... Bir Düş... Bir Hedef.... DSP Yayınları, Ankara 2010.

Ben Tarsuslu Paulus. Toplum Yayınları, İstanbul 2008.

¹⁵¹ Ek 2.14.

¹⁵² Ek 2.14.

¹⁵³ Ek 2.14.

¹⁵⁴ Ek 2.14.

3.20. NEVFEL CUMART (1964-)

1964 yılında Almanya'nın Lingenfeld kentinde doğar. Çocukluğu Stade kentinde geçer. Bamberg Otto Friedrich Üniversitesi'nde Türkoloji, Arap Dili ve Edebiyatı, Fars Dili ve Edebiyatı, İslâm Bilimleri bölümlerinde öğrenim görür. Şiir yazmaya çocukluğunda başlar. Cumart öğretmenleri tarafından keşfedilir. Öğretmenleri Cumart'ın yayınevleriyle irtibata geçmesini sağlar. Şiirlerinde Alman ve Türk kültürünün zenginliklerinden faydalanır. Bu sebeple üslubu, eleştirmenler tarafından “şark baharatı” olarak adlandırılır. Cumart şiirlerinde babasından ve kızından sıkça bahsettiğinden şiirlerini “otantik” ve “biyografik” olarak tanımlar. Toplam on yedi şiir kitabı yayımlanmıştır. Daha çok Almanca yazan Cumart'ın çok sayıda öykü, deneme ve makaleleri bulunmaktadır. Pek çok okulda yaratıcı yazarlık atölyesi, şiir okuma etkinlikleri ve seminerler düzenlemektedir. 1993 yılından itibaren Bamberg'de serbest yazar, çevirmen ve gazeteci olarak çalışmaktadır. Ayrıca 1992 yılından bu yana Bamberg kent dergisinin yöneticiliğini yapmaktadır.¹⁵⁵

Eserleri

Şiir Kitapları

Im Spiegel (Tr. Aynada). Järnecke Verlag, Horneburg 1983.

Herz in der Schlinge (Tr. Kalp Tehlikede). Törtel Verlag, Stade 1985.

Ein Schmelztiigel im Flammenmeer (Tr. Alev Denzinde Döküm Potası). Dağyeli Verlag, Frankfurt 1988.

Das ewige Wasser (Tr. Sonsuz Su). Grupello Verlag, Düsseldorf 1990.

Das Lachen bewahren (Tr. Gülmeyi Muhafaza Edebilmek). Grupello Verlag, Düsseldorf 1993.

Ebedi Su. Eskişehir Üniversitesi Yayınları, Eskişehir 1995.

Verwandlungen (Tr. Dönüşümler). Grupello Verlag, Düsseldorf 1995.

Zwei Welten (Tr. İki Dünya). Grupello Verlag, Düsseldorf 1996.

Schlaftrunken die Sterne (Tr. Uyku Sersemi Yıldızlar). Grupello Verlag, Düsseldorf, 1997.

Waves of time / Wellen der Zeit (Tr. Zamanın Dalgaları). Grupello Verlag, Düsseldorf 1998.

Auf den Märchendächern (Tr. Masal Çatılarında). Grupello Verlag, Düsseldorf 1999.

¹⁵⁵ Sabine Mahler. Ein Vermittler Zwischen Den Welten. *Haßfurter Tagblatt*. 3.08.2011.

Ich pflanze Saatgut in Träume (Tr. Rüyalara Tohum Ekiyorum). Grupello Verlag, Düsseldorf 2000.

Seelenbilder (Tr. Ruh Resimleri). Grupello Verlag, Düsseldorf 2001.

Unterwegs zu Hause (Tr. Eve Doğru). Grupello Verlag, Düsseldorf 2003.

Beyond Words – Jenseits der Worte (Tr. Kelimelerin Ötesinde). Grupello Verlag, Düsseldorf 2006.

Dem Leben entgegen (Tr. Yaşama Karşı). Grupello Verlag, Düsseldorf 2009.

Unter den Flügeln der Nacht (Tr. Gecenin Kanatlarının Altında). Grupello Verlag, Düsseldorf 2012.

Öykü Kitapları

Hochzeit mit Hindernissen (Tr. Engellerle Evlilik). Grupello Verlag, Düsseldorf 1998.

Ödülleri

1988 Stade Yazarlar Teşvik Ödülü

1992 Rheinland-Pfalz Edebiyat Teşvik Ödülü

1993 Bamberg Yazarlar Ödülü

1995 Bayern Edebiyat Teşvik Ödülü

1996 Berlin Edebiyat Kolokyumu tarafından Ödüllendirilme

1998 Yamantürk Holding tarafından Tercümanlık Ödülü

2008 Bayern Kültür Ödülü

2009 Oberfranken Derneği tarafından Kültür Ödülü

2011 Pax Bankası Ödülü

2012 Innsbruck Üniversitesi tarafından “şiir profesörü” Ünvanı

2014 Almanya Federal Liyakat Nişanı¹⁵⁶

3.21. ALİ ÖZENÇ ÇAĞLAR (1947-)

1947’de Akhisar’da doğar. 1973’te Almanya’ya gelir. Bir süre işçi olarak çalışır. Türkiye ve Almanya’daki çeşitli dergilerde Türkçe kaleme aldığı şiirleri, öyküleri ve desenleri yayımlanır.¹⁵⁷

¹⁵⁶ Nevfel Cumart. <http://www.nevfel-cumart.de/wp-content/uploads/2013/01/Nevfel-Cumart-Veroeffentlichungen-gesamt-2013-04.pdf>. (Erişim tarihi: 11.11.2016).

¹⁵⁷ Gültekin Emre. (1993). *Yarım Damla: Almanya’daki Türk Şiiri*. Yapı Kredi Yayınları, İstanbul, s.134.

Eserleri**Şiir**

Gece Sabaha Durdu. Ortadoğu Yayınları, Ankara 1987.

Hıçkırıklar Kuş Kanadı. Esenler Yayınevi, Amasya 1990.

Destanca. Broy Yayınları, İstanbul 1994.

Hercai Gülüşler. Aydın Kitabevi, Aydın 2000.

Günah Kuşları. Havuz Yayınları, İstanbul 2008.

Öykü

Korkunun Ötesi. Alfa Yayıncılık, İstanbul 1989.

Ölümün Rengi. Aydın Kitabevi, Aydın 2001.

Roman

Ölü Yüzler. Milliyet - Doğan Kitapçılık, İstanbul 1998.¹⁵⁸

3.22. SİBEL AYGEN ÇELİK (1969-)

1969 yılında İstanbul'da doğar. İlk- ve orta öğrenimini Almanya'da görür. Lise'yi Türkiye'de okur. İstanbul Üniversitesi, Alman Dili ve Edebiyatı Bölümünü bitirir. Frankfurt Johann Wolfgang Goethe Üniversitesi'nde çocuk ve gençlik edebiyatı, siyasal bilimler ve pedagoji eğitimleri alır. Gençler ve çocuklar için roman ve öyküler yazar. Aynı zamanda Alman Kültür Merkezi tarafından organize edilen Yaratıcı Yazarlık Atölyesi'nde gençlere eğitim vermektedir. Eserlerinde gençlerin ve çocukların düzeyine uygun anlaşılır bir dil kullanır. Almanca yazılmış tüm eserlerine zaman zaman Türkçe kelime ya da cümleler ekleyerek çift dilli kelime oyunları yaratır. Şu an Düsseldorf'ta yaşamaktadır.¹⁵⁹

Eserleri

Lieder für herbstliche Tage: alte und neue Lieder zum Mitsingen, Geschichten zum Vorlesen (Tr. Sonbahar İçin Şarkılar: Söylemek İçin Eski ve Yeni Şarkılar, Okumak İçin Hikâyeler). Breitschopf Verlag, Klosterneuburg 2004.

Lieder für unterwegs: alte und neue Lieder zum Mitsingen, Geschichten zum Vorlesen (Tr. Yol Şarkıları: Söylemek İçin Eski ve Yeni Şarkılar, Okumak İçin Hikâyeler). Breitschopf, Klosterneuburg 2004.

¹⁵⁸ Kültür ve Turizm Bakanlığı Millî Kütüphane Kataloğu. <https://kasif.mkutup.gov.tr/> (Erişim tarihi: 04.09.2016).

¹⁵⁹ Ek 2.6.

Lieder zur guten Nacht: alte und neue Lieder zum Mitsingen, Geschichten zum Vorlesen (Tr. İyi Geceler Şarkıları: Söylemek İçin Eski ve Yeni Şarkılar, Okumak İçin Hikâyeler). Breitschopf, Klosterneuburg 2004.

Sinan und Felix. Mein Freund – Arkadaşım. Annette Betz Verlag, Berlin 2007.

Seidenhaar (Tr. İpek Saç). Ueberreuter Verlag, Berlin 2007.

Geheimnisvolle Nachrichten (Tr. Esrarengiz Mesajlar). Ueberreuter Verlag, Berlin 2008.

Fußball, Gott und echte Freunde (Tr. Futbol, Allah ve Gerçek Arkadaşlar). Arena Verlag, Würzburg 2009.

Alle gegen Esra (Tr. Herkes Esra 'ya Karşı). Arena Verlag, Würzburg 2010.

Makellos ab Mitternacht (Tr. Gece Yarısından Sonra Kusursuz). Ueberreuter Verlag, Berlin 2011.

Seidenweg - Sinems Entscheidung (Tr. İpek Yol- Sinem'in Kararı). Ueberreuter Verlag, Berlin 2012.

Yakamoz Eine Liebe in İstanbul (Tr. Yakamoz. İstanbul'da Bir Aşk). Oetinger Verlag, Hamburg 2014.

Star Sisters (Tr. Star Kardeşler). Oetinger Verlag, Hamburg 2014.

Verrückt war gestern (Tr. Dün Deliceydi). Oetinger Verlag, Hamburg 2014.

Sesli Kitap

Makellos ab Mitternacht (Tr. Gece Yarısından Sonra Kusursuz). Hörcompany, Hamburg 2011

E-Kitap

Yakamoz. Eine Liebe in İstanbul (Tr. Yakamoz. İstanbul'da Bir Aşk). Hamburg, Oetinger Taschenbuch 2014.

Star Sisters (Tr. Star Kardeşler). Oetinger Taschenbuch, Hamburg 2014.

Verrückt war gestern (Tr. Dün Deliceydi). Oetinger Taschenbuch, Hamburg 2014.

Diğer

Seidenhaar (Tr. İpek Saç)¹⁶⁰, Blindenschriftverlag , Paderborn 2008.

Ödüller

2006 *Seidenhaar (Tr. İpek Saç)* romanı için Hessen Bilim Sanat Bakanlığı tarafından iş bursu

¹⁶⁰ Görme engelliler için kabartma baskılıdır.

2006 Mannheim şehri tarafından Çocuk ve Gençlik Edebiyatı Yazarlığı Bursu

2007 *Seidenhaar* (Tr. *İpek Saç*) romanı Deutschlandfunk radyosunun hazırladığı listede en iyi yedi roman arasına girer.

2007 *Seidenhaar* (Tr. *İpek Saç*) romanı Bayern Kitapçılar Derneği tarafından “En İyi Öğretici Kitaplar” listesine girer.

2007 *Seidenhaar* (Tr. *İpek Saç*) romanı Edebiyat Raporu’nda Mart ayının kitabı seçilir

2009 *Geheimnisvolle Nachrichten* (Tr. *Esrarengiz Mesajlar*) adlı kitabı Avusturya Eğitim Bakanlığı ve Avusturya Kitapçılar Derneği tarafından tavsiye edilen kitaplar listesine girer.

2012 *Alle gegen Esra* (Tr. *Herkes Esra’ya Karşı*) adlı kitabı Siegburg’da düzenlenen Ren Edebiyat Ödülleri’nde derece alır.

2012 *Seidenweg* (Tr. *İpek Saç*) romanı Bayern Kitapçılar Derneği tarafından en iyi 100 çocuk ve gençlik kitabı arasına girer.

2013 *Yakamoz Eine Liebe in İstanbul* (Tr. *Yakamoz. İstanbul’da Bir Aşk*) adlı kitabı için Kuzey Ren Vestfalya İş Bursu

2014 *Mercan und Arif* romanı için Robert Bosch Vakfı ve Berlin Edebiyat Topluluğu tarafından Grenzgaenger (Tr. sınır gezginleri) Ödülü¹⁶¹

3.23. HIDIR EREN ÇELİK (1960-)

1960 yılında Tunceli’de doğar. 1988 yılından itibaren Federal Almanya’nın Bonn kentinde yaşamaktadır. İlk ve orta öğrenimini Tunceli’de görür. Lisans ve lisans üstü öğrenimini Bonn Üniversitesi siyaset bilimi, sosyoloji ve Alman Dili ve Edebiyatı’nda (1989) yaptıktan sonra yine aynı üniversitede doktorasını tamamlar. 1995 yılından itibaren Bonn Göç Araştırmaları ve Kültürlerarası Enstitüsü’nde başkanlık yapıyor. Bunun yanında Köln Üniversitesi Kültürlerarası Pedagoji Bölümü’nde öğretim görevlisi olarak ders vermektedir. Almanca ve Türkçe şiir, roman, öykü ve mizah türünde eserler vermiştir. Bilimsel çalışmalarda da bulunmuştur. Eserlerinde göç olgusu, insan ilişkileri ve toplumsal sorunları ele almıştır. 2006 yılında Ren Bölgesi Belediyeler Birliği tarafından edebiyat ve kültür çalışmalarına, kültürlerarası dialoğa olan katkılarından dolayı “Yaşam Boyu Renli” ödülüyle ödüllendirilir.¹⁶²

¹⁶¹ Ek 2.6.

¹⁶² Ek 2.11.

Hıdır Eren Çelik edebiyat ve sanatı, toplumsal sorunları yansıtan bir ayna olarak gördüğünü ifade eder. Ona göre okuyucu bu aynaya baktığında toplumsal sorunları çok net görebilmelidir. Toplumsal sorunları işlemeyen bir eseri kurumuş bir ağaca benzetir. Her yazdığı eseri küçük bir fidan olarak görür. Bu küçük fidanların yarın yemyeşil bir ormana dönüşeceği umuduyla yazdığını vurgular. Toplumsal sorunları farklı boyutlarıyla ele alırken şiirsel bir dil kullanarak anlatımı daha da anlaşılabilir kılmaya ve bu yolla okuyucunun okuduğu eserin etkisiyle içinde yaşadığı toplumla yüzleşmesini sağlamaya çalışır. Özellikle çocuk öyküleri aynı zamanda kendi içinde şiir ağırlıklı eserlerdir. Eserlerinde öykü ve şiirler de birbirini tamamlayarak bir bütünü oluşturur. Kullandığı tekniklerden biri de her eserde anlatılan bir öykünün bir başka öyküyü anlatması ve dolayısıyla öykü içinde öykünün, hikâye içinde hikâyenin oluşmasıdır.¹⁶³

Eserleri

Edebî Eserleri

Tükenmedim Kanlı Kavgalar İçinde. Karınca Yayınları 1985.

Hasretimden Kesitler. İstanbul, Karınca Yayınları 1991.

Suche in der Fremde (Tr. Yabandaki Arayış). Protext Verlag, Bonn 1992.

Mein Gott ist schwarz (Tr. Benim Tanrım Siyah). Free Pen Verlag, Bonn 1999.

Der kleine Fisch auf der Flucht (Tr. Firardaki Küçük Balık). Free Pen Verlag, Bonn 2000.

Nomaden (Tr. Göçebeler). Free Pen Verlag, Bonn 2012.

Hiciv

Sautierisch satirisch aber ernst: Die Angst vor den Inländern. Free Pen Verlag, Bonn 2001.

Der Apfelbaum und der kleine Vogel (Tr. Elma Ağacı ve Küçük Kuş). Free Pen Verlag, Bonn 2007.

Masallar

Der Fluss meiner Träume, Lebensreise eines Wanderers (Tr. Hayallerimin Nehri, Bir Gezginin Yaşam Yolculuğu). Free Pen Verlag, Bonn 2008.

Der Dichter und die Feldblume (Tr. Şair ve Tarla Çiçeği). Free Pen Verlag, Bonn 2010.

¹⁶³ Ek 2.11.

Le poète et la fleur des champs. Free Pen Verlag, Bonn 2012.

Ödülleri

2016 Almanya Liyakat Nişanı¹⁶⁴

3.24. ZEHRA ÇIRAK (1960-)

1960'da İstanbul'da doğar. 1963 yılında ailesiyle Almanya'nın Karlsruhe kentine taşınır. Kozmetik alanında meslek eğitimi gören Çırak, 1982 yılında ailesini terk eder ve Berlin'e yerleşir. İçindeki özgürlük ve yaratıcılığa dair dürtü, yabancı çevrenin elverişli ortamıyla gün ışığına çıkar. Böylece "kaçış"ı kendi "göç bağlamı"nı oluşturur. Obje sanatçısı olan Alman eşiyle birlikte çalışır. 2005 yılından itibaren çeşitli okullarda yazarlık atölyelerini yönetir. Almanca şiir ve öyküler yazan Çırak, şiirlerini *Flugfaenger* (Tr. *Sinek Avcısı*), *Vogel auf dem Rücken eines Elefanten* (Tr. *Filin Sirtındaki Kuş*) kitaplarında toplar. 1985 yılında Adelbert von Chamisso Özendirme Ödülü'nü alır.¹⁶⁵

Eserleri

Flugfaenger (Tr. *Sinek Avcısı*). Edition Artinform, Karlsruhe 1987

Vogel auf dem Rücken eines Elefanten (Tr. *Bir Filin Sirtındaki Kuş*). Kiepenheuer und Witsch, Köln 1991.

Fremde Flügel auf eigener Schulter (Tr. *Kendi Sirtında Yabancı Kanatlar*). Kiepenheuer und Witsch, Köln 1994.

Leibesübungen (Tr. *Jimnastikler*). Kiepenheuer und Witsch, Köln 2000.

In Bewegung (Tr. *Hareketli*). Schiler Verlag, Berlin 2008.

Der Geruch von Glück (Tr. *Mutluluğun Kokusu*). Schiler Verlag, Berlin 2011.

Ödülleri

1985 Adelbert von Chamisso Özendirme Ödülü

1993 Friedrich Hölderlin Teşvik Ödülü¹⁶⁶

¹⁶⁴ Ek 2.11.

¹⁶⁵ Carmine Chiellino. (2007). *Interkulturelle Literatur in Deutschland*, J.B. Metzler Verlag, Stuttgart, ss.441-465.

¹⁶⁶ Gültekin Emre.(1993). *Yarım Damla: Almanya'daki Türk Şiiri*, Yapı Kredi Yayınları, İstanbul, s.190.

3.25. GÜNEY DAL (1942-)

1942 yılında Çanakkale’de doğar. İstanbul’da roman filolojisi eğitimini tamamladıktan sonra çeşitli radyo stüdyolarında seslendirmen olarak çalışır. 1972 yılında Berlin’e gelir. Bir süre fabrika ve taşıma işçisi olarak çalışan Güney Dal bu sayede işçi yaşamını yakından tanıma fırsatı bulur. Berlin Radyosu’nda yazar ve gazeteci olarak çalışan yazarın Almanca çok sayıda roman ve öyküsü yayınlanır. 70’li yıllardan itibaren serbest yazar olarak çalışmaktadır.¹⁶⁷

Eserleri

Roman

Wenn Ali die Glocken lauten hört (Tr. *Ali Çanların Sesini Duyarken*). Edition der 2 Verlag, Berlin 1979.

Europastrasse 5 (Tr. *5 Numaralı Avrupa Caddesi*). DTV Verlag, Hamburg 1981.

Der enthaarte Affe (Tr. *Kılları Yolunmuş Maymun*). Piper Verlag, Münih 1988.

Kılları Yolunmuş Maymun. İnter Yayınları, İstanbul 1988.

Janitscharenmusik (Tr. *Yeniçeri Müziği*). Piper Verlag, Münih 1999.

Eine kurze Reise nach Gallipoli (Tr. *Gelibolu’ya Küçük Bir Gezinti*). Piper Verlag, Münih 1994.

Teestunden am Ring (Tr. *Çemberde Çay Saatleri*). Piper Verlag, Münih 1999.

Aşk ve Boks. Dünya Kitapları, İstanbul 2005.

Öykü

Die Vogel des falschen Paradieses-Yanlış Cennetin Kuşları. Dağyeli Verlag, Frankfurt 1985.

Güney Dal, Yüksel Pazarkaya. (1990). *Geschichten aus der Geschichte der Türkei* (Tr. *Türk Tarihinden Hikâyeler*). Luchterhand Verlag, Frankfurt.

Küçük g Adında Biri, Dünya Kitapları, İstanbul 2003.¹⁶⁸

Ödülleri

1976 İstanbul Milliyet Yayınları Roman Ödülü

1980, 1983 ve 1986 Berlin Senatosu Edebiyat Ödülü

1997 Adelbert Chamisso Ödülü¹⁶⁹

¹⁶⁷ Chiellino, a.g.e., s.147.

¹⁶⁸ Hayrunisa Topçu. (2009). Avrupa ve Amerika’da Türk Edebiyatı. *Turkish Studies International Periodical For the Languages, Literature and History of Turkish or Turkic Volume 4 /1-I*: 708.

¹⁶⁹ Chiellino, a.g.e., s.147.

3.26. RENAN DEMİRKAN (1955-)

1955 yılında Ankara’da doğar. 1962 yılında Almanya’ya yerleşirler. Eğitimini Almanya’da tamamlar. Hannover Üniversitesi Müzik ve Tiyatro bölümünden mezun olur. 1980 yılından itibaren tiyatro oyunlarında yer almaya başlar Almanya’da pek çok filmde oynar. Bir Alman kanalında yayınlanan *Reporter* adlı dizideki *Gazeteci Azade* karakteriyle büyük ün kazanır. Aynı zamanda edebiyatla ilgilenen sanatçının yayımlanmış çok sayıda Almanca öykü kitabı ve romanı vardır.¹⁷⁰

Eserleri

Schwarzer Tee mit drei Stück Zucker (Tr. Üç Şekerli Siyah Çay). Kiepenheuer und Witsch Köln 1991.

Die Frau mit Bart (Tr. Sakallı Kadın). Kiepenheuer und Witsch Köln 1994.

Es wird Diamanten regnen vom Himmel (Tr. Gökyüzünden Mücevherler Yağacak). Kiepenheuer und Witsch, Köln 1999.

Der Mond, der Kühlschrankschrank und ich (Tr. Ay, Buzdolabı ve Ben). Kiepenheuer und Witsch, Köln 2001.

Über Liebe, Götter und Rasenmähn. Wie buchstabiert man Liebe? , Allitera Verlag, Münih 2003.

Septembertee oder das geliehene Leben (Tr. Eylül Çayı ya da Ödünç Alınmış Yaşam). Gustav Kiepenheuer Verlag, Berlin 2008

Respekt (Tr. Saygı). Herder Verlag, Münih 2011.

Ödülleri

1986 Kuzey Ren Vestfalya Eyaleti Ödülü

1990 Altın Kamera ve Adolf-Grimme Ödülü¹⁷¹

¹⁷⁰ İbrahim Özbakır. (2000). Almanya “Konuk İşçi Edebiyatı”nın Bir Türk Temsilcisi Renan Demirkan’ın “Üç Şekerli Demli Çay”ında Kimlik Problemi. *Türklük Bilimi Araştırmaları*, -IX-s.213.

¹⁷¹ Alman Millî Kütüphanesi Kataloğu. http://www.dnb.de/DE/Kataloge/kataloge_node.html. (Erişim tarihi: 12.1.15).

3.27. SÜLEYMAN DEVECİ (1966-)

1966 yılında Ankara'da doğar. Yirmi bir yaşında Hamburg'a gelir. Burada gazetecilik ve redaktörlük eğitimi alır. Almanca ya da Türkçe kaleme aldığı roman, öykü, eleştiri, deneme, araştırma-inceleme türlerinde eserleri vardır. Hâlen Hamburg'da yaşamaktadır. Süleyman Deveci'nin tarihteki bazı şahsiyetleri anlatmakla başlayan yazarlık macerası, öykü, roman ve eleştiriyle devam eder. Türkiye'de yayımlanan romanlarını inceleyen Deveci'nin, bununla ilgili kitap değerlendirmeleri ve eleştirilerin sayısı beş yüze yakındır. Yayımlanmamış binden fazla öyküsü bulunan Deveci, Türk edebiyatının en fazla öykü yazar yazarlarından. Olay öyküleri yazan Deveci, eserlerinde hayatı, insanı, göçmeni, Almancıyı, çok kültürlülüğü, metropol yaşamını, kadını, çocuğu, sıradan insanı, ayrımcılığı anlatıyor. Konu olarak sınırının ve tabusunun olmadığını dile getiren Deveci, her romanında farklı bir tekniği kullanmaya çalışıyor. Kimselerin anlamayacağı sadece kendisi için yazdığı metinlerinin de çok sayıda olduğunu ifade ediyor. Kendisini yarı gerçekçi, yarı toplumsal-gerçekçi, biraz garip, biraz modern, bolca Batıcı ama kökü Doğulu buluyor. Hoşuna giden tekniklere ağırlık vermekle birlikte arayışlarının hâlâ sürdüğünü ifade ediyor. Yazmadan duramayan biri olarak yaptığı işin ona sıradan, her gün yaptığı olağan, rutin uğraşılardan biri gibi geldiğini söyleyen Deveci, büyük iddialarının olmadığını da ekliyor. Kendisini yazmayı seven, edebiyatı daha çok seven, sıradan bir yazar olarak görüyor. Sanatın sokakta olduğunu fakat edebiyatın sokaktaki insan için olmadığını düşünüyor. Yine de onun da edebiyatla tanışıkça seveceğine inanıyor. Çalışmalarının ölene kadar öykü, roman yazarak devam edeceğini de ekliyor. ¹⁷²

Eserleri

Menschen aus der Geschichte der Kurden (Tr. Kürt Tarihinden İnsanlar). Novum Verlag, Neckenmarkt/Viyana/Münih 2007.

Tod in der Luxuspassage. Nach einer wahren Begebenheit (Tr. Lüks Pasajda Ölüm. Gerçek Bir Olaydan Alınmıştır). Novum Verlag, Neckenmarkt/Viyana/Münih 2008.

Saladin, der Kurde (Tr. Kürt Saladin). Novum Pro, Neckenmarkt/Viyana/Münih 2009.

Hamburg'dan Esintiler. Yankı Yayınları, İstanbul 2011.

¹⁷² Ek 2.25.

Hamburg'da Hayat. Ürün Yayınevi, Ankara 2012.
Hamburg'da Yalnızlık. Ürün Yayınevi, Ankara 2012.
Hamburg'da Aşk Başkadır. Favori Yayınları, Ankara 2013.
Hamburg'da Edebiyat. Favori Yayınları, Ankara 2013.
Yak Gitsin. Favori Yayınları, Ankara 2014.¹⁷³

3.28. HASAN DEVRAN (1958-)

1958'de Tunceli'de doğar. 1977 yılında Almanya'ya gelir. Mannheim Üniversitesi'nde psikoloji okur. Psikoterapistliğin yanında şiir ve öyküler yazar. Eserlerinde sevgi, felsefe, politik baskılar, göç, yaşamdaki çelişkiler, insanların ve kültürlerin birbirlerine yaklaşımları gibi olguları ele alır. Gerçekçi, yalın bir dille yazarken, kimi zaman ciddi kimi zaman da ironik bir dil kullanır. Hâlen Mannheim'da yaşamaktadır.¹⁷⁴

Eserleri

Entlang des Euphrat (Tr. *Fırat Boyunca*). Brandes und Apsel Verlag, Frankfurt 1995.
Tausend Winde – ein Sturm (Tr. *Binlerce Rüzgâr-Bir Fırtına*). Orient Verlag, Berlin 1988.
Feuer seit Zarathustra (Tr. *Zerdüş'ten Bu Yana Ateş*). Brandes und Apsel Verlag, Frankfurt 1992.
Mit Wildnis im Herzen (Tr. *Issız Kalp*). Brandes und Apsel Verlag, Frankfurt 1998.¹⁷⁵

3.29. ŞİNASİ DİKMEN (1945-)

1945 yılında Samsun'un Ladik şehrinde doğar. 1972 yılında Alman bir doktorun teşvikiyle Almanya'ya gelir. “misafir işçi” yaşamını merak eden Dikmen burada hayal kırıklığına uğrar. Fakat yaşadığı hayal kırıklıkları yazacağı hicivlerin malzemesini oluşturur. 80'li yıllardan itibaren Almanca olarak hicivler yazmaya başlar. Dikmen, Almanya'da sahneye çıkan ilk Türk kabarecidir. Başta asıl mesleği hasta bakıcılık olan Şinasi Dikmen Almanya'nın Ulm şehrinde karikaturist Muhsin

¹⁷³ Ek 2.25.

¹⁷⁴ Ek 2.10.

¹⁷⁵ Ek 2.10.

Omurca ile Knobibonbon Kabaresi'ni kurar. Uzun yıllar birlikte çalışan ikili 1997 yılında ayrılırlar. Daha sonra Ayşe Aktay ile Frankfurt'ta *Kabarett Aenderungsschneiderei* (Tr. *Terzi Dükkânı Kabaresi*) kabaresini kurar. Kabareci olarak Almanya'da büyük başarı yakalayan sanatçı aynı zamanda kitap da yayımlar.¹⁷⁶

Eserleri

Hiciv

Wir werden das Knoblauchkind schon schaukeln (Tr. *Sarımsak Çocuğu Sallayacağız*). Express Edition, Berlin 1983.

Der andere Turke (Tr. *Diğer Türk*). Piper Verlag, Münih 1986.

Hurra, ich lebe in Deutschland (Yaşasın, Almanya'da Yaşıyorum!). Piper Verlag, Münih 1995.¹⁷⁷

3.30. İSMET ELÇİ (1964-)

1964 yılında Muş'ta doğar. 1979 yılında politik nedenlerden ailesiyle Almanya'ya yerleşirler. Asıl mesleği yönetmenliktir. Yönetmenliğin yanında yazarlık da yapan Elçi, kitaplarında ve filmlerinde Almanya'daki Türk göçmenlerin yaşadıkları zorlukları dile getirir. Almanca yazan Elçi'nin çok sayıda öykü kitabı ve romanı yayımlanmıştır.¹⁷⁸

Eserleri

Werke Sinan ohne Land (Tr. *Yurtsuz Sinan'ın Eserleri*). Clemens Zerling Verlag, Berlin 1988.

Memo benim Babam. yayınevi yok, Berlin 1988.

Gesetz des Schweigens (Tr. *Suskunluğun Kanunu*). Clemens Zerling Verlag, Berlin 1990.

Cemile oder das Märchen von der Hoffnung (Tr. *Cemile ya da Umudun Masalı*). Clemens Zerling Verlag, Berlin 1991.

Die verwundeten Kinder des Zarathustra (Tr. *Zerdüşt'ün Kayıp Çocukları*). Edition Amadis, Berlin 1997.

¹⁷⁶ İhsan Kurtoğlu. (2012), *Almanya Almanlar Almancılar*. y.y. yok, Almanya, s.125.

¹⁷⁷ A.g.e., s.125.

¹⁷⁸ Carmine Chiellino. (2007), *Interkulturelle Literatur in Deutschland*. J.B. Metzler Verlag, Stuttgart, s.471.

Der rosarote Fahrstuhl (Tr. Pembe Asansör). Schiler Verlag, Berlin 2007.

Richtung der Anderen (Tr. Diğerlerinin Yönü). Schiler Verlag, Berlin 2009.

Ödüller

1993 Adelbert von Chamisso Ödülü¹⁷⁹

3.31. GÜLTEKİN EMRE (1951-)

1951'de Konya'da doğar. Ankara Üniversitesi'nde Rus Dili ve Edebiyatı Bölümü'nden mezun olur. *Onur* ve *Sol Yayınları*'nda editör olarak çalışır. Edebiyatla yakından ilgilenen Emre'nin ilk şiiri 1977 yılında Türkiye Yazıları dergisinde yayımlanır. 1980 yılında Almanya'ya yerleşir. *Şiirlik* ve *Parantez* gibi dergileri yönetir. Çok sayıda kitabı yayımlanan Emre, Berlin'de öğretmenlik yapmaktadır.¹⁸⁰

Eserleri

Kurşuni Bir Siperde. Türkiye Yazıları Yayınları, 1980.

Bizsiz Gibi. Dayanışma Yayınları, 1983.

300 Jahren Türken an der Spree. Ararat Verlag, Berlin 1983.

Gece Düşleri. Dağyeli Verlag, Frankfurt 1985.

Aşk ve Minyatürler. Cem Yayınevi, 1989.

Düşkuyusu. Elyazıları Yayınları, 1990.

Siyaha Elveda. Yapı Kredi Yayınları, 1993.

Yarım Damla. Yapı Kredi Yayınları, İstanbul 1993.

Taşı Sula. Öteki Yayınevi, 1998.

Kanun Hükümünde Şiir. Yön Yayınları, 1999.

Türk Edebiyatında Berlin. Yapı Kredi Yayınları, İstanbul 2003.

Ödüller

1991 Orhon Murat Arıburnu Şiir Ödülü

1996 Ceyhun Atuf Kansu Şiir Ödülü¹⁸¹

¹⁷⁹ Alman Milli Kütüphanesi Kataloğu (Erişim tarihi: 18.10.14), http://www.dnb.de/DE/Kataloge/kataloge_node.html.

¹⁸⁰ Gültekin Emre. (2003). *Türk Edebiyatında Berlin*. Yapı Kredi Yayınları, İstanbul s.1.

¹⁸¹ A.g.e., s.1.

3.32. OSMAN ENGİN (1960-)

1960 yılında İzmir’de doğar. 1973 yılında Almanya’ya taşınırlar. Bremen Üniversitesi’nde sosyal pedagoji bölümünden mezun olur. Bir hiciv ustası olan Engin radyo yayımları ve diğer basın organları için hicivler yazar. *Bremen Şehir Dergisi*’nde 1983 ve 2003 yılları arasında düzenli olarak hicivleri yayımlanır. Engin, hicivlerini ustalıkla kullandığı Almanca ile yazar.¹⁸²

Eserleri

Hiciv

Deutschling. Express Edition, Berlin 1985.

Alle Dackel umsonst gebissen (Tr. *Boşuna Isırılmış Tüm Av Köpekleri*). Türkisch Deutscher Kultur Austausch, Berlin 1989.

Der Sperrmull Efendi (Tr. *Çöp Efendi*). Rowohlt Verlag, Reinbek 1991.

Alles Getürkt (Tr. *Hepsi Türkleştirilmiş*). Rowohlt Verlag, Reinbek 1992.

Dutschlund, ubur ullus (Tr. “*Almanya, Her Şeyin Üzerinde!*”). Dietz Verlag, Berlin 1994.

Kanaken-Gandi. Elefanten Press, Berlin 1998.

El Aman El Aman En Yaman Alaman. Kelebek Yayınları, İstanbul 1999.

Oberkanakengeil. Espresso Verlag, Berlin 2001.

Götter Ratte (Tr. *Fare Tanrıları*). Deutsche Taschenbuch Verlag, Münih 2004.

Don Osman (Tr. *Osman Efendi*). Deutsche Taschenbuch Verlag, Münih 2005.

Don Osman auf Tour (Tr. *Osman Efendi Turda*). Deutsche Taschenbuch Verlag, Münih 2007.

West-östliches Sofa (Tr. *Batı-Doğu Divanı*). Technisat Radioropa, Almanya 2008.

Tote Essen Keinen Döner (Tr. *Ölüler Döner Yiyemez*). Deutsche Taschenbuch Verlag, Münih 2008.

Lieber Onkel Ömer (Tr. *Sevgili Ömer Amca*). Deutsche Taschenbuch Verlag, Münih 2009.

Getürkte Weihnacht (Tr. *Türkleştirilmiş Noel*). Deutsche Taschenbuch Verlag, Münih 2009.

1001 Nachtschichten (Tr. *1001 Gece Vardiyası*). Deutsche Taschenbuch Verlag, Münih 2010.

Deutschland Allein Zu Haus (Tr. *Almanya Evde Tek Başına*). Deutsche Taschenbuch Verlag, Münih 2013.

¹⁸² Osman Engin. (2013). *Deutschland Allein Zu Haus*. Deutsche Taschenbuch Verlag, Münih, s.230.

Ödüller

2004 ve 2006 ARD Medya Ödülleri¹⁸³

3.33. ŞAHAP ERASLAN (1960-)

1960'da Sivas'ta doğar. 1978'de Almanya'ya gelir. Berlin Teknik Üniversitesi'nde psikoloji öğrenimi görür. Asıl mesleği psikolog olan ve Berlin'de psikoterapist olarak çalışan Eraslan aynı zamanda edebiyatla da ilgilenir. Şiirleri *Varlık*, *Broy*, *Parantez* gibi dergilerde yayımlanır.¹⁸⁴

Çeviri Eser

Sorular Kitabı. Pablo Neruda, Acem Özler-Jörg Spötter-Şahap Eraslan, Broy Yayınları, İstanbul, 1987.¹⁸⁵

3.34. KEMAL ERDOĞAN (1960-)

1960'da Tokat'ta doğar. 1985'te Almanya'ya yerleşir. Edebiyatla ilgilenen Erdoğan'ın şiirleri *Yazın*, *Dergi*, *Die Brücke*, *Türkiye Postası*, *Parantez*, *Yarın* gibi dergilerde yayımlanır. *Sürgün Mavi* adlı Türkçe şiir kitabında bıraktığı, özlediği kadınların resmini çizer.¹⁸⁶

Eserleri

Sürgün Mavi. Yeni Türkü Şiir Yayınları, Ankara 1988.¹⁸⁷

3.35. ÖZGEN ERGİN (1947-)

26.05.1947 yılında Avanos'un Özkonak beldesinde doğar. 1973 yılında Köln'e gelir. 1980 yılında Türkçe öykü ve romanlar yazmaya başlar. Yayınevleriyle sorun yaşadığından yayımlanmadığı pek çok eseri mevcuttur. 2006 yılından itibaren Alaçatı'da yaşamaktadır.¹⁸⁸

¹⁸³ Osman Engin. (2013). *Deutschland Allein Zu Haus*. Deutsche Taschenbuch Verlag, Münih, s.230.

¹⁸⁴ Gültekin Emre. (1993). *Yarım Damla: Almanya'daki Türk Şiiri*. Yapı Kredi Yayınları, İstanbul, s.162.

¹⁸⁵ A.g.e., s.162.

¹⁸⁶ Gülsüm Cengiz. (2011). *Kadınlar İçin Söylenmiştir. Anadolu'da Kadınların Şiirli Tarihi*. Evrensel Basım, İstanbul, s.100.

¹⁸⁷ A.g.e. s.100.

¹⁸⁸ Ek 2.2.

Eserleri

Fırdöndü. Dünya Kitapları, İstanbul 2005.

Galatalı Angelos. Papirüs Yayınları, İstanbul 1999.

Derin Sularda. Cem Yayınları, İstanbul 1990.

Charlie Kemal (Tr. Şarlo Kemal). Dittrich Verlag, Berlin 1992.¹⁸⁹

3.36. BAHATTİN GEMİCİ (1954-)

1954'te Ankara'da doğar. 1976'da Almanya'ya gider. Almanya'da öğretmen olarak çalışmaktadır. Almanya'daki Türk çocuklarının başarıya ulaşmadaki en büyük şartının ana dillerine hâkim olmak olduğunu savunur. Bu nedenle Almanya'daki Türkçe dersleriyle yakından ilgilenir. Türkçe, Almanca şiir, öykü ve masallar yazar.¹⁹⁰

Eserleri

Unheimisch fremd (Tr. Evsiz Yabancı). Exil Verlag, Frankfurt 2005.

Atatürk Cep Kitabı. Recklinghauser Verlag, Recklinghausen 2000.

Sing' weiter dein Lied (Tr. Şarkını Söylemeye Devam Et). Exil Verlag Frankfurt 2006.

Şimdi Vaktidir. Exil Verlag Frankfurt 2006.

Almanya Öyküleri. Exil Verlag Frankfurt 2006.

Önce Eğitim. Kurgu Kültür Merkezi, Ankara 2013.

Gözden Irak. Kurgu Kültür Merkezi, Ankara 2013.¹⁹¹

3.37. SITKI SALİH GÖR (1936-)

1936 yılında Elazığ'da doğar. İlk- ve orta okulu Elazığ'da okur. Lisedeki edebiyat öğretmeni sayesinde edebiyat dergileriyle tanışır. *Varlık Dergisi*'ne şiir göndermeye başlar. Neyzen Tevfik ve Nedim gibi şairlerin şiirlerine ve aruz ölçüsüne ilgi duymaya başlar. Üniversiteyi İstanbul'da okur. Avusturya'nın Viyana kentinde yüksek lisansını yapar. Hem Almanca öğrenmek hem de diploma tezini Almanca hazırlamak amacıyla Almanya'ya gelir. Burada Orman Yüksek Mühendisi olur. Karlsruhe Volkshochschule Gör'e doçentlik ünvanı verir ve Türk Dili ve Edebiyatı bölümünde öğretim görevlisi olarak çalışır. 1966 ve 1972 yılları arasında

¹⁸⁹ Ek 2.26.

¹⁹⁰ Gültekin Emre. (1993). *Yarım Damla: Almanya'daki Türk Şiiri*. Yapı Kredi Yayınları, İstanbul, s. 156.

¹⁹¹ A.g.e., s.156.

erozyon mühendisi olarak Devlet Su İşleri Genel Müdürlüğü'nde çalışır.1972 ve 1974 yılları arasında Almanya Holzindustrie Bruchsal'da bölüm şefi yardımcısı olarak, 1974 ve 1999 yılları arasında mahalli katip olarak Dışişleri Bakanlığı Karlsruhe Başkonsolosluğu'nda çalışıp emekli olur.¹⁹²

Varlık Dergisi'nin Ocak 1956 tarihli sayısında ilk şiiri *Mutluluk* yayımlanır. Sonraki yıllarda şiir ve yazılarını *Kıyı*, *Varlık*, *Türk Sanatı*, *Türk Düşüncesi*, *Yeditepe*, *Karşı Edebiyat*, *Türk Dili*, *Çağdaş Türk Dili*, *Damar* gibi dergilerde yayımlanır. Türkiye Yazarlar Sendikası ve Edebiyatçılar Derneği üyesidir.¹⁹³

Şairliğini daima yenileyen, yeniledikçe söyleyişi de iyice arınan, dikkate alınması gereken bir ustalığı yakalayan Sıtlı Salih Gör'ün zengin sözcük hazinesi, binlerce avcıyı imrendirecek imge dallarına sahiptir. Çok az şiiri haricinde hemen hemen bütün eserleriyle, Anadolu güneşinin altından hiç uzaklaşmamış gibidir.¹⁹⁴

Eserleri

Şiir

Dumanlı Eşik. Türk Sanatı Yayınları, İstanbul 1957.

Kuşluk Ötesi. Memleket Yayınları, Ankara 1966.

Boston'da bir Harputlu. Şafak Matbaası, Ankara 1968.

Ağıt. Habora Kitabevi, İstanbul 1972.

Yaban El. Kerem Yayınları, Ankara 1987.

Kehribar ve Tuğra. Gerçek Sanat Yayınları, İstanbul 1992.

Sonsuzun Uzun Gizi. Lazer Ofset, Ankara 2007.

Hikâye

Yol Bitmeden. y.y. yok 1985.

Vor dem Ziel (Tr. Hedeften Önce). Anadolu Ekspres, Mannheim 1987.

Zümrüdüanka. Prospero Yayınları Ankara 1995.

Tercüme Eserler

B. Traven. (1972). *İsyân*, Habora Yayınları, İstanbul.

Thomas Fall. (1971). *Aslanlar Şirketi*, Habora Yayınları, İstanbul.

John Trinian. (1972). *Vurgun*, Habora Yayınları.

Hans Habe. (1974). *Kontes*, E Yayınları, İstanbul.

¹⁹² Ek 2.23.

¹⁹³ Ek 2.23.

¹⁹⁴ Remzi İnanç-Sıtkı Salih Gör. (2007). *Sonsuzun Uzun Gizi*. Lazer Ofset, Ankara, s.1.

Ödülleri

1991 Sibel başlıklı röportajıyla Örsan Öymen Röportaj Ödülü

1993 Kehribar ve Tuğra ile Vedat Güler Şiir Ödülü¹⁹⁵

3.38. ASENA GÖRKEM (1966-)

1966'da Antalya'da doğar. Antalya'da ilk ve orta öğrenimini tamamladıktan sonra Almanya'ya yerleşir. Türkçe toplumsal içerikli şiir, öykü ve roman yazar Görkem, eserlerinde Almanya ve kadın gibi olguları işler. Ayrıca Berlin'de yayımlanan *Merhaba Dergisi*'nin *Kadınca* köşesinde kadın sorunlarını irdeleyen yazılar yazmaktadır.¹⁹⁶

Eserleri

Şiir

Yüreğin Güllüğü. Hitit Verlag, Berlin 2000.

Öykü

Aşk Katlettiler. Havuz Yayınları, Darmstadt 1998.

Roman

Hans'ın Kızları. Siyah Beyaz Yayınevi, İstanbul 2010.¹⁹⁷

3.39. MURAT HAM (1975-)

1975 yılında Almanya'nın Braunschweig kentinde doğar. Berlin Hür Üniversitesi'nde (Freie Universitaet Berlin) gazetecilik eğitimi alır. Uzmanlık alanları siyasal iletişim, gazetecilik ve medya araştırmalarıdır. İnternet, radyo ve televizyonlarda redaktör ve redaksiyon şefi olarak çalışır. Şu an Berlin'de İsviçreli bir halkla ilişkiler ajansında çalışmaktadır. Yazar, editör, gazeteci, moderatör, iletişim danışmanı, öğretim görevlisi gibi meslekler yapan Ham'ın yayımlanmış pek çok kitabı bulunmaktadır. Çalışmalarında otomotiv, teknik ve eğitim sektörünün dışında göçmen temasına da yer verir. *Fremde Heimat Deutschland (Yabancı Vatan Almanya)* adlı eserinde Almanya'da yaşayan göçmenlerin tecrübelerini paylaşır. *Jung, Erfolgreich, Türkisch (Genç. Başarılı, Türk)* adlı eserinde ise Almanya'daki

¹⁹⁵ Sıtkı Salih Gör. (2007). *Sonsuzun Uzun Gizi*. Lazer Ofset, Ankara, s.1.

¹⁹⁶ Nidâ Öz. (2003). *29 Harfe Dünyada 29 Şair*. Öner Verlag, Messel, s.15.

¹⁹⁷ Ek 2.5.

Türklerin farklı bir portresini sunar. Bu eserde iyi entegre olmuş üçüncü kuşak Türklerin başarıları anlatılır.¹⁹⁸

Eserleri

Jung Erfolgreich Türkisch (Tr. Genç, Başarılı, Türk). Ehrenwirth Verlag, München 2009.

Fremde Heimat Deutschland (Tr. Yabancı Vatan Almanya). Ibidem Verlag, Stuttgart 2011.

Suche nach Glück (Tr. Mutluluk Arayışı). Tredition Verlag, Hamburg 2012.

Berliner Liebesfluchten (Tr. Berlinli Aşk Kaçamakları). Tredition Verlag, Hamburg 2013.

Liebeslügen (Tr. Aşk Yalanları). Tredition Verlag, Hamburg 2014.

Ödülleri

Mayıs 2013'te Berliner Liebesfluchten, Tredition Yayınevi tarafından ayın romanı seçilir.

2014 Türk-Alman Edebiyat Ödülleri Gecesi "Kültürlerarası İletişim" dalında Gelecek Ödülü¹⁹⁹

3.40. İBRAHİM KAYA (1966-)

1966 yılında Sivas'ın Çengelli köyünde doğar. Daha on iki yaşında şiirle ilgilenmeye başlar. Augsburg'a seksenli yıllarda gelir. Mimarlık fakültesini bitirir. Asıl mesleği mimarlık olan Kaya, Türk ve Alman edebiyat dergilerinde Almanca olarak yazdığı şiirlerini ve kısa hikâyelerini yayımlar. *Zeitriess* adlı edebiyat dergisinde Alman edebiyatçı Gerald Fiebig ile tanışır. *Zweistromland* adlı şiirini Fiebig ile beraber hazırlar. Şiirlerinde sade ve yalın bir dil kullanırken, aşk, bilgelik, arayış, siyaset gibi temaları işler.²⁰⁰

Eserleri

Zweistromland (Tr. Mezopotamya). Edition Blackbox, Bielefeld 2004.²⁰¹

¹⁹⁸ Ek 2.17.

¹⁹⁹ Ek 2.17.

²⁰⁰ Ek 2.12.

²⁰¹ Ek 2.12.

3.41. HASAN KAYIHAN (1949-)

1949 yılında Bilecik'te doğar. 1971 yılında Balıkesir Eğitim Enstitüsü'nde eğitim gördükten sonra Hacettepe Eğitim Fakültesi ve Ortadoğu Amme İdaresi Enstitüsü'nden mezun olur. Öğretmen ve program yapımcısı olarak çalışan Kayihan aynı zamanda edebiyatla da ilgilenir. Yayımlanmış çok sayıda romanı bulunmaktadır. Yazıları Emre, Oba, Hergün, Töre, Kültür, Doğu gibi gazete ve dergilerde yayımlanır. Siyasi nedenlerden dolayı Almanya'ya yerleşen Kayihan yaşamını hâlâ orada sürdürmektedir. Eserlerinde Almanya'da yaşayan Türklerin sıkıntılarını, kimlik bunalımlarını ve dışlanmışlıklarını işler. Kayihan toplumdaki sorun ve haksızlıkları herhangi bir ideolojinin sözcülüğünü yapmadan ele alır.²⁰²

Eserleri

Yoklar. Ötüken Yayınevi, Ankara 1975.

Zincir. Töre-Devlet Yayınevi, Ankara 1977.

Uyanmak. Töre-Devlet Yayınevi, Ankara 1977.

Acı Su. Töre-Devlet Yayınları, Ankara 1978.

Beyler Aman. Elips Kitap, Ankara 1984.

Gurbet Ölümleri. Elips Kitap, Ankara 2006.

Sultan. Elips Kitap Ankara 2006.

Dönüş. Elips Kitap, Ankara 2006.

Ödülleri

1979 *Zincir* adlı romanı için Türkiye Milli Kültür Vakfı Teşvik Ödülü

1983 *Gurbet Ölümleri* romanı için Türkiye Yazarlar Birliği Yılın Romancısı Ödülü²⁰³

3.42. AZİZ YAŞAR KILIÇ (1945-)

1945'te Van'da doğar. 1973'te işçi olarak Almanya'ya gider. *Yaşam Günlüğü* (1987) ilk şiir kitabıdır.²⁰⁴

Eseri

²⁰² Murat Aybirdi. (2012). *Hasan Kayihan'ın Hayatı, Eserleri, Edebi Kişiliği ve Romanlarının Tematik Bakımdan İncelenmesi*. Yüksek Lisans Tezi, Kafkas Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Kars ss.1-11.

²⁰³ A.g.e., s.1-11.

²⁰⁴ Gültekin Emre. (1993). *Yarım Damla: Almanya'daki Türk Şiiri*. Yapı Kredi Yayınları, İstanbul, s. 132.

Yaşam Günlüğü. Kişisel Baskı, İstanbul 1987.²⁰⁵

3.43. ALİ KÖKEN (1967-)

Ali Köken 1967 Afyon doğumludur. Liseyi Türkiye’de bitirdikten sonra Almanya’ya yerleşen Köken burada tiyatro ve dramatoloji okur. Geleneksel Türk Tiyatrosu üzerine yoğunlaşan Köken Karagöz Hacivat ustasıdır. Tiyatro turneleriyle Avrupa’nın pek çok şehrinde sahne alır. Almanca ve Türkçe olarak çok sayıda oyun yazar. Köln Üniversitesi’nin tiyatro bölümünde Karagöz tasvirleri bilirkişisi ve Karagöz ustası olarak görevlendirilir. Tiyatro oyunlarında genelde dil konusunu işleyen Köken Almanya’da yaşayan Türklerin dil sorununu ve her iki toplum arasındaki yanlış anlaşılımları işler. Ozan Hayalî mahlası ile hasreti, özlemi, ayrılığı dile getiren şiirler yazan Köken şiirlerini bir kitapta toplamamıştır. Fakat çeşitli dergi ve gazetelerde yayımlanmış pek çok şiiri vardır. Hollanda’da Türkler tarafından yayımlanan *Platform* dergisinin 2008 Mart sayısında *Buluştur Gitsin* adlı şiiri birincilik ödülü alır. Hâlen Almanya’nın Grevenbroich şehrinde yaşamaktadır.²⁰⁶

Eserleri

Karagöz ile Hacivat. Anadolu Verlag, Hückelhoven 2005.²⁰⁷

3.44. KEMAL KURT (1947-2002)

1947’de Çorlu’da doğar. İlk olarak Orta Doğu Teknik Üniversitesi Makina mühendisliği bölümünü bitiren Kurt, Amerika Miami Üniversitesi ve Berlin Teknik Üniversitesi’nde öğrenimine devam eder. 1975’te Almanya’ya yerleşen Kurt serbest yazarlık yapmaya başlar. Alman Yazarlar Birliği üyesidir. Kemal Kurt Almanca roman, öykü, şiir, gençlik- ve çocuk kitaplarının yanında televizyon ve radyo kanalları için senaryolar yazar. *Bizim Mahallenin Çinlisi*, *Yedi Odalı Bir Ev* adlı eserleriyle *Soluyor Çiçekler Parmaklıklar Ardında* adlı çeviri eseri Türkiye’de yayımlanır. 1977 yılından itibaren fotoğrafçılıkla da ilgilenir. 2002 yılında Berlin’de yaşamını yitirir.²⁰⁸

Eserleri

²⁰⁵ A.g.e., s. 132.

²⁰⁶ Ek 2.3.

²⁰⁷ Ek 2.3.

²⁰⁸ <http://www.kemalkurt.de/bibliografie.html> (Erişim tarihi: 03.11.2014).

- Weil wir Türken sind/Türk olduğumuz için*. Express Edition, Berlin 1981.
- Bilder einer Kindheit (Tr. Bir Çocukluğun Resimleri)*. Express Edition, Berlin 1986.
- Scheingedichte/Şiirimsi*. Express Edition, Berlin, 1986.
- Abuzer Güler*. Ausstellungskatalog, Berlin 1988.
- Beim naechsten Ton (Tr. Diğer Tonda)*. Mariannenpresse Edition, Berlin 1988.
- Wenn der Meddah Kommt (Tr. Meddah Gelince)*. Dressler Verlag, Hamburg 1995.
- Was ist die Mehrzahl von Heimat? (Tr. Memleketin Çoğunluğu Nedir?)*. Rororo Aktuel, Reinbek 1995.
- Sieben Zimmer voller Wunder (Tr. Mucizelerle Dolu Yedi Oda)*. Dressler Verlag Hamburg 1996.
- Die fünf Finger und der Mond (Tr. Beş Parmak ve Ay)*. Nord-Süd Verlag, Gossau Zürich 1997.
- Die Kinder vom Mondhügel (Tr. Ay Tepesinin Çocukları)*. Dressler Verlag, Hamburg 1997.
- Cora die Korsarin (Tr. Korsan Cora)*. Dressler Verlag, Hamburg 1998.
- Als das Kamel Bademeister war (Tr. Deve Bir Plaj Bekçisiyken)*. Edition Orient, Berlin 1998.
- Ja sagt Molly (Tr. Molly Evet Diyor)*. Hitit Verlag, Berlin, 1998.
- Menschen.orte (Tr. İnsan Diyarları)*. Hitit Verlag, Berlin 1999.
- Der Chinese von Schöneberg (Tr. Schönebergli Çin)*. Hitit Verlag, Berlin 2000.
- Bizim Mahallenin Çinlisi*. Belge Yayınları, İstanbul, 1992.
- Eine echt verrückte Nacht (Tr. Gerçekten Deli Bir Gece)*. Altberliner Verlag, Berlin-München 2001.
- Yunus*. Neue Deutsche Schul Verlag, Essen 2001.
- Die verpatzten Zaubersprüche (Tr. Berbat Sihir Sözleri)*. Nord-Süd Verlag, Gossau Zürich 2002.
- Die Sondertrinker (Tr. Özel İçiciler)*. Altberliner Verlag, Berlin 2002.

Ödülleri

1996 *Wenn der Meddah kommt (Tr. Meddah Gelince)* eseri Kuzey Ren Westfalya, Bremen Radyosu ve Saarland Radyosu tarafından ilkbahar döneminin en iyi kitabı seçilir.

1997 *Die Fünf Finger und der Mond* (Tr. Beş Parmak ve Ay) Alman Çocuk Kitapları Akademisi tarafından ayın kitabı seçilir.²⁰⁹

3.45. ARAS ÖREN (1939-)

1939'da İstanbul'da doğar. Genç yaşta sanatla ilgilenmeye başlar. İlk şiir kitabı 1960 yılında yayımlanır. 1959-1969 yılları arasında İstanbul'da oyuncu ve dramaturg olarak çalışır. 1969 yılında Berlin'e yerleşir. Şiir, öykü ve romanlarını başta Türkçe yazan Ören Alman edebiyat dünyasında büyük ilgi görür. Eserleri Almanca'ya çevrilmeye ve Almanca yayımlanmaya başlar. Almanya'daki işçi göçünün tanığı olan Aras Ören, ilk kuşak olarak tanımlanan yazarlar arasındadır. Kendisinin göçe yakın tanıklığının izleri şiirlerine büyük ölçüde yansır. Özellikle *Niyazi'nin Naunyn Sokağında İşi Ne?*, *Kağıthane Rüyası* ve *Gurbet Değil Artık* başlıklarını taşıyan şiirlerinden meydana gelen *Berlin Üçlemesi* adlı eseri büyük yankı uyandırır. Bu eserde Berlin'deki çokkültürlülüğü, kültürlerarası farklılaşmaları işler. Almanya'da birçok ödül alır. Almanya'da anadili Almanca olmayıp Alman edebiyatına katkısı olanlara verilen Albert von Chamisso Ödülü'nü alan ilk yazardır. Yazarlığının yanında radyo ve tiyatroyla da ilgilenir.²¹⁰

Eserleri

Şiir Kitapları

Terkedilmişlerin Akşamı. Türkiye Ticaret Borsası Matbaası, İstanbul 1960.

Pek Büyük Gözlerim. Batur Matbaası, İstanbul 1964.

Disteln für Blumen (Tr. Çiçekler İçin Devedikeni). Polyphem, Berlin 1970.

Der Hinterhof. U-Bahn Polyphem, Berlin 1972.

Was will Niyazi in der Naunynstrasse (Tr. Niyazi'nin Naunynstrasse'de İşi Ne?).

Rotbuch Verlag, Berlin 1973.

Der Kurze Traum aus Kağıthane (Tr. Kağıthane Rüyası). Rotbuch Verlag, Berlin 1974.

Privatexil (Tr. Özel Sürgün). Rotbuch Verlag, Berlin 1977.

Deutschland. Ein türkisches Maerchen (Tr. Almanya. Bir Türk Masalı). Claassen-Verlag, Düsseldorf 1978.

²⁰⁹ <http://www.kemalkurt.de/bibliografie.html> (Erişim tarihi: 03.11.2014).

²¹⁰ Carmine Chiellino. (2007). *Interkulturelle Literatur in Deutschland*. J.B. Metzler Verlag, Stuttgart, s.466.

- Alte Maerchen ,neu erzaelt-Yeni Dilde Eski Masalllar.* Ararat-Verlag, Berlin 1979.
- Die Fremde ist auch ein Haus (Tr. Yaban da Bir Evdir).* Rotbuch Verlag, Berlin 1980.
- Mitten in der Odyssee (Tr. Odise 'nin Ortasında).* Claassen-Verlag, Düsseldorf 1980.
- Das Wrack (Tr. Enkaz).* Dağyeli, Frankfurt am Main 1986.
- Ich anders sprechen lernen (Tr. Ben Başka Türölü Konuşmayı Öğrenmek).* Nishen, Berlin 1983.
- Enkaz-İkinci Elden Resimler.* Dağyeli Verlag, Frankfurt am Main 1984.
- Berlin'den Berlin'e Yolculuklar.* Dağyeli Verlag, Frankfurt am Main 1984.
- Duyarsızlıklar.* Dağyeli Verlag, Frankfurt am Main 1985.
- Gefühlslosigkeiten, Reisen von Berlin nach Berlin (Tr. Duyarsızlıklar, Berlin'den Berlin'e Yolculuklar).* Dağyeli Verlag, Frankfurt am Main 1986.
- Arada/ Da Zwischen.* Dağyeli Verlag, Frankfurt am Main 1987.
- Die Haelfte (Tr. Yarım).* yayımlanmamış kendi basım, Berlin 1991.
- Der Uhrmacher der Einsamkeit (Tr. Yalnızlığın Saat Tamircisi).* Berliner Handpresse, Berlin 1993.
- Trugbilder, Wörter und danach. İmgeler, Sözlere ve Ötesi.* Berliner Handpresse, Berlin 1996.

Öyküleri

- Der Gastkonsument (Tr. Misafir Tüketici).* Rotbuch Verlag, Berlin 1982.
- Paradies Kaputt (Tr. Yıkık Cennet).* Deutscher Taschenbuch Verlag, München 1986.
- Anlatılar.* Babel Verlag, Berlin 1991.
- Der Haißisch in meinem Kopf (Tr. Kafamdaki Köpek Balığı).* Swiridoff Verlag, Künzelsau 2000.

Romanları

- Bitte Nix Polizei (Tr. Lütfen Polis Olmasın).* Claassen Verlag, Düsseldorf 1981.
- Manej.* Claassen Verlag, Düsseldorf 1983.
- Gündoğduların Yükselişi.* Kaynak Yayınları, İstanbul 1985.
- Eine verspätete Abrechnung oder der Aufstieg der Gündogdus (Tr. Gecikmiş Hesap ya da Gündoğduların Yükselişi).* Dağyeli Verlag, Frankfurt 1988.
- Kaybolan Şefkat.* Afa Yayınevi, İstanbul 1987.
- Nar Çiçeği.* Afa Yayınevi, İstanbul 1988.
- A'nın Gizli Yaşamı.* Afa Yayınevi, İstanbul 1990.

Wie die Spree in den Bosphorus fließt (Tr. Spree'nin Boğaziçi'ne Doğru Akışı). Babel-Verlag, Berlin 1991.

Verlorene Zärtlichkeit (Tr. Kaybedilmiş Şefkat). Dağyeli Verlag, Frankfurt am Main 1991.

Hollywood Özlemi. Afa Yayınevi, İstanbul 1991.

Berlin Savingy Platz. Elefanten Press Verlag, Berlin 1995.

Unerwarteter Besuch (Tr. Beklenmeyen Misafir). Elefanten Press Verlag, Berlin 1997.

Granatapfelblüte (Tr. Narçiçeği). Elefanten Press Verlag, Berlin 1998.

Sehnsucht nach Hollywood (Tr. Hollywood'a Özlem). Elefanten Press Verlag, Berlin 1999.

Masal

Der kleine Pascha (Tr. Küçük Paşa). Berliner Handpresse, Berlin 1995.

Das Geheimnis des Uhrturms (Tr. Saat Kulesinin Sırrı). Berliner Handpresse, Berlin 1996.

Als ich mein Bella Italia traf (Tr. Benim Bella İtalyamla Karşılaştığımda). Berliner Handpresse, Berlin 2000.²¹¹

Oyunu

Kör Oidipus. 1966.

Ödülleri

1980 Almanya Sanayiciler Birliği Kültür Ödülü

1983 Bavyera Güzel Sanatlar Akademisi Ödülü

1985 Albert von Chamisso Ödülü²¹²

3.46. AYSEL ÖZAKIN (1942-)

Aysel Özakin 1942 yılında Şanlıurfa'da dünyaya gelir. Eğitimini tamamladıktan sonra Gazi Eğitim Enstitüsü Fransızca bölümünde doçent ünvanını alır. 1970 yılından itibaren yazmaya başlayan Özakin, eserleriyle kısa sürede tanınır. 1980 yılında Berlin Yazarlar Sempozyumu'na davet edilir. O dönem Türkiye'de

²¹¹ Alman Millî Kütüphanesi Kataloğu. http://www.dnb.de/DE/Kataloge/kataloge_node.html. (Erişim tarihi: 07.11.14).

²¹² Robert Bosch Vakfı. <http://www.bosch-stiftung.de/content/language1/html/15000.asp>. (Erişim tarihi: 12.11.2016).

yaşanan politik gelişmelerden dolayı Berlin’de kalmaya devam eder. Daha sonra Worpswede’ye taşınır. Edebiyat hayatına Almanya’da devam eden yazar, ilk defa Almanca olarak roman yazmayı dener.²¹³

Eserleri **Roman**

Gurbet Yavrum. E Yayınları, İstanbul 1975.

Sessiz Bir Dayanışma. E Yayınları, İstanbul 1976.

Alında Mavi Kuşlar. Yordam Kitap, İstanbul 1978.

Genç Kız ve Ölüm. Yazko Yayınları, İstanbul 1980.

Kanal Boyu. Yazko Yayınları, İstanbul 1981.

Die Preisvergabe (Tr. Ödül Dağıtımı). Buntbuch Verlag, Hamburg 1982.

Die Leidenschaft der Anderen (Tr. Diğlerinin Tutkusu). Buntbuch Verlag, Hamburg 1983.

Der Fliegende Teppich (Tr. Uçan Halı). Auf der Spur meines Vaters, Rowohlt, Reinbek 1987.

Mavi Maske. Can Yayınları, İstanbul 1988.

Die blaue Maske (Tr. Mavi Maske). Luchterhand Literaturverlag, Frankfurt 1989.

Glaube, Liebe, Aircondition. Luchterhand Literaturverlag, Hamburg 1991.

Die Vogel auf der Stirn (Tr. Alındaki Kuş). Luchterhand Literaturverlag, Frankfurt 1991.

Die Zunge der Berge (Tr. Dağların Dili). Luchterhand Literaturverlag, Münih 1994.

Güzellik Acısı. Alkım Yayınları, İstanbul 2005.

Öykü

Soll ich hier alt werden? (Tr. Burada mı Yaşlanmalıyım?). Buntbuch Verlag, Hamburg 1982.

Das Lacheln des Bewusstseins (Tr. Bilincin Gülüşü). Buntbuch Verlag, Hamburg 1985.

Deine Stimme gehört dir (Tr. Senin Sesin Sana Aittir). Luchterhand Literaturverlag, Münih 1992.

Şiir

²¹³ Carmine Chiellino. (2007). *Interkulturelle Literatur in Deutschland*. J.B. Metzler Verlag, Stuttgart, ss.467-468.

Du bist willkommen (Tr. Hoş Geldin). Buntbuch Verlag, Hamburg 1985.

Zart erhob sie sich, bis sie flog (Tr. Nazikçe Yükselip Uçtu). Buntbuch Verlag, Hamburg 1986.

Ödülleri

1990 Berlin Sanat Akademisi Ödülü²¹⁴

3.47. ERTEKİN ÖZCAN (1946-)

1946'da Erzincan'da doğar. İstanbul Üniversitesi hukuk bölümünden mezun olur. 1989 yılında Berlin Hür Üniversitesi'nde Almanya'daki Türk Göçmen İşçilerin Politik Organizasyon ve Politik Oryantasyonlarının Gelişim Süreci başlıklı doktora çalışmasını tamamlar. Çeşitli örgütlerde görev alır. Almanya Türk Veli Dernekleri Federasyonu'nda genel başkanlık yapar. Türkçe yazan şair, ilk şiirleri yetmişli yıllarda çeşitli dergilerde yayımlanır. *Ağla ki, Sağır Kulaklar Duysun* adlı şiir kitabı Almanca-Türkçe olarak yayımlanır.²¹⁵

Eserleri

Tükenişin Türküsü. kendisi basmış, İstanbul 1970.

Emek Göçmenleri. Yazko Yayınları, İstanbul 1985.

Weine, damit dich taube Ohren hören/Ağla ki, Sağır Kulaklar Duysun. Verlag Anadolu, Wassenberg 2002.

Sular Durulacak. Delisarmaşık Yayınevi, İstanbul 2008.²¹⁶

3.48. EMİNE SEVGİ ÖZDAMAR (1946-)

1946 yılında Malatya'da doğar. Çocukluğunda Bursa Devlet Tiyatrosu'nda oyunculuk eğitimi alır. 1965 ve 1967 yılları arasında Almanya'nın Berlin kentinde kalır. Bu süre içerisinde Almanca öğrenir, çeşitli fabrikalarda çalışır. 1967 ve 1970 yılları arasında İstanbul'da oyunculuk eğitimi alır. 1976 yılında Berlin Halk Sahnesi'nde İsviçreli dramaturg Benno Besson'la çalışır. 1980 ve 1986 yılları arasında Bochum Tiyatro Evi'nde yönetmen asistanlığı yapar. İlk tiyatro oyunu

²¹⁴ Carmine Chiellino. (2007). *Interkulturelle Literatur in Deutschland*. J.B. Metzler Verlag, Stuttgart, ss.467-468.

²¹⁵ Gültekin Emre. (1993). *Yarım Damla: Almanya'daki Türk Şiiri*. Yapı Kredi Yayınları, İstanbul, s.131.

²¹⁶ Kültür ve Turizm Bakanlığı Millî Kütüphane Kataloğu. <https://kasif.mkutup.gov.tr/> (Erişim tarihi: 03.10.2016).

Karagöz in Alemania'yı 1982 yılında Bochum Tiyatrosu için hazırlar. Tiyatronun dışında çeşitli sinema ve televizyon filmlerinde de rol alır. Aynı zamanda edebiyatla da ilgilenen Özdamar, Almanya-Türkiye arasında gidip gelen yaşamları, dile ve kültüre yabancılaşmayı konu edinen romanlar kaleme alır. Almanca yazar Özdamar'ın eserleri Türkçeye de çevrilir. Romanları çeşitli ödüllere layık görülür.²¹⁷

Eserleri

Tiyatro

Karagoz in Alemania (Tr. *Karagöz Almanya'da*). Verlag der Autoren, Frankfurt 1984.

Keloglan in Alemania-Die Versohnung von Schwein und Lamm (Tr. *Keloğlan Almanya'da-Domuzla Kuzunun Barışı*). Verlag der Autoren, Frankfurt 1991.

Roman

Das Leben ist eine Karawanserei hat zwei Turen, aus

einer kam ich rein, aus der anderen ging ich raus (Tr. *Hayat İki Kapılı Bir Kervansaray, Birinden Girdim, Ötekinden Çıktım*) . Kiepenheuer und Witsch Verlag, Köln 1992.

Hayat Bir Kervansaray. Varlık Yayınları, İstanbul 2007.

Die Brücke vom goldenen Horn (Tr. *Haliç Köprüsü*). Kiepenheuer und Witsch, Köln 1998.

Seltsame Sterne starren zur Erde (Tr. *Tuhaf Yıldızlar Dünya'yı Seyrediyor*). Kiepenheuer und Witsch Verlag, Köln 2003.

Araftakiler Hayatları Roman Olanlardan. Adım Yayınları, Erzurum 2004.

Kendi Kendinin Terzisi Bir Kambur. Yapı Kredi Yayınları, İstanbul 2007.

Öykü

Mutterzunge (Tr. *Ana Dil*). Rotbuch Verlag, Berlin 1990.

Der Hof im Spiegel (Tr. *Aynadaki Avlu*). Kiwi Verlag, Köln 2001.

Sonne auf halben Weg: die Istanbul Berlin Trilogie (Tr. *Yarı Yolda Güneş: İstanbul Berlin Üçlemesi*). Kiepenheuer und Witsch Verlag, Köln 2006.

Ödülleri

1991 *Das Leben ist eine Karawanserei* (Tr. *Hayat Bir Kervansaray*) adlı romanı için Ingeborg Bachmann Ödülü

²¹⁷ Carmine Chiellino. (2007). *Interkulturelle Literatur in Deutschland*. J.B. Metzler Verlag, Stuttgart, ss.468-469.

1992 *Das Leben ist eine Karawanserei* (Tr. *Hayat Bir Keravansaray*) adlı romanı için Walter Hasenclever Ödülü

1994 *Mutterzunge* (Tr. *Ana Dil*) adlı kitabı için Alman Edebiyat Derneği Newyork Ödülü

1999 Adelbert von Chamisso Ödülü²¹⁸

3.49. HASAN ÖZDEMİR (1963-)

1963 yılında Yozgat'ın Sorgun ilçesinde doğar. 1979 Almanya'ya gelen Özdemir, Ruprecht Karl Üniversitesi'nde Alman Dili ve Edebiyatı ve Felsefe bölümlerini bitirir. Almanca şiirler yazan şairin çok sayıda şiir kitabı vardır.²¹⁹

Eserleri

Was Soll Es Sein? Bu Ne Şey?. Anadolu Express Mannheim 1989.

Zur schwarzen Nacht flustere ich deinen Namen (Tr. *Siyah Gecede İsmimi Fısıldıyorum*). Das Arabische Buch Verlag, Berlin 1994.

Das Trockene Wasser (Tr. *Kuru Su*). Das Arabische Buch Verlag, Berlin 1998.

Vogeltreppe zum Tellerrand (Tr. *Tabağın Kenarında Kuş Merdiveni*). Das Arabische Buch Verlag, Berlin 2000.

7 Gedichte (Tr. *7 Şiir*). Ludewig Verlag, Münih 2004.

Windzweig (Tr. *Rüzgar Dalı*). Schiler Verlag, Berlin 2005.

Lis Blunier, wo der Himmel die Erde berührt (Tr. *Lis Blunier, Göğün Toprağa Dokunduğu Yer*). Berlin 2005.

Die sichtbare Stadt (Tr. *Belirgin Şehir*). Ludwigshafen Rhein 2009.²²⁰

Ödüller

1994 Stuttgart Yazarlar Evi Ödülü

2002 Pfalz Edebiyat Teşvik Ödülü²²¹

²¹⁸ Alman Millî Kütüphanesi Kataloğu. http://www.dnb.de/DE/Kataloge/kataloge_node.html. (Erişim tarihi: 12.01.2016).

²¹⁹ Hasan Özdemir. (1998). *Das Trockene Wasser*. Das Arabische Buch Verlag, Berlin s.4.

²²⁰ Carmine Chiellino. (2007). *Interkulturelle Literatur in Deutschland*. J.B. Metzler Verlag, Stuttgart, s.471.

²²¹ Hasan Özdemir. (1998). *Das Trockene Wasser*. Das Arabische Buch Verlag, Berlin s.4.

3.50. MEHMET NİYAZİ ÖZDEMİR (1942-)

8 Nisan 1942 yılında Sakarya’da doğar. İlk ve ortaokulu Sakarya’nın Akyazı ilçesinde okur. İstanbul’da Haydarpaşa Lisesi’ni bitirdikten sonra İstanbul Hukuk Fakültesi’nden mezun olur. Aynı zamanda Edebiyat Fakültesi Felsefe Sertifikası alır. Öğrencilik yıllarından itibaren milliyetçilik fikrini savunan Özdemir, Millî Türk Talebe Birliği’nde Genel Başkanlık yapar. 1968 ve 1988 yılları arasında Almanya’da yaşar. Moxburg Enstitüsünde Prof. Dr. Ditrich danışmanlığında Türk Devletleri’nde Temel Hürriyetler konulu doktora çalışmasını yapar. Çeşitli gazete ve dergilerde yazan Özdemir’in çok sayıda yayımlanmış roman, hikâye ve düşünce yazıları bulunmaktadır.²²²

Eserleri

Roman

Varolmak Kavgası. Ötüken Yayınevi, İstanbul 1969.

Çağımızın Aşıkları. Ötüken Yayınevi, İstanbul 1970.

Ölüm Daha Güzeldi. Ötüken Yayınevi, İstanbul 1982.

Yazılamamış Destanlar. Ötüken Yayınevi, İstanbul 1991.

Çanakkale Mahşeri. Ötüken Yayınevi, İstanbul 1998.

Hikâye

Bayram Hediyesi. Ötüken Yayınevi, İstanbul 1971.

Düşünce Eserleri

Millet ve Türk Milliyetçiliği. Ötüken Yayınevi, İstanbul 1979.

İslâm Devlet Felsefesi. Ötüken Yayınevi, İstanbul 1988.

Medeniyet Ülkesini Arıyor. Ötüken Yayınevi, İstanbul 1992.

Türk Devlet Felsefesi. Ötüken Yayınevi, İstanbul 1993.

Gayr-ı Resmi Tarihimiz. Marifet Yayınları, İstanbul 1996.

Hatıra

Dahiler ve Deliler. Ötüken Yayınevi, İstanbul 2001.²²³

3.51. SELİM ÖZDOĞAN (1971-)

Selim Özdoğan 1971 yılında Almanya’nın Köln şehrinde doğar. Üniversitelerde felsefe, etnoloji ve İngiliz edebiyatı eğitimleri alır. Asıl mesleği yazarlık olan Özdoğan’ın, 1995 yılından itibaren öykü ve roman türlerinde eserleri

²²² Ayşen Çelik. (2003). *Mehmet Niyazi Özdemir’in Hayatı ve Eserleri*. Yüksek Lisans Tezi, Niğde Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Niğde. ss.1-3.

²²³ A.g.e. 151-152.

yayımlanır. Almanca yazan yazarın eserleri, konularını günlük hayattan alır. Pek çok ödüle layık görülür.²²⁴

Eserleri

Roman

Es ist so einsam im Sattel, seit das Pferd tot ist (Tr. At Öldüğünden Beri Eyer O Kadar Yalnız Ki). Rütten&Loening, Berlin 1995.

Nirgendwo Hormone (Tr. Hormonlar Hiçbir Yerde). Rütten&Loening, Berlin 1996.

Mehr (Tr. Daha Fazla). Rütten&Loening, Berlin 1999.

Im Juli (Tr. Temmuzda). Europa, Hamburg 2000.

Ein Spiel, das die Götter sich leisten (Tr. Tanrıların Kendileri İçin Oyunları). Aufbau, Berlin 2002.

Die Tochter des Schmieds (Tr. Demircinin Kızları). Aufbau, Berlin, 2005.

Zwischen zwei Träumen (Tr. İki Rüya Arasında). Edition Lübbe, Bergisch-Gladbach 2009.

Heimstraße 52 (Tr. 52 Numaralı Heim Caddesi). Aufbau Verlag, Berlin 2011.

DZ. Haymon, Innsbruck 2013.

Öykü

Ein gutes Leben ist die beste Rache (Tr. Güzel Bir Yaşam En İyi İntikamdır). Rütten&Loening, Berlin 1998.

Trinkgeld vom Schicksal (Tr. Kaderin Bahışı). Aufbau Taschenbuch Verlag, Berlin 2003.

Ein Glas Blut, asphalt und anders (Tr. Bir Bardak Kann, Asphalt ve Diğeri). Hamburg 2010.

Der Klang der Blicke (Tr. Bakışların Tınısı). Haymon, Innsbruck 2012.

Diğer

Traumland (Tr. Hayal Ülkesi). CD, Livemitschnitte, Der Audio Verlag 2000.

Tüten und Blasen (Tr. Poşetler ve Köpükler). CD, Live Mitschnitte, Palimpsest Verlag 2003.

Tur Günlüğü. Kartaus, Regensburg 2006.

Zwischen zwei Träumen (Tr. İki Rüya Arasında). CD, Lübbe Audio 2009.

²²⁴ Ek 2.21.

Kopfstand im Karma-Taxi, Bekenntnisse eine Pranajunkies (Tr. Karma Takside Amuda Kalkma, Pranajunkie İtirafıları). Edition Spuren, Winterthur 2012.

Passen die Schuhe, vergisst man die Füße (Tr. Ayakkabılar Gelince Ayaklar Unutuluyor). Kolumnensammlung, asphalt&anders, Hamburg 2012.

Ein weiteres Verlangen (Tr. Diğer İstek). Bandcamp, Internet 2012.

Hundert Hörer (Tr. Yüz Dinleyici). Bandcamp, Internet 2012.

Der Klang der Blicke (Tr. Bakışların Tınısı). Haymon, Innsbruck 2012.

DZ. Haymon, Innsbruck 2013.

Was wir hörten, als wir nach der Wahrheit suchten (Tr. Gerçekleri Ararken Duyduklarımız). Rhein Wörtlich, Köln 2013

Ödülleri

1996 Kuzey Ren Vestfalya Genç Sanatçılar Teşvik Ödülü

1999 Adelbert von Chamisso Ödülü

2006 Kuzey Ren Vestfalya Edebiyat Derneği Bursu

2014 Galata Köln Atölyesi Bursu

2015 Kuzey Ren Vestfalya Bursu

2015 Robert Bosch Vakfı Bursu²²⁵

3.52. ACEM ÖZLER (1959-)

1959'da Kahramanmaraş'ta doğar. Almanya'ya 1978 yılında gider. Berlin Teknik Üniversitesi'nde psikoloji öğrenimi görür. Şair ve çevirmendir. *Yarın, Varlık, Broy ve Parantez* gibi dergilerde şiirlerini yayımlar. İlk şiirlerini *Eski Bir Bellekle*'de (1992) toplar. Türkçe'den Almanca'ya, Almanca'dan Türkçe'ye şiirler çevirir. Hâlen Berlin'de yaşamaktadır.²²⁶

Eserleri

Eski Bir Bellekte. Elyazıları Yayınları, Ankara 1992.

Yaş Kırk Artık. Yom Yayınları, İstanbul 2007.²²⁷

²²⁵ Ek 2.21.

²²⁶ Gültekin Emre. (1993). *Yarım Damla: Almanya'daki Türk Şiiri*. Yapı Kredi Yayınları, İstanbul, s.158.

²²⁷ Kültür ve Turizm Bakanlığı Millî Kütüphane Kataloğu <https://kasif.mkutup.gov.tr/>. (Erişim tarihi: 03.10.2016).

3.53. YÜKSEL PAZARKAYA (1940-)

1940 yılında İzmir’de doğar. Liseyi Türkiye’de okur. Yüksel Pazarkaya 1958 yılında kimya bölümünü okumak üzere Stuttgart’a gelir. Kimya eğitimini 1966 yılında tamamlayan Pazarkaya daha sonra Alman dili ve edebiyatı bölümü bitirir. Stuttgart Halk Yüksek Okulu’nda bölüm başkanlığı yapar. 1986 ve 2002 yılları arasında Köln radyosunda redaktör olarak çalışır. 1960 yılından itibaren edebiyatla ilgilenen Pazarkaya şiir, öykü ve roman yazar. Kültür çalışmaları ve çevirmenlik de yapar.²²⁸ Almanya’daki birinci kuşak Türk yazarlardan olan Pazarkaya göçmen yazarlar arasında önemli bir konuma sahiptir. Eserleri hem Almanya’da hem de Türkiye’de yayımlanır. 1980 yılında *Anadil* adlı edebiyat dergisini çıkarır. 2003’ten bu yana Bergisch Gladbach’da serbest yazar olarak çalışmaktadır. Eserleriyle pek çok ödüle layık görülür.²²⁹

Eserleri

Die Liebe von der Liebe und andere Gedichte (Tr. *Aşkın Aşkı ve Diğer Şiirler*). y.y. yok, 1968.

Die Dramaturgie des Einakters, Der Einakter als eine besondere Erscheinungsform im deutschen Drama des 18. Jahrhunderts (Tr. *Skecin Dramaturjisi, 18. Yüzyıl Alman Dramasında Farklı Bir Biçim Olarak Skeç*). Kummerle, Göppingen 1973

Utku oder Der stärkste Mann der Welt (Tr. *Dünyanın En Güçlü Adamı Utku*), Volk und Welt. Münih 1974.

Oturma İzni. Derinlik Yayınları, İstanbul 1977.

Heimat in der Fremde? Yaban Sila olur mu? Üç Öykü. Ararat Verlag, Berlin 1979.

Rosen im Frost, Einblicke in die türkische Kultur (Tr. *Dondaki Güller, Türk Kültürüne Bir Bakış*). Unionsverlag, Zürich 1982.

Ich möchte Freuden schreiben (Tr. *Sevinçler Yazmak İstiyorum*). Verlag Atelier im Bauernhaus, Fischerhude 1983.

Beobachtungen zum Deutschland-Türkischen (Tr. *Alman Türkler Üzerine Gözlemler*). Pädagogische Arbeitsstelle des Deutschen Volkshochschul Verbands, Bonn 1983.

Spuren des Brots. Zur Lage der ausländischen Arbeiter (Tr. *Ekmeğin İzleri. Yabancı İşçilerin Durumu Üzerine*). Unionsverlag, Zürich 1983

²²⁸ İhsan Kurtoğlu. (2012). *Almanya Almanlar Almancılar*, y.y. yok Almanya, s.123.

²²⁹ Carmine Chiellino. (2007). *Interkulturelle Literatur in Deutschland*. J.B. Metzler Verlag, Stuttgart, s.469.

Unsere Nachbarn, die Baltas (Tr. Komşularımız Baltalar). Adolf Grimme Institut, Marl 1983.

Warmer Schnee und lachender Baum (Tr. Sıcak Kar ve Gülen Ağaç). kendisi basmış, Freiburg/Stuttgart 1984.

Irrwege/Koca Sapmalar. Dağyeli Verlag, Frankfurt am Main 1985.

Balık Suyu Sever. Anadolu, Hückelhoven 1988.

Ben Aranıyor. Cem Yayınları, İstanbul 1989.

Der Babylonbus. Dağyeli Verlag, Frankfurt am Main 1989.

Balinam Bebeği. Anadolu, Hückelhoven 1989.

Türkçe Konuşmalar/Türkische Gespräche für den Alltag. Klett Verlag, Stuttgart 1993.

Oktay Atatürk'ü öğreniyor. Kültür Bakanlığı Başbakanlık Basımevi, Ankara 1992.

Kemal und sein Widder (Tr. Kemal ve Koçu). Arena Verlag, Würzburg 1993.

Ver elini Türkiye/Türkei – Land, Leute und Sprache. Önel Verlag, Köln 1993.

Ben Aranıyor, y.y. yok 1994.

Almanya Üzerine. Sis Çanı Yayınları İstanbul 1995.

Mutluluk Şiirleri. Açı Yayınları, İstanbul 1995.

Somut Şiir. Açı Yayınları İstanbul 1996.

Güz Rengi. Sistem Yayınları, İstanbul 1998.

Odysee ohne Ankunft (Tr. Bilgisiz Odise). Thelem, Dresden 2004.

Die Weidengass. Bachem Verlag, Köln 2001.

Ich und die Rose (Tr. Ben ve Gül). Rotbuch Verlag, Hamburg 2002.

Du Gegenden (Tr. Sen, Karşı Olan). Sardes Verlag, Erlangen 2005.

Nur um der Liebenden willen dreht sich der Himmel (Tr. Dünya Sevenler Uğruna Dönüyor). Sardes Verlag, Erlangen 2006.

Ödülleri

Almanya Liyakat Nişanı 1987

Adelbert von Chamisso Ödülü 1989

Orhan Asena Ödülü 1991

Bremen Senatosu Çocuk Kitapları Ödülü 1994

Dresden Teknik Üniversitesi Chamisso Şiir Ödülü 2001

Haldun Taner Özel Ödülü 2005²³⁰

²³⁰Robert Bosch Vakfı, <http://www.bosch-stiftung.de/content/language1/html/14964.asp>. (Erişim tarihi: 10.10.2016).

3.54. AKİF PİRİNÇÇİ (1959-)

1959 yılında İstanbul'da doğar. 1969 yılında ailesiyle Almanya'ya yerleşir. Çok genç yaşta Almanca roman yazmaya başlayan Pirinççi, kriminal romanlarıyla Almanya'da ün kazanır. Özellikle başkahramanı dedektif bir kedi olan *Felidae* adlı romanı büyük yankı uyandırır.²³¹

Eserleri

Traenen sind immer das Ende (Tr. *Gözyaşları Hep Bir Sondur*). Goldmann Verlag, Münih 1984.

Felidae. Goldmann Verlag, Münih 1989.

Der Rumpf (Tr. *Gövde*). Goldmann Verlag, Münih 1992.

Felidae II. Goldmann Verlag, Münih 1993.

Yin. Goldmann Verlag, Münih 1997.

Der Rumpf (Tr. *Gövde*). Goldmann Verlag, Münih 1997.

Cave Canem. Goldmann Verlag, Münih 1999.

Francis. Goldmann Verlag, Münih 2000.

Das Duell (Tr. *Düello*). Eichborn Verlag, Frankfurt 2002.

Salve Roma. Eichborn Verlag, Frankfurt 2004.

Schandtat (Tr. *Alçaklık*). Diana Verlag, Münih 2007.

Der eine ist stumm, der andere ein Blinder (Tr. *Biri Dilsiz Diğeri Kör*). Rotbuch-Verlag, Hamburg 2006.

Der letzte Weltuntergang (Tr. *Son Kıyamet Günü*). Rotbuch Verlag, Berlin 2007.

Felipolis. Diana Verlag, Münih 2010.

Göttergleich (Tr. *Tanrılar Eşitliği*). Heyne Verlag, Münih 2012.²³²

3.55. ALPAN SAGSÖZ (1973-)

Alpan Sagsöz 1973 yılında Almanya'nın Wipperfürth şehrinde doğar. Köln Hukuk Fakültesi'nde eğitim görür. 2002 yılından bu yana avukatlık yapan Sagsöz 2004 yılında edebiyatla ilgilenmeye başlar. Almanca yazan Sagsöz'ün üç romanı ve

²³¹ Carmine Chiellino. (2007). *Interkulturelle Literatur in Deutschland*. J.B. Metzler Verlag, Stuttgart, s.471.

²³² Alman Millî Kütüphanesi Kataloğu http://www.dnb.de/DE/Kataloge/kataloge_node.html. (Erişim tarihi: 15.08.16).

bir antoloji çalışması vardır. Romanlarında vatan, kimlik, köken gibi unsurları ele alır. *Die schwarze Katze aus Konstantinopel (İstanbulu Kara Kedi)* adlı romanı masalsi bir üslupla yazılmış bir anlatıdır. *Türkei-Rallye* gençler için, *Als wir Libellen waren* ise yetişkinler için hazırladığı romanlarıdır.²³³

Eserleri

Die schwarze Katze aus Konstantinopel (Tr. İstanbulu Siyah Kedi). Zwiebelzweg Verlag, Willebadessen 2009.

Türkei-Rallye (Tr. Türkiye-Ralli). Freepen Verlag, Bonn 2012.

Als wir Libellen waren (Tr. Biz Yusufçukken). Schruf und Stipetic Verlag, Berlin 2015.

Wenn Sonntag ist- Könlü Yazarlar Antolojisi. Löwe Verlag, Bindlach 2016.²³⁴

3.56. FETHİ SAVAŞCI (1930-1989)

1930'da Ödemiş'te doğar. 1965'ten ölümüne dek Almanya'da bir fabrikada çalışır. Eserlerini Türkçe kaleme alan yazar, eserlerine Almanya izlenimlerini yansıtır. Şiir, öykü ve romanlarında Türk işçilerin Almanya'daki sıkıntılarını, çalışma yaşamını, özlemlerini, sıkıntılarını, Türkiye'ye dönük düşlerini, Almanlarla ilişkilerini dile getirir. Yazar 30 Ekim 1989'da Münih'de yaşamını yitirir.²³⁵

Eserleri

Şiir

Duvarcı Hasan Usta. Yeditepe yayınları, İstanbul 1970.

Bu Sarı Biraları İçince. Yeditepe Yayınları, İstanbul 1971.

Çöpçü Türküsü. Yeditepe Yayınları, İstanbul 1976.

İş Arkadaşları. Yeditepe Yayınları, İstanbul 1980.

Duyuyor musunuz?. Yeditepe Yayınları, İstanbul 1983.

İzmir'in İçinde İnce Minare. Sanat Koop Yayınları, İzmir 1986.

Bir Ekmek Var Orada. Yabanel Yayınları, Berlin 1986.

Öykü

İş Dönüşü. Yeditepe Yayınları, İstanbul 1972.

²³³ Ek 2.4.

²³⁴ Ek 2.4.

²³⁵ Gültekin Emre. (1993). *Yarım Damla: Almanya'daki Türk Şiiri*. Yapı Kredi Yayınları, İstanbul, s. 86.

Özel Ulak. Yeditepe Yayınları, İstanbul 1973.

Taş Ocağında. Yeditepe Yayınları, İstanbul 1975.

Almanya Gurbetinde. Yeditepe Yayınları, İstanbul 1977.

Fırın Patlayınca. Yeditepe Yayınları, İstanbul 1982.

Makinalar Çalışırken/Bei laufenden Maschinen. Dağyeli Verlag, Frankfurt 1982.

Ayva Kokulu Ev. Yeditepe Yayınları, İstanbul 1986.

München im Frühlingsregen (Tr. Münih'te İlkbahar Yağmuru). Dağyeli Verlag, Frankfurt 1987.

Roman

Irgat Hasan. Sabah Postası Gazetesi, İzmir 1963.

Almanlar Bizi Sevmeydi. Kerem Yayınları, Ankara 1986.

Ekmekle Kitap. Kerem Yayınları, Ankara 1989.²³⁶

3.57. ÖZGÜR SAVAŞÇI (1955-)

1955'te Ödemiş'te doğar. İlkokulu ve liseyi Ödemiş'te tamamlayan Savaşçı 1972 yılında Münih'e gelir. Münih Üniversitesi'nde Türkoloji, Genel Dilbilimi, Alman Dili ve Edebiyatı bölümlerinde öğrenim görür. Başta Münih'teki meslek okullarında öğretmen olarak çalışan Savaşçı, Münih Üniversitesi Türkoloji bölümünde çalışmaktadır. Şiirlerini *Yalınayak Yürüdüler* (1976) adlı kitabında toplar. Dile ilişkin yazılarını ise *Dilsizin Dilinden* (1981) adlı kitabında biraraya getirir.²³⁷

Eserleri

Yalınayak Yürüdüler. Yeditepe Yayınları, İstanbul 1976.

Dilsizin Dilinden. Ağaoğlu Matbaası, Ankara 1981.²³⁸

3.58. SALİHA SCHEINHARDT (1946-)

Saliha Scheinhardt 1946 yılında Konya'da doğar. 1967 yılında Almanya'ya gelir. Başta fabrika işçisi, garson, hostes gibi meslekler icra eden Scheinhardt 1971 yılında Göttingen Eğitim Fakültesi'nde öğrenim görerek öğretmen olur. Üç yıl öğretmen olarak çalışır. 1978-1981 yılları arasında Neuss Eğitim Fakültesi'nde

²³⁶A.g.e., s. 86.

²³⁷ Gültekin Emre. (1993). *Yarım Damla: Almanya'daki Türk Şiiri*. Yapı Kredi Yayınları, İstanbul, s.157.

²³⁸ A.g.e., s.157.

öğretim görevlisi olarak ders verir. 1980 yılından itibaren roman ve öykü yazmaya başlayan Scheinhardt Almanca yazan ilk göçmen yazarlardandır. Eserlerinde çokkültürlü yaşama uzlaşmacı yaklaşımı ve ortak yaşama katkılarından dolayı pek çok kez ödüllendirilir.²³⁹

Saliha Scheinhardt romanlarının tümünü hayatın gerçeklerinden yola çıkarak oluşturduğunu, hayattan aldığı resimlerin, masalların, türkülerin, şiirlerin, kendi tecrübelerinin, hayal gücünün, genel kültürünün, otobiyografik öğelerin romanlarında olmazsa olmazları olduğunu ifade eder. Alman-Türk karışımı kimliği gibi, romanlarındaki olay ve dil de bu karışımın bir sentezidir. Türkiye kültüründe doğmuş, 17 yaşına kadar bu kültürle harmanlanmış bir kadının Alman kültürüyle yarattığı bir sentezdir. Eserlerinde Türk topraklarından edindiği öyküleri, insan manzaralarını, düşünce ve duygu dünyasını Alman ve Avrupa yaşam biçimiyle harmanlamaya çalışır. Dilleri de aynı şekilde içi içe örmeye, dokumaya çalışır.²⁴⁰

Göçmen edebiyatı, 2. Dünya Savaşı'ndan sonra yazılan Alman edebiyatına yeni bir rüzgar getirir. Scheinhardt'a göre göçmen edebiyatı Almanya'nın "demokratikleşme" sürecine büyük bir katkısı sağlamıştır. Göçmen edebiyatı kimi zaman seçme ve seçilme hakkı bile olmayan bir grup insanın yazarak politik sesini duyurma çabasıydı. Scheinhardt'ın "demokratikleşme" kavramından kastı, göçmen edebiyatının etkisiyle Almanların dünyaya, başka kültürlerle bakış açısının farklılaşması, hoşgörü, dayanışma duygularının eyleme dönüşecek kadar gelişim göstermesidir. Bunun en büyük örneği Mölln ve Solingen'de yakılan Türkler için yüz binlerce göçmenin mumlarla sokaklara döküldüğünde, Almanların da onlara katılmasıdır. Scheinhardt bu duyarlılığı biraz da göçmenlerin kitaplarının yarattığını düşünüyor.²⁴¹

Eserleri

Frauen, die sterben, ohne das sie gelebt hätten (Tr. *Yaşamadan Ölen Kadınlar*).

Express Edition, Berlin 1983.

Drei Zypressen (Tr. *Üç Servi Ağacı*). Express Edition, Berlin 1984.

Und die Frauen weinten Blut (Tr. *Ve Kadınlar Kan Ağlıyordu*). Express Edition, Berlin 1985.

²³⁹ Ek 2.20.

²⁴⁰ Ek 2.20.

²⁴¹ Ek 2.20.

Träne für Träne werde ich heimzahlen (Her Gözyaşının Acısını Çıkaracağım). Rororo Frauenaktuell, Hamburg 1987.

Von der Erde bis zum Himmel Erde (Tr. Yerden Göğe Kadar). Büchergilde Gutenberg, Frankfurt 1988.

Sie zerrißen die Nacht (Tr. Geceyi Yırtıyorlar). Herder Verlag, Freiburg 1993.

Die Stadt und das Mädchen (Tr. Şehir ve Kız). Herder Verlag, Freiburg 1993.

Liebe, meine Gier, die mich frisst (Tr. Aşk, Beni Yiyen Hırsım). Herder Verlag, Freiburg 1994.

Mondscheinspiele (Tr. Ay Işığı Oyunları). Brandes und Apsel, Frankfurt 1996.

Aziz Nesin. Çağ Yayınları, İstanbul 1999.

Lebensstürme (Tr. Hayat Fırtınaları). Brandes und Apsel, Frankfurt 2000.

Töchter des Euphrat (Tr. Fırat'ın Kızları). Brandes und Apsel, Frankfurt 2005.

Schmerzensklänge (Tr. Acının Tınıları). Brandes und Apsel, Frankfurt 2008.

Pusudaki Kin. Belge Yayınları, İstanbul 2006.

Ödülleri

1986 Offenbach Edebiyat Ödülü

1993 Alfred-Müller Felsenburg İlerici ve Cesur Edebiyat Ödülü

1995 Seligenstadt Gümüş Barış Madalyası

1996 Alzenau Bronz Madalya²⁴²

3.59. DENİZ SELEK (1967-)

Deniz Selek 1967 yılında Almanya'nın Hannover kentinde doğar. Üç yıl İstanbul'da yaşayan Selek ve ailesi Berlin'e taşınır. Birkaç sömestr Alman dili ve edebiyatı, pedagoji bölümlerinde eğitim alır. Daha sonra iç mimarlık bölümünü bitirir. Daima yazmaya ilgi duyan Selek'in bugün asıl mesleği yazarlıktır. Realist gençlik romanları yazar. Eserlerinde Alman ve Türk kültürünü, farklı aile yapılarını, ilginç yaşam tarzlarını ele alır. İki farklı toplumdaki kırık kalplerin hikâyesini, ayrılıkları, özlemleri, aşkı işler. Günlük kelimeler ve kısa cümlelerle oluşturulmuş eserleri kolay anlaşılır bir dille yazılmıştır.²⁴³

Eserleri

²⁴² Ek 2.20.

²⁴³ Ek 2.8.

Zimtküsse (Tr. Tarçın Öpücükleri). S. Fischer Verlag, Frankfurt 2012.

Heartbreak Family 1. Fischer Verlag, Frankfurt 2013.

Heartbreak Family 2. Fischer Verlag, Frankfurt 2014.

Aprikosensommer (Tr. Kayısı Yazı). Fischer Verlag, Frankfurt 2015.

Heartbreak Family 3. Fischer Verlag, Frankfurt 2015.²⁴⁴

3.60. ZAFER ŞENOCAK (1961-)

1961'de Ankara'da doğar. 1970 yılında ailesiyle Almanya'ya göç ederler. Münih'te Alman dili ve edebiyatı, siyaset bilimleri ve felsefe bölümlerinde eğitim görür. Amerika Birleşik Devletleri'nin bazı üniversitelerinde konuk profesör olarak ders verir. 1979 yılından itibaren daha çok Almanca olarak şiir, deneme ve hikâye türünde eserler verir. Çeşitli Türk yazarların yapıtlarını Almanca'ya çevirir. Çok sayıda ödül ve burs kazanır. Şu an Almanya'da yaşayan yazarın *Süd Deutsche Zeitung*, *Die Welt*, *Frankfurter Allgemeine* gibi çeşitli gazetelerde makaleleri yayımlanmaktadır.²⁴⁵

Eserleri

Hauptweg und Nebenweg (Tr. Ana Yol ve Yan Yol). Druckpartner, Putbrunn 1980.²⁴⁶

Verkauf der Morgenstimmungen am Markt (Tr. Pazardaki Sabah Seslerinin Satışı). Edition Literazette, Münih 1983.

Elektrisches Blau (Tr. Elektrik Mavisini). Ströme Verlag, Münih 1983.

Flammentropfen (Tr. Alev Damlası). Dağyeli, Frankfurt am Main 1985.

Ritual der Jugend (Tr. Gençlik Ritüeli). Dağyeli, Frankfurt am Main 1987.

Das senkrechte Meer (Tr. Dikey Deniz). Babel Verlag, Berlin 1991.

Jedem Wort gehört ein Himmel (Tr. Her Kelimeye Bir Gökyüzü Ait). Babel Verlag, Berlin 1991.

Atlas des tropischen Deutschland (Tr. Tropik Almanya Atlası). Babel Verlag, Berlin 1992.

Der gebrochene Blick nach Westen, Positionen und Perspektiven türkischer Kultur (Tr. Batıya Kesik Bakış, Türk Kültürünün Pozisyon ve Perspektifleri). Babel Verlag, Berlin 1994.

²⁴⁴ Ek 2.8.

²⁴⁵ Carmine Chiellino. (2007). *Interkulturelle Literatur in Deutschland*. J.B. Metzler Verlag, Stuttgart, s.470.

²⁴⁶ Peter Stefan, Fletcher Lynd, Joachim Puls ve Wolfgang Schindler ile beraber hazırlanmıştır

Deutsche Türken. Türk Almanlar. Das Ende der Geduld/Sabırın Sonu. Rowohlt Taschenbuch Verlag, Hamburg 1994.²⁴⁷

War Hitler Araber? Irreführungen an den Rand Europas (Tr. Hitler Arap mıydı? Avrupa'nın Kenarında Yanılmalar). Babel Verlag, Berlin 1994.

Fernwehanstalten (Tr. Uzak Ülke Özlemi Kuruluşları). Babel Verlag, Berlin 1994.

Der Mann im Unterhemd (Tr. Atletli Adam). Babel Verlag, Berlin 1995.

Die Prärie (Tr. Çayır). Rotbuch Verlag, Hamburg 1997.

Gefährliche Verwandtschaft (Tr. Tehlikeli Akrabalık). Babel Verlag, Münih 1998.

Der Erottomane. Babel Verlag, Münih 1999.

Zungenentfernung. Bericht aus der Quarantänestation (Tr. Dili Yok Etme. Karantina İstasyonundan Raporlar). Babel Verlag, Münih 2001.

Kara Kutu. Yapı Kredi Yayınları, İstanbul 2004.

Das Land hinter den Buchstaben Deutschland und der Islam im Umbruch (Tr. Almanya'nın Harflerinin Arkasındaki Ülke ve İslamdaki Köklü Değişiklik). Babel Verlag, Münih 2006.

Alman Terbiyesi. Alef Yayınevi, İstanbul 2007.

Yolculuk Nereye. Alef Yayınevi, İstanbul 2007.

Köşk. Alef Yayınevi, İstanbul 2008.

Der Pavillon (Tr. Köşk). Dağyeli Verlag, Berlin 2009.

Deutschsein, Eine Aufklärungsschrift (Tr. Alman Olmak, Bir Aydınlanma Yazısı). Edition Körber Stiftung, Hamburg-Bergedorf 2011.

Deutsche Schule (Tr. Alman Okulu). Dağyeli Verlag, Frankfurt am Main 2012.

Ödülleri

1984 Münih Edebiyat Ödülü

1988 Adelbert von Chamisso Ödülü

1988 Berlin Edebiyat Kolokyumu Bursu

1993 Berlin Senatosu Bursu

2014 Helga ve Edzard Reuter Vakfı Ödülü²⁴⁸

²⁴⁷ Claus Leggewie ile bereber hazırlanmıştır.

²⁴⁸ Zafer Şenocak. <http://www.bosch-stiftung.de/content/language1/html/14976.asp> (Erişim tarihi: 9.10.2016).

3.61. HİLAL SEZGİN (1970-)

1970 yılında Almanya'nın Frankfurt kentinde dünyaya gelir. Felsefe okuyan Sezgin uzun süre Frankfurt gazetesinde çalışır. Hayvan hakları, feminizm, felsefe, İslam düşmanlığı ve multi-kültürelizm gibi konularda Almanca olarak yazdığı roman ve araştırma kitapları yayımlanır. 2007 yılından bu yana Lüneburger Heide'de serbest yazar ve gazeteci olarak çalışıyor.²⁴⁹

Eserleri

Der Tod des Massschneiders (Tr. Terzinin Ölümü). Hoffmann und Campe, Hamburg 1999.

Kleines ABC der Freiheiten (Tr. Özgürlüğün Küçük ABC'si). Helmer Verlag, Königstein im Taunus 2005.

Typisch Türkin? Porträt einer neuen Generation (Tr. Tipik Türk? Yeni Bir Neslin Portresi). Herder Verlag, Freiburg im Breisgau 2006.

Mohammed und die Zeichen Gottes (Tr. Muhammed ve Allah'ın İşaretleri). Der Koran und die Zukunft des Islam, Herder Verlag, Freiburg 2008.

Mihriban pfeift auf Gott (Tr. Mihriban Allah'a Aldırış Etmiyor). DuMont Verlag, Köln 2010.

Manifest der Vielen. Deutschland erfindet sich neu (Tr. Çoğunluğun Manifestosu, Almanya Kendisini Yeniden Buluyor). Verlag Blumenbar, Berlin 2011.

Artgerecht ist nur die Freiheit. Eine Ethik für Tiere oder Warum wir umdenken müssen (Tr. Uygun Koşullarda Yalnızca Özgürlük. Hayvanlar İçin Etik ya da Zihniyetimizi Niçin Değiştirmemiz Gerektiği). Verlag C.H. Beck, Münih 2014.

Hilal Sezgin's Tierleben. Von Schweinen und anderen Zeitgenossen (Tr. Hilal Sezgin'in Hayvanlarla Yaşamı. Domuzlar ve Diğer Çağdaşları). Verlag C.H. Beck, Münih 2014.²⁵⁰

3.62. YÜCEL SİVRİ (1961-)

1961'de Kocaeli'de doğar. 1981'de ailesiyle Berlin'e gelir. Berlin Teknik Üniversitesi'nde matematik, Almanca ve tarih bölümlerini bitirir. Şiirle ilgilenen yazarın eserleri *Gergedan*, *Argos* ve *Parantez* gibi dergilerde yayımlanır. 1989

²⁴⁹ http://www.hilalsezgin.de/hilal_sezgin_buecher.html (Erişim tarihi: 12.11.2014).

²⁵⁰ http://www.hilalsezgin.de/hilal_sezgin_buecher.html (Erişim tarihi: 12.11.2014).

yılında Berlin’de *Köz* adlı Türkçe dergiyi çıkarır. Türkçe yazarın yayımlanmış üç şiir kitabı bulunmaktadır.²⁵¹

Eserleri

Saatçi Parmakları Vardır Hazzın. Yabanel Yayınları, Berlin 1985.

Düşdökümü. Belge Yayınları İstanbul 1992.

Bunker'den. Belge Yayınları, İstanbul 1994.²⁵²

3.63. NİLGÜN TAŞMAN (1968-)

1968 yılında İstanbul’da doğar. Bir yaşına girmeden ailesiyle Almanya’ya taşınır. Eğitimini Almanya’da gören Taşman tiyatro yönetmeni ve yazardır. Yayımlanmış bir romanı bulunmaktadır.²⁵³

Eserleri

Ich traume deutsch und wache türkisch auf (Tr. Almanca Rüya Görüyorum ve Türkçe Kalkıyorum). Herder Verlag, Freiburg 2008.²⁵⁴

3.64. ALEV TEKİNAY (1951-)

1951 yılında İzmir’de doğar. Liseyi İstanbul Alman Lisesi’nde okur. Üniversite eğitimi için Almanya’ya gelir. Münih Üniversitesi’nde Alman dili ve edebiyatı bölümünü bitirir. 1983 yılından bu yana Augsburg Üniversitesi’nde öğretim görevlisi olarak çalışmaktadır. Aynı zamanda edebiyatla da ilgilenen Tekinay’ın yayımlanmış pek çok öykü ve romanı bulunmaktadır. Eserlerinde iki dil ve kültür arasına sıkışmış yaşamları anlatır.²⁵⁵

Alev Tekinay, gerçek memleketin neresi sorusuna hem Almanya hem de Türkiye cevabını veriyor. Çünkü aidiyetini iki ülkenin dili ve kültürünün oluşturduğunu düşünüyor. Zorunlu bilingualism ve kültürlerarasılık, farklı kültür ve dillere olan duyarlılığını ve sempatisini güçlendirir. Bu durum kültür ve diller

²⁵¹ Gültekin Emre.(1993). *Yarım Damla: Almanya’daki Türk Şiiri*. Yapı Kredi Yayınları, İstanbul, s.170.

²⁵² Alman Millî Kütüphanesi Kataloğu (Erişim tarihi: 10.10.14), http://www.dnb.de/DE/Kataloge/kataloge_node.html.

²⁵³ <http://www.nilguen.com/> (Erişim tarihi: 05.09.2016).

²⁵⁴ Alman Millî Kütüphanesi Kataloğu. http://www.dnb.de/DE/Kataloge/kataloge_node.html. (Erişim tarihi: 16.02.15).

²⁵⁵ Ek 2.2.

üzerine bilimsel çalışmalar yapmasına neden olur. Dil eğitimi kitapları ve sözlük çalışmalarının yanında edebiyatla da ilgilenen Tekinay'ın yayımlanmış roman ve öyküleri bulunmaktadır. Yabancılar üzerine yaptığı araştırmalarda, kültürler arasında sanıldığı gibi çok farklılıklar olmadığını aksine birçok benzerliklerin olduğunu fark etmiştir. Çalışmalarının en büyük faydasının ön yargıları aşmayı kolaylaştırması ve yabancıların bir diğerine hiç de uzak olmadığını göstermesi olduğunu düşünüyor. Çünkü ön yargıların sebebinin bilgisizlikten kaynaklandığını ifade ediyor. Tekinay kendisini kimi zaman dil bilimci, kimi zaman da iki kültür arasında aracı olarak görüyor. Fakat dil ve kültürler arasında köprüler kurmasından dolayı en doğru tanımlamanın “mimar” olacağını söylüyor.²⁵⁶

Eserleri

Edebi Eserleri

Über alle Grenzen (Tr. Tüm Sınırların Üzerinden). Buntbuch Verlag, Hamburg 1986.

Die Deutschprüfung (Tr. Almanca Sınav). Brandes und Apsel, Frankfurt 1989.

Der weinende Granatapfel (Tr. Ağlayan Nar). Suhrkamp Verlag, Berlin 1990.

Engin im Englischen Garten (Tr. Engin İngiliz Bahçesinde). Ravensburger Verlag, Ravensburg 1990.

Es brennt ein Feuer in mir (Tr. İçimde Bir Ateş Yanıyor). Brandes und Apsel, Frankfurt 1990.

Das Rosenmädchen und die Schildkröte (Tr. Gül Kız ve Kaplumbağa). Brandes und Apsel, Frankfurt 1991.

Nur der Hauch vom Paradies (Tr. Cennetten Sadece Bir Nefes). Brandes und Apsel, Frankfurt 1993.

Ödülleri

1990 Adelbert von Chamisso Ödülü²⁵⁷

3.65. SİBEL SUSANN TEOMAN (1975-)

1975 yılında Almanya'nın Köln şehrinde doğar. Liseyi bitirdikten sonra Bonn Üniversitesi'nde Alman Dili ve Edebiyatı ve İslam Bilimleri Bölümü'nü bitirir. Eğitiminin bir bölümünü Marmara Üniversitesi'nde tamamlar. İstanbul'da

²⁵⁶ Ek 2.2.

²⁵⁷ Ek 2.2.

öğretmenlik yapan Teoman aynı zamanda edebiyatla ilgilenmektedir. Konusunu günlük hayattan alan popüler romanlar yazar. Almanca olarak yazan yazar romanlarında canlı ve alaycı bir üslup kullanmaktadır.²⁵⁸

Eserleri

Romanlar

Der Teufel ist blond (Tr. *Şeytan Sarışındır*). Piper Verlag, Münih 2006.

Türkischer Mokka mit Schuss (Tr. *Konyaklı Türk Kahvesi*). Piper Verlag, Münih 2007.

Flitterwochen auf Türkisch (Tr. *Türkçe Parıltılı Haftalar*). Piper Verlag, Münih 2008.

Der Teufel sieht rot (Tr. *Şeytan Kırmızı Görür*). Piper Verlag, Münih 2008.

Döner für Zwei (Tr. *İki Kişilik Döner*). Thienemann Verlag, Stuttgart 2009.

Ausgerechnet Istanbul (Tr. *Özellikle İstanbul*). Thienemann Verlag, Stuttgart 2010.

Antolojiler

Weihnachten für Freche Frauen (Tr. *Kendini Bilmez Kadınlar İçin Noel*). Piper Verlag, Münih 2007.

Freche Frauen feiern Weihnachten (Tr. *Kendini Bilmez Kadınlar Noel'i Kutluyorlar*). Piper Verlag, Münih 2008.²⁵⁹

3.66. SARA GÜL TURAN (1953-)

28.12.1953 yılında Çanakkale'de dünyaya gelir. Erenköy Kız Lisesi'ni bitirir. 1971 yılında Almanya'ya giden Turan'ın anı türünde yayımlanmış çok sayıda romanı bulunmaktadır. Bir süre Almanya'da tutuklu kalan Sara Gül Turan, ilk eseri *Gülün Dikeni*'nde cezaevi günlerini anlatır. Eser daha sonra *Freiwild* adı ile Almanya'da yayımlanır ve büyük ilgi görür. *Kan ve Kül* adlı eserinde Alman olan ilk eşinin ailesini konu alır. Yazar, Polonyalı bir Yahudi olan kayınpederinin Hitler döneminde yaşadığı acı aşk hikâyesini anlatır. Turan, belli bir süre Almanya'da yaşadıkdan sonra Türkiye'ye döner. Türkiye'de, Alman gazeteci Günther Wallraff'ın tavsiyesi üzerine Türkiye'deki siyasal İslâmcılar üzerine araştırmalar yapar.²⁶⁰

Eserleri

Şok-Bir Hostesin Anıları. Milliyet Yayınları, İstanbul 1993.

²⁵⁸ Ek 2.22.

²⁵⁹ Ek 2.22.

²⁶⁰ Ek 2.27.

- Schok*. Betzel Verlag, Nienburg 1993.
- Gülün Dikeni*. Milliyet Yayınları, İstanbul 1994.
- Din Tacirleri*. Utku Yayınları, İstanbul 1994.
- Öyle Bir Roman ki*. Utku Yayınları, İstanbul 1995.
- Refah Partisi'nin Negatif Yüzü*. Leyal Yayıncılık, İstanbul 1995.
- Türkiye'de Din Terörü*. Ardas Yayınları, İzmir 1996.
- Atatürk'ten Türk Ulusuna Mesajlar*. Leyal Yayıncılık, İstanbul 1996.
- Kökten Refah-Dünden Bugüne Atatürkçülüğe Karşı Olanlar*. Utku Yayınları, İstanbul 2000.
- Kan ve Kül*. Togan Yayınları, İstanbul 2013.²⁶¹

3.67. SU TURHAN (1966-)

1966 yılında İstanbul'da doğar. İki yaşındayken ailesiyle Almanya'nın Straubing kentine taşınır. Eğitimini Almanya'da tamamlayan Turhan Ludwig Maximilian Üniversitesi'nde Yeni Alman Edebiyatı bölümünü bitirir. Edebiyatın yanında rejisörlük ve senaristlikle de ilgilenen yazar bu alanlarda eğitim alır. Almanca dilinde roman ve öyküler yazar.²⁶²

Su Turhan'ın eserlerinde kendi deyimiyle gerçek olabilecek fakat aslında hiç de öyle olmayan karakterler mevcut. Burada Türk köklerinin büyük rol oynadığını düşünüyor. Turhan basit bir dille duyguları dile getirmeye çalıştığını söylüyor. Göçmen edebiyatının türünden bağımsız olarak Alman edebiyatında yer edindiğini ifade eden Turhan, romanlarıyla, özellikle *Zeki Demirbilek* gibi karakterlerle, Türkleri Alman toplumunun bir parçası yapmaya çalışıyor. Türklerin Alman toplumunda dikkate değer bir çoğunluk olduğunu vurguluyor.²⁶³

Eserleri

Roman

Kommissar Pascha: Ein Fall für Zeki Demirbilek (Tr. Komiser Paşa: Zeki

Demirbilek İçin Bir Olay). Knaur Taschenbuch, Münih 2013.

Bierleichen: Ein Fall für Kommissar Pascha (Tr. Bira Ölülere: Komiser Paşa İçin Bir Olay). Knaur Taschenbuch, Münih 2014.

²⁶¹ Ek 2.27.

²⁶² Ek 2.24.

²⁶³ Ek 2.24.

Der Schnitzer (Tr. Oymacı). Knauer Taschenbuch, Mnnih 2014.

Kruzitrken: Ein neuer Fall für Kommissar Pascha (Tr. Kruzi Türkleri: Komiser Paa İçin Yeni Bir Olay). Knauer Taschenbuch, Mnnih 2015.

yk

Noel Baba. Knauer Taschenbuch, Mnnih 2014.

Makale

To Turkey with Love. Münchner Feuilleton, Mnnih 2013.²⁶⁴

3.68. AKDEMİR CLAUDİA UDENTA (1965-)

Akdemir Udent 1965 yılında Almanya'nın Düsseldorf kentinde dünyaya gelir. Eğitimini Almanya'da tamamlayan yazar Bonn niversite ve Alman Hr niversitesi'nde siyaset, ekonomi ve psikoloji bölümlerini bitirir. Almanca olarak çeşitli roman ve antolojiler hazırlayan yazarın eserleri sosyolojik ve siyasal içeriklidir. Eserlerinde kadın, aile, kardeşlik, kültür, din, toplumsal baskı, özgürlük, sevgi, keder, ailede Şiddet, ocukluk, g, seyahat, Şehir hayatı, kırsal yaşam, eğitim, bilgelik, kıskançlık, inanç, yaşamdaki seçimler, gençlik, evlilik, ihanet, ayrımcılık, entegrasyon, zm, ocuk, kültürel unsurlar, blgesel farklılıklar, gıda gibi olguları işler. Geri dnŐ ve Çerçeve hikye tekniklerini kullanır.²⁶⁵

Eserleri

Roman

Asprin und Rakı (Tr. Asprin ve Rakı). Nil Verlag, Berlin 2006.

Gezhnte Schmetterlinge (Tr. EđitilmiŐ Kelebekler). Nil Verlag, Berlin 2007.

Barbaros Nokta. Nil Verlag, Berlin 2009.

Die Näherin (Tr. DikiŐi). Nil Verlag, Berlin 2010.

Integral: Berechnung: Islamisieren die Türken Deutschland? (Tr. Integral:

Hesaplama: Türkler Almanya'yı İslamlaŐtırıyor mu?). Nil Verlag, 2011 Berlin.

Antoloji

HD 1080/24p: die neue Dimension des Filmens; ein ausführlicher Guide für das neue Filmformat mit Praxisberichten und vielen Insidertipps. Mediabook Verlag, Gau-Heppenheim 2002.

Kurare Fatal. Nil Verlag, Berlin 2008.²⁶⁶

²⁶⁴ Ek 2.24.

²⁶⁵ Ek 2.1.

²⁶⁶ Ek 2.1.

3.69. HALİT ÜNAL (1951-)

1951'de Sivas'ta doğar. Mesleki öğrenimini Almanya'da tamamlar. Çeşitli şiir ve öykü kitapları yayımlanan şairi 1977 yılından bu yana sosyal danışman olarak çalışıyor. Daha çok Almanca yazan Ünal'ın *Sieh mich an-Beni İki Gözünle Gör* adlı şiir kitabı iki dilde yazılmış şiirlerini ihtiva eder.²⁶⁷

Eserleri

Şiir

Sieh mich an-Beni İki Gözünle Gör. Ortadoğu Verlag, Oberhausen 1986.

Öykü

Der Mond umkreist die *Nacht* (Tr. *Ay Gecenin Etrafında Dönüyor*). Ortadoğu Verlag, Oberhausen 1988.

Die Vernehmung oder Die bestrafte Liebe der Klawdja (Tr. *Sorgu ya da Klawdja'nın Cezalı Aşkı*). Pendragon Verlag, Bielefeld 1992.

Der Weg ins Ungewisse (Tr. *Bilinmeze Doğru Yol*). Ortadoğu Verlag, Oberhausen 1994.

Zara, die Stadt am Marassanta (Tr. *Zara, Marassanta'da bir Şehir*). Verlag Anadolu, Hückelhoven 2012.²⁶⁸

3.70. İSMAİL HAKKI ÜNSAL (1965-)

1965'te Kırşehir'de doğar. 1984'ten bu yana Berlin'de yaşıyor. Şiirleri *Parantez* ve *Mosaik* gibi dergilerde yayımlanır. Mosaik Gençlik Grubu'nu yönetmekte ve *Mosaik Dergisi*'ni çıkarmaktadır.²⁶⁹

Eserleri

Ezgiler Ezgisi. Scholem Alejchem'den çeviri, Telos Yayıncılık, İstanbul 2010.

Auslaender in der DDR. Artikel aus DDR-Zeitschriften, Artikel aus westdeutschen Zeitungen und Zeitschriften, Berlin 1990.²⁷⁰

²⁶⁷ Gültekin Emre. (1993). *Yarım Damla: Almanya'daki Türk Şiiri*. Yapı Kredi Yayınları, İstanbul, s.147.

²⁶⁸ Alman Millî Kütüphanesi Kataloğu., http://www.dnb.de/DE/Kataloge/kataloge_node.html (Erişim tarihi: 16.12.14).

²⁶⁹ Gültekin Emre. (1993). *Yarım Damla: Almanya'daki Türk Şiiri*. Yapı Kredi Yayınları, İstanbul, s.176.

²⁷⁰A.g.e., s.176.

3.71. KEMAL YALÇIN (1952-)

1952 günü Denizli'de doğar. Isparta Gönen Öğretmen Okulu'nda okur. İstanbul Çapa Öğretmen Okulu ve İstanbul Üniversitesi Felsefe Bölümü'nü bitirir. 1978'de gazetecilik ve yayıncılık yaşamına girer. 1982'de Almanya'ya gelir. Bir süre Bremen Üniversitesi Felsefe Bölümü'nde çalışır. Essen Üniversitesi Türkçe Öğretmenliği Bölümü'nde, Türkçe Anadili Derslerinde *Şiir ve Öykünün İşleniş Yöntemleri* konulu didaktik dersleri verir. 1989 yılından bu yana Bochum'da Türkçe Anadili Dersi öğretmenliği yapmaktadır. Yazarlığa şiirle başlayan Kemal Yalçın, roman, öykü, şiir ve çocuklar için öyküler yazar. Yaklaşık 20 kitabı yayımlanmıştır. Kitapları Almanca, İngilizce, İtalyanca, İspanyolca, Yunanca, Fransızca, Farsça, Flamanca, Batı ve Doğu Ermenice dillerine çevrilmiştir.²⁷¹

Eserleri

Şiir

Sürgün Gülleri. Pencere Yayınları, İstanbul 2000.

Geç Kalan Bahar. Ortadoğu Verlag, Oberhausen, 1994.

Barış Sıcağı. Pencere Yayınları, İstanbul 2000.

Roman

Emanet Çeyiz - Mübadele İnsanları. Birzamanlar Yayıncılık, İstanbul 2006.

Seninle Güler Yüreğim. Birzamanlar Yayıncılık, İstanbul 2006.

Yaşama Gücü. Say Yayınları, İstanbul 2013.

Hayatta Kalanlar. Birzamanlar Yayınları, İstanbul 2008.

Haymatlos. İş Bankası Kültür Yayınları, İstanbul 2011.

Sarı Gelin. Gauss Verlag, Bochum 2004.

Öykü

Kardeşlerim Var Uzaklarda. Önel Verlag, Köln 2010.

Sınıfta Çiçek Zor Açar. Önel Verlag, Köln, 2003.

Anadolu'nun Evlatları - Yüz Yılın Tanıkları. Önel Verlag, Köln 2008.

Araştırma

Almanya'da Türkçe Anadil Dersleri ve Anadile Emek Verenler. Önel Verlag, Köln 2003.

İkidilli Çocuk Kitapları

Uçurtmam Bulutlara Takıldı. Önel Verlag, Köln 2006.

Dedem Almanya'ya Geldiğinde. Önel Verlag, Köln 2006.

Yavrusunu Arayan Kuş. Önel Verlag, Köln 2007.

²⁷¹ Kemal Yalçın. <http://www.kemalyalcin.com/> (Erişim tarihi: 16.09.2016).

Minarede Bir Kuş Var. Önel Verlag, Köln 2008.

Ak Sakallı Dede. Önel Verlag, Köln 2008.

Hayalimeki Okul. Önel Verlag, Köln 2009.

Yavru Sincap'ın Rüyası. Anadolu Verlag, Wassenberg 2015.

Kedim Yağmurcuk. Önel Verlag, Köln 2015.

Ödülleri

1998 *Emanet Çeyiz Romanı* için Abdi İpekçi Dostluk ve Barış Özel Ödülü

1998 Türkiye Kültür Bakanlığı Roman Ödülü

1999 Türkiye-Yunanistan Dostluk ve Barış Ödülünü²⁷²

3.72. FERİDUN ZAIMOĞLU (1964-)

1964 yılında Bolu'da doğar. Küçük yaşlarda ailesiyle Almanya'ya yerleşirler. Kiel Üniversitesi'nde tıp ve sanat okur. Almancaya iyi derecede hakim olan Zaimoğlu toplumsal sorunları, özellikle de göçmenlerin sıkıntılarını, dile getiren kitaplar, senaryolar ve piyesler yazar. *Die Zeit, Die Welt, Der Tagesspiegel* gibi gazetelerde edebiyat eleştirmenliği yapar. Zaimoğlu, göçmenlerin Almancayı yarım yamalak kullanmasının ardından Almanların "Kanak dili" olarak adlandırdığı bu kavramı *Kanak Sprak* adlı eserinde işler. Kendilerini "Kanak" olarak gören 24 Türk göçmen genciyle yaptığı söyleşilerden oluşan eserinde, sık sık argo konuşmalara, sokak diline rastlanır. Toplumsal bir eleştiri niteliğinde olan bu eser Alman edebiyat dünyasında büyük yankı uyandırarak kültür tartışmalarını da beraberinde getirir.²⁷³ Almanca olarak çok sayıda roman ve hikâye yazan Zaimoğlu göçmen edebiyatının öncülerindendir.

Eserleri

Kanak Sprak. Rotbuch Verlag, Hamburg 1995.

Abschaum - Die wahre Geschichte von Ertan Ongun (Tr. Yüz Karası- Ertan Ongun'un Gerçek Hikâyesi). Rotbuch Verlag, Hamburg 1997.

Koppstoff (Tr. Kafa Örtüsü). Rotbuch Verlag, Hamburg 1999.

Liebesmale (Tr. Aşk Tekrarları). Kiepenheuer und Witsch Verlag, Köln 2000.

²⁷² Kemal Yalçın. <http://www.kemalyalcin.com/> (Erişim tarihi: 16.09.2016).

²⁷³ Fatih Şimşek. (2009). *Alman Edebiyat Dünyasının Kültürlerarası Edebiyata Bakış Açısı*. Yüksek Lisans Tezi, Sakarya Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Sakarya s.47.

- Kopf und Kragen* (Tr. *Kafa ve Yaka*). Fischer Verlag, Frankfurt 2001.
- German Amok*. Kiepenheuer und Witsch Verlag, Köln 2002.
- Leinwand* (Tr. *Beyaz Perde*). Rotbuch Verlag, Hamburg 2003.
- Zwölf Gramm Glück* (Tr. *İki Gram Mutluluk*). Kiepenheuer und Witsch Verlag, Köln 2004.
- Leyla*. Kiepenheuer und Witsch Verlag, Köln 2006.
- Rom intensiv* (Tr. *Yoğun Roma*). Kiepenheuer und Witsch Verlag, Köln 2007.
- Von der Kunst der geringen Abweichung* (Tr. *Düşük Sapma Sanatı*). Gollenstein Verlag, Saarbrücken 2007.
- Liebesbrand* (Tr. *Aşk Yangını*). Kiepenheuer und Witsch Verlag, Köln 2008.
- Ferne Nähe* (Tr. *Uzak Yakınlar*). Tübinger Poetik-Dozentur, Swiridoff Verlag, Künzelsau 2008.
- Hinterland* (Tr. *Art Bölge*). Kiepenheuer und Witsch Verlag, Köln 2009.
- Russ* (Tr. *Kurum*). Kiepenheuer und Witsch Verlag, Köln 2011.
- Der Mietmaler: eine Liebesgeschichte*. Langen Müller Verlag, Münih 2013.
- Isabel*. Kiepenheuer und Witsch Verlag, Köln 2014.
- Siebtürmeviertel* (Tr. *Yedikule Bölgesi*). Kiepenheuer und Witsch Verlag, Köln 2015.
- Evangelio*. Kiepenheuer und Witsch Verlag, Köln 2017.

Ödüller

- 1977 CIVIS Radyo ve Televizyon Ödülü
- 1998 Schleswig Holstein Senaryo Ödülü
- 2002 Friedrich Hebbel Ödülü
- 2003 Ingeborg Bachmann Ödülü
- 2005 Adelbert von Camisso Ödülü
- 2006 Schleswig Holstein Sanat Ödülü
- 2007 Carl Amery Edebiyat Ödülü
- 2007 Grimmshausen Ödülü
- 2007 Tübingen Üniversitesi Şiir Kürsüsü Doçentlik Ünvanı
- 2008 Corine Uluslararası Kitap Ödülü
- 2010 Jakob Wassermann Edebiyat Ödülü
- 2010 Kiel Kültür Ödülü
- 2012 Edebiyat Evleri Ödülü
- 2013 İtalya'da Feronia Edebiyat Ödülü

2015 Mainz Edebiyat Ödülü
2016 Berlin Edebiyat Ödülü²⁷⁴

²⁷⁴ Feridun Zaimoğlu., http://www.feridun-zaimoglu.com/vita_fz.html, (Erişim tarihi: 10.10.2016)

SONUÇ

1961 yılında imzalanan iş gücü anlaşmasıyla Türkiye'den Almanya'ya göç süreci başlar. İşsizlik, düşük ücret, yoksulluk, sosyal haklardan yoksunluk gibi olumsuz faktörlerin etkisiyle binlerce işçi Almanya'ya akın eder ve Almanya'daki Türk vatandaşı sayısı zamanla yaklaşık 1.500.000'e ulaşır. Almanya'daki nüfusu hızla artan Türkler arasında yazar ve şairlerin sayısı oldukça fazladır.

Çalışmamızda Almanya'da yaşamış ya da yaşamakta olan toplam 71 Türk yazar hakkında bilgilere ulaşılmıştır. Türk yazarların hangi nedenlerden dolayı Almanya'da yaşadıkları tespit edilmiştir. Güney Dal, Fethi Savaşçı, Aras Ören, Saliha Scheinhardt ve Aziz Yaşar Kılıç gibi yazarlar 1960'lı yıllarda başlayan işçi göçüyle Almanya'ya giderler. Ayhan Can ve Haluk Aker gibi yazarlar görevlendirilerek, Sıtkı Salih Gör, Mevlüt Asar ve Kemal Kurt gibi yazarlar ise eğitim almak için Almanya'ya yerleşmiştir. Aralarında siyasi nedenlerden dolayı, özellikle 12 Eylül Darbesi'nin etkisiyle Türkiye'yi terk etmek zorunda kalmış olanlar da vardır. İsmet Elçi, Doğan Akhanlı, Şakir Bilgin ve Aysel Özakin bu isimlerden bazılarıdır. 1960 ve 1970 yılları arasında doğan yazarların büyük bir kısmının Almanya'da dünyaya geldiği gözlemlenmektedir. Yazarların bir kısmı yaşamını hâlen Almanya'da devam ettirirken bir kısmı da Türkiye'ye geri dönmüştür. Dursun Akçam, Sıtkı Salih Gör ve Özgen Ergin gibi yazarlar belirli bir süre Almanya'da yaşamış daha sonra Türkiye'ye yerleşmişlerdir.

Almanya'daki Türk yazar ve şairlerin, eserlerini okurla buluşturabilmek için çeşitli topluluklar ve yayınevleri oluşturduğu görülür. Ararat, Dağyeli ve Babel Yayınevi bunlardan bazılarıdır. Almanca yazan ve kendilerini Alman ya da çift kimlikli kabul eden Türk asıllı yazarların eserleri bir süre sonra Alman yayınevleri tarafından yayımlanmaya başlar.

Türkiye'den Almanya'ya gerçekleşen işçi göçü beraberinde sosyal sorunları ve değişimleri de getirir. Bu sorun ve değişimler edebiyata da yansır. İlk kuşak yazar ve şairler göç sürecine ve işçilerin yaşadıkları zorluklara bizzat tanıklık ederler.

Yabancı bir ülkede fiziksel ve duygusal açıdan zor bir yaşam sınavı veren işçilerin yaşadıkları zorlukları ve sıkıntıları topluma duyurmaya çalışırlar. Eserlerinde geride bıraktıklarına özlem duyan, Almanlar tarafından dışlanan, her geçen gün daha da içe kapanan ve çevrelerine yabancılaşan işçilerin yaşamlarını gerçekçi bir bakış açısıyla ortaya koyarlar. Gözlem ve tecrübeleriyle işçi göçünü irdeleyen ilk kuşak Türk yazarlar, Almancaya yeteri kadar hâkim olmadıklarından eserlerini daha çok Türkçe kaleme alırlar. Bu dönem sanatçıları arasında olan Fethi Savaşçı, Haluk Aker, Ayhan Can, Mehmet Niyazi Özdemir ve Aziz Yaşar Kılıç gibi yazarlar Türkçe eser verirken Kemal Kurt, Yüksel Pazarkaya, Aras Ören, Güney Dal ve Aysel Özakin gibi yazarlar Almanca yazmaya başlarlar.

İkinci ve üçüncü kuşak Türk yazarların birçoğu Almanca öğrenir ve eserlerini Almanca vermeye başlar. Emine Sevgi Özdamar, Alev Tekinay, Renan Demirkan, Levent Aktoprak, Akif Pirinççi, Zehra Çırak, Osman Engin ve Feridun Zaimoğlu gibi Almancaya ana dil seviyesinde hâkim olan yazarlar Almanca yazarlar. İşledikleri konular da birinci kuşak yazarlardan farklılık göstermeye başlar. Artık göç temasıyla ilgilenmezler. Alman ve Türk kültürünü tanıtan, hoşgörü temasıyla çokkültürlülüğü destekleyen eserler verirler. Eserlerinde evrensel ve güncel konuları ele alırlar. Eserlerini Alman edebiyatının bir parçası olarak gören yazarlar çoğalır. Bu yazarlar arasında Almanya’da doğan ve Almancaya ana dili gibi hâkim olan Deniz Selek, İmran Ayata, Hilal Sezgin, Selim Özdoğan, Alpan Sagsöz gibi üçüncü kuşak isimleri saymak mümkündür.

Alman edebiyat dünyası, Almanya’da yabancı yazarlar tarafından oluşturulan edebiyata kayıtsız kalmaz. 1960 ve 1970 yılları arasında Almanya’ya misafir işçi olarak gelen yazarların edebiyatı Alman edebiyatçıları tarafından “misafir işçi edebiyatı“ olarak adlandırılır. Misafir işçi olarak gelen yazarların misafirlik süresinin uzaması ve Almanya’ya yerleşmeleriyle “yabancı edebiyatı“ ve “göçmen edebiyatı“ kavramları gündeme getirilir. Almanca yazan yabancı yazarların artış göstermesiyle bu iki kavram da geçerliliğini yitirir ve yerini kültürlerarası edebiyat“ a bırakır.

Almanca yazan Türk edebiyatçıları, Alman eleştirmen ve okur kitlesi tarafından ilgi görür ve benimsenir. Birçoğu Alman edebiyat dünyasının önemli ödüllere lâyık görülür. Ana dili Almanca olmayıp Almanca yazan yabancı uyruklu edebiyatçılara verilen Adelbert von Chamisso Ödülü’nü başta Aras Ören olmak üzere Zehra Çırak, Güney Dal, Emine Sevgi Özdamar, İsmet Elçi, Selim Özdoğan,

Yüksel Pazarkaya, Zafer Şenocak ve Alev Tekinay gibi yazarlar almaya hak kazanırlar.

Almanya'daki Türk edebiyatçılar sadece Alman edebiyatını etkilememiştir. Türk edebiyatının bir parçası olan ve ona yeni bir soluk getiren göçmen edebiyatı, işlediği temalarla Türk edebiyatının konu kapsamını genişletir. Eserlerdeki mekân ve kişiler kadrosuna yenileri eklenmiş olur. Almancanın ve yaşadıkları yabancı ülkenin etkisiyle farklı bir söyleyiş biçimine sahip olan Almanya'daki Türk edebiyatçılar, Türk edebiyatına kendine özgü dil ve üslup özellikleri kazandırmış olurlar.

Çalışmamızda Türk edebiyatının sınırlarının ne kadar geniş olduğunu göstermeye çalıştık. Bu bakımdan elimizden geldiğince Almanya'daki Türk şair ve yazarlara ulaşmaya ve eserlerini tanıtmaya gayret gösterdik.

Hem Alman edebiyatının bir parçası olan hem de Türk edebiyatının dışında tutulamayan yazar ve şairlerin sadece bir kısmının dökümünü yaptık. Yurt dışında yaşayan Türk edebiyatçılar üzerine gelecekte yapılacak çalışmaların başlangıcı niteliğinde gördüğümüz tezimizin yeni araştırmalara kapı aralayacağını umuyoruz.

KAYNAKLAR

- Acevit, A. (2008). *Zu Hause in Almanya*. Campus Verlag, Frankfurt.
- Aksoy, E. (2010). Almanya’da Yaşayan Üçüncü Kuşak Türk Öğrencilerin Kimlik Algılamaları ve Buna Bağlı Olarak Karşılaştıkları Ayrımcılık Sorunları. *Hacettepe Üniversitesi Türkiyat Araştırmaları Dergisi*. Bahar (12), ss. 7-38.
- Aksoy, Z. (2012). Uluslararası Göç ve Kültürlerarası İletişim. *Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi*. ss. 292-303.
- Akyün, H. (2005). *Einmal Hans mit scharfer Sosse*. Goldmann Verlag, Münih.
- Asimilasyon, Entegrasyon, Eğitim ve Din. *Die Gaste*. 01.05.2008.
- Ayata, İ. (2015). *Ruhm und Ruin*. Verbrecher Verlag, Berlin.
- Aybirdi, M. (2012). *Hasan Kayıhan’ın Hayatı, Eserleri, Edebi Kişiliği ve Romanlarının Tematik Bakımdan İncelenmesi*. Yüksek Lisans Tezi, Kafkas Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Kars.
- Alman Millî Kütüphanesi Kataloğu (10.10.14),
http://www.dnb.de/DE/Kataloge/kataloge_node.html.
- Auslaender müssen Deutsch lernen. *Die Welt*. 24.02.2000.
- Aytaç, G. (2005). *Edebiyat ve Kültür*. Hece Yayınları, Ankara.
- Çelik, A. (2014). *Dursun Akçam’ın Hikâyeciliği ve Hikâyeleri Üzerine Tematik Bir İnceleme*. Yüksek Lisans Tezi, Eskişehir Osmangazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Eskişehir.
- Bayraktar, R. (2013). Zorunlu Göçten Ulus-Ötesi Yurttaşlığa. *Hitit Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi*. ss.109-126.
- Çelebi F., Durmaz A. (2012). Orta Asya’da Göç ve Göçün Emek Piyasası Üzerine Etkileri, *International Conference on Eurasian Economies*, ss.192-198.
- Çelik A. (2003). *Mehmet Niyazi Özdemir’in Hayatı ve Eserleri*. Yüksek Lisans Tezi, Niğde Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Niğde.

- Çelik, L. (2012). Ellinci Yılında Göçtürklerin Türkiye ve Almanya Açısından Önemi. *Tarihin Peşinde-Uluslararası Tarih ve Sosyal Araştırmalar*, Sayı: 7, ss.147-164.
- Cengiz, G. (2011), *Kadınlar İçin Söylenmiştir. Anadolu'da Kadınların Şiirli Tarihi*. Evrensel Basım, İstanbul.
- Chiellino, C. (2007). *Interkulturelle Literatur in Deutschland*. J.B. Metzler Verlag, Stuttgart.
- Cumart, N. (11.11.2016). <http://www.nevfel-cumart.de/wp-content/uploads/2013/01/Nevfel-Cumart-Veroeffentlichungen-gesamt-2013-04.pdf>.
- Demir, A. (2011). Sosyo-Ekonomik Yönüyle Almanya'ya Göçün Yüksel Pazarkaya'nın 'Oturma İzni' Adlı Öykü Kitabına Yansımaları. *Turkish Studies, International Periodical For The Languages, Literature and History of Turkish or Turkic Volume 6/3*, ss. 675-689
- Dervişoğlu, E. (2016). Fakir Baykurt'un Almanya Öykülerinde Türk Göçmen Çocukları, *Göç Dergisi*, ss.5-28.
- Die beste Form der Integration ist Assimilierung. *Süddeutsch Zeitung*. 12.02.2008.
- Doğan, K. Şarap Uzmanı Türk Görünce Şaşırıyorlar. *Hürriyet*. 7 Temmuz 2012.
- Emre, G. (1993). *Yarım Damla: Almanya'daki Türk Şiiri*. Yapı Kredi Yayınları, İstanbul.
- Emre, G. (2003). *Türk Edebiyatında Berlin*. Yapı Kredi Yayınları, İstanbul.
- Engin, O. (2013). *Deutschland Allein Zu Haus*. Deutsche Taschenbuch Verlag, Münih.
- Gör,S. (2007). *Sonsuzun Uzun Gizi*. Lazer Ofset, Ankara.
- Güllüoğlu, F. (2012). Göç Olgusunun Ekonomi-Politiği ve Uluslararası Göç Kuramları Üzerine Bir Değerlendirme, *Yalova Sosyal Bilimler Dergisi*.
- <http://www.kemalkurt.de/bibliografie.html>, (Erişim Tarihi: 03.11.2014).
- http://www.hilalsezgin.de/hilal_sezgin_buecher.html, (Erişim Tarihi: 12.11.2014).
- http://www.tdk.gov.tr/index.php?option=com_content&view=article&id=645.
- <http://web.archive.org/web/20151020020106/http://www.kurultayhaber.com:80/bugra-atsiz/>. (28.01.2017).
- Kafesoğlu, İ. (1998). *Türk Milli Kültürü*. Ötüken Yayınları, İstanbul.

- Karpat, K. (2013), *Osmanlı'dan Günümüze Etnik Yapılanma ve Göçler*. Timaş Yayınları, İstanbul.
- Kastoryano, R. (2000). *Kimlik Pazarlığı: Fransa ve Almanya'da Devlet ve Göçmen İlişkileri*. Ali Berktaş (Çev.), İletişim Yayınları, İstanbul.
- Kaya, Y. (1977). *İnsan Yetiştirme Düzenimiz*. Nüve Matbaası, Ankara.
- Koçak Y., Terzi E. (2012). Türkiye'de Göç Olgusu, Göç Edenlerin Kentlere Olan Etkileri ve Çözüm Önerileri. *Kafkas Üniversitesi İktisadî ve İdarî Bilimler Fakültesi Dergisi*, Cilt 3, Sayı 3.
- İnce, H. (2011). Almanya'da Farklı Olmak: Entegrasyon ve Hoşgörü Kavramına Eleştirel Bir Bakış. *Bilişim Dergisi*.
- Karakus, M. – Kuruyazıcı, N. (2001). *Gurbeti Vatan Edenler: Almanca Yazan Almanyalı Türkler*. T.C. Kültür Bakanlığı Yayınları, Ankara.
- Kurtoğlu, İ. (2012). *Almanya Almanlar Almancular*. y.y. yok Almanya.
- Öner, N. (2012). Göç Çalışmalarında Temel Kavramlar. *Küreselleşme Çağında Göç: Kavramlar, Tartışmalar*. Editör: S. Gülfer İhlamur Öner ve N. Aslı Şirin Öner İletişim Yayınları, İstanbul.
- Rittersberger-Tılıç H., Özen Y., Çelik K. (2012). Geriye Göçün Dinamikleri: Almanya'dan 'Ev'e Dönüş. *Küreselleşme Çağında Göç: Kavramlar, Tartışmalar*. Editör: S. Gülfer İhlamur Öner ve N. Aslı Şirin Öner İletişim Yayınları, İstanbul.
- Öz, N. (2003). *29 Harfe Dünyada 29 Şair*, Öner Verlag, Messel, s.15Topçu, H. (2009). Avrupa ve Amerika'da Türk Edebiyatı. *Turkish Studies International Periodical For the Languages, Literature and History of Turkish or Turkic* Volume 4 /1-I: 711.
- Robert Bosch Vakfı (12.11.2016). <http://www.bosch-stiftung.de/content/language1/html/15000.asp>.
- Unutulmaz, O. (2012). Gündemdeki Kavram: "Göçmen Entegrasyonu"-Avrupa'daki Gelişimi ve Britanya Örneği. *Küreselleşme Çağında Göç: Kavramlar, Tartışmalar*. Editör: S. Gülfer İhlamur Öner ve N. Aslı Şirin Öner İletişim Yayınları, İstanbul s.146.
- Timuroğlu, V. (2004). *Dursun Akçam'ı Anmak*. Arkadaş Yayınevi, Ankara.
- Onay Ahmet. Asimilasyon, Entegrasyon. Eğitim ve Din. *Die Gaste*, 1.05.2008.
- Özbakır, İ. (2000). Almanya "Konuk İşçi Edebiyatı"nın Bir Türk Temsilcisi Renan Demirkan'ın "Üç Şekerli Demli Çay"ında Kimlik Problemi. *Türklük Bilimi Araştırmaları*.
- Özdemir, H. (1998). *Das Trockene Wasser*. Das Arabische Buch Verlag, Berlin.

- Özmen, N. (2011). Göçün 50. Yılında Entegrasyon ve Din İlişkisinin Dönüşen Parametraleri: Almanya’da Türkler. *Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi*.
- Perşembe, E. (2005). *Almanya’da Türk Kimliği Din ve Entegrasyon*. Ankara.
- Robert Bosch Vakfı. Über den Chamisso Preis, <http://www.bosch-stiftung.de/content/language1/html/14169.asp>.
- Mahler, S. Ein Vermittler Zwischen Den Welten. *Haßfurter Tagblatt*, 3.08.2011
- Sağlam S. (2006). Türkiye’de İç Göç Olgusu ve Kentleşme, *Hacettepe Üniversitesi Türkiyat Araştırmaları Enstitüsü*.
- Şimşek, F. (2009). *Alman Edebiyat Dünyasının Kültürlerarası Edebiyata Bakış Açısı*. Yüksek Lisans Tezi, Sakarya Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Sakarya.
- Stratthaus, B. (2005). *Was heißt „interkulturelle Literatur“?*. Doktora Tezi, Duisburg-Essen Üniversitesi.
- Statistisches Bundesamt/Destatis, Pressemitteilung vom 16. März 2015 – 97/15.
- Türkiye Cumhuriyet Merkez Bankası İşçi Dövizleri Genel Müdürlüğü Bildirisi, (2002), Sayı 2002-20.
- Kültür ve Turizm Bakanlığı Millî Kütüphane Kataloğu (03.10.2016), <https://kasif.mkutup.gov.tr/>.
- Tezcan, M. (2000). *Dış Göç ve Eğitim*. Anı Yayıncılık, Ankara.
- Unat, A. (2006). *Bitmeyen Göç: Konuk İşçilikten Ulusötesi Yurttaşlığa*. İletişim Yayınları, İstanbul.
- Yalçın, K. (16.09.2016). <http://www.kemalyalcin.com/>.
- Yaprak, Ş. (2013). Uluslararası Emek Göçü Bağlamında Almanya’ya Türk İşgücü Göçü ve Sosyo-Ekonomik Etkileri. *International Conference on Eurasian Economies*.
- Yavuz S. (2013). Göç, Entegrasyon ve Din: Avrupa’da Yaşayan Türkler Bağlamında Bir Değerlendirme. *Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi*.
- Yazgan, P. (2016). Hareketlilikte Kimlik İnşasına Yönelik Bir Çerçeve. *Göç Dergisi*.
- Yılmaz, A. (2014). Uluslararası Göç: Çeşitleri, Nedenleri ve Etkileri. *Turkish Studies - International Periodical For The Languages, Literature and History of Turkish or Turkic* Volume 9/2, p. 1685-1704.
- Vlčková, J. (2015). *Migrantenliteratur als Bereicherung der Gegenwaertigen Deutschsprachigen Literatur*. Yüksek Lisans Tezi, University of West Bohemia, Plzeň, ss. 7-8.

Zaimoğlu, F. (10.10.2016). http://www.feridun-zaimoglu.com/vita_fz.html.

Zengin, E. (2010). Türk- Alman Edebiyatına Tarihsel Bir Bakış ve Bu Edebiyata İlişkin Kavramlar. Hacettepe Üniversitesi Türkiyat Araştırmaları Dergisi, 329-349.

Zengin, D. (2000). Göçmen Edebiyatı'nda Yeni Bir Yazar. Mehmet Kılıç ve "Fühle Dich Wie Zu Hause" Adlı Romanı. *Ankara Üniversitesi Dil ve Tarih-Coğrafya Fakültesi Dergisi* 40, 3-4,103-128.

EKLER

EK 1. YAZARLAR VE ŞAİRLER İÇİN HAZIRLANMIŞ SORU KÂĞIDI

Almanya’da yaşayan Türk yazarlar hakkında bilgiler

(Alm. Fragebogen zu den Schriftstellern türkischer Herkunft in Deutschland)

<p>1. Nerede ve ne zaman doğdunuz? Şu an nerede yaşamaktasınız? (Alm. Wo und wann sind Sie geboren? Wo leben Sie heute?)</p>	
<p>2. Eğitim hayatınız hakkında bilgi verebilir misiniz? (Alm. Können Sie uns über Ihre Ausbildung informieren? Beschäftigen Sie sich nur mit Literatur oder üben Sie einen weiteren Beruf aus?)</p>	
<p>3. Yayımlanmış eserleriniz var mı? Varsa eserlerin isimlerini ve yayım bilgileri nelerdir? (Alm. Haben Sie veröffentlichte und erschienene Werke? Wenn “Ja” können Sie deren Titel und Verlagsinformationen geben?)</p>	
<p>4. Eserlerinizin türleri nelerdir? (Şiir, roman, deneme vs.) [(Alm. Welche Gattungsformen beinhalten Ihre Werke? (Epik, Lyrik usw.)]</p>	
<p>5. Eserleriniz hangi konuları işliyor? Mümkünse her biri hakkında kısaca bilgi verebilir misiniz? (Alm. Welche Themen beinhalten Ihre Werke? Könnten Sie für jedes Werk kurze Informationen geben?)</p>	
<p>6. Eserlerinizde uyguladığımız teknik ve kullandığımız üslup üzerine neler söylemek istersiniz? (Alm. Welche Erzähltechniken wenden Sie an? Wie würden Sie Ihren Erzählstil beschreiben?)</p>	

<p>7. Son olarak sanat hayatınız, mesleğiniz, eserleriniz ve göçmen edebiyatı üzerine eklemek istedikleriniz var mı? (Alm. Möchten Sie noch etwas zu ihr Literaturleben und Ihren Werken hinzufügen? Wie finden Sie und bewerten Sie türkische Migranteliteratur?)</p>	
--	--

EK 2. YAZARLAR VE ŞAİRLERİN YANITLARI

Ek 2.1. Akdenir Claudia Udentia ile yapılan 6.12.2014 tarihli görüşmenin yanıtları

1. Düsseldorf (Almanya), 1965 yılında doğdum. Berlin (Almanya), İstanbul (Türkiye) ve Atina (Yunanistan) yaşıyorum şimdi.
2. Siyaset, ekonomi ve psikoloji uluslararası üniversitelerde okuyup master yaptım.
3. İnternet kaynaklarında mevcuttur
4. Teknik, roman (sosyolojik ve psikolojik), antoloji ve toplumbilimsel-sosyolojik-siyasal kitap
5. Kadınlar, aile, kardeşlik, kültür, din, toplumsal baskı, özgürlük, duygular, sevgi, keder, ailede şiddet, çocukluk, göç, seyahat, şehir hayatı, kırsal yaşam, eğitim, bilgelik, erkek, kıskançlık, inanç, yaşam seçimler , gençlik, evlilik, ihanet, ayrımcılık, entegrasyon, çözüm, çocuk, kültürel yönleri, bölgesel farklılıklar, gıda, insanlar ve diğerleri.
6. Geri dönüşler, entegre parantezler, rüya açıklamaları ile çerçeve hikayeleri; senaryo gibi atmosferik yazı; gerilim ile.

Ek 2.2. Alev Tekinay ile yapılan 12.11.2014 tarihli görüşmenin yanıtları

Merhaba Gamze Bala,

die Antworten auf Ihre Fragen sind alle eigentlich im Internet zu finden. Ich habe sie auch vom Internet zusammengetragen und schicke Ihnen anbei. Der Lebenslauf und die Liste der Publikationen beinhalten die Antworten auf die Fragen von 1 bis 3.

Zur Frage 4: Die Gattungsform ist hauptsächlich die Prosa.

Zur Frage 5: Das Grundthema: In zwei Sprachen und Kulturen leben.

Was die Frage 6 betrifft, möchte ich dazu sagen, dass ich keine bestimmten Erzähltechniken anwende. Wie soll ich meinen Erzählstil beschreiben? Ich schreibe einfach drauf los, bringe aufs Papier, was mich innerlich berührt und bewegt.

Zur Frage 7: Mein Hauptberuf als Universtitätsdozentin hat mich so sehr in Anspruch genommen, dass ich mich im Laufe der Zeit nur auf die wissenschaftliche Tätigkeit beschränken und leider auf das "Literaturleben" verzichten musste.

Zur türkischen Migranteliteratur: Das war eine vorübergehende literarische Strömung in den 1980er und 90er Jahren. Einige Autoren haben sich etabliert, viele aber sind in Vergessenheit geraten. Migranteliteratur gehört zur Zeitgeschichte der

deutschen Literaturgeschichte. Ja, sie ist für mich ein Teil, sogar ein wichtiger Bestandteil der deutschen Literaturgeschichte, worauf wir stolz sein können. Mit freundlichen Grüßen.

Ek 2.3. Ali Köken ile yapılan 20.11.2014 tarihli görüşmenin yanıtları

Merhabalar Gamze Hanım,

Ben Almanya'da yaşayan Karagöz Hacivat ustasıyım. O nedenle aynı zamanda Almanca ve Türkçe oyunlarım da var ama şairliğim de var. Ozan Hayali mahlası ile şiirlerim de var, bunlardan bestelenenler var, şiirde birkaç ödül de aldım. Hatta bir Avrupa birinciliğim de var .

Konuyu hangi yönden işlersiniz bilmiyorum ama sorularınıza cevap vermeye çalışayım:

1. 1967 Afyon doğumluyum ve Almanya Grevenbroich şehrinde yaşıyorum.
2. Liseyi Türkiye'de bitirdim. Daha sonra Almanya'da Tiyatro ve Dramatoloji okudum (Yüksek okul lisans Düzeyinde).
3. Yayımlanmış eserlerim 4 oyunluk Karagöz Hacivat DVD filmi Almanya Hückelhoven şehrinde bulunan Anadolu yayınevinden çıktı ve dağıtımı Avrupa'da hâlâ yapılmakta (Birçok dergide gazetede şiirlerim yayımlandı, Tiyatro yazılarım ve "Geleneksel Türk Tiyatrosu" araştırmalarım yayımlandı)
4. Eserlerim Tiyatro oyunları ve şiir.
5. Tiyatro oyunlarımda genelde dil konusunu işliyorum, Almanya'da yaşayan Türklerin Almanca ve Türkçe lisanini iyi bilmediklerini her iki toplumun arasındaki ilişkilerini, yanlış anlamalarını işliyorum. Şiirde genellikle hasreti, özlemi, ayrılığı, sevdiklerime karşı olan duygularımı yazıyorum.
6. Eserlerimde gelenekçi bir teknik ve üslup kullanıyorum şiirlerimi hece şiiri yazıyorum. Oyunlarımı "Geleneksel Türk Tiyatrosu" formatında yazıyorum.
7. Sanat hayatımı Almanya'da sürdürüyorum ama tiyatro turneleriyle Avrupa'nın diğer ülkelerinde ve şehirlerinde de sahne alıyorum, dolayısıyla Avrupa Türküyüm, burdaki insanı yakinen tanıdığım için buradaki insanın edebiyatını oluşturmaya çalışıyorum. 25 yıllık sahne hayatımı Avrupa'da geçirdim.

Türkiye'de beni sanatçı olarak pek tanımazlar, Avrupa'da tanındım. Almanca "Karagöz" konusunda birçok okulda dersler veriyorum. Karagözü ilkokuldan üniversiteye kadar her okula götürmeyi başardım. Köln üniversitesinin tiyatro bölümünde bulunan karagöz tasvirlerinde bilirkişi ve karagöz ustası olarak görevlendirildim. Ayrıca Aachen Üniversitesi benim belgesel filmimi çekti, üniversite arşivinde bulunmakta, birçok Alman televizyon kanalına karagöz tanıtım günleri gerçekleştirdim. Türkiye Kültür bakanlığından gelen bir ekip tarafından Avrupa'da yaşayan sanatçıların sanat hayatlarının konu edildiği *Anadolu'nun Renkleri* isimli belgeselde sanat hayatım ve sanatım filme alındı. Eserlerimde gelecekte de burada yaşayan insanı konu etmeye devam edeceğim.

Anadolu Verlag'da DVD görsel bir yayın olarak Almanyada birçok kütüphanede de bulunmaktadır. Antoloji sayfasında şiirlerim yayımlanmakta. Avrupa birinciliğim Hollanda'da yayımlanan Platform dergisinde bu sayıyı size resim olarak gönderiyorum, bestelenmiş şiirlerim de <http://www.edebiyatciturk.com/ozan-hayali/bestelenmis-siirleri.html> buradan dinleyebilirsiniz.

Buluştur Gitsin isimli şiirim ve *Turnam Benden Selam Götür* isimli şiirimi teze ekleyebilirsiniz ya da antolojiden seçtiğiniz ve beğendiğiniz bir şiir de olabilir.

Ek 2.4. Alpan Sagsöz ile yapılan 12.11.2014 tarihli görüşmenin yanıtları

1. 15 01 1973 Wipperfürth (Almanya) su an - KÖLN
2. Jura/ Hukuk fakülte
3. „Die schwarze Katze aus Konstantinopel“, „Türkei-Rallye
4. Roman
5. Kimlik Vatan

Ek 2.5. Asena Görkem ile yapılan 11.12.2014 tarihli görüşmenin yanıtları

1. 1966, Berlin
2. İlk ve orta öğrenim Antalya
3. Şiirlerim. 1. Yüregın Gülüşü, kitap. 2. Gül deste, 29 Harfle Dünyada 29 Şair, Ece adlı antolojilerde çıkan şiirlerim, edebiyatımızda kadın yazarlar sözlüğü. Türkiye’de ve Berlin’de yayımlanan bazı dergilerdeki yazılarıım ve şiirlerim.
Öyküler: Ve Aşkđ Katlettiler, 2. Hans’ın Kızları, 3. Çöldeki Balık (yayıma hazırlanıyor).
4. Şiir, roman ve öykü.
5. Benim çalışmalarım, şiir ve toplumsal içerikli öyküler üzerine. Daha çok da Almanya’ya yönelik.

Ek 2.6. Sibel Aygen Çelik ile yapılan 27.12.2014 tarihli görüşmenin yanıtları

Nerede ve ne zaman doğdunuz? Şu an nerede yaşamaktasınız?	Ben 1969 yılında, İstanbul’da doğdum. Şu an Düsseldorf’ta yaşamaktayım.
Eğitim hayatınız hakkında bilgi verebilir misiniz?	İlk ve orta öğretimimi Almanya’da başladım. Lise’yi Türkiye’de bitirdim. İstanbul Üniversitesi, Alman Dili ve Edebiyatı Bölümü’nde üniversite hayatım başladı, onu Frankfurt’ta Johann-Wolfgang-Goethe-Üniversitesi’nde tamamladım. Ağrlık olarak Çocuk ve Gençlik Edebiyatı Bölümünü seçtim. Frankfurt’ta Alman Dili ve Edebiyatı Bölümü’ne ek olarak, Siyasal Bilimler ve Pädagoji okudum.
Yayımlanmış eserleriniz var mı? Varsa eserlerin isimlerini ve yayım bilgileri nelerdir?	Lütfen ekteki dökümana bakınız
Eserlerinizin türleri nelerdir? (Şiir, roman, deneme vs.)	Çocuk ve gençlik edebiyatı: Roman, öykü, resimli kitap
Eserleriniz hangi konuları işliyor? (Mümkünse her biri hakkında kısaca bilgi verebilir misiniz?)	Almanca olarak ekliyorum (Detaylarını İnternet’te, bilhassa Facebook-sayfamda bulabilirsiniz (www.facebook.com/AygenSibelCelik):

Seidenhaar. Kopftuch pro und contra anhand der beiden Figuren Sinem und Canan.

Seidenweg. Sinems Entscheidung. Auf der Suche nach einer Zukunft. Sinem ist Deutschtürkin, bereitet sich zielstrebig auf das Abi vor, ist das, was als »gut integriert« bezeichnet wird. Doch durch ihren neuen Deutschlehrer sind auf einmal ihre Noten gefährdet und ihr sonst so cooler Vater verhält sich plötzlich wie ein unterdrückender Patriarch. Sinem überlegt, nach der Schule in die Türkei zu gehen, ein Land, das sie kaum kennt ...

Alle gegen Esra. Mobbing, Ausgrenzung. Aus der Reihe: Wie würdest du entscheiden?

Fußball, Gott und echte Freunde. Freundschaft, die drei abrahamitischen Religionen und Fußball

Yakamoz. Eine Liebe in Istanbul. Tausend und eine Sommernacht. Soll sich Tuana für ihre Liebe zu Noyan entscheiden, also auf ihr Herz hören, oder lieber entsprechend der Warnungen ihrer Cousine handeln?

Star Sisters. „Eine nervige jüngere Schwester, die sich immer in den Vordergrund drängt“ versus „Geschwister halten immer zusammen, wenn es darauf ankommt.“

Verrückt war gestern. Auf der einen Seite ist nicht nur Mia Mara selbst, sondern sind auch ihre Comics sehr beliebt. Doch da sind auch ihre schrägen Marotten, die sie mit aller Kraft zu verbergen versucht. Vor allem vor Finn, denn seitdem sie ihn kennt, ist alles noch verrückter als vorher: Mia Mara hat auf einmal lauter Schmetterlinge im Bauch ...

Sinan und Felix. Miteinander spielen trotz Sprachbarrieren? Wird sich Felix auf die Freundschaft von Sinan verlassen können?

Geheimnisvolle Nachrichten. Wer schreibt Nachrichten wie "Belle keine

	Kapuzen an"? Was könnte das heißen? Wird Erik auf des Rätsels Lösung kommen? Oder wird er aufgeben und weiterhin daran glauben, dass er nicht kreativ genug ist und in vielen Dingen einfach einfallslos? Makellos ab Mitternacht. „Schön und berühmt sein“ versus „Zu sich stehen und sich annehmen wie man ist“
Eserlerinizde uyguladığınız teknik ve kullandığınız üslup üzerine neler söylemek istersiniz?	-yaşlara uygun, kolay anlaşılır edebî bir dil -Almanca metnine Türkçe cümleler eklemek -Çift dilli kelime oyunları
Son olarak sanat hayatınız, mesleğiniz ve eserleriniz üzerine eklemek istedikleriniz var mı?	Diğer bilgileri ekteki dökümandan elde edebilirsiniz. Sorularınız olursa, lütfen beni aramaktan çekinmeyin.

Ek 2.7. Cenk Bekdemir ile yapılan 25.11.2014 tarihli görüşmenin yanıtları

Wo und wann sind Sie geboren? Wo leben Sie heute?	1971 in Schleswig Holstein/ Norddeutschland. Seit 1972 in Hamburg.
Können Sie uns über Ihre Ausbildung informieren? (Beschäftigen Sie sich nur mit Literatur oder üben Sie einen weiteren Beruf aus?)	Abitur, diverse Jobs. Aktuell Weinberater, Autor, Musiker
Haben Sie veröffentlichte und erschienene Werke? (Wenn "Ja" können Sie deren Titel und Verlagsinformationen geben?)	1 Buch 'ziemlich weit hergeholt' (2012) Abera Verlag Hamburg; verschiedene Beiträge in Zeitungen
Welche Gattungsformen beinhalten Ihre Werke? (Epik, Lyrik usw.)	Belletristik (Kurzgeschichten)
Welche Themen beinhalten Ihre Werke? (Könnten Sie für jedes Werk kurze Informationen geben?)	Fiktive Geschichten und autobiographisches zum Thema „deutsch-türkisches Zusammenleben“

Welche Erzähltechniken wenden Sie an? Wie würden Sie Ihren Erzählstil beschreiben?	Ernste Themen humorvoll zu verpacken.
Möchten Sie noch etwas zu ihr Literaturleben und Ihren Werken hinzufügen? Wie finden Sie und bewerten Sie türkische Migranteliteratur?	

Ek 2.8. Deniz Selek ile yapılan 5.11.2014 tarihli görüşmenin yanıtları

Zu deinen Fragen:

1. Ich bin 1967 in Hannover/ Deutschland geboren und habe die ersten 3 Jahre meines Lebens in Istanbul verbracht. Heute lebe ich in Berlin.
2. Ich habe begonnen Germanistik und Pädagogik zu studieren, was ich aber nach einigen Semestern aufgab. Danach habe ich Innenarchitektur studiert und mit Diplom abgeschlossen. Doch auch das war nicht das, was ich beruflich machen wollte. Ich wollte immer nur Schriftstellerin sein und das bin ich heute hauptberuflich.
3. Meine Werke:
Zimtküsse, 2012
Heartbreak Family, Band 1, 2013
Heartbreak Family, Band 2, 2014
Aprikosensommer, Frühjahr 2015
Heartbreak Family, Band 3, Herbst 2015 Alle Bücher erscheinen im S.Fischer Verlag, Frankfurt
4. Realistische Jugendromane ab 12 Jahren
5. In meinen Büchern geht es um "zerrissene Herzen"; Menschen, die die Geschichte zweier Völker in sich tragen, was manchmal sehr anstrengend und mühsam ist, manchmal aber auch einfach nur schön und bereichernd. Es geht um die türkische und die deutsche Kultur. Es geht um Familie, Trennung und ungewöhnliche Lebensmodelle. Es geht immer um Liebe, Sehnsucht und Anerkennung. Und es geht auch darum, über sich lachen zu können!
6. Mein Erzählstil ist leicht. Ich benutze einfache Worte und relativ kurze Sätze. Ich spiele mit Bildern, Gerüchen und Empfindungen, die aus meinen Erinnerungen stammen. Vieles spielt sich zwischen den Zeilen ab, unterhalb der sichtbaren und lesbaren Ebene.
VIEL GLÜCK! BOL ŞANS!

Ek 2.9. Doğan Akhanlı ile yapılan 12.10.2014 tarihli görüşmenin yanıtları

Nerede ve ne zaman doğdunuz? Şu an nerede yaşamaktasınız?	1957 yılında Artvin- Şavşat ilçesinde doğdum. 1992 yılından bu yana Alman
---	---

	<p>Köln`de yaşamaktayım. Recherche International e.V. – Köln adlı kuruluşta yazar ve araştırmacı olarak çalışıyorum.</p>
Eğitim hayatınız hakkında bilgi verebilir misiniz?	<p>Karadeniz Teknik Üniversitesi Eğitim Fakültesi tarih ve sosyal bilimler (1976–1980)</p>
Yayımlanmış eserleriniz var mı? Varsa eserlerin isimlerini ve yayım bilgileri nelerdir?	<p>Romanlar (Türkçe)</p> <p>Fasıl, Telos, İstanbul, 2010 Babasız Günler, Turkuvaz, İstanbul, 2007 Madonna'nın Son Hayali, Kanat, İstanbul, 2005 Kıyamet Günü Yargıçları, Belge, İstanbul, 1999 Gelincik Tarlası, Belge, İstanbul, 1999 Denizi Beklerken, Belge, İstanbul, 1998</p> <p>Almanca</p> <ul style="list-style-type: none"> - Die Richter des jüngsten Gerichts (Kıyamet Günü Yargıçları), Klagefurt, Österreich, 2007, 2. Auflage, 2010 - „Neue Judenfeindschaft?“, Fritz Bauer Institut/Fritz Bauer Institut, Frankfurt 2006 - „Köln International: Ein Stadtbuch gegen Rassismus, Antisemitismus und Rechtsextremismus“, Edition Andere Buchladen, Köln, 2004 <p>Tiyatro</p> <p>oyunu: Annes Schweigen (Annenin Sessizliği), 2012, ilk gösterim: 18 Ekim 2012 Berlin, Theater unter dem Dach ve Ocak 2013, Köln, Theater im Bauturm, Frankfurt Günes Tiyatrosu, Hamburg Thalia Theater, 2013, Hamburg Politbüro 2014,</p> <p>Deneme:</p> <p>"Reisewege und Alpträume" (Armenien in Berlin, Berlin in Armenien, Beauftragter des Senats für Integration und Migration, 2006) Le Monde Diplomatique- kurdi, 2009-2010</p> <p>Senaryo:</p> <p>Sinama filmi: Der gelbe Satin, (Sarı Saten), Sonfilm, Köln, 2009</p> <p>Çeviriler:</p> <p>Talat Paşa Davası, (Tutanaklar) Belge,</p>

	<p>Istanbul, Türkiye, 2000 Talat Paşa Davası, (Yorumlar) Belge, Istanbul, Türkiye, 2001“</p>
<p>Eserlerinizin türleri nelerdir? (Şiir, roman, deneme vs.)</p>	<p>Yukarıda</p>
<p>Eserleriniz hangi konuları işliyor?</p>	<p>Romanlarım güncel ve tarihsel şiddetin insan hayatı ve ilişkilerini nasıl çıkmaza soktuğunu, şiddete maruz kalmış insanların hayatlarını devam ettirme ve yaşadıklarıyla yüzleşme çabalarını, yurtsuzluklarını ele alırken, faillele mağdurlar arasında bir barışın mümkün olup olmayacağını sorgulamaya çalışır.</p>
<p>Eserlerinizde uyguladığınız teknik ve kullandığınız üslup üzerine neler söylemek istersiniz?</p>	<p>Ele aldığım konunun özelliğine göre hemen her kitabımda klasik anlatımdan, postmoderne, büyülü gerçekçiliğe kadar her türlü teknik ve üslubu kullanıyorum.</p>
<p>Son olarak sanat hayatınız, mesleğiniz ve eserleriniz üzerine eklemek istedikleriniz var mı?</p>	<p>Edebiyat bana soru sormayı ve olası cevaplarımdan emin olmamayı ve dünyaya bakışımı daha kuşkulu olmayı öğretti. Yazıyla yaşamının büyük bir talih ve</p>

	mutluluk olduğunu da hissettirdi.
--	-----------------------------------

Ek 2.10. Hasan Devran ile yapılan 9.11.2014 tarihli görüşmenin yanıtları

Nerede ve ne zaman doğdunuz? Şu an nerede yaşamaktasınız?	1958 Dersim (Tunceli) Mannheim’da yaşıyorum
Eğitim hayatınız hakkında bilgi verebilir misiniz?	Psikolog/Psikoterapist
Yayımlanmış eserleriniz var mı? Varsa eserlerin isimlerini ve yayım bilgileri nelerdir?	Entlang des Euphrat, Tausend Winde – ein Sturm Feuer seit Zarathustra Mit Wildnis im Herzen CD: Nähe und Ferne, Hazar Reng – Hazar Veng
Eserlerinizin türleri nelerdir? (Şiir, roman, deneme vs.)	Şiir,öykü, psikolojik konular Almanca, Türkçe ve Zazaca
Eserleriniz hangi konuları işliyor? (Mümkünse her biri hakkında kısaca bilgi verebilir misiniz?)	Sevgi,felsefik konular, politik baskılar, göç, yaşamdaki çelişkiler,insanların ve kültürlerin birbirlerine yaklaşımları, ve insanî evrensel konular...
Eserlerinizde uyguladığınız teknik ve kullandığınız üslup üzerine neler söylemek istersiniz?	Gerçekçi, yalın ve açık dille anlatım, duygu ve düşünce ağırlıklı üslup, bazen ironik,bazen ciddi, hepisindeki amaç düşünce ve duyguları anlatmak, hayatı zenginleştirmek. Bu konuda daha detaylı ve somut bilgi için hakkımda ve şiir okumalarım üzerine yayınlanan makalelere bakabilirsiniz. (www.hasan-dewran.de)
Son olarak sanat hayatınız, mesleğiniz ve eserleriniz üzerine eklemek istedikleriniz var mı?	

Ek 2.11. Hıdır Çelik ile yapılan 15.10.2014 tarihli görüşmenin yanıtları

Nerede ve ne zaman doğdunuz? Şu an nerede yaşamaktasınız?	1960 yılında Tunceli’de doğdum. 1988 yılının sonlarından beri Federal Almanya’nın Bonn kentinde yaşamaktayım.
Eğitim hayatınız hakkında bilgi verebilir misiniz?	İlk ve Orta öğrenimimi Tunceli’de.Lise sonrası Lisans ve Lisans üstü (Master) öğrenimimi Bonn Üniversitesi Siyaset

	Bilimi / sosyoloji ve Alman dili edebiyatında (1989) yaptıktan sonra yine aynı Üniversite de 1995 doktora tamamlayarak ‘Dr.phil’ unvanını aldım.1995 yılından beri Bonn Göçaraştırmaları ve Kültürlerarası Enstitünün başkanlığının yanısıra 1998 yılından beri Köln Üniversitesi Kültürlerarası pedogoji bölümünde öğretim görevlisi olarak ders vermekteyim.
Yayımlanmış eserleriniz var mı? Varsa eserlerin isimlerini ve yayım bilgileri nelerdir?	Ektedir.
Eserlerinizin türleri nelerdir? (Şiir, roman, deneme vs.)	Şiir, Roman, Öykü, Mizah, Çocuk öyküleri ve Bilimsel Çalışmalar
Eserleriniz hangi konuları işliyor? (Mümkünse her biri hakkında kısaca bilgi verebilir misiniz?)	Göç, insan ilişkiler, mülteciler ve toplumsal sorunlar
Eserlerinizde uyguladığınız teknik ve kullandığınız üslup üzerine neler söylemek istersiniz?	Toplumsal sorunları farklı boyutlarıyla ele alırken şiirsel bir dil kullanarak anlatımı daha da anlaşılabilir ve bu yolla okuyucuyu okuduğu eserin etkisiyle içinde yaşadığı toplumla yüzleşmesini sağlamaya çalışıyorum. Özellikle çocuk öyküleri aynı zamanda kendi içinde şiir ağırlıklı eserlerdir. Eserlerimde öykü ve şiirler de birbirini tamamlayarak bir bütünü oluşturur.Kullandığım tekniklerden biri de her eserde anlatılan bir öykü bir başka öyküyü anlatmakta ve dolayısıyla öykü içinde öykü , hikâye içinde hikâye sıkça başvurduğum yöntemlerden biridir.
Son olarak sanat hayatınız, mesleğiniz ve eserleriniz üzerine eklemek istedikleriniz var mı?	2006 yılında Ren bölgesi Belediyeler Birliği tarafından edebiyat ve kültür çalışmalarımın, kültürlerarası dialoga katkılarımın dolayısı yaşam boyu ‘Rheinthalen’ ödülüyle ödüllendirildim. Edebiyat ve Sanatı toplumsal sorunları yansıtan bir ayna olarak görüyorum.Bu aynaya baktığımda okuyucu toplumsal sorunları çok net görebilmeli. Toplumsal sorunları işlemeyen bir eser kurumuş bir ağaç gibidir. Her yazdığım eseri küçük bir fidan olarak görüyorum.Bu küçük fidanların yarın yemyeşil bir ormana dönüşeceği

	umuduyla yazıyorum.
--	---------------------

Ek 2.12. İbrahim Kaya ile yapılan 27.10.2014 tarihli görüşmenin yanıtları

Nerede ve ne zaman doğdunuz? Şu an nerede yaşamaktasınız?	1966 Türkiye / Sivas / İmranlı / Çengelli köyü Almanya / Augsburg
Eğitim hayatınız hakkında bilgi verebilir misiniz?	Mimarlık Fakültesi Politeknikum
Yayımlanmış eserleriniz var mı? Varsa eserlerin isimlerini ve yayım bilgileri nelerdir?	Zweistromland Farklı antolojiler ve Web
Eserlerinizin türleri nelerdir? (Şiir, roman, deneme vs.)	Şiir, roman, kısa hikaye, essay
Eserleriniz hangi konuları işliyor? (Mümkünse her biri hakkında kısaca bilgi verebilir misiniz?)	Arayış, aşk, bilge, siyasi konular
Eserlerinizde uyguladığınız teknik ve kullandığınız üslup üzerine neler söylemek istersiniz?	Sade, yalın dilin akım gücü, kendi kendinden şekillenmesi
Son olarak sanat hayatınız, mesleğiniz ve eserleriniz üzerine eklemek istedikleriniz var mı?	Her yazı bir arayış sorgulamasıdır

Ek 2.13. İlhan Akhanlı ile yapılan 13.10.2014 tarihli görüşmenin yanıtları

Nerede ve ne zaman doğdunuz? Şu an nerede yaşamaktasınız?	Kırşehir – Kaman / 1970 Dortmund
Eğitim hayatınız hakkında bilgi verebilir misiniz?	Hukuk / Alman Dili ve Edebiyatı Bölümü. Mezun olmadan ayrıldım.
Yayımlanmış eserleriniz var mı? Varsa eserlerin isimlerini ve yayım bilgileri nelerdir?	Tehlikeli Öpücük – Hikâye (1999) Ağzımdan Kaçan Şiirler – Şiir (2002)

Eserlerinizin türleri nelerdir? (Şiir, roman, deneme vs.)	Hikâye / Şiir
Eserleriniz hangi konuları işliyor?	Dil, göçmenlik, önyargılar, günlük hayat.
Eserlerinizde uyguladığınız teknik ve kullandığınız üslup üzerine neler söylemek istersiniz?	Mizahi bir üslup kullanıyorum.
Son olarak sanat hayatınız, mesleğiniz ve eserleriniz üzerine eklemek istedikleriniz var mı?	Ben kabare sanatçısıyım. Kendi yazdığım Almanca ve Türkçe oyunlarımı Almanya genelinde sahneliyorum.

Ek 2.14. Mehmet Canbolat ile yapılan 17.11.2014 tarihli görüşmenin yanıtları

Sayın Gamze Bala,

Merhaba. İlginiz ve mesajınız için öncelikle teşekkür ediyorum. Yüksek Lisans eğitiminizde başarı diliyorum. Piyasada yayımlanmış 6 kitabım olmasına rağmen, ben kendimi yazar ya da şair olarak tanıtan birisi değilim. Mesleğim gazetecilik ve Almanya'da 32 yıldır gazetecilik yapıyorum. TRT ve Milliyet adına uzun yıllar Almanya temsilciliği /muhabirliği yaptım. Alman radyolarının Türkçe yayınlarında haber hazırladım. Hâlen *Toplum* adıyla 21 yıldan bu yana, Türkiye ve dünyayı kurtarma derdinden uzak, okurlarına genellikle içinde yaşadığı toplumdan haber ve bilgi akışını hedefleyen *Toplum Gazetesi*'nin sahibiyim. Yayımlanmış edebiyat ürünlerime rağmen, bir gazeteci olarak anılmayı tercih ediyorum.

1957 Tarsus doğumluyum ve Almanya'nın Langen şehrinde (Frankfurt yakını) yaşıyorum. Adana işletme mezunuyum ancak Tarsus'ta çocukluğumdan bu yana gazetecilik yaptığım için bu yolda çalışıyorum.

Bugüne kadar yayınlanmış eserlerim:

Yunus- Yitik Bir İnsanın Ruh Halleri (Türkçe Almanca) Öykü

Vatan Haini Niyazi (Türkçe Gümlece öyküler)

Bir Kum Saati Gibidir Düşle Yaşamak Dediğin... (Türkçe Prosa Şiirsel Anlatılar)

Düşlere Adadım Yalnızlığımı (Türkçe Prosa Şiirsel Anlatılar)

Avrupa... Bir Düş... Bir Hedef... (A'dan Z'ye Avrupa Birliği üzerine Belgesel Araştırma - Türkçe)

Ben Tarsuslu Paulus ... (Tarih Belgesel Araştırma - Türkçe, İngilizce, Almanca, İtalyanca ve Fransızca)

Bunların yanısıra, Türkiye ve Almanya'da yayınlanmış yabanda yaşam ve insan eksenli yüzlerce araştırma var ve farklı dillerde değerlendirilmiştir. Bu arada internet ortamında yayınlanan yüzlerce şiirsel anlatılarımız ve henüz yayınlanmamış 2 tiyatro oyunu mevcuttur. Bunun yanısıra, müzikal anlatı şeklinde besteler de mevcuttur. Youtube üzerinden Mehmet Canbolat ibaresiyle birkaçını görebilirsiniz. Şiirsel denemelerden bazı örnekleri facebook ortamında da bulabilirsiniz (Toplum Gazetesi yazmanız yeterlidir).

Bazı öykülerim ve edebiyat denemelerim Almanca antolojilerde de yer alır. Bu arada Bosch Vakfı'nın öykü yarışmasında üçüncülük ödülü bir öykünün de nacişane sahibiyim. Bir insanın eserinde kullandığı üslup ve teknik üzerine ne

söylenebilir, bilmiyorum. Teknik? Üzinde hiç durmadığım bir konudur. Neden? Çünkü bence edebiyat, sanat sınır tanımamazlıktır.

Özellikle öykülerde bir kural izlemem. Şiirsel anlatılarda ise, her satır ve her sözcük, mesajın hakkını versin isterim.

Yaban Edebiyatı? Olaya Türkiye'den, kendi pencerenizden bakarsanız, böyle bir kavram kullanabilirsiniz. Ancak, burada ciddi anlamda edebiyatla uğraşan kalemi güçlü insanlar açısından baktığımızda, edebiyatın yerlisi yabancı olmaz. Olmamalı da. Edebiyat bir bütündür. Önemli olan anlaşılabilirlik. Sevmektir. Sevmektir. Bu arada, edebiyat ile ciddi boyutta uğraşan ve ciddi üreten insanlar ile, edebiyatla uğraştığını sanan yığınlar arasındaki ayrımı da görmek gerekir. O nedenle yazar kimliğini sevmiyorum. Değişik bölgelerde iki dilli edebiyat sohbetlerine davetli olsam, eserlerimden örnekler versen de, kendimi sadece gazeteci olarak niteliyorum. Bu işi bizden daha iyi yapan gerçek edebiyatçıların olduğuna inanıyorum. Kendimi bir yazar ya da şairden çok, edebiyatla yaşamı boyu kuma hayatı yaşayan bir gazeteci olarak görüyorum.

Bilmem yeterli midir bu kadarlık bilgi sizler için?

Başarılar diliyorum.

Esen kalınız.

Ek 2.15. Metin Buz ile yapılan 18.10.2014 tarihli görüşmenin yanıtları

Nerede ve ne zaman doğdunuz? Şu an nerede yaşamaktasınız?	1960 yılında Antakya/Hatay'da doğdum. Şu anda Frankfurt'ta yaşıyorum.
Eğitim hayatınız hakkında bilgi verebilir misiniz?	İlk-, ortaokul ve liseyi Antakya'da bitirdim. Frankfurt Johann-Wolfgang-von Goethe Üniversite'sinde Alman Dili ve Edebiyatı okudum. Almanya'daki göçmen işçi edebiyatı ile daha çok Hitler zamanında Almanya'yı terk etmek zorunda kalan yazarların edebiyatı hakkında doktoramı yazdım.
Yayımlanmış eserleriniz var mı? Varsa eserlerin isimlerini ve yayım bilgileri nelerdir?	Doktora tezimle birlikte yayımlanmış üç kitabım ve çok sayıda makalem ve röportajım var. Bir o kadar da yayımlanmamış, çekmeceye bekleyen bilimsel çalışma ve edebi manüskriptlerim var. İlk kitap göçmenlerin yaşamları hakkında mizah öyküleri içeriyor. Adı "Das Gutachten" (Bilirkişi Raporu). Birinci baskısı altı ayda tükendi. İkinci kitabım iş hayatı ile ilgili, işte yaşanan baskılar, yıldırımlar ve aşağılamalarla ilgili bir roman. Adı "Wer hat Gerlinde Bauer getötet?"
Eserlerinizin türleri nelerdir? (Şiir, roman, deneme vs.)	Öykü ve roman, bilimsel araştırma (mesela orta okullar için Almanca kitabı)

Eserleriniz hangi konuları işliyor? (Mümkünse her biri hakkında kısaca bilgi verebilir misiniz?)	Yabancıların, özellikle Türk kökenlilerin Almanya'daki yaşamlarını, yaşadıkları kötü muameleleri, aşağılanmalarını işliyor.
Eserlerinizde uyguladığınız teknik ve kullandığınız üslup üzerine neler söylemek istersiniz?	Ya beni çok meşgul eden, tasvip etmediğim konuları not ederim, onlar hakkında bilgi toplarım. Bu konularda yazılmış ne varsa, kitap, dergi, gazete bulmaya ve okumaya çalışırım. Kafamda, biraz bilgi biriktikten sonra kitabın yapısı biçimlenir. Bir plan yaparım ve o plana göre yazarım. Tabii ki yazarken plan da değişebilir. Bazen bir konu aniden aklıma gelir ve bir su gibi akar. Çok hızlı bir şekilde – düşüncelerimin akışına yetişebilmek için – yazmaya çalışırım. Bu, kafam ve bedenim çok rahat, ortam çok sessiz ve huzurlu olduğu zaman olur.
Son olarak sanat hayatınız, mesleğiniz ve eserleriniz üzerine eklemek istedikleriniz var mı?	İlk öykülerimi Türkçe yazıp Almanca'ya tercüme ettim. Almancam yeterli olmadığı için çok zorlanmıştım. Nedenlerden bir tanesi Türk toplumu ile Alman toplumunun nükte/mizah anlayışının çok farklı olmasıdır. Romanı ve son öyküleri direkt Almanca yazdım ve yayınlanırlarken çok az düzeltildi. Şu anda aynı hem Türkçe hem Almanca çalışmalarım var.

Ek 2.16. Mevlüt Asar ile yapılan 10.10.2014 tarihli görüşmenin yanıtları

Nerede ve ne zaman doğdunuz? Şu an nerede yaşamaktasınız?	Konya- Beyşehir 10 Mayıs 1951 Duisburg / Almanya – Ayvalık /Türkiye
Eğitim hayatınız hakkında bilgi verebilir misiniz?	İncesu İlkokulu (Ankara) Yıldırım Beyazıt Orta Okulu (Ankara) Yıldırım Beyazıt Lisesi (Edebiyat Bölümü) Ankara Üniversitesi Siyasal Bilgiler Fakültesi
Yayımlanmış eserleriniz var mı? Varsa eserlerin isimlerini ve yayım bilgileri nelerdir?	1) Gurbet ikilemi / Dilemma der Fremde, Türkçe ve Almanca şiirler, Ortadoğu Yayınevi 1986, Oberhausen,

	2) Spuren im Herz / Yürekte Kalan İzler, Türkçe ve Almanca öyküler, Verlag Anadolu 2008, Hückelhoven 3) Aynadaki Kelebek, Neziher Yayınları, Ekim 2014, İzmir,
Eserlerinizin türleri nelerdir? (Şiir, roman, deneme vs.)	Şiir, öykü, deneme.
Eserleriniz hangi konuları işliyor?	Toplumsal ve bireysel sorunlar, göç (gurbet)...
Eserlerinizde uyguladığınız teknik ve kullandığınız üslup üzerine neler söylemek istersiniz?	Kullanılan teknikler: Betimleme, öyküleme ve bilinç akımı... Üslup: Akıcı, şiirsel, yalın...

Ek 2.17. Murat Ham ile yapılan 23.10.2014 tarihli görüşmenin yanıtları

Nerede ve ne zaman doğdunuz? Şu an nerede yaşamaktasınız?	1. Braunschweig Şu an Berlin 'de yaşıyorum
Eğitim hayatınız hakkında bilgi verebilir misiniz?	2. Özgeçmiş benim website'de bulursunuz / http://www.murat-ham.de/tr/oezgecmis.html
Yayımlanmış eserleriniz var mı? Varsa eserlerin isimlerini ve yayım bilgileri nelerdir?	3. Kitap yayınları benim website'de/ http://www.murat-ham.de/tr/yayinlar-tr-tr-1.html
Eserlerinizin türleri nelerdir? (Şiir, roman, deneme vs.)	4. Hepsi var: Şiir, Roman, Bilim Kitapları ...
Eserleriniz hangi konuları işliyor? (Mümkünse her biri hakkında kısaca bilgi verebilir misiniz?)	5. http://www.murat-ham.de/tr/yayinlar-tr-tr-1.html
Eserlerinizde uyguladığınız teknik ve kullandığınız üslup üzerine neler söylemek istersiniz?	5. http://www.murat-ham.de/tr/yayinlar-tr-tr-1.html
Son olarak sanat hayatınız, mesleğiniz ve eserleriniz üzerine eklemek istedikleriniz var mı?	7. http://www.murat-ham.de/tr/basin-haber-tr-tr-1.html

Ek 2.18. Özdemir Başargan ile yapılan 18.10.2014 tarihli görüşmenin yanıtları

Hier sind die Antworten auf Ihre Fragen:

1. 15.09. 1935 in Yorgat/Türkei. Zur Zeit lebe ich in Berlin/Deutschland

2. - Nach der 2. Klassen Gymnasium, Marine Schule in Heybeliada/Istanbul. Marine Unteroffizier, später Militärdolmetscher. 1963 kam ich nach Deutschland, um Europa zu sehen und leben und erleben, über die kulturellen und gesellschaftlichen Verhältnissen Erfahrungen und Stoffen zu sammeln. Hier musste ich Deutsch lernen, nach der Fabrikarbeiten und Angestellten, schafte ich ein Dolmetscher Diplom und fungierte ich in vielen Fabriken und Betrieben als Dolmetscher und Übersetzer von Türken, Tunesien on Facharbeitern aus Indien. 1983 krank bedingt Rentner. Dann begann meine schriftstellerische Arbeit.

3. - Gesendet/ Gönderdim.

4. - Roman, Prosa, Märchen- Roman, Öykü ve Masal, Deneme

5. - Sanat için değil, toplum içindir yolundan gidiyorum.

6. - Aziz Nesin, Fakir Baykurt, Nazim Hikmet ve Ugur Mumcu Okulunda, Fransız Klasiklerinin ve Filozoflarının okulunda büyüdüm, diyebilirim. Şu gerçeği çok geç öğrendim: Her insanı sevmemeyi. Önce "insan" sonra "bilge" olunmalı. 50 yıl Almanya'da yaşayan Türkler, günde birkaç yüz "Danke schön!" duydukları halde, teşekkürü öğrenemeyenler çoğunlukta.

Benim o "Der Fisch am Angelhaken, die Türkei" Oltadaki Balık Türkiye" adlı 400 sayfalık kitabımı armağan olarak gönderdiklerimden inanın teşekkür gelmedi Türklerden. Bunlara nasıl "insan" denilir? ...ve hayvanlar kavgada birbirlerini öldürmez. Eğer, insan, iyilikle, namuslulukla yararı için bir olayı olguyu başaramayacaksa, kötü ve namusuz olabiliyor. Hayvanlarda bu sahtekarlığı göremeyiz. 35 yıl masa tenisi takımında hep 1. 2. oyuncu olarak oynadım, 2007 yılında beni yedeğe ayırdılar. 124 sayfalık kitabımı yazdım, önümüzdeki hafta bana gelecek. Ahlaklı bildiklerim, ahlaksız oluverdiler. "Kanun-Tüzük" biziz, dediler. Yasalar uygulanmıyor, süs için var. Hayvanlar vuruşurlar, kazanan o sürünün yöneticisi olur. Ben maç yapalım, 6 oyuncuyla, kaybedersem 7. oyuncu kabul ederim, dedim. Reddettiler... Almanca biliyorsanız gönderiyim size ev adresinizi veriniz. Son kitaplarımın ilk sayfasına şu notu yazdım: Meine Bücher sind für Allergiker und Allergikerinnen gegen Gerechtigkeit, Ehrlichkeit und Wahrheit nicht geeignet. Sokrates boşuna zehirlendi, Giordano Bruno, boşuna odun ateşinde yandı. Hz. İsa, boşuna çarmıha gerildi. Vatikan da, Kiliseler de İsanın sözlerini yüzgeri eder. Gizlice dua edin der din kitapları... Ekte, als Anlage sende ich Ihnen einen Beitrag von mir: "Oruçluyum" mit der Bitte um Kenntnisnahme. İşlerinizde başarılar diler, şen ve esen kalınız. Mit freundlichen Grüßen aus der Spree (Berlin)
Özdemir Başargan

Ek 2.19. Şakir Bilgin ile yapılan 14.11.2014 tarihli görüşmenin yanıtları

1. Nerede ve ne zaman doğdunuz? Şu an nerede yaşamaktasınız?

1951 yılında Bolu ilinin Mengen kazasına bağlı Pazarköy'de doğdum. Şu an, 1976 yılında geldiğim Almanya-Köln'de yaşıyorum.

2. Eğitim hayatınız hakkında bilgi verebilir misiniz?

İlkokulu köyümde okudum. Köy Enstitüsünde yetişmiş babam, öğretmenimdi. Ortaokulu Mengen'de okudum. Daha sonra Bolu Erkek Öğretmen Okuluna gittim ve 1968 yılında ilk okul öğretmeni oldum. Yöremdeki köylerde 4 yıl öğretmenlik yaptıktan sonra yüksek öğrenim amacıyla İstanbul Atatürk Eğitim Enstitüsüne (bugün Marmara Üniversitesine bağlı eğitim fakültesi) başladım. Burada Beden Eğitimi bölümünde okudum. 1976 yılında spor alanında ihtisas yapmak amacıyla Almanya'ya geldim. Köln Spor Yüksek Okuluna devam ettim. Buradaki ihtisasım sonrasında orta öğretimde öğretmen olarak çalışmaya başladım.

3. Yayımlanmış eserleriniz var mı? Varsa eserlerin isimleri ve yayım bilgileri nelerdir?

Türkçe ve Almanca yayımlanmış kitaplarım vardır

4. Eserlerinizin türleri nelerdir?

İlk kitabım “Güneş Her Gün Doğar”, anı-günce türünde bir çalışma ve 12 Eylül dönemi İstanbul cezaevlerindeki tutukluluk yaşamını konu alıyor.

“Devrimden Konuşuyorduk” ise siyasi içerikli bir roman. Devrimcilerin mücadele ve yaşamlarını konu alıyor.

“Lasst die Berge ussere Geschichte erzählen” röportaj-anlatı-belge türünün birlikte uygulandığı bir kitap.

Sürgündeki Yabancı, siyasi içerikli bir roman.

Son iki kitap (Bir Daha Susma Yüreğim ve Güzellikler Yeter Bana) bir gençlik romanı.

5. Eserleriniz hangi konuları içeriyor?

Eserlerim, siyasal-toplumsal konuları ele alan çalışmalar. İlk kitaplarımda devrimcilerin, sosyalistlerin yaşamları ve mücadeleleri konu ediliyor; devletin – egemen sistemlerin siyasal baskıları ele alınıyor. Son iki kitabımda (Bir Daha Susma Yüreğim ve Güzellikler Yeter Bana) Almanya'da doğup büyüyen bir genç kızın yaşamı konu ediliyor. Göçmen gençliğin var olma ve kimlik uğraşı ele alınıyor.

6. Eserlerinizde uyguladığınız teknik ve kullandığınız üslup üzerine neler söylemek istersiniz?

Roman ve öykülerimde öyküleyici anlatım baskındır. Kitaplarımı yalın, anlaşılır ve otantik bir dille yazmaya çalışırım. Öztürkçe önem taşır anlatımda. Kurgulama ve önceden tasarlama ana hatlarıyla vardır. Anlatım dilini, biraz da kitabın konusuna/içeriğine ve karakterlere göre belirlerim. Öğneğin siyasal içerikli romanlarımı üçüncü tekil anlatımla yazdım. Gençlik romanlarımı ise birinci tekil anlatımla...

7. Son olarak sanat hayatınız, mesleğiniz ve eserleriniz üzerine eklemek istedikleriniz var mı?

Evet, kitaplar yazdım, çeşitli dergi ve gazetelerde makalelerim yayımlandı. Ancak kendimi meslekten bir yazar olarak tanımlamıyorum. Benim için yazmak, siyasi varlık ve düşüncemi tamamlayan bir uğraş. Toplumsal gerçekçi sanat anlayışını benimsiyorum. Sanat ve yazının toplum için, daha

güzel bir dünya için üretilmesi gerektiğini düşünüyorum. Estetik kaygılar elbette taşınmalı; sanattın olmazsa olmazlarından ama, sanat adına içeriğin hiçlenmesine, önemsizleştirilmesine karşıyım.

Ek 2.20. Saliha Scheinhardt ile yapılan 7.11.2014 tarihli görüşmenin yanıtları

1. Wahliebe Mardin'den Münih'e giden uzun bir aşk yolculuğu, üçlü ve trajik bir sonuçla biten bir ilişki. Mardin'den Hristiyan azınlığın göçe zorlanması, Dilara'nin kadın olarak verdiği mücadele ve sonunda ölümü. "Pusuda Kin" romanım "Frauen die sterben, ohne dass sie gelebt hätten" romanının çevirisi, alıp okuyabilirsin, belge yayınlarından.

2. Romanlarınızı kurgularken gerçek yaşantılardan mı esinleniyorsunuz, yoksa tamamen kurgu mu oluyor?

Romalarımın tümü hayatın gerçeklerinden yola çıkar ama, hayattan aldığım resimler, masallarımız, türkülerimiz, şiirlerimiz, kendi tecrübelerim, hayal gücüm ve genel kültürüm, hatta otobiyografik öğeler de olmazsa olmazlarımdır.

3. Sanat hayatınızı, romanlarınızda kullandığınız stilizi, tekniklerinizi ve hayata bakış açınızı nasıl yorumlarsınız?

Alman- Türk karışımı kişiliğim gibi, romalarımındaki öyküler ve dilim de bu karışımın, bileşimin bir sentezidir. Belli bir teknigim yok. Benim stilim Türkiye kültüründe doğmuş, 17 yasına kadar bu kültürle harmanlanmış bir kadının Alman kültürüyle de yarattığı sentezidir, bu topraklardan edindiğim öyküler, insan manzaraları, deyimler, düşünce ve duygu dünyasını alman ve avrupa yaşam biçimiyle harmanlamaya çalışırım, dilleri de öyle içiçe örmeye, dokumaya çalışırım.

4. Son olarak Almanya'daki Türk yazarların edebiyata (göçmen edebiyatı) olan katkısı hakkında neler söylemek istersiniz?

Göç Edebiyatı, 2. Dünya Savaşından sonra yazılan Alman Edebiyatına yeni bir rüzgar getirdi, hatta Almanya'nin demokratikleşme sürecinde büyük bir katkısı oldu diyebilirim. Ayrıca seçme ve seçilme hakkı bile olmayan bir grup insanın yazarlık politik sesini de duyurma çabasıdır. Bu edebiyatla Almanların dünyaya, başka kültürlerle bakış açısı değişmiştir, hoşgörü, dayanışma duyguları, eyleme dönüşecek kadar değişmiştir, demokratikleşme demekle bunu kastediyorum. Mölln ve Solingen'de yakılan Türkler için yüz binlerce insan mumlarla sokaklara döküldüğümüzde, Almanlar da bizimle birlikte yürüdüler, bu duyarlılığı yaratan biraz da bizim kitaplarımızdı, diyebilirim.

Sevgilerle,

Saliha Scheinhardt

Ek 2.21. Selim Özdoğan ile yapılan 3.11.2014 tarihli görüşmenin yanıtları

1. Wo und wann sind Sie geboren? Wo leben Sie heute?	1971 in Köln, wo ich immer noch lebe.
2. Können Sie uns über Ihre Ausbildung informieren? (Beschäftigen Sie sich nur mit	Ich habe Abitur gemacht und Philosophie, Völkerkunde und Englische Literatur studiert, aber nicht

Literatur oder üben Sie einen weiteren Beruf aus?)	abgeschlossen. Ich arbeite hauptberuflich als Schriftsteller.
3. Haben Sie veröffentlichte und erschienene Werke? (Wenn "Ja" können Sie deren Titel und Verlagsinformationen geben?)	Siehe unten
4. Welche Gattungsformen beinhalten Ihre Werke? (Epik, Lyrik usw.)	Roman, Kurzgeschichten, Erzählungen
5. Welche Themen beinhalten Ihre Werke?	Alltag, Religion, Kunst, Sex, Drogen
6. Welche Erzähltechniken wenden Sie an? Wie würden Sie Ihren Erzählstil beschreiben?	Verschiedene Techniken abhängig von dem Inhalt den ich transportieren möchte.

Ek 2.22. Sibel Teoman ile yapılan 16.11.2014 tarihli görüşmenin yanıtları

7. Wo und wann sind Sie geboren? Wo leben Sie heute?	Ich bin 1975 in Köln geboren, lebe aber seit 8 Jahren in Istanbul.
8. Können Sie uns über Ihre Ausbildung informieren? (Beschäftigen Sie sich nur mit Literatur oder üben Sie einen weiteren Beruf aus?)	1995 Abitur, dann 2 Jahre Studium (Germanistik und Islamwissenschaften) in Bonn, dann 2 Jahre Germanistik an der Marmara Uni in İstanbul. Abschluss als Jahrgangszweite, 1 Jahr im Marketing im Space Camp Türkei, dann 5 Jahre im Bereich Vertrieb und Produkte in der Kreissparkasse Köln. Mein erstes Buch wurde kurz vor der Geburt meiner Tochter veröffentlicht, 2006. Nebenbei habe ich Nachhilfeunterricht in Deutsch, Englisch und Bio gegeben und übersetzt. Seit einigen Monaten arbeite ich als Englischlehrerin an einer Privatschule in Istanbul.
9. Haben Sie veröffentlichte und erschienene Werke? (Wenn "Ja" können Sie deren Titel und Verlagsinformationen geben?)	Ja, eine Liste aller Veröffentlichungen befindet sich anbei.
10. Welche Gattungsformen beinhalten Ihre Werke? (Epik, Lyrik usw.)	Fiktion

11. Welche Themen beinhalten Ihre Werke?	Meist Frauen und junge Maedchen, die ihren Weg im Leben finden
12. Welche Erzähltechniken wenden Sie an? Wie würden Sie Ihren Erzählstil beschreiben?	Lebendig und frech, daher meist Ich-Perspektive
13. Möchten Sie noch etwas zu ihr Literaturleben und Ihren Werken hinzufügen? Wie finden Sie und bewerten Sie türkische Migranteliteratur?	Schlimm finde ich Bücher, die Mitleid erregen wollen, das liest sich langweilig und war alles schon da.

Ek 2.23. Sıtkı Salih Gör ile yapılan 23.10.2014 tarihli görüşmenin yanıtları

Ich bin am 02.09.1936 in Elazığ geboren. Ich habe das Elazığ Gymnasium im Jahre 1953 und am Ende des Jahres 1963 Universität İstanbul-Fakultät für Forstwesen absolviert und mein Diplom für Diplomingenieur erhalten. Meine Hauptlizenzausbildung habe ich in Wien- Hochschule für Bodenkultur beendet. (1969-1970).

Ich bekam bei der Volkshochschule in Karlsruhe den Titel als Dozent für türkische Sprache und Literatur. Als Erosionsingenieur habe ich bei der Generaldirektion DSİ in Ankara(1966-1972) gearbeitet. Als Abteilungsleiterassistent war ich bei der Holzindustrie- Bruchsal- Deutschland (1972-1974) tätig. Als Kanzlei Beamter habe ich beim türkischen Generalkonsulat in Karlsruhe (1974-1999) gearbeitet und wurde dort Rentner. Mein erstes Gedicht wurde mit dem Titel „das Glück“ in der Zeitschrift Varlık im Jahre 1956 erschienen. Danach wurden meine Gedichte in den Zeitschriften sowie Kıyı, Varlık, Türk Sanatı, Türk Düşüncesi, Yeditepe, Karşı Edebiyat, Türk Dili, Çağdaş Türk Dili, Damar, Berfin Bahar, İnsancıl usw erschienen. Im Jahre 1992 habe ich für meine Reportage „Sibel“ Örsan Öymen Preis, im Jahre 1993 für mein Gedichtband „Kehribar ve Tuğra“ Vedat Güler Dichterpreis gewonnen. Ich bin Mitglied T. Yazarlar Sendikası, Edebiyatçılar Derneği und Dil Derneği.

Sayın Hocalarım, Değerli Dostlar, Sevgili Öğrenciler,

İlkin kendimden biraz söz edeyim: Ben Elazığ doğumluyum ve Harputluyum. İlk, orta ve liseyi Elazığ'da bitirdim. Lise'de iken edebiyat öğretmenimiz Ahmet Şevket Bohça idi. Ellili yıllarda fazla edebiyat dergisi yoktu. Ama Edebiyat adlı bir edebiyat dergisi ve Varlık dergisi vardı. Hocamız bize, bu dergilerden birini mutlaka almamız gerektiğini, yoksa külahları değişeceğimizi söylemişti. Yine kendisi Divan edebiyatını çok seven bir kişiydi. Ben de onun yüzünden divan şiirini ve özellikle Nedim'i çok sevmeye başlamıştım. Onun okuduğu şiirleri hepimiz ezberlerdik. Ayrıca Neyzen Tevfik'in de hayranı idi. Bize Neyzen'den de güzel anılarını anlatırdı. Ben sınıfta aruzu en iyi bilen kişiydim. Öyle ki, Hocamız ben parmak kaldırdığımda, bana “sen kaldırma, biliyorum” derdi. Yine bir gün Yakup Kadri Karaosmanoğlu'nun “Yaban” romanından özet çıkarmamı, beni tahtaya kaldırıp sınavacağını söylemişti. Ben de elimden geldiğince hazırlandım. Ama benim yaptığım özet okumayı beğenmedi ve “sana sıfırın altında eksi sıfır

veriyorum!” dedi. Buna çok üzüldüm. Ama en kısa zamanda beni yine övmeye başladı ve notumu yine on numaraya çıkardı.

Liseyi bitirdikten sonra, 23 Eylül 1953 günü trene binerek Ankara’ya doğru yol almaya başladım. Tren o zamanlar çok yavaş giderdi. Tam 36 saatte Ankara’ya vardık. Derken Siyasal Bilgiler Fakültesi’ni kazandım ve oraya kaydımı yaptırdım. On beş gün orada okudum. Bu arada bir arkadaşım, İ.Ü. Orman Fakültesi’nin burs erdiğini söyledi ve ben hele bir de İstanbul’a gideyim, dedim. Haydarpaşa Garı’ndan çıktım. Kadıköy’e akrabalarımın yanına gidecektim. Akşamüzeri idi ve kayıkla Kadıköy’e geçtim. O manzara, İstanbul’un o zamanki büyüğü güzelliği beni sanki çarptı. Orman Fakültesi’ni burslu olarak kazanınca, zaten bir anda aşık olduğum İstanbul’da kaldım. Derken 1954 yılının sonlarında ablamlar da İstanbul, Kadıköy’e yerleştiler ve ben onlarda, Kızıltoprak’ta kalmaya başladım. Bu arada Şükrü adında bir dost beni serbest vezinli şiirin dünyasına götürdü. Varlık dergisi’ne şiir göndermeye başladım. Varlık Dergisi’nin Ocak 1956 tarihli sayısında şiirim çıkınca, dünyalar benim olmuştu. Fakültemiz Büyükdere’ye yakın Çayırbaşı’ndan gidilen Bahçeköy’de idi. Akşamları Kadıköy’e dönerdim. Kimi günler Emirgan’da bir çay bahçesi’nde oturur, şiirimi yazardım. Uzatmayalım, bizim Fakülte’den Almanya’ya çok arkadaşımız hem sıtaj için hem de Almanca öğrenmek için giderlerdi. Biz de, ben ve arkadaşım Ahmet, başvurduk ve 8 Nisan 1959 günü EGE vapuru ile yola çıkarak Venedik üzerinden Münih’e ulaşarak Almanya’ya gittik. Amacımız hem Almanca öğrenmek hem de Diploma tezimizi Almanca olarak hazırlamaktı. Ben İstanbul’da iken 3 ay Alman Lisesi’ndeki Almanca kurslarına katıldım. Bu lise Tünel’in Beyoğlu yönünde, yokuş aşağı inilen bir yerdeydi. Goethe Enstitüsü de içindeydi. Orada Behçet Necatigil de Alman çocuklarına Türkçe dersleri verirdi. Almanya’da 21 ay kaldık. Döndük. Ama Fakülte’de şanssızlıkla kolay bir dersten dönem yitirdim ve yine Almanya’ya gittim. Bu kez yanımda başka bir arkadaşım vardı. Bu da iki yıl sürdü ve 1963 yılı sonunda tezimi hem Almanca hem Türkçe vererek Orman Yüksek Mühendisi oldum.

İlk şiir kitabımın adı: “Dumanlı Eşik’tir. Şimdiye dek 7 şiir kitabım, 2 Öykü kitabım, 14 öykümü kapsayan Almanca öykü kitabım çıktı. Almanya’da 36 yıl, Avusturya’da bir yıl kaldım. Berlin Üniversitesi’nde Felsefe doktorası yaparken bitirmeden ayrıldım. Mesleğimle ilgili olarak Avusturya-Viyana’da yüksek lisansımı yaptım. Almanya’daki “Volkshochschule” bana Doçentlik ünvanı verdi ve kısa süre “Türk Dili ve Edebiyatı” üzerine doçentlik ünvanımla ders verdim.

- 1- Benim Alman Şairleri olarak sevdiğim Şairler şunlardır: Brecht, Rilke, Goethe, Enzensberger vb. B.Traven ezilmiş Meksika yerlilerinin romanlarını yazmıştır. O nedenle onu seçtim. P.Handke de önemli bir Avusturyalı Yazar ve Şairdir.
- 2- Bu konuda şunu söyleyeyim: Almanca dünyanın en zor dillerinden birisi belki de birincisidir. O üç artikkel, yani der;die, das hemen hiçbir dilde yoktur. Bu ön takılarla onlar müthiş şeyler yapmışlar ve dillerini varsıl duruma getirmişlerdir. Biliyorsunuz, Türkçemiz Osmanlı zamanında Arapça ve Farsça’nın içinde nerdeyse yitecek duruma gelmiştir. Bunu şunun için açıkladım: 1772 yılında Almanların önemli Kayzerlerinden olan Kayzer Friedrich zamanında, sarayda konuşulan Almanca’nın %70 i Fransızca imiş. Ama daha sonra Goethe, Schiller, ondan sonrakiler Thomas Mann vb. zamanında Almanca kendi öz benliğine kavuşmuştur. Bizim bu güzelim Türkçemizin de şimdi girdiği İngilizce boyunduruğun dan kurtulması gerekir. Bakım her yerde o çirkin sözcük “Performans” kullanılıyor. Asist yaptı, diyorlar; detay diyorlar, Örneğin mesela diyorlar. Eskiden, çok özür dilerim,

- öküzler için durdurma sözcüğü olarak kullanılan “Oha” gençlerin dillerinden düşmüyor. Oysa dilimiz gelişmeye uygun çok şiirsel bir dildir.
- 3- Bu konuda şunu söyleyeyim, insanın ilkin kendi dilini çok iyi yazabilmesi gerekir. İkincisi çeviri yapılan kişinin ruh dünyasını bulmaya çalışmaktır. Bu da zaman alır ve güzel bir şeydir.
 - 4- Benim, 1915 yılında Çanakkale’de 16 ıncı Alay’da iken topçu teğmeni olarak şehit düşen dayımdan bana şairlik kalmışsa, ben ne yapayım?
 - 5- Yazarlık hele de Şairlik zor zanaattır. Çok okumak, çok yazmak, yazdığını çok incelemek gereken bir iştir. Örneğin şair olacak bir gencin ayda en azından 4-5 yazın dergisi okuması gerekir. Bakın yazın dergileri çok az satar. Neden, çünkü filoloji-Türk Dili ve Edebiyatı okuyanlar bile, ne yazık ki hele de gençler arasında, çok azdır. Kıyı Dergisi’ni çıkaran dostum Şair Ahmet Özer yazmıştı. Diyordu ki, dergiye ayda bazen 600-700 şiir gelir. Bu kişilerin 250 si bile dergiye abone yazılsa, dergi uzun süre yayın yaşamında kalır.
 - 6- Genç yazarlara önerilerim, çok okumaları, çok yazmaları, yazdıklarını zor beğenir olmalarıdır. Dediğim gibi, yazın dergilerinden alsınlar: Bakın Alsancak’taki Yakın Kitabevi’nde en azından otuz yazın dergisi var. Alsınlar, bu dergilerden okusunlar. Nazım Hikmet’i, Attila İlhan’ı, Fazıl Hüsni’yü, Yahya Kemal’i, Cemal Süreya’yı, yabancılardan Pablo Neruda’yı, Apollinair’ vb okusunlar. Mirabeau Köprüsü’nü okuyup şiirin büyüklü ortamına girsinler.
 - 7- Yaşamımda en çok iz bırakan bir çok lay vardır. Ki bunlar kişinin özeliidir. Anlatsam da bunları yaşamayan durumu sanmam ki kavrayabilsin.
 - 8- En çok eşimin artık yanımda olmaması beni yürekte yaralamıştır.
 - 9- Kitaplarımda elbette beğendiğim yerler de az beğendiğim yerler de vardır. Bunun açıklanması da kolay olmaz.
 - 10- Günümüzde yazın yaşamı hiç iyi sayılmaz. Postmodern saçmalıklar almış başını gidiyor.
 - 11- Yaşamımda esin kaynağı olan şeylerin başında eşim gelir. Diğer bir çok konu da buna dahildir.
 - 12- Alman yazını Türk yazınından etkilenmiş midir, bilemem. Ancak Güney Amerika yazınından etkilendiklerine göre, bizden de az çok etkilenmiş olabilirler. “Yol Bitmeden “adlı öykü kitabım Almanca’ya çevrildi, yayımlandı. Orada yalnızca Almanca yazdığım 4 öyküm de vardır.
 - 13- Beni etkileyen Alman yazarları: Böll, Brecht, Grass, Thomas Mann, Enzensberger vb. dir.

Ek 2.24. Su Turhan ile yapılan 14.11.2014 tarihli görüşmenin yanıtları

1. Wo und wann sind Sie geboren? Wo leben Sie heute?

Ich bin 1966 in Istanbul geboren. Mit zwei Jahren kam ich mit meinen Eltern nach Deutschland. Zunächst nach Straubing, nach dem Abitur bin ich erst nach Regensburg, von dort aus nach München, wo ich bis heute lebe.
(siehe auch Vita, als pdf im Anhang)

2. Können Sie uns über Ihre Ausbildung informieren? (Beschäftigen Sie sich nur mit Literatur oder üben Sie einen weiteren Beruf aus?)

Nach Grundschule und Abitur, habe ich das Studium der Neuen Deutschen Literaturwissenschaft an der Ludwig-Maximilians-Universität als Magister Artium

abgeschlossen. Während des Studiums habe ich mich autodidaktisch mit dem Medium Film beschäftigt, mit dem Ziel, als Drehbuchautor und Regisseur zu arbeiten.

(siehe auch Vita, als pdf im Anhang)

3. Haben Sie veröffentlichte und erschienene Werke? (Wenn "Ja" können Sie deren Titel und Verlagsinformationen geben?)

Die zu meinen Veröffentlichungen gehörenden Klappentexte können Sie sich auf der Verlagsseite holen.

4. Welche Gattungsformen beinhalten Ihre Werke? (Epik, Lyrik usw.)

Prosa. Erzählerisch.

5. Welche Themen beinhalten Ihre Werke?

Sehr unterschiedlich, aber immer von Menschen, die real sein könnten, es aber nicht sind. Meine türkischen Wurzeln spielen fast immer eine Rolle.

6. Welche Erzähltechniken wenden Sie an? Wie würden Sie Ihren Erzählstil beschreiben?

Das kann ich nicht sagen. Das müssen andere tun, da ich in meinem Literaturstudium eins gelernt habe: traue dem Autor nicht, seine Sicht ist die eines Insiders. Ich bemühe mich, in einer einfachen Sprache Emotionen zu erzählen. Ich möchte gerne im besten Sinne den Leser unterhalten.

7. Möchten Sie noch etwas zu ihr Literaturleben und Ihren Werken hinzufügen? Wie finden Sie und bewerten Sie türkische Migranteliteratur?

Die sogenannte Migranteliteratur findet allmählich seinen Platz in der deutschen Literatur. Genreunabhängig. Mit meinen Romanen und vor allem Figuren wie Zeki Demirbilek versuche ich das Türkische als Teil dieser Gesellschaft zu etablieren. Mehr noch. Das Türkische im Deutschen ist ein Mehrwert, dem man Aufmerksamkeit widmen sollte.

Ek 2.25. Süleyman Deveci ile yapılan 18.10.2014 tarihli görüşmenin yanıtları

1. <i>Nerede ve ne zaman doğdunuz? Şu an nerede yaşamaktasınız?</i>	1966 yılında Ankara'da doğdum, yaklaşık otuz yıldır Hamburg'da yaşıyorum.
2. Eğitim hayatınız hakkında bilgi verebilir misiniz?	Üniversitede Fransız Dili ve Edebiyatı okurken buralra geldim. Burada gazetecilik ve redaktörlük eğitimi aldım.
3. <i>Yayımlanmış eserleriniz var mı? Varsa eserlerin isimlerini ve yayım bilgileri nelerdir?</i>	Üç adet Almanca, beş de Türkçe yayınlandı şimdiye kadar. Dataylı bilgileri blog adresimde

	<p>http://sueleymandevenci.wordpress.com/</p> <p>Youtube adresimde: http://www.youtube.com/channel/UCbsiANJj-TVQpXOVIL9R2Cg bulabilirsiniz. Ayrıca son yaptım Hamburg'da Edebiyat'da diğer eserlerim hakkında da detaylı yazılar mevcut.</p>
4. Eserlerinizin türleri nelerdir? (Şiir, roman, deneme vs.)	İkisi araştırma-inceleme, ikisi roman, üçü öykü, biri de eleştiri denemeleri.
5. Eserleriniz hangi konuları işliyor? (Mümkünse her biri hakkında kısaca bilgi verebilir misiniz?)	Kürt tarihinden önemli şahsiyetleri anlatmakla başlayan yazarlık maceram öykü, roman ve eleştiriyle devam ediyor. Türkiye romanını inceliyorum, bununla ilgili kitap değerlendirmeleri ve eleştirilerin sayısı beş yüzü aştı. Öykülerim tamamı yayınlanmamış olsalar da binden fazla, Türkçe edebiyatın en çok öykü yazarlarından birisiyim. Hayatı, insanı, göçmeni, Almancıyı, çok kültürlülüğü, metropol yaşamını, kadını, çocuğu, sıradan insanı, ayrımcılığı, aşkı her şeyi anlatıyorum. Sınırım ve tabum yok şimdilik.
6. Eserlerinizde uyguladığınız teknik ve kullandığınız üslup üzerine neler söylemek istersiniz?	Her romanımda farklı bir tekniği kullanmaya çalışıyorum. Öykülerim olay ağırlıklı. Kimselerin anlamayacağı sadece kendim için yazdığım metinlerim de çok. Kendimi yarı gerçekçi, yarı toplumsal-gerçekçi, biraz garip, biraz modern, bolca Batıcı ama kökü Doğulu buluyorum. Kendi hoşuma giden tekniklere ağırlık vermekle arayışlarımın sürdüğünü söyleyebilirim.
7. Son olarak sanat hayatınız, mesleğiniz ve eserleriniz üzerine eklemek istedikleriniz var mı?	Yazmadan duramayan biri olarak artık yaptığım iş bana sıradan her gün yaptığım olağan rutin uğraşılardan biri gibi geliyor. Büyük iddialarım yok. Yazmayı seven, edebiyatı daha çok seven sıradan bir yazar olarak kendimi görüyorum. Sanat sokakta ama edebiyatın sokaktaki insan için

	<p>olmadığına inanıyorum. Yine de onun da edebiyatı tanıştıkça seveceğine eminim. Çalışmalarım ben ölene kadar öykü, roman yazarak devam edecek. Eleştiriler sıradan ve pek o kadar derin değil. Fazla zamanımı alsın istemiyorum. Kendimi yazar değil iyi bir okur olarak tanımlamayı daha uygun buluyorum.</p>
--	--

Ek 2.26. Özgen Ergin ile yapılan 18.10.2014 tarihli görüşmenin yanıtları

1. Nerede ve ne zaman doğdunuz? Şu an nerede yaşamaktasınız?

26.05.1947 yılında Avanos'un Özkonak beldesinde doğdum. 6-8 yaşlarında İstanbul, 26 yaşına dek Ankara, 2006 yılına dek Köln, o tarihten beri Alaçatı. 30 yıl Köln'de yaşadım.

2. Eğitim hayatınız hakkında bilgi verebilir misiniz?

Bir yüksek okulda iki, ötekinde 3 yıl okudum. Bitirtmediler.

3. Yayımlanmış eserleriniz var mı? Varsa eserlerin isimlerini ve yayım bilgileri nelerdir?

1980 yılında yazmaya başladım. Almanca -Charlie Kemal- dışındaki kitaplarım yayıncılarla yüz yüze gelmeden -önemli yayınevlerince- yayımlandı. Görüşmelerimi posta yolu ile yaptım.

4. Eserlerinizin türleri nelerdir? (Şiir, roman, deneme vs.) Öykü-Roman-Resim.

5. Eserleriniz hangi konuları işliyor? (Mümkünse her biri hakkında kısaca bilgi verebilir misiniz?) google.com kaynaklara bakınız.

6. Son olarak sanat hayatınız, mesleğiniz ve eserleriniz üzerine eklemek istedikleriniz var mı?

Üç öykü, bir roman kitabım, yayınevi sahipleriyle ve editörlerle yüz yüze görüşmeden yayımladım. Yurda döndükten sonra, yayınevi patronlarıyla yüz yüze gelmemek için, kitap yayımlatmıyorum. Öykülerimden birkaçını, gercekedebiyat.com (facebook) bulup okuyabilirsiniz. e-mail adresini verirseniz, "Şarlo Kemal" başlıklı öykümü gönderebilirim. Kaynakça: - gercekedebiyat.cum ya da Ahmet Yıldız (Facebook) - Google.de - Google.com.tr - Facebook sayfam / hakkında

Ek 2.27. Sara Gül Turan ile yapılan 05.02.2017 tarihli görüşmenin yanıtları

28.12.1953 yılında doğdum. Erenköy Kız Lisesi'nden hem orta liseden mezun oldum. Türk Talebe Federasyonunun folklor ekibinde çeşitli ülkelerinde Türk bayrağını şerefle dalgalandırdık. Bir kızım var. İlk eserim *Gülün Dikeni* idi. Almanya'da cezaevi anılarımı anlattım. Bu eseri Milliyet Yayınları 1994 yılında yayımladı ve satış rekoru kırarak o yılın en çok satan beş kitabı arasına girdi. Daha

sonra Freiwild adı ile Almanya'da Zebulon Verlag tarafından II yayınlandı ve bir milyon sattı. *En Alttakiler* kitabının yazarı Sayın Günther Wallraff bu kitaba ön söz yazdı. Ardından *Schok* kitabım çıktı. Bu kitap da Betzel Yayınları tarafından yayınlandı. Bu kitabı da Türkiye'de yine Milliyet Yayınları yayımladı. Daha sonra Türkiye'ye temelli dönüş yaptım ve dünyanın en meşhur yazarı Sayın Günter Wallraff'ın tavsiyeleri üzerine Türkiye'deki siyasal İslâmcıları araştırdım. Çarşaf giyerek onların arasına katıldım. Topladığım belge ve kasetleri yerel ve görsel basına verdim. Bu iş üzerinde çalışırken Sayın Ergün Poyraz bana çok yardımcı oldu. Daha sonra onunla yollarımız ayrıldı ve çalışmalarına devam etti. Ben Uşak Milletvekili Sayın Kadir Özpak ile evlendiğim için kitap yazma işine ara verdim. 17 sene sonra sevgili eşini kaybettim. Onu kaybedince çok acı çektim ve ne yapacağımın şaşkınlığı ile kendimi tekrar kitap yazmaya verdim. Beş senede tam dört kitap daha yazdım. Bu kitaplar hep anı türünde romanlar oldu. Bunların arasında en sevdiğim roman *Kan ve Kül* oldu. Bu kitabı kızımın adını kullanarak yazdım. Çünkü bu kitabın kahramanı onun babaannesi idi. Yani ilk eşimin annesi. İlk eşim bir Almandı. Annesi de Almandı ama babası safkan Polonyalı bir Yahudi idi. Hitler döneminde yaşanan bu aşk çok gerçek ama çok acımasız bir roman idi. Bu kitabı Togan Yayınları yayımladı.

EK 3. GÖÇMEN EDEBİYATINDAN ÖRNEK METİNLER

zwei welten

zwischen
zwei
welten
inmitten
unendlicher
einsamkeit
möchte
ich eine brücke sein
doch kann ich
kaum fuß fassen
an dem einen ufer
vom anderen
löse ich mich
immer mehr
die brücke bricht
droht mich
zu zerreißen
in der mitte

iki dünya

iki
dünya
arasında
sonsuz
yalnızlığın
içinde
bir köprü
olmak istiyorum
fakat
bir yakaya
tutunamıyorum
diğerinden ise
gitgide kopuyorum
köprü yıkılıyor
beni ikiye
parçalamakla
korkutuyor

Nevfel Cumart

Buluştur Gitsin

Dilrûba çehrende dargınlık varmış,
Tebessüm surette savuştur gitsin,
Hasreti gurbette koynuna sarmış,
Vuslatı toylarda buluştur gitsin.

Kuyumcu değilim bilmem ayarı,
Bezirgân olup da çeksem zararı,

Suçum idamsa kılın kararı,
Fermana cezayı sarıştırsın.

Gamı, kaseveti yükle sineme,
Beyhûde avazı sakın dinleme
Marazı, kederi dosta söyleme
Küseni bayramda barıştırsın.

Garip Hayali'yim naçar kalmışım,
Gördüğüm rüyaya düşe yanmışım,
Lokmamı zehire, tuza banmışım,
Gönlünü toprağa kavuştur gitsin.

Ozan Hayalî (Ali Köken)

Das Feld

Was Waisenkindern vom Mund gerissen,
Armen aus der Hand geschlagen wird
ist kein Ertrag,
Erträge kommen von bestellten Feldern

Ein Landwirt bin ich nicht
Seit Jahrzehnten liegen die Äcker meiner Eltern brach
Ein Obstbauer bin ich auch nicht, nie pflanzte ich einen Apfelbaum
Obwohl mir dünkt, dass jeder kommende Tag der letzte sein könnte
Von Fischzucht, Viehhaltung, Blumenbeet
Will ich gänzlich schweigen

Ich habe ein Feld entdeckt; ergiebiger, größer, fruchtbarer
Als alle Äcker, die in sich goldene Früchte bergen
Dieses Feld ist brach, ein verlassenes Areal

Ich hole Samen aus der Wildnis, dem unergründlichen Chaos
Mit Machete, Schmetterlingsnetz, Petrischale dringe ich dorthin vor
Fange viel Neues, sammle ungesehene Gewächse

Auf dem Rückweg in die Dörfer und Städte
verliere ich das meiste, was ich an mich nahm
Wegelagerer mit freundlichen Tarnmasken
Nehmen mir die letzten Blüten und Käfer weg

Erschöpft, sprachlos kehre ich schließlich ein
In das Haus der Baderin, die mich wäscht, salbt und in den Schlaf singt.
Am nächsten Morgen entdecke ich eine rostige Konservendose
auf der sonnenbeschiene Fensterbank
Sie ist gefüllt mit kompostierten Sehnsüchten
Darin zwei winzige Sprossen, entsprungen aus den Körnern
die zwischen meinen Nägeln eingezwängt waren

Ach, wenn meine Geliebte, nicht so achtsam gewesen wäre
Sie aufzulesen, wäre nichts geblieben von der Reise
außer Furchen und Narben auf meiner Haut und in meinem Gehirn

Jetzt bin ich ein braver Bauer, Saathändler.
 Ich bestelle die Brachen, ob mit lockerem Boden ohne Regen,
 oder zu zäh für feine Wurzeln

Auf steinigen Feldern säe ich Flechten an, die sachte den Stein zerdrücken
 Für lehmigen Boden habe ich Pflanzen mit holzigen Wurzeln
 die sich bis zum Grundwasser bohren

Lasst mich auf eure Brachen, ich bestelle sie, säe wilde Saat an.
 Nahrung in Überfluss löscht die Grenzen
 Macht Diebe und Könige lächerlich

İbrahim Kaya

Şarlo Kemal

Kemal, Orta Anadolu'nun yemyeşil bir ilçesinde doğdu. Doğduğunda kara kuru, küçücük bir bebektir. Onu ilk kez kucağına alan ninesi, Kemal'i doğuran servi boylu kızına acıyarak bakmış, "Ayşe'min eline hiç yakışmaz bu yumruk kadar kara böcek" demişti. Dedesi ise sevincini belli etmeden, "Bu nasıl oğlan böyle köpek yavrusu gibi, yumuk yumuk küçücük," diye söylenmişti.

O yıl, İstanbul'da çalışan babası onu göremedi. Ondan sonraki yıllar boyu, ne babası oğlunu, ne de Kemal babasını gördü. Babasının İstanbul'dan ilçeye, ne ölü ne sağ, hiçbir haberi gelmedi. Kimileri Almanya'ya gitmiş diye uydurdularsa da, pek inanan çıkmadı. Bir tek annesi, yüreğinin en derin yerinde sakladığı umuduyla avundu. Bir daha evlenmeyi hiç düşünmedi.

Kim bilirdi, dokuz ayı beklemeyip anasının karnından tepine tepine yedi ayda çıkan bu küçücük oğlanın yıllar sonra ilçenin en uzun boylu, en yakışıklı delikanlısı olacağını.

İlkokuldan önce, dedesinin demirci ocağına gidip gelmeye başladı. İlk, elinde sepetle evden yemek getirip götürdü. Öğle namazlarından önce dedesinin ellerine su döktü. Sonra onun, çarpık bacaklarıyla camiye gidişini gözledi. O geri dönünceye dek, ateşi tavında tutmayı, körük çekmeyi, özenle kömür karıştırmayı öğrendi.

Kemal, tüm yakınlarının her gün artan ilgisiyle, hızla serpilip büyüdü. Orta okulda sınıfları kolayca geçti. Yaz günlerinde, dedesine demirci ocağında çırak oldu. Nar gibi kızarmış çeliği örste çekiçle dövdü, büktü, biçim verdi. Bir de çeliğe su vermenin gizine varınca, ona ilçede "Demirci Kemal" denmeye başlandı.

Lise yılları, ortaokuldaki gibi kolay olmadı. İlk sevdalandığı yıl, lise ikide sınıfta kaldı. Okula gitmez oldu. Dedesinin de beli demirci ocağında çalışamayacak denli bükülmüştü. İşlik, ister istemez, iki küçük çırakla Kemal'e kalmıştı.

Her gün demirci ocağında gün batana kadar çalışmak zorunda kalıyordu. Bedenin geliştiğini, omuzlarının genişlediğini, ayaklarının yere daha sağlam bastığını gördü. Binlerce aynada, bedensel güzelliğine eş arar oldu.

İlçenin öteki delikanlıları gibi ona da geldi askerlik sırası. Askerliğinin ilk dört ayını Güneydoğu Anadolu'da, on altı ayını, güzelliği dillere destan olan

İstanbul'da yaptı. Karadeniz'den boğaza akan, Marmara'da gölleşen, yeşili az, mavisi çok denizi gördü.

Askerlik dönüşü demirci ocağını bir gün olsun açmadı. Kendisine de "Demirci Kemal" dedirtmedi. İşliğin kapısındaki kara zincirli asma kilit paslı kaldı. Dışarılarda kalmak, büyük İstanbul'u görmek onu suskunlaştırdı. Eski konuşkan, şakacı güler yüzlülüğü, kim bilir nerelerde kalmıştı. Sabah evden çıkıyor, kahvenin bir köşesine oturuyordu. Tavla, altmışaltı, domino oynayanlar onu hiç ilgilendirmiyordu. Güneş ışığında açılıp sarıya yeşile dönen gözleriyle, uzaktaki İsmail baba dağının üstündeki top top bulutlara bakar dururdu. Ara sıra, kara kalın kaşlarını ansızın yere yıkar, asmanın gölgesinde binlerce çoğalan karıncalara bakardı. Üç bardak çay içtikten sonra, yine birden bire ayağa kalkıverirdi. Pazaryerine doğru yürür, köprüden geçip karşı yakadaki kaya damlara doğru kaybolurdu.

"Sevdasına kavuşamadı da ondan," dediler. Pek inanan çıkmadı. Onun derdi başkaydı. Günler geçtikçe, ilçeye sığamaz oldu. İlçenin en güzel kızları ona bayılıyor, delikanlıları ise içten içe, onun yakışıklılığını, kimselerle konuşmayışını kıskanıyorlardı. Kemal ardından söylenenlerin hiçbirini duymuyor, görmüyordu.

Gitmek, en uzaklara gitmek... Nereye? Ya İstanbul ya Almanya.

İlkyazda açan çiçekler soldu. Çiçeklerin, ağaçların, yağmurlu toprakların kokusu geçip gitti. Yeni bir yaz geldi.

Çiçekler saplarında kuruyup kaldı. Ağaçlar güneşe karşı, elmalarıyla, armutlarıyla, dal dal yerlere dek eğildi. Kuşlar gölgelere sinip kuşluk vaktini bekler oldu.

Binde bir çıkan yel, kurumuş kır çiçeklerin tohumlarını Servi deresinden alıp ilçenin içine usul usul serpiyordu. Kahvelerin önünden sürükleyerek köprüyü aşırıldığı çiçek tohumlarını, pazaryerinde toza bulayıp İsmail Baba dağına doğru savuruyor, sonra kendini aşı boyalı kaya damların serin dip odalarına gizliyordu.

Temmuz geldi sıcaklar çekilmez oldu.

Her yıl olduğu gibi, temmuz ayında, ilçenin yaşamı ansızın değişiverdi. Almanya'dan yıllık izine gelenler, arabalarının kornalarını gün boyu çalarak, ilçeye düğün alayı gibi girmeye başladılar. Geldiklerinin ikinci günü, daha durup dinlenmeden, o güzelim gıcır gıcır arabaları dağa bayıra sürüp oradan oraya koşturuyorlardı. Onlar da şaşırıyordu ne yapacaklarını, şu dört beş haftayı nasıl geçireceklerini. Hangi arsayı satın alabilirim? Yaptıracağım ev iki katlı mı, üç katlı mı olsun? İlçede fabrika kuralım mı, kurmayalım mı?...

Kemal, Almanya'dan gelenleri çok kıskanıyordu.

Bir cuma günüydü. Namazdan çıkan yaşlılar kahvelerin önünde çay içiyordu. Pazaryerindeki kahvelerin, bakkalların, iki sıra sürüp gittiği geniş yoldan geçen Alman arabalarına bakıp dedikodu ediyorlardı. Almanya'dan gelen yerli konuklar ve çocukları, rengârenk giysileriyle, belirli bir gösteriş içindeydiler. İlçenin aksakallı yaşlıları, ışıkları sönmüş güçsüz gözleriyle onları izliyor, sevinçle üzüntüyü bir arada, anlatılmaz duygularla paylaşıyorlardı.

Köprü'nün başında Kemal göründü. Yaşlı dedeler, babalar, birbirlerine bakarak o yana döndüler. Osmanlılardan kalma eski taş köprü, iki yanı yüksek duvarlı, daracıktı. Kızgın güneşin havayı buğulandığı bu sıcakta, Kemal'in upuzun boyu, ak kirece boyalı köprü'nün üstünde koyu maviydi. Siyah ayakkabıları inadına pırıl pırıl yeni boyalı, ipek gömleği çok uçuk sarıydı. Karaya yakın, koyu mavi takım elbisesi İstanbul işi, kumaşı paçalarında efil efil uçuşuyor, incecikti. Kemal sağa sola bakmadan Belediye Parkı'na doğru yürüdü. Çam ağaçlarının serin

gölgesine çekilmiş masalara eklenmiş sandalyelerde oturan gençler, bağıra çağıra konuşuyordu. Kimseye bakmadan, en kıyıdaki masalardan birinde kendine yer buldu. Küçük havuzun başındaki masanın yanında oturanlar Kemal'in ilgisini çekti. Masanın üstü, coca cola, pepsi, schweps şişeleriyle doluydu. Buzluktan yeni çıkmış, dışları buğulu şişelerin ağızlarında, parlak renkli plastik kamışlar vardı. Çam dallarından süzülen güneş ışıkları, şişelerin göbeklerinde patlayarak kırılıp binlerce incelik çoğalarak, orada oturanların yüzlerine yansıyor. Ara sıra, anlaşılmayan Almanca sözlerin ardından mutlu kahkahalarla gülüyorlardı. Kemal gizli bir kıskançlıkla, üç genç kıza doğru baktı. Birisi sarışındı. Öteki ikisi esmer, kara uzun saçlı. Kemal'in gözleri Könlü Yusuf'un, adı güzele çıkmış kızına takıldı kaldı. Başak saçlı Emel de hiç çekinmeden ona bakıyordu. Dudaklarında belirsiz bir gülümsemeyle gözlerini Kemal'den hiç çekmedi. Alman kızları gibi sarı saçlar, çakır mavi gözler...

Hemen ertesi gün, Kemal'le göğüş gözlü Emel gizlice buluştular. İlk görüşte birbirlerine sırlıklam sevdalandılar. Evlenmelerine Emel'in babası dünden gönüllüydü. Kendince için için seviniyordu. Yirmi yaşına gelmiş kızını, Almanya'da yetmişmiş Türk gençlerine kaptırmayacaktı. Onun gözünde damadı, söz dinler, temiz bir Anadolu çocuğuydu.

Hemen ertesi hafta, Emel'in babası gösteriş yarışına çıktı. Rakılar, şaraplar, viskiler su gibi aktı. Nişan, düğün, ikisi bir arada oldu bitti. Üç gün üç gece, genci yaşlısı, çoluğu çocuğu, davullu zurnalı, halaylı, çalgılı danslı, şimdije dek görülmedik bir düğün gördüler. Bu gösteriş yarışında, Kemal'in amcaları, dayıları, yenik düştü. Yeterince para harcayamamanın ezikliğini çektiler.

Günler çabuk geçti. Ayrılık geldi çattı.

Yıllık tatilleri bitince, annesi, babası ve iki küçük kardeşiyle Emel, Almanya yolunu tuttu. Kemal'le Emel'in birbirlerini bulmalarıyla yitirmeleri bir olmuştu.

Emeller gittikten üç ay sonra, çağrı belgesi geldi. Sevinçten uçan Kemal, gözü yaşlı anasına, beli bükük dedesine, tüm yakınlarına hoşça kalın dedi. Önce otobüsle Ankara, oradan da uçakla doğru Köln. Kemal bugün bile, gece sabaha karşı uçaktan baktığı Köln'ün ışıltılı görünümünü hiç unutmaz.

Kayınbabası onu havaalanında karşıladı. Morlu mavili sarı ışıklarla bezenmiş Köln-Bonn Havaalanından çıkıp otoyollardan geçtiler. Kentin dar, karanlık sokaklarındaki eve vardılar. Ev, Emeller'in kalabalığına yetmeyecek denli küçük, üç odalıydı.

Gün pazar. Bunca özleme karşın, onca kalabalığın içinde bir an olsun yalnız kalamadılar. Akşama dek, hoş geldine gelen ilçelilerden ev doldu taşı. Kemal'le Emel'in birbirlerine olan özlemleri giderek büyüüp çoğaldı. Kaynanasının, kayınbabasının, bir de ilçelilerin bu anlayışsızlıklarına Kemal'in ilk günden canı sıkıldı. Gelen giden ilçelilere, içinden sövüp saydı.

Sorular da sorular. Kar yağmaya başlamış mı? Bilmem kim ölmüş, doğru mu? Yeni Belediye Başkanı nasıl, iyi miymiş? Yapı işçilerinin gündeliği ne kadar yükselmiş? Sanırsın, üç dört ay önce orada değillerdi... Video sabahtan bu ana açıldı. Hem büyük bir ilgiyle film izliyorlar, hem de Kemale soru üstüne soru soruyorlardı. Kemal anlatmaya başlarken, onlar yeniden videodaki filme dönüyorlardı. Film biter bitmez, Emel'in küçük oğlan kardeşleri, 'en kısa sürede kim daha çabuk kaset değiştirebilir' yarışı yapıyorlardı. Oynayan filmler ne denli ilginç, kadınlar ne denli alımlı olsalar da Kemal'in gözleri yalnızca, çay-kahve yetiştiren karısı, Emeldeydi. Daha ilk günden, Emel'den başka kimseyi sevedemedi. Bir de Emel'in kardeşlerinin, onu göstererek fısıl fısıl Almanca konuşmaları yok mu.

Kemal, ilk Almanya sancısını, akşam Emel'le çırılçıplak yatarken duydu. Pazartesi sabahı, karısı işe gidecekti. Sabaha kadar gözlerini hiç yummadılar.

Kavuşmanın sevincinde, sabahın iç karartan karanlığına karşı, binlerce çoğalarak seviştiler. Sabah altıda Emel, çıplak bedenine sarılmış Kemal'in uzun kollarından usulca sıyrıldı. Kocasının sürmeli kara kirpiklerinden öptü. Yüzünü yıkarken maviş gözleri acıyla yandı. On beş dakika sonra, çiğ sarı ışıklı sokak lambalarının altında, hızla tramvay durağına doğru yürüyordu.

Kemal öğleye doğru uyandı. Karısı yoktu. Kayınbabası yoktu. Çocuklar yoktu. Ev dingin bir sessizlikteydi. Düşte sandı kendini birden. Çevresine, duvarlara, yaldızlı çerçevedeki Boğaz Köprüsü'ne şaşkınlıkla baktı. Kaynanası, mutfakta akşam yemeği hazırlığındaydı. Masanın bir köşesinde Kemal'in kahvaltısı duruyordu. Sucuk, salam, reçel, birkaç türlü Hollanda peyniri, dört dilim kızarmış ince tost ekmeği. Üstü naneli sıcak bir çorba, ya da demli bir çay bekleyen Kemal, önüne sürülen, filtreden geçmiş Alman kahvesini sessizce içti.

Emel akşama doğru, uykusuzluğun yorgunluğunu maviş gözlerinde taşıyarak eve geldi. Hemen odalarına çekilemezlerdi. Yemek, bulaşık, çocuklara yatak yapmak, sonra babasının o gün fabrikada ne yaptığını, nelerle karşılaştığını, istemeden dinlemek...

Ertesi gün yine aynı.

Böylece günler geçti.

Kemal videoda her gün bir iki film izledi. Ara sıra dışarı çıktı. Sokakları, Türklerin gittiği kahveleri, birahaneleri öğrendi. Emel izinli olduğu bir gün onu Almanca kursuna yazdırdı. Kemal, Almanca kursuna dört elle sarıldı. Büyük bir istekle, Almanca sözcükleri yüzlerce kez yeniden yazarak öğrenmeye çalışıyordu. İlk üç aylık kursta çok başarılı oldu. Ardından ikinci, üç aylık kursa yazıldı. İkinci kursta da tüm gücüyle çalıştı. Kurstan döner dönmez yatak odasına çekilip öğretmenini taklit ederek, yüksek sesle Almanca konuşmaya özeniyordu. Emel onun bu olağanüstü çabasını gördükçe, sevinçten uçuyordu.

Almanca kursunun beşinci ayında, bir akşam yemeğinden sonraydı. Emel'in babası, her ay ödemek zorunda oldukları giderleri, sesli sesli mırıldanarak hesaplıyordu. Ev kirası, arabanın sigortası, elektrik, telefon, kredi borcu, çocukların okul giderleri, Kemal'in Almanca kursuuu... Bunları mır mır mırıldanırken, ara sıra, kaçamak da olsa bir Emel'e, bir Kemal'e bakıyordu.

Yoksa, Kemal'e mi öyle gelmişti?

Kemal, korkunç sıkıldı. "Emel de para kazanıyor," diyemedi.

Evin bütün yükü, çalışan iki kişinin sırtındaydı. Emel, sabahın yedisinden, akşamın beşine dek binlerce pantolon, gömlek, etek ütülüyordu. İşyerinin buharlı sıcaklığından, Köln'nün nemli soğuk sokaklarına çıktığında, iliklerine de üşüyerek tramvay bekliyordu. Eve geldiğinde, yüzü solgun, ağzı suskun, oturduğu yerde kalakalıyordu. Kemal'in durgun gözlerine bakıyor, anlatmak istediklerini ona bir türlü açamıyordu. Kemal, karısının Türkiye'de tatil deyken tanıştıklarındaki su gibi akan gülmelerini arıyor, bulamayınca derin düşüncelere dalıp üzülüyordu. İçindeki coşkuyu, geçmiş günlerin sevincini, ağzı dolu dolu anlatmak istiyor, bir türlü içinden gelmiyordu. Emel'in solgun yüzüne, pırlırtısını yitirmiş iri yeşil gözleriyle suskunca bakakalıyordu.

Oysa Kemal çocukluğunda yaramaz, şakacı, yaşlıları taklit etmede birinciydi. Dedesi gibi çarpık çarpık, iki yana salınarak yürüdüğünde çevresinde gülmeyen kalmazdı. Arkadaşları arasında en güzel fıkraları anlatmak, en güzel bilmeceleri sormak onun işiydi. Ya şimdi? Emel'e anlatacak hiçbir şey bulamamak, onu güldürecek bir şeyler anlatamamak... Onca ev kalabalığının içinde, Emel'le yalnız kalabilmek de ayrı bir sorundu.

Emel'in babası fabrikadan çıkınca, önce, gözünden çok sevdiği metalik çağla yeşili arabasını evin önüne bırakır, sonra eve en yakın birahänenin yolunu tutar, yükünü almadan eve gelmezdi. Gelir gelmez de, ona buna kızar, "Fabrikanın yorgunluğunu, gürültüsünü, pisliğini, ancak böyle unutuyorum" diyerek kendini savunurdu. Bunları söyledikten sonra akşam yemeği bile yemeden, günün tüm yorgunluğunu kalın bir yorgan gibi üstüne çeker, salondaki divanda uyurdu. Kemal bunca kalabalık evin içinde, büyük bir yalnızlık çekiyordu. Konuşacak, dertleşecek kimse kalmıyordu evin içinde.

Kemal, kayınbabasının sesli sesli hesap yaptığı o akşamdan sonra, Emel'den sigara parası bile almadı. Karısının gözleri nemlenerek zorlamalarına, öfkeyle karşı koydu. Ev halkına küsmüşçesine giderek suskunlaştı. Umduklarının binde birine kavuşmamak, onu alabildiğine kırdı, küçülttü. Almanca kursunu bıraktı. Hemen bir işe girip çalışmak istedi.

Kemal o iriyarı bedeniyle, işe yatkın demirci elleriyle, boğa gibi güçlü boynunun üstündeki güzel başını, Yabancılar Yasası'nın duvarına çarptı. İşçi değil, işçi eşiydi. Yabancılar Yasası gereğince, evlendikten ancak üç yıl sonra çalışma izni alabilirdi. Yasal olarak, çalışması şu anda olanaksızdı. Ertesi günlerde, kaçak iş aramaya başladı. Ne iş bulduysa yaptı. Kahvede garsonluk, Türk lokantalarında aşçılık öğrendi. Pazarda meyve satmaktan, yapı işçiliğine kadar, her işi denedi. Sabahları erken kalkıp en ucuz işlere koşuyor, eve o da yorgun dönüyordu. Kazandığı paraları Emel'e veriyor, ona ara sıra küçük-büyük armağanlar alıyordu. Kendine de çeki düzen vermeye başladı. Üstüne ne giyse yakışıyordu. Yeni giysiler aldı. Eline para geçtikçe kendine güveni arttı, gitgide o evde soluk alamaz oldu. Ama, Emel'i anasından babasından bir türlü koparamadı. Emel de haklıydı kendince. Ayrı eve çıksalar, beş ay sonra doğacak bebeğe kim bakacaktı. Oysa bu evde kalırlarsa, annesi bebeğe seve seve bakardı.

Kemal, kimseyle konuşamadığı, soluk almakta güçlük çektiği bu evden usandı. Yavaş yavaş, evden uzaklaşmaya yöneldi. Alman gençlerinin gittiği kahvelere gitmeye başladı. Ne erkeğinden, ne kadınından, ilçede gördüğü ilginin binde birini göremiyordu. Yapı işine gittiğinde, Alman iş arkadaşlarından, "Getir-götür-yap, daha çabuk-tempo!.." gibi buyrukların dışında, iki sevimli söz duyamıyordu. Kendine yakın bulduğu bir iş arkadaşına, "Köln'ün bu haftaki maçı için ne düşünüyorsun" diye sorduğunda, yalnızca: "Beni ilgilendirmez, fark etmez!" yanıtını alıyordu.

Kaçak işçi olarak sürekli ucuz ve pis işlerde çalışmak, Kemal'i olumsuz saplantılara götürdü. Gördüğü ilgisizlik, horlanmak, aşağılanmak, insanlık onurunun sakız gibi ezilmesi, yüreğinde yer etti.

Sarı ışıklı yeşil gözlerinin parlaklığı solmaya başladı. Uykusuz gözleriyle sabahları aynaya baktığında, gözlerindeki aklığın damar damar kızardığını gördü.

Daha çok çalışıp daha güzel giysiler aldı. Daha göz alıcı, gösterişli kahvelere gitti. Yaşam yine aynıydı. Değişen hiçbir şey yoktu.

İşin kötüsü, Türkler de Almanlar gibi işlerinde güçlerindeydi. Onlar da kendilerinden başka kimseyle ilgilenemeyecek denli, korkunç bir yorgunluk içindeydiler... Kemal olsa olsa, işi gücü belli olmayan bir işçi eşiydi. İşçi bile değil.

Onun Köln'de en sevdiği yer, anayoldan dar, sokaktan geniş Hohestaressse idi. İki yanı kat kat yüzlerce mağazayla kıvrılarak, geniş bir alana oturmuş Köln Katedrali'ne doğru uzayıp giderdi. Hohestrasse'ye ulaşan yan sokaklara bile arabaların girmesi yasaktı. Yalnız yayalara açık olan bu anayolda, insan selinden geçilmez, sabahtan akşamın geç saatlerine dek arı kovanı gibi işlerdi. Burada ne aransa bulunurdu. Beş katlı dev mağazaların alt yanında, küçücük bir İtalyan

dondurmacısı, gelinlik satan bir mağazanın karşısında, seks dergileri, araçları, gereçleri satan ve sergileyen büyücek bir seks mağazası görebilirdiniz. Bir çift ayakkabının yedi yüz elli marka satılacak denli pahalı, bir gömleğin on marka satılabildiği denli ucuz, uzunca bir yaya yoluydu.

Kemal buralarda dolaşırken her şeyi unuturdu. Başka bir eve taşınmak istediğini, kayınbabasının kabalığını, kaynanasının silikliğini, Emel'in Türkçe konuşamayan kardeşlerini, doğacak çocuğunu bile unuturdu. Yabancı ülkelerden gelen sokak çalgıcılarına, kaldırımlara İsa resimleri çizen kuruboya ressamlarına, dalar giderdi.

Güneşin insanlarla barışık olduğu, günlük güneşlik bir mayıs ortasıydı. Kemal Hohestrasse'de her günkünden baskın bir dalgınlıkla yürüyordu. Umutsuzluğun, bitkinliğin solgun ışınları gözlerine yansımıştı. Bir de cebinde parası yoksa... Böyle anlarda yürüyüşü bile değişiyordu. Her adım atışta dizleri bükülüyor, boynunu yana büküp başını omuzlarının içine çekiyordu. Sanırsın, o uzun boyu kısalıyordu. Aynı dalgınlıkla, geniş yaya yoluna Neumark'tan girdi, Köln Katedral'i çıkışındaki geniş alanda bitirdi.

Ren ırmağına inen sokağa girerken, köşe başındaki büyük resimli duvar reklamlarına baktı. Elinde tutkal kovası ve fırçasıyla koyu mavi iş önlüklü biri, yeni afiş yapıştırmak için hazırlık yapıyordu. Kemal, önceden yapıştırılmış sigara reklamı ak pak afişin tam ortasına, kırmızı püskürtme boyayla yazılmış, "Türken Raus! - Türkler Dışarı!" yazısını gördü. Sağ alt köşeye, koyu mavi boyayla, küçücük bir barış güvercini çizilmişti.

Kemal karşı durulmaz bir ilgiyle, afişinin yeni asacağı resmi bekliyordu. Adam fırçasını tutkal kovasına daldırdı. Duvarın her yanına iyice sürdü. Bisikletinin arkasındaki sepetten, kıvrılmış, kocaman yeni bir afiş aldı. Fırçayı tam ortasından bastırarak, afişini okşarcasına duvara yaymaya başladı. Kocaman fotoğraf, ortadan yanlara doğru yayılıp duvara yapıştı. Sigara reklamı, Türkler Dışarı, barış güvercini görünmez oldu. Kemal tutkalı kurumamış afişin içindeki, kısa boylu bir adamla göz göze geldi. Kocaman bir bilgisayara yaslanmıştı.

Yuvarlak şapkasından taşan dalgalı saçları, gülen kara gözleri, kırpık kara bıyığı, yakasında karanfil, kolunda bastonuyla, Şarlo'ydu bu. Kemal uzun süre afişin önünden ayrılamadı. Bu kısacık, ıslıl ıslıl bakan adam, ne denli ilgi çekici, ne denli sevimliydi. Sokaktan geçen büyük küçük herkes, Şarlo'ya gülücüklerle bakıyordu. Çocuklar, bir dakika daha bakabilmek için, annelerinin kolunu çekip duruyordu.

Kemal eve döndü. Sabaha dek düşlere daldı. Emel sabah işe gider gitmez, o da Köln'ün karanlığına karıştı. Tramvayla yol alırken, yeraltı geçitlerinin duvarlarına yapıştırılmış yüzlerce Şarlo gördü. O gün toptancı pazarında, Güney ülkelerinden gelen uzun kamyonlardan kasa kasa meyve sebze indirdi. Bir hafta ölesiye çalıştı.

Köln'deki afişlerde Şarlo'nun görünmesinden on gün sonra, Kemal yine Hohestrasse'ye çıktı. Oradaki resimli duvar reklamlarına da doyasıya baktı. Küçük büyük alışveriş yerlerine girip çıktı. Aradıklarını tek tek inceleyerek buldu. Onun ayakkabısının, pantolonunun, ceketinin, bastonunun, şapkasının aynısını satın aldı. Eve dönerken, içi içine sığıyordu.

Aynanın karşısında gür kara saçlarına, bıyıklarına ve kalın kaşlarının altındaki yeşil gözlerine uzun uzun baktı. Bıyıklarının iki yanını, jilette yukardan aşağıya kazırken içi cız etti. Varsın boyu Şarlo'dan uzun, varsın gözleri yeşil, omuzları geniş olsun... Giysileri çabukça giydi. Ayakkabılarının altına yapışık, yetmiş dokuz mark doksan dokuz fenik yazılı etiketleri, özenle çıkartmayı unutmadı.

Yuvarlak siyah şapkayı da başına geçirip giysi dolabındaki boy aynasına baktığında, karşısında bambaşka bir Şarlo gördü. Şapkasını çıkarıp gülümseyerek selam verdi. Evden çıkmak için oturma odasına geçtiğinde, kaynanasıyla burun buruna geldi. Kadıncağzı onu görür görmez, kesik bir çığlık atarak ellerini yüzüne kapattı. Kemal kaynanasının çığlığını ve soru yağmurunu duymamışçasına, burnu havada, çekti kapıyı çıktı evden. Hiçbir şey görmüyor, hiçbir ses duymuyordu. Gözleri ilerdeki bir noktaya sapanmış, kalın tabanlı ayakkabılarını yana açarak yürüyordu.

İlk ilgi tramvay durağında başladı. Bir gören bir daha bakıp, gülümsüyordu. Kemal tramvaya girince, ilgi son kertesine vardı. Genç kızlar, yaşlı kadınlar, fıkır fıkır gülüyor, gözlerinin içine bakıyordu. Bu arada başlarını iki yana sallayarak, “Olmaz böyle şey!” diyenler de yok değildi. Tramvayın tavanına degecek denli uzun boylu, geniş omuzlu, siyah giysiler içinde, yakasında kırmızı karanfiliyle, erkek güzeli bir Şarlo...

O, kimseyi duymuyor, kimseyle göz göze gelmiyordu.

Neumarkt'ta tramvaydan indi. Bastonunu sallayarak yürürken, kimi kez yüksek yapıların çatılarına, kimi kez pantolonun ayak bileklerinde kısa kalan paçalarına bakıyordu. Göz alıcı mağazaların camlı sergenlerindeki pahalı giyecekleri, sıradan Könlüler'in şaşkınlığıyla inceliyordu. Gelen geçen kalabalık, Kemal'in olağanüstü saydıkları görünüm ve davranışlarını büyük bir ilgiyle izliyordu.

Kemal, alışverişe ya da evlerine yetişmek için koşuşturan bunca insan selinin ortasında, şapkasını yavaşça başından çıkarıyor... Ona hayranlıkla bakan şaşkın çocuklara, anlatılamayacak denli gizli bir sevinçle sarhoş olmuşçasına, gözlerini kırıpıştırarak bakıyordu. Sonra, ansızın gözleri ıslanıp parlıyor, yaralı bir ceylan gibi, hızla kalabalığın içine dalarak kayboluyordu.

Akşam karanlığına kadar, içten içe artan tanınmaz duygularla, sevinçler ve üzüntülerle, oradan oraya dolaşmaktan yorgun düştü. Geç saatlerde eve geldiğinde, çocuklardan başka kimse sevmeyi onu. Karısı üzüntüsünden yataklara düştü. Neredeyse o gün çocuğunu düşürecekti. Kayınbabası, Anadolu'dan büyük umutlarla getirdiği Demirci Kemal'i Şarlo kılığında görünce, sinirden yürek çarpıntısına tutuldu. “Bugünden sonra, benim Kemal adında bir damadım yok! Seni tanımiyorum!” dedi.

Kemal hiç yanıt vermedi. Tek söz etmedi. Törelere uydu. İçindeki çığlığı dışa vurmadı. Şarlo oyununu inatla sürdürdü. Emel'i yanağından usulca öptü, şişkin karnını yaprak kıvılcığıyla okşadı. Usulca çıktı evden.

O günden bu yana Kemal eve bir daha hiç dönmedi.

“Kemal bugünlerde iyice dağıttı,” diyorlarsa da inanmayın. Daha önce ilgi görmediği, bütün gözde kahvelere, çayevlerine gidiyor. Yine hiç konuşmuyor. İki yandan kazanmış badem bıyığını, takma mı değil mi diye, ince parmaklarıyla çekiştiren güzel kızlarla bile konuşmuyor. İmza isteyenler çoğalınca, kendine iyisinden güzel bir kalem aldı. İsteyenlere, “Şarlo Kemal” adıyla, bol bol imza dağıtıyor.

Köln'ün ışıltılı sokaklarını gezerken, güzelim kahvelerinde otururken, hiç ummadığınız bir anda, Orta Anadolu Şarlo Kemal, kolunda baston, yüreğinde karanfil, aranızda bitiverirse, hiç şaşmayın...

Özgen Ergin, Şubat 1985
Köln

ÖZGEÇMİŞ

Gamze Bala, 1988 yılında Ankara’da doğdu. İlkokulu Ankara’da, ortaokul ve liseyi Berlin’de tamamladı. 2013 yılında Gaziantep Üniversitesi Fen Edebiyat Fakültesi Türk Dili ve Edebiyatı Fakültesi’nden mezun oldu. 2014 yılında Gaziantep Üniversitesi Eğitim Fakültesi’nde formasyon eğitimini bitirdi. Yüksek lisans derecesini 2017 yılında Gaziantep Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Türk Dili ve Edebiyatı Ana Bilim Dalı’ndan aldı. Almanca biliyor.

VİTAE

Gamze Bala was born in 1988, in Ankara. She completed her primary education in Ankara and secondary education in Berlin. She graduated from Gaziantep University, department of Turkish Language and literature in 2013 than she Pedagogy Formation at the Faculty of Education at Gaziantep University in 2014. She took her Master Thesis degree in Gaziantep University Institute of Social Sciences Turkish Language and Literature Department in 2017. She speaks German.